

Sergej Kurdakov

Oprosti mi Nataša

SADRŽAJ

1. Oluja na Pacifiku	3
2. Borba za život ili smrt	7
3. Rastrgana porodica	11
4. Ulično siročće	14
5. Pustolovina i nasilja u Verikh-irmenu	21
6. Hladni rat u Barisevu	27
7. Kralj Bariseva	34
8. Školovanje za kriminalitet	38
9. Moj život u vojsci	43
10. Na pomorskoj akademiji na Kamčatki	53
11. Nalog tajne policije	56
12. Prva racija katastrofa!	64
13. Iznenadna smrt u Elisovu	69
14. Lov na riječ Božju	78
15. Veliki ponos i duboko razočarenje	82
16. Nataša	86
17. Djelovanje policije	93
18. Riječi koje mi više nisu dale mira	101
19. Poslednja racija	104
20. U potrazi za novim životom	110

1. OLUJA NA PACIFIKU

Već nekoliko dana i noći probijao se mučno naš brod kroz podivljali Pacifik. Iznenada je skrenulo na oluju kad su se hladni vjetrovi sa sjevera sukobili s toplom strujom iz Japana. Nalazili smo se u samoj sredini nevremena ispred obale Kanade kad je vazдушna masa upravo eksplodirala u orkan vjetra i vode. Iako je naš brod „Elagin” bio veliki i stabilno građen da može prkositi i najdivljijim olujama ipak je u posljednjih 60 sati bio nošen talasima kao da je mali ribarski čamac.

Mnogi od naših najiskusnijih pomoraca, koje su oprale sve vode svijeta, razboljeli su se od neobično prijeteće oluje koja se razbijala na obalnim grebenima i s nesalomivom snagom se vraćala natrag. Nakon višerasovne borbe bio je izmučen i brod i ljudi na njemu. Jecajući, stenjući i drhteći i tresući se micali smo se polako naprijed. Čak i samoj radio-stanici, koja je bila napravljena od takvog materijala koji prigušuje buku, osjećao sam kao da se svaki djelić mašine bori s olujom.

Zadnjih dana sam premalo spavao. Na svom poslu telegrafiste morao sam slati određene podatke u našu pomorsku centralu u Sovjetskom Savezu, te sam zbog ovog vremena morao stalno biti na poslu. No, u svakom slučaju oluja oko mene nije ni izdaleka uticala na moje zadovoljstvo kao oluja mojih osjećaja u meni samom. Nakon višemjesečnog planiranja i pripremanja stajao sam neposredno pred svojim bijegom u slobodu.

Unutar kanadskih teritorijalnih voda, gdje smo dobili dozvolu da zbog oluje smijemo uploviti, stigao sam poblizu svoga cilja. Uz nestrpljenje pomiješano strahom očekivao sam priliku za bijeg.

Pramac broda zaronio bi u ogromnu vodenu masu da bi se zatim dizao u visinu sve više i više. Cijeli brod se tresao od silnih talasa. Normalno tamno plava noć postala je od olujnih oblaka posve crna. O ovakvim noćima pomorci govore sa strahom. Bila je večer 3. septembra 1971. Deset sovjetskih brodova je kao i mi zamolilo dozvolu da smiju u vodama Q. Charlotte Islanda sačekati smirenje oluje.

Te večeri sam nešto prije pola devet, u vrijeme kad sam se trebao javiti na posao, napustio svoju kabinu. Snažna oluja skoro me zbacila s broda te sam jedva svom svojom snagom uspio preći preko palube. Konačno sam stigao do mosta, otvorio vrata i zateturao unutra.

„Koliko smo još daleko od obale?” upitao sam svog prijatelja Borisa koji je upravljao kormilom. Bacio je pogled na instrumente, a onda na kartu.

„Otprilike pola milje.” odgovori on.

„Koliko je daleko do toga mjesta tu?” upitao sam i pokazao na svjetla u daljini, jedva vidljiva od pljuska kiše i vjetra.

„Otprilike tri i po milje.”

„Hvala ti”, promrmljao sam i teškim korakom krenuo u radio-stanicu, odmah iza mosta. Od kako smo se nalazili u kanadskim vodama nismo morali javljati gdje se nalazimo i moj se zadatak sastojao samo u tome da ostanemo u vezi s ostalim našim brodovima. Za taj posao nije mi trebalo puno vremena, te sam bio i više nego radostan.

Pogledavši na sat, vidjeh da je upravo pola devet. Rekoh sam sebi: „Sergeju, za nekoliko sati ili ćeš biti slobodan ili utopljen. Ili što bi bilo još gore, izvući će te iz mora i kao dezertera poslati na prisilni rad u Sibir da bi te kasnije strijeljali. Bili su to trenuci gdje bi svatko drugi na mom mjestu kolebao.

Sada se tu nalazim ja, Sergej Kurdakov, oficirski pripravnik u ruskoj mornarici, jedan s odlikovanjima uglednog komunističkog omladinskog vođe, jedan koji je od svoje osme godine u svakoj školi bio biran za vođu Komunističke omladinske organizacije i na kraju predodređen da

1200 sovjetskih oficirskih pripravnika podučava u komunizmu.

Za pet dana očekivali su me u upravi naše flote gdje sam trebao biti primljen u Komunističku partiju kao izgrađeni član i gdje me čekalo dobro mjesto u ruskoj policiji. Sagledavajući cijelu tu stvar imao sam razloga ponovo se vratiti u Rusiju. Ali to nije bilo dosta. Kako bilo da bilo, znao sam da ono što tražim nikada neću naći u komunističkom sistemu u kojemu sam toliko toga vidio.

„Tri i po milje”, mislio sam umujući i prevrćući u tišini svoje šanse. Biću siguran tek u samom mjestu. Ako bih bio samo pola milje udaljen od kopna mogla bi me pronaći i uhvatiti patrola. Tek mjesto i ljudi u njemu pružalo mi je sigurnost. Ali to sada znači da trebam otprilike sat vremena da stignem do mjesta. Već sam izmjerio temperaturu mora. Iznosila je 4°C. U ovim sjevernim vodama pitanje boravka u moru značilo je i pitanje života i smrti. Ocijenio sam da bih u moru mogao preživjeti najviše četiri sata. Nalazio sam se u izvrsnom zdravstvenom stanju koje je plod svakodnevnog treninga, dizanja tegova i opšteg održavanja organizma. „Sada ili nikada”, rekoh sam sebi. U svom srcu znao sam da to mora biti sada.

Radio-stanica se nalazila između kormilareve kabine na prednjem dijelu mosta i navigacione kapetanove kabine. Budući da smo se nalazili neposredno uz obalu, kapetan je neprestano posmatrao naš položaj kako bi pravovremeno spriječio da se ne nasučemo na jedan od mnogobrojnih grebena.

Postavio sam tri radarske naprave, jednu za vojne i dvije za plovidbene svrhe i čekao sam da mi pokažu rezultate. Nadao sam se da se neće ništa nepredviđeno dogoditi.

Upravo u tom trenutku pomolio je kapetan glavu iz svoje kabine i doviknuo mi: „Hej Kurdakov, kako bi bilo da odigramo jednu partiju šaha?” Za vrijeme boravka na moru često smo igrali šah. Ni u kom slučaju svojim odbijanjem nisam mu smio dati povoda da nešto posumnja, s druge strane nisam mu to mogao priuštiti jer bi to značilo za mene gubljenje dragocjenog vremena. Samo najernji noćni sati pružali su sigurnost, a ja trebam stići na obalu prije svitanja novog dana. Osim toga bojao sam se da bi dugim zatezanjem mogao popustiti u svojoj odluci.

„Druže kapetane”, rekoh mu, „tako sam umoran od probdjevne prošle noći. Mislim da bi bilo bolje da idem ranije u krevet. Jednostavno sam preumoran.

Kapetan se na to našali i reče: „Ma ko je to već. Slušajte samo ovog mladog morskog vuka. Tri dana i već je premoren.” Smijao se.

Olakšano sam odahnuo. Zatim sam započeo sa zadnjim pripremama koje sam već puno puta prošao u svojim mislima. Najprije sam isključio radio-odašiljač, a prijemnicima sam ostavio mogućnost uključivanja u nužnu frekvenciju, ako bi nas u nuždi tražili drugi brodovi za pomoć. Zvučnik sam postavio na most tako da Boris može čuti pristizuća najavljivanja.

Brižno sam se osvrnuo po cijeloj radio-stanici da budem siguran da je sve ostalo u redu. Tada sam polako pošao van, zaključao za sobom vrata i pošao nazad u kabinu. Morao sam ponovo proći kroz kabinu u kojoj se nalazio kormilar. Bila je posve u tami, samo su na instrumentima gorjele crvene, žute i plave kontrolne lampe. Kiša je pljuštala po prozorima i ometala pogled. Boris je napeto stajao u slabom svjetlu kontrolnih lampi, nije puštao iz vida sto s instrumentima kako bi eventualni kvar na mašini mogao odmah lokalizovati i dovesti pod kontrolu. Nas dvojca smo proveli puno vremena zajedno u ove posljednje dvije sedmice odkako smo u službi. Zabavio sam se kod njega nekoliko sekundi i rekao par beznačajnih primjedbi pri čemu sam se trudio da izgledam prirodno kao i uvijek. Izvinjavajući se, povukao sam se natrag u svoju kabinu govoreći mu kako sam na smrt umoran. „Borise”, rekao sam mu prije no što sam izašao, „nemoj me idućih nekoliko sati smetati, osim ako bi bila kakva velika potreba.”

„Jasno Sergeju”, reče on smijući se. „Misli na mene kad budeš ležao u svom toplom

krevetu!”

„Misliću”, obećao sam; zatim sam napustio most, spustio se na palubu, u oluju. Svom snagom sam se morao držati za ogradu da me kiša i vjetar koji su šibali sa svih strana ne zbače sa palube. Boreći se tako, konačno sam pošao u kabinu. Otvorio sam vrata, ušao unutra i zaključao za sobom. Sada bi neka iznenadna posjeta bila katastrofalna i značila kraj svake mogućnosti bijega.

Nemirno sam ponovo pogledao sat. Sada je 9:45. Ostalo mi je, dakle, najviše 15 minuta za posljednje pripreme. Usputni razgovor stajao me nekoliko dragocjenih sekundi. Morao sam požuriti i iskoristiti preostale minute dok je paluba još prazna. Jer, ako bi oluja malo popustila odmah bi cijela paluba vrvjela od posade koja bi tražila eventualna oštećenja.

Budući da smo se nalazili prilično daleko na sjeveru, nosio sam svoju zimsku opremu - teške vojničke čizme, jednu tanju vunenu jaknu i preko nje debeli vuneni džemper s ovratnikom. Težina i nepokretljivost zbog tog odijela sigurno će mi otežavati plivanje kad budem u vodi. Ali, sam sam sebi uvratio u glavu da moram u mjesto stići kompletno obučen u čizmama. No, sada mi nije preostalo vremena da o tom razmišljam. U ovom su trenutku druge stvari izgledale mnogo važnije.

Gurnuo sam ruku pod madrac i izvukao nešto na čemu sam radio posljednje vrijeme. Bio je to veliki nepromočivi pojas u obliku džepa. Izvana je bio od gume, a iznutra od nepromočive plastike. Uzeo sam iz ormara nekoliko stvari koje su mi bile najdragocjenije: nekoliko slika mojih prijatelja, drugova iz dobro poznatih mjesta u Rusiji od kojih ništa i nikoga i nikada više neću vidjeti.

To je bilo sve što ću uzeti sa sobom iz svog starog u novi život - ne govoreći o ožiljcima na sebi - tjelesnim i duhovnim - i mnoga sjećanja. „To je sve što prikazuje moj život”, mislio sam dok sam promatrao pregršt papira pred sobom. „Bez majke, bez oca. Ova hrpica, to je moj život.”

Neke od stvari postaće beznačajne kao članska knjižica Komsomola i moji mornarski papiri. Neke, naprotiv, kao moj izvod iz knjige rođenih, biće mi uvijek potrebne. U slučaju da preživim ovu noć trebaću ove dokumente da dokažem svoj identitet. A ako je ne preživim makar ću imati ime koje će staviti na nadgrobni kamen, ako moje tijelo uopšte i pronađu.

Žurno sam zgrnuo papire i slike u svoj gumeni pojas i čvrsto ga zavezao da ne može ući voda. Sigurno sam ga zavezao oko boka i zatim uzeo sledeći predmet iz ormara kojega ću takođe trebati za ovih nekoliko sati. Bio je to sportski, ronilački nož koji sam ukrao s broda i brižno ga čuvao. Čvrsto sam ga svezao iznad šake i preko njega navukao rukav da se ne primjeti. Ako me ko sretne na palubi, moram izbjeći svim opasnim pitanjima jer za nož na ruci teško bi se našlo objašnjenje, a on mi kasnije može biti od najveće životne važnosti.

„Tako”, pomislih u sebi, „sad bi bilo gotovo. Nož je skriven, pojas čvrsto svezan oko bokova.” Sat je pokazao 9:55. Vrijeme je da idem. Oluja je postala malo jača. To će mi još dobro doći da me niko ne primjeti. Pažljivo sam otvorio vrata kabine i izašao van. Dočekali su me ledeni, zapjenjeni talasi. Čak i ovdje, u ovom djelimično zaklonjenom prostoru, oluja je bila neobično jaka. Svom snagom sam se borio protiv vjetra i spuštao niz stepenice čvrsto se držeći za ogradu da ne padnem. Kad sam se dokopao glavne palube još sam se jednom okrenuo da vidim da me nije ko vidio. Paluba je bila potpuno prazna i napuštena. Do sada je dakle sve bilo dobro. Bio sam prilično uvjeren da su svi otišli pod palubu da se zaštite od nevremena.

Polako sam se probijao do sredine broda, do mjesta koje sam prije nekoliko dane pronašao kao najzgodnije za skakanje u vodu. Bio je to uski prostor ispod ogromnog dimnjaka, jedino mjesto koje se ni sa jednog mjesta na brodu nije moglo nadzirati. Spotičući se išao sam do tog mjesta i trebalo mi je za to nekoliko minuta. Skamenio sam se ugledavši pred sobom divlje, zapjenjeno more. „Najbolje da uopšte ne gledam”, pomislio sam u sebi, „jer ću inače odustati od svega i prije nego što zaronim u vodu”.

Iznenada, nasuprot meni, otvoriše se vrata i mlaz svjetla pade direktnio na mene. Brzo sam se priljubio i zagledao. Neko je otvorio vrata, stajao samo jedan trenutak na pragu, bacio letimičan pogled i opet se ponovo povukao. Vrata su se opet zaključala. Što god da je taj drug namjeravao, oluja je promijenila njegovo mišljenje.

No, sada je značilo da trebam brzo činiti ono što želim. Jedan ogromni talas digao je brod visoko iznad vode i u jednom sam trenutku bio iznad vode u visini dvospratnice. Planirao sam pričekati dok se ponovo ne nađemo među talasima. Pričekao sam sve dok se i posljednji udarac valova nije slomio na brodu. Zatim sam se popeo preko ograde. Na trenutak sam se morao mučiti da sačuvam ravnotežu. A sada sam bio spreman da se naglavačke bacim i zaronim u pobiješnjelo more.

2. BORBA ZA ŽIVOT ILI SMRT

Duboko sam udahnuo, skočio i zaronio što sam dublje mogao. Započela je borba. Hladnoća me dočekala nespremna i šokirana. Kad sam tokom dana ispitivao hladnoću vode izgledalo mi je kao da je ista i u svim drugim morima. No, sada kad sam sa svih strana bio opkoljen vodom, hladnoća je omamila moje tijelo.

Snžno, koliko sam god mogao, zaranjao sam svojim oslabljenim rukama i nogama ispod vode. Morao sam što je moguće više udaljiti se od broda prije no što izronim da me ne bi s broda opazio koji mornar kad bude otvorio okno da uhvati svježeg zraka. Kad su konačno moja pluća prijetila da će popucati, s mukom sam se probijao na površinu i udisao zrak. Pri tom sam pogledao natrag. Još uvijek sam bio preblizu broda! Ponovo sam zrakom napunio pluća, zaronio i plivao dalje koliko sam mogao.

Tek kad su moja pluća svom žestinom zahtijevala zraka, ponovo bih izronio. Sada je već bilo malo bolje, ali još uvijek preblizu. Opet sam zaronio i plivao sve dotle dok me pluća nisu prisilila da izronim. Treći put izgledalo mi je već puno bolje.

Opsjedala me samo jedna misao - što je moguće dalje od broda. Jer u slučaju da me opaze, upalili bi mnogobrojne reflektore na brodu i osvijetlili tamnu vodu na kojoj bih ja u ovom nevremenu izgledao kao patka koja se ljuljuška tamo-amo na talasima. Znao sam da se na brodu nalazi prvoklasno oružje s teleskopom i durbinom za otkrivanje cilja i bilo je isto tako lako pogoditi me s tim kao pogoditi ribu u staklenki. Štaviše, i ako bih se pokušao braniti da sam pao s broda, papiri oko mojih bokova svjedočili bi suprotno.

Ponovo i ponovo bih punio pluća, zaronio i plivao koliko sam brže mogao. Uskoro sam bio toliko udaljen od broda da sam mogao plivati po površini da bih ispitao cijelu situaciju. Tek tada sam postao svjestan omamljujuće hladnoće. Moje čizme i debela odjeća upili su toliko vode da su mi skoro udvostručili tjelesnu težinu. Posebno su mi čizme bile teške, kao vreće pune kamenja i povlačile su me u dubinu. To mi je otežavalo plivanje na vodi. Odjednom me je prekrilo veliki talas i pomislio sam da se neću spasiti. No, uspio sam se opet osloboditi i izaći na površinu hvatajući iznova zrak. „Oh te čizme! Kakvu sam samo grešku učinio! Sigurno će me ova mala greška stajati života.” „Sergeju”, rekoh sam sebi, „ti si već mrtav.”

Morao sam se osloboditi čizmama i to što prije ili će me sledeći talas zasigurno pokopati. Žurno sam izvukao nož i odrezao nogavice od pantalona, a zatim sam izrezao i svoj teški pulover. A onda sam duboko udahnuo, zaronio i počeo razrezivati i sjeći lijevu čizmu. U ovom očajnom položaju pala mi je na um jedna stara šaljiva poslovice koju sam često ponavljao: „Želio bih umrijeti s čizmama na nogama.” Ali prije nikad nisam mislio da bi me čizme mogle stajati života. I dalje sam rezao i pilao, ali koža koja je upila toliko vode nije popuštala. Još jednom sam udahnuo vazduha, ponovo zaronio te počeo udarati i rezati kao podivljao. Ako to uskoro ne završim, nikada neću uspjeti. Zabio sam nož u mjesto gdje je koža već malo popuštala i potegao i konačno sam uspio. Radovao sam se dok sam nožom parao kožu.

Ponovo sam udahnuo zraka kako bih okončao svoj posao. Nakon trećeg ronjenja, oslobodio sam se lijeve čizme.

Ali kod desne nije i nije išlo. Divlje sam zamahivao i pilio, te sam umjesto čizme pogodio u kost. Konačno mi je uspjelo pravo uzeti nož. Povukao sam svom snagom i osjetio kako se koža dere. Sad sam konačno bio oslobođen tog tereta. Ovaj napor me toliko iscrpio da se više nisam ni mogao veseliti svom uspjehu. Bio sam već sat vremena u vodi.

Kad sam riješio problem s čizmama, iskrsnuo je drugi: magla! Velika, gusta, neprobojna

magla obavijala je mene i brod. Pljusak kiše i talasi doprinijeli su tome da uskoro više nisam vidio ni svjetla s „Elagina”, moje jedine orijentacijske tačke. Moglo bi mi se dogoditi da uskoro izgubim orijentaciju zbog magle i kiše. U kojem je smjeru sada kopno? Kuda trebam plivati? Postajao sam sve nemirniji i nesigurniji. Hladne i krupne kapi kiše udarale su mi u lice. Sve je pošlo naopako!

Bez kompasa i mogućnosti preglednog sagledavanja situacije nema nade da ću pronaći kopno i put u sigurnost. Najviše sam mogao vidjeti dva metra ispred sebe. U svakom slučaju već sam dva sata u vodi. Borba s čizmama odnijela mi je dragocjenu snagu. Popio sam prekomjernu količinu slane vode. Sad je k tome pridošla još i hladnoća. Osjećao sam kako mi udovi obamiru. Računao sam da mogu izdržati samo još dva sata. Ako za to vrijeme ne stignem na kopno, onda neću nikad. Plivao sam, kako sam mislio u smjeru kopna. Naučio sam koristiti se kretanjem talasa, što mi je jako pomoglo kod plivanja. Kad samo ne bi bilo tako hladno! Uz maglu, hladnoća mi je bila najjači neprijatelj. Rastakala mi je sve moje snage i tresao sam se od studeni dok sam plivao. Ali, išao sam naprijed. Plivao sam tako da sam na jednom mjestu išao gore, a na drugom dolje i na sledećem opet gore.

Plivao sam i plivao, a onda sam ustanovio, pogledavši na osvijetljene brojke, da plivam već tri sata. Morao bih sada biti blizu obale! Pri pomisli na to srce mi je jače zakucalo.

U tom trenutku jaki nalet vjetra razbio je maglu. S naporom sam pokušavao ugledati makar i karajičak kopna. Konačno sam ugledao - jedva primjetan u tami, magli i kiši, veliki crni šiljak koji se izdizao iz vode. „Kopno! Greben! Uspio sam!” Srce mi je od uzbuđenja jače zakucalo. „Uspio sam. Prekrasno”, pomislih. Jednostavno prekrasno! Nijedna slika u mom životu nije mi se učinila ljepšom od ove strme stijene. „Uspio si Sergeju! Uspio si!” Sam sam sebi čestitao. Plivao sam prema toj stijeni i neobazrivo trošio svoje zadnje zalihe energije. Sad ih više ne trebam. Opet je za nekoliko trenutaka nestalo magle. Silno preneražen buljio sam u pravcu stijene.

„O, ne!” kriknuo sam. „Ne, to ne može biti istina!” Ali bila je istina. Stijena je bio „Elagin”. Tri sata u toj hladnoći, sva snaga istrošena, a ja opet na istom mjestu odakle sam i pošao.

Sad sam se našao u situaciji koju uopšte nisam imao u planu. Šta da radim? Svjetlo koje je dolazilo kroz okna izgledalo mi je tako privlačno i toplo. Možda bi bilo dobro da bacim svoj gumeni pojas, da se vratim i kažem da sam pao s broda. Budući da je brod bio nošen tamo-amo, možda bi moja isprika zvučala uvjerljivo. Oni bi me izvukli, dali topli obrok i umotali me u deke. I time bi moj san završio.

No, da li je to zaista tako jednostavno? Nepodnošljive okolnosti od kojih sam pobjegao rastočile bi preostali dio mog života.

Šta mi dakle preostaje? Još jednom pokušati tražiti kopno? Sada je to izgledalo nemoguće. Bio sam posve iscrpljen, a živci su mi bili prenapeti. Koliko bi dugo još mogao izdržati u toj hladnoj vodi? Dao sam sebi najviše još četiri sata. Do sada sam već tri sata proveo u vodi.

Obuzet hladnoćom, razmislio sam o svom položaju, ukoliko sam uopšte za to bio sposoban. Odlučio sam radije umrijeti pri pokušaju da pronađem istinski život, nego nastaviti s dosadašnjim. Neću i ne želim se više vratiti u moj dosadašnji život. Čak i ako se utopim ne želim se vratiti u svoj stari život.

S malo nade zapliva sam ponovo udaljujući se od „Elagina”. Mislio sam na papire oko svojih bokova. Da li će ih ikad iko naći? Hoće li ljudi ikad saznati ko sam ja bio? Hoće li ijedan čovjek saznati istoriju koja se iza toga krije? Misli su mi se komešale po glavi. Od šeste godine svog života bio sam sasvim sam. Bez majke, bez oca. Moram li sada i sam umrijeti izgubljen u beskrajnom okeanu?

Pokušao sam zadržati pravac. Gdje je sada obala? U ovom pravcu? U onom? Kako bih to mogao znati kad vidim samo nekoliko metara ispred sebe? Prestao sam plivati naprijed. Plivao sam

u krugu i pokušavao pronaći i odlučiti se za jedan pravac. Shvatio sam da sam izgubljen, apsolutno i konačno izgubljen.

„Sergeju”, rekoh sam sebi, „ti si gotov! Umriješ. Niko o tom ne zna. Niko se ne brine, nijedna ljudska duša.”

Odrastao sam s Marksom, Engelsom i Lenjinom. Oni su bili moji bogovi. Tri puta sam klečao pred beživotnim Lenjinovim tijelom u Moskvi i žarko se molio. On je bio moj bog i učitelj. Ali sada u posljednjim trenucima, moj duh se okrenuo Bogu, kojeg nikada nisam poznavao. Skoro sam instinktivno molio: „O Bože, nikad nisam bio sretan na ovoj zemlji. I sad kad umirem, molim te uzmi moju dušu u svoje carstvo. O Bože, možda tamo imaš malo sreće za mene. Ne molim te da spasiš moje tijelo, ali kad se ono sada potopi, onda te molim da moju dušu uzmeš k sebi u raj!” Zatvorio sam oči i vjerovao da je sada došao kraj. „Sad sam gotov”, rekoh sam sebi, „sad mogu usnuti.” Opustio sam se i prestao plivati. Moja je borba svršena.

Polako, posve polako, osjetio sam da se sa mnom događa nešto neobično. Premda je svaka mrvica energije bila istrošena, osjećao sam da u moje umorne ruke ulazi nova snaga. Osjetio sam snažne i drage ruke živog Boga koje me zaštićuju. Nisam bio vjernik. Nikada se prije nisam molio Bogu. Ali u ovom trenutku sam jasno osjećao novu snagu u svom izmučenom i hladnom tijelu. Ponovo sam mogao plivati! Ruke koje su mi prije nekoliko minuta bile teške kao olovo, sad su opet bile dovoljno jake da me dovedu do obale! Bio sam sada već četiri i po sata u moru.

Svakako, najčudnije je bilo to da sam odjednom shvatio u kojem pravcu trebam plivati. Čak sam bio svjestan pravca gdje se moralo nalaziti kopno.

Nisam shvatio kako mi se to dogodilo. Znao sam samo to da mi se život ne približava kraju. Tada sam odjednom ispred sebe u magli začuo neku divlju buku. Prekrio me veliki talas nedoumice. „Da to opet nije brod? Ili neki od drugih brodova? Zar sam opet plivao u krugu?”

Svom snagom sam zaplivaio suprotno od buke. Kad se od kiše i magle moglo malo raspoznavati, vidio sam da je to bio greben koji se strmo izdizao iz vode. Pravi greben! Buka koju sam čuo bila je buka talasa koji su se lomili na njemu. Bio je to greben, čvrst i snažan! Stigao sam na kopno!

„Uspio sam! Zaista sam uspio!” Srce mi je poskočilo od uzbuđenja.

Ali kad sam vidio kojim snagom talasi udaraju o greben, isti čas je zamrlo moje oduševljenje. Ako me samo jedan talas zahvati i udari sa mnom u stijenu, sve će mi kosti polomiti. „Još nisi slobodan”, rekoh sebi. I opet se pomolih Bogu i nanovo sam osjetio da je On uz mene.

Zaista je bilo čudno da sam i nakon pet sati boravka u vodi bio duševno sasvim priseban. Posmatrao sam kako talasi divlje udaraju u stijenu. Sačekao sam pogodan trenutak i između dva udarca talasa dokopao sam se kopna. Uspio sam! Čvrsto sam se pripio uz stijenu. Po prvi put sam nakon pet sati osjetio tlo pod nogama.

Brzo sam se penjao uz stijenu sve više i više kako me sledeći talas ne bi mogao zahvatiti i ponovo baciti u more. Penjao sam se sve više i više. U taj čas pada mnom talas udari svom silom o kamen. Držao sam se čvrsto za ivicu grabena. Svaki udarac talasa požurivao je moje penjanje, sve dok konačno nisam mogao odozgo gledati na njih kako se lome pod mojim nogama.

Kako je napetost popuštala, osjećao sam koliko sam bio umoran. Neko vrijeme sam sjedio tresući se od zime i cvokoćući zubima. Nisam više bio u stanju ovladati žestokim drhtanjem cijelog organizma. Popio sam veliku količinu slane vode i bio sam žedan i promrzao. No znao sam da ovdje ne mogu ostati. Sad je bilo otprilike pet sati izjutra, a ja sam sinoć u deset skočio u vodu. Bio sam siguran da su u međuvremenu na „Eliginu” primijetili moj nestanak. A ja se evo još uvijek nalazim na morskoj strani litice. Ako se oluja smiri mogli bi me lako u ovom svitanju dana teleskopom otkriti. Imao sam osjećaj da bi svaki čas iz magle mogao izroniti čamac s naoružanom

patrolom, a to bi za mene značilo kraj, jer bi oni imali nalog da me živa ili mrtva vrata natrag, a ja više nemam snage da im se oduprem. Nisam više mogao ostati na ovoj strani litice. Morao sam tražiti sigurnost mjesta gdje žive ljudi. Penjao sam se dalje. Bio je to strmi greben koji se otprilike 65 metara visoko dizao iznad mora. Ipak sam uspio stići do vrha i nadao se da sam sada na sigurnom.

Ali ne! srce mi je skoro prestalo kucati. Uopšte nisam bio na kopnu. Mjesto je ležalo na drugoj strani zaliva udaljeno otprilike još milju i po. Morao sam ponovo plivati! U glavi mi se zavrtjelo. Više nisam bio u stanju jasno spoznati svoju situaciju. Jedina misao mi je još bila što prije se domoći mjesta, prije no što oni dođu i odvedu me. Ali to mi je upravo izgledalo nemoguće. Snaga mi je bila na izmaku. Bio sam napola smrznut i drhtao sam cijelim tijelom. Počeo sam se polako spuštati niz stijenu. Iznenada sam se okliznuo i nekoliko metara kotrljao niz stijenu. Puzao sam dalje i uvijek iznova padao i dizao se. Kao lopta koja pada, odskoči i opet pada. Pri tom su mi oštre stijene razdirale tijelo. Osjećao sam kako me te rane peku i kako mi navire krv iz njih. Obuhvatio sam jednu stijenu s desne strane i osjetio kako mi krv teče preko ruku. Ponovo sam pao na drugu stijenu i osjetio bol u leđima. A onda sam se skotrljao u provaliju. Tu sam ležao krvav i izranjavan. Po drugi put sam sada bio uvjeren da više neću uspjeti. U polutami i po pljuskaju počeo sam se izvlačiti iz provalije. Da nisam imao iskustva u penjanju, sigurno ne bih uspio.

Kad sam se ponovo našao na stijeni ugledao sam osvjetljeno mjesto koje me privlačilo, a činilo mi se tako daleko. Skoro će svanuti zora. Već sam izgubio puno vremena. Moram tamo stići. Po drugi put sam skočio u vodu i kriknuo od bola kad je slana voda došla do mojih rana. Cijelo mi je tijelo gorjelo kao vatra. Omamljen bolom mislio sam: „O Bože, ti mi dopuštaš da osjetim malo od boli koje sam zadavao tvojoj djeci!” Krv mi je tekla niz noge. Odjednom sam nešto vidio - ili mi se to samo činilo - vidio sam nešto što me uplašilo: mali čamac koji je plovio prema meni. Opazili su da me nema i poslali čamac za mnom.

Ni do danas ne znam da li je to zaista bio čamac ili halucinacija. Samo sam shvatio - da moram plivati i plivati što dalje. Svaki je pokret povećavao moje neizrecive boli. Usprkos svemu išao sam dalje, ali sam osjećao kako polako gubim svijest jer sam izgubio puno krvi. „Ne! Ne ovdje”, pomislih. „Ne sada kad sam tako blizu slobodi!” U osvit novog dana ugledao sam ribarsko selo u neposrednoj udaljenosti. Sam još nekoliko stotina metara! „O Bože, nakon svega što sam morao pretrpjeti ne dopusti da umrem na dohvat cilju! Molim te, ne dopusti to sada!”

A onda mi se počelo mračiti pred očima. Poslednje što sam još vidio bilo je malo seoce koje je polagano blijedilo pred mojim očima. Zadnja misao koje se sjećam bila je: moram plivati dalje! Moram plivati dalje! Zatim potpuni mrak. Dalje se više ničega ne sjećam.

Što sam uopšte tu radio tog hladnog septembarskog jutra 1971. godine tako blizu smrti, a tako daleko od domovine? Što me uopšte dovelo do toga da napustim život mornaričkog oficira i komunističkog omladinskog vođe u Rusiji i dovelo me ovdje do kamenite obale Kanade i skoro do smrti.

Istorija svega toga započela je davno, još s mojim djedom i bakom u Rusiji.

3. RASTRGANA PORODICA

Svoga djeda, Ivana Kurdakova, nikad nisam vidio. Ali po svemu što mi je pričala jedna stara žena koja ga je dobro poznavala, mogao sam o njemu stvoriti dobru sliku. Njeno pričanje je bilo toliko uvjerljivo da bih rado bio upoznao tog čovjeka.

Bio je skroz-naskroz Rus: velik, plećat, jak, iz seljačke porodice. Rođen je u selu Povolgiju na Volgi gdje je rastao i razvijao se u samostalna i nezavisna čovjeka koji je svoje seljačko imanje pretvorio u cvatući i dobrostojeći posjed.

Za vrijeme carevine služio je kao kapetan kozačke armije koja je gušila bune i ustanke pobunjenika u južnim predjelima Rusije. Kasnije je bio u Bijeloj gardi kao kapetan Kozaka i pristalica protivrevolucije. Nekako u to vrijeme umrla mu je prva žena. U borbi protiv komunista susreo je prekrasnu „princezu” iz plemena Oseni, koje je živjelo podno Kavkaza, te je ona postala moje baka. Kako sam čuo, ona je zaista i bila princeza jer je njezin otac bio veleposjednik i imao nekoliko stada ovaca, sigurno i zbog toga jer je navodno bila vrlo lijepa. Kosa joj je bila jako crna i sjajna i sezala joj je sve do peta.

Kad se rat 1921. završio, vratio se moj djed na svoje seljačko imanje k svojoj zgodnoj mladoj zaručnici i započeo je s njom novi život. Sudeći po pričanju drugih, svi su joj u okolini bili zavidni na njenom vaspitanju, privlačnom nastupu i njezinoj otmenosti. Na djeda su bili ljubomorni što ima takvu princezu, a pogotovo jer je on tvrdio da ju je zarobio u svojim ratnim pohodima. On ju je zaista zarobio, ali samo u tom smislu da joj je zarobio srce, jer su pričali da je ona s njim bila jako srećna. Puno i teško su zajednički radili i tako su opet podigli svoj seljački posjed. 1928. stajao je on ponovo na objema nogama: posjedovao je više konja, jedan plug i kosilicu. Naravno, nije se moglo nazvati bogatim, ali mu je sve išlo na dobro, jer je bio na svome. Tu gdje je on rođen bili su baka i on neizmjereno srećni. Ali na teška vremena nije se dugo čekalo.

1928. Staljin je započeo sa svojim kolektivnim programom kojim je htio isključiti sve srednje i veće zemljoposjednike. Bila je to strahovlada, najstrašnija do tog vremena. Vojska je jednostavno dolazila u seljačke kuće i s uperenim pištoljem oduzimala sve namirnice i zalihe žita, te su seljaci i njihove porodice bili osuđeni na gladovanje. Bila je to po prvi put u svijetu glad koju su ljudi sami isplanirali. Milioni su pomrli jer nisu htjeli napustiti svoja imanja niti ostaviti taj način života. U isto vrijeme Staljin je povećavao izvoz i prodavao je u inostranstvo mlijeko, žito i sir dok su milioni ruske djece gladovali.

Godine 1928. osjetio je i moj djed šaku komunizma. Jednog dana je došao komunistički službenik iz sela u njegovu kuću, uperio pištolj u njega i rekao: „Daj mi sve namjernice i zalihe žita koje imaš!” Čovjek bijaše pijanica i besposličar koji nikada nije radio. Naredio je svojim ljudima da sve pretraže, čak i tavan, i da pronađu sakriveno žito.

No, djed nije bio čovjek koji bi lako popustio. Kad se vođa okrenuo, zgrabio ga je u svoj ruski, medvjedi zagrljaj, jak kakav je bio, i stegao ga tako jako da su mu popucala sva rebra i kičma. A onda ga je pustio da padne na pod. Odmah iza toga je uhvaćen i poslan na prisilni rad u Sibir. Tamo je proveo deset teških godina, od 1928 do 1937. Baku više nikada nije vidio jer su je odveli u ženski zatvor gdje je i umrla. U zatvoru je djed dobijao najteže poslove, ali iako više nije bio mlad, on je sve izdržao.

U oktobru 1937. prebačen je u drugi zatvor u Sibiru u Čulim gdje je morao utovarati trupce s rijeke na uskopružnu željeznicu. Kada se jednog dana slomila naprava za dizanje, digao je moj djed trupac na ramena i odnio ga do vagona. Tu se previše pretegao tako da je brzo iza toga umro.

Moje znanje o majci i ocu su isprekidana lična sjećanja, ali većim dijelom i informacije

jednog očevog prijatelja. Imao sam tek četiri godine kad su mi ubili oca, a i majka je brzo iza toga umrla.

Moj otac je rođen u Povolgiju na djedovu imanju. Kad su djeda 1928. prognali u Sibir, morao je i otac ići s njim. Tamo je išao u obližnju školu i bio odgajan u dječijem domu. Tako je već u svojim ranim godinama postao gorljivi komunist. Budući da je njegov otac bio zatvorenik i na prisilnom radu, morao je on kao prvo „ponovo stvoriti dobar glas i osloboditi se svih otrovnih porodičnih veza”. On se odrekao mog djeda.

U ono kratko vrijeme koje sam proživio sa svojim ocem, sjećam se dobro, jako sam ga volio. Često je naveče dolazio u moju sobu da mi kaže „laku noć”. Još i sad vidim njegove prodorne crne oči i osjećam njegove duge, svijene brkove koji su me šakljali svaki put kad se sagnuo da me poljubi. Sjećam se da je rado pio. Kad bi došao kući, odmah je sjeo za sto uz bocu votke. Budući da je bio kod kuće često smo se šalili i veselili.

Još se sjećam kako me učio plesati „čekotku”. Kad sam to dobro naučio, dao mi je za nagradu čašu votke, ispio sam je i plesao dalje. On bi se uskoro posve opio i pao bi na krevet. Često sam, kad bi on tako ležao, odlazio do ormara, uzimao jaknu njegove uniforme, oblačio je i ponosno stupao tamo-amo dok bi ordeni zveckali na grudima. Inače se veoma malo sjećam zajedničkog života s ocem.

Budući da sam s majkom bio tješnje povezan, nje se puno više sjećam. Zvala se Anisia. Potjecala je iz siromašne porodice u kojoj su neki vjerovali u Boga. Puno se brinula za mene. No, puno je toga iz mladih dana izbrisano iz mog sjećanja.

Naprotiv, dobro se sjećam jednog od svoje dvojice braće. Bio je nekoliko godina stariji od mene i moj uzor. Budući da smo živjeli u vojnom centru u Novosibirsku, Vladimira su poslali u grad da tamo pohađa školu. Za praznike je uvijek dolazio kući te smo zajednički provodili prekrasne sate. Sjećam se dobro da je bio visok i jak i divio sam mu se.

Jednom, imao sam tada četiri godine, došao je on opet kući na odmor. Kao prvo rekao mi je: „Dođi Sergeju, malo ćemo se provozati!” Stavio je jedan jastučić na cijev svog bicikla i dignuo me da sjednem, a onda je započela divlja vožnja niz ulicu i zatim uskim puteljkom kroz šumu. Vozili smo se uz brdo i niz brdo, smijali se i radovali. Još se sjećam kako smo došli do neke staje i kako me on skinuo s bicikla i posadio na konja. Zatim je i on skočio na konja i jahali smo u punom galopu. Čvrsto sam obujmio svog velikog brata Vladimira, a on se naginjao naprijed što je više mogao. Bilo je zaista prekrasno! Majka nas je vidjela kako jašemo na konju, trčala je za nama i vikala: „Vladimire, Vladimire, vrati dijete natrag!”

Mama je bila daleko iza nas i sigurno je ne bismo ni čuli da se nije dogodilo sledeće: upravo u trenutku kad se konj provlačio ispod jednog stabla, Vladimir se okrenuo i obojca smo pali na zemlju. Da nesreća bude još veća, Vladimir mi je pao na nogu i ja sam počeo vikati i plakati. Još se sjećam kako je i majka dotrčala k nama i rekla: „Vladimire, budalo! Pa jesi li lud, da tako divlje jašiš?” Maminu lekciju nikad nisam zaboravio, a uvjeren sam ni Vladimir. Slušao sam je bez osjećaja krivnje i kad je završila, Vladimir me podigao na ramena i ponio kući. Plakao sam cijelim putem vjerovatno zbog toga što sam se prestrašio, a ne što me boljelo.

Posljednji put sam vidio svog brata Vladimira kad je on došao u moju sobu, a ja ležao na krevetu, prišao je k meni i rekao mi da mu je jako žao što se to dogodilo. Rakao mi je da ću jednog dana postati velik i jak mladić. Ovako mala nesreća i nije nešto loše. Zatim me zagrlio, rekao mi doviđenja i otišao iz moje sobe, a time i iz moga života. Od tada ga više nikad nisam vidio i zameo mu se svaki trag.

Kad mi je bilo 17 godina išao sam u lenjingradsku pomorsku školu u Novosibirsku. Jedan stariji prijatelj me zapitao: „Sergeju, želiš li nešto više saznati o svom ocu, majci i bratu?”

„Da, naravno”, odgovorio sam.

„Ako želiš”, reče mi on, „onda pođi u vojnu oblast izvan Novosibirska i pitaj za potpukovnika Dobrinskog. On je poznao tvog oca i sigurno će ti reći istinu.”

Već sam bio saznao da je otac streljan i da je majka nekoliko mjeseci iza toga umrla. Ali nisam znao nikakve pojedinosti u vezi s tim. Sada kao 17-godišnjak gorio sam od želje da sve tačno saznam. Prije nekoliko godina, kad mi je bilo 13, čuo sam da se Vladimir nalazi u jednom zatvoru u Kazahstanu. Molio sam da mi se pomogne u potrazi. Odgovorili su mi kratko iza toga da se njegovo ime ne nalazi u državnim spisima i da ga niko ne poznaje.

Poslije sam još jednom okušao sreću. Preko jednog uglednog komunističkog oficira poslao sam molbu na najvišu upravu Rusije u Moskvu gdje sam nanovo molio da mi pomognu pronaći Vladimira.

Ni tamo mi nisu znali ništa kazati o postojanju moga brata. Nestao je bez traga s možda istom sudbinom koju je pretrpio i moj otac ili možda negdje živi zaboravljen na prisilnom radu. Ipak se nikad nisam prestao nadati da ću ga jednog dana vidjeti.

Od svoje četvrte godine života živio sam kod prijatelja naše porodice, a u šestoj sam stigao u državni dječiji dom. Tako sam u najranijoj dobi ostao bez brige ljubavi oca i majke. Niko ujutru nije došao k meni da mi kaže: „Sada doručuj i poslije dobro pazi u školi.” Možda možete zamisliti šta ove jednostavne riječi znače jednom djetetu i koja je praznina nastala u mom životu jer mi je sve to nedostajalo.

Možda je to bila najveća praznina koju sam kao 17-godišnjak zapazio u svom dosadašnjem životu. Kad sam saznao da još živi potpukovnik Dobrinski koji mi je mogao nešto kazati o ocu i majci, nisam gubio ni jednog časa i odmah sam išao tamo gdje je stanovao. Nestrpljivo sam kucao na njegova vrata i kad mi je otvorio, odmah sam mu rekao: „Ja sam sin Nikolaja Ivanoviča Kurdakova.”

Najprije me začuđeno pogledao, a onda je topli smiješak prešao preko njegovog lica: „O, da, poznajem te. Dobro se sjećam tvog oca. Uđi, samo uđi!” Predstavio me svojoj ženi koja je kasnije za mene pripremila veliki objed. A onda smo sjeli i pričali. Votke je bilo u izobilju. Oficir me uvijek nanovo nudio, no je bih samo malo srknuo dok je on u njoj obilno uživao. Uskoro je postao tako razgovorljiv da više ni jezika nije mogao obuzdati. Riječi su mu samo tekle i doznao sam neke pojedinosti iz života svoga oca. I to one za koje nikad nisam čuo.

„Naravno, Sergeju, da ga se sjećam!” reče oficir. „Tvoj otac bijaše jako zanimljiv i sposoban čovjek. Osjećao se prisiljenim da popravi greške tvoga djeda i stupio je u komunističku vojsku. Iako je imao samo četiri razreda osnovne škole, bio je tako dobar vojnik i politički aktivan da se daleko progurao. Sudjelovao je u mnogim ratnim operacijama te je uvijek iznova izlagao svoj život za komunističku partiju, posebno u Turkestanu, gdje je predvodio brigadu koja je ugušila mnoge ustanke. Kada je izbio finski rat, on je bio prvi koji se dobrovoljno javio na front. I tamo je predvodio brigadu i herojski se borio.” Slušao sam proklinjući dok je on i dalje iznosio pojedinosti iz života moga oca. I njegova je žena takođe učestvovala u našem razgovoru. Uvijek je nanovo svome mužu ulijevala votke. Ja bih od vremena do vremena srknuo iz svoje čaše i napeto slušao dalje. „Kada je započeo 2. svjetski rat, razumljivo je da je tvoj otac sudjelovao u njemu. Zapovijedao je cijelom artiljerijom generala Rokovskog. Služio mu je s velikim predanjem i požrtvovanošću i dobio je zbog toga visoka odlikovanja. Poslije rata postali smo tvoj otac i ja veliki drugovi. Obojicu su nas poslali u ovu vojnu bazu u kojoj još ništa nije bilo. Imali smo naređenje da izgradimo vojnu bazu i vježbalište za artiljeriju. Bio sam za jedan stepen niže od tvoga oca te sam bio njegov pomoćnik. On je puno radio da bi izgradio bazu kakva je sada. Sve što ovdje vidiš djelo je tvoga oca. Iako sam bio uz njega i pomagao mu, možemo za sve ovo zahvaliti najvećim dijelom

tvome ocu. On nije bio samo dobar vojnik, već i dobar organizator i politički aktivista. Podržavao je Staljina sto posto.” „A šta se dogodilo kad je Hruščov došao na vlast?”, upitao sam. „Tada je postalo teže. Sjećam se jedne noći kad sam bio na straži iznenada je stigao jedan auto iz kojega su izišli ljudi i upitali me za tvoga oca. Rekao sam im da on nije ovdje. Kod kuće je. Ujutru je trebao stići tvoj otac i zamjeniti me. Ali on nije došao. Poslao sam nekoga u njegov stan da vidi šta se dogodilo. Njega tamo više nije bilo. Odveli su ga te noći.

Ti bi sigurno želio znati zašto su ga odveli. Vidim to pitanje na tvom licu. Sergeju, ti moraš znati da je Hruščov preuzeo vlast od Staljina i da je u partijskim vrhovima bila velika borba. Nisu mogli promjeniti sve odjedanput, nego malo po malo, korak po korak. Kako bi učvrstio svoju moć, Hruščov je dao odstraniti sve oficire koji su podržavali Staljina. Jasno ti je da se to moralo dogoditi u velikoj tajnosti tako da se ne izaziva mržnja. Zbog toga su i tvog oca odveli noću. On je služio komunizmu kao nijedan čovjek kojega sam znao. Ali i on je nestao kao i toliki drugi koje sam znao. Dva dana nakon što su ga odveli stigao je novi čovjek u vojnu bazu i rekao mi je da je sada novi šef. ‘Kurdakov je bio jako loš čovjek i sada se nalazi u zatvoru.’ To je bilo posljednje što sam čuo o tvome ocu. Nestao je i nikad se više o njemu nije čulo. Razumiješ li to Sergeju?”

Razumio sam. Da li sam uistinu razumio? Pukovnik je mislio da bi moj otac sada mogao biti general da je sve preživio. On je za Hruščova bio osoba koja više nije smjela živjeti. Da učvrsti svoju ličnu moć, Hruščov je odstranio mog oca, onoga koji je cijeli svoj život služio komunizmu. Pukovnik je dalje nastavio: „Naravno da je po smrti tvoga oca to za majku bilo strašno. Mislim da je umrla četiri mjeseca poslije toga. Umrla je od srčanog udara jer joj se nanijela tolika bol. Izgubila je volju za životom: još se sjećam kada je umrla. Tada više nismo znali ništa o tebi. Ne znam što se poslije s tobom dogodilo. Da sam te pronašao po svaku cijenu bih ti pomogao kao sinu svoga staroga druga i prijatelja.”

„Sergeju, što se s tobom zapravo dogodilo poslije smrti majke?”

4. ULIČNO SIROČE

Samo s boli prebiram po svom sjećanju nakon onog što se dogodilo poslije nestanka moga oca i smrti moje majke. Još uvijek je taj dio života kao u magli. Imao sam tek četiri godine kad sam shvatio da otac više ne dolazi kući. „Mama”, pitao bih često, „gdje je tata? Zašto ga više nema kući da mi dade poljubac za laku noć?”

Na ova i slična pitanja, majka bi se rasplakala ili bi, okrenuvši se, zaronila lice u ruke i ćutala. Već kao četverogodišnjak shvatio sam da se moralo nešto strašno dogoditi jer je majka bila tako često izvan sebe. Majčino zdravlje je krenulo nizbrdo, postajalo joj je sve gore i gore, sve dok jednog dana nije posve legla u krevet te se više nije mogla brinuti ni za sebe ni za mene. Kad sam je zadnji put vidio bila je jako bolesna, a posljednje čega se sjećam je to kad mi je jedna prijateljica naše porodice rekla: „Sergeju, ti više nemaš majke. Ona je umrla. Dođi kod nas.”

U početku nisam shvatio šta to znači. Bio sam uvjeren da će majka ponovo doći iako ću dugo na nju čekati. Ona ne može samo tako jednostavno otići, ostaviti mene sama i nikad se više ne vratiti. U svom djetinjem raspoloženju bio sam uvjeren da će se ona opet vratiti kući i da će sve biti dobro. Iako mi je taj dio života posve mutan u sjećanju, sjećam se da se ta žena, koja mi je rekla da je majka umrla i da pođem s njom, zvala gospođa Kolmakov. Bila je žena profesora Kolmakova, naučnika i profesora koji je s vremenom dospio do velike časti i ugleda u Rusiji. Bili su to dragi ljudi i volio sam ih. Ali usprkos tome htio sam ostati u svojoj kući i čekati majku da joj mogu otvoriti vrata kada dođe. Gospođa Kolmakov je bila draga i puna razumjevanja. Na kraju me uvjerila da bi bilo najbolje da se sada ona brine za mene.

Koliko se sjećam, imao sam tek četiri godine kad su me gospođa Kolmakov i profesor uzeli k sebi. Imali su još dva sina. Jedan od njih se zvao Andrej. Iako sam bio dosta malen, sjećam se da su mi bili jako dobri i da se gospođa Kolmakov zauzimala da dobro započnem živjeti. Kao žena naučnika, a i sama obrazovana, odmah me ohrabrila da počnem marljivo učiti. I sama me podučavala u čitanju i računanju. Profesor je bio osjećajan i vrlo pametan. Kasnije je radio u Akademgorodoku, sibirskom gradu koji je bio predodređan za nauku. Poslije sam pročitao u jednom izvještaju da je postao član Sovjetske akademije nauka. Iako je bio jako zaposlen, a i sam imao dva sina, još uvijek mu je ostalo dovoljno vremena da mi bude brižan otac, te sam ga ubrzo zavolio.

Gospođa Kolmakov je bila sitna i nježna i puna majčinske ljubavi za dijete svojih prijatelja. Bila je prema meni isto tako dobra i ljubazna kao i prema svojoj vlastitoj djeci. No, ja sam ipak čeznuo za svojom majkom. S jedne strane sam bio srećan da su se Kolmakovi tako brinuli za mene i nadao sam se da njih neću izgubiti kad sam već izgubio svoje roditelje. Skladno smo živjeli dvije godine, ali s jednim izuzetkom - bio je to njihov sin Andrej.

Mlad, kakav sam bio, shvatio sam da s njim nešto nije u redu. Poslije sam doznao da je bio psihički zaostao. Bio je stariji od mene i za svoje godine veoma snažan pa se prema meni ponašao tako da sam ga se uvijek bojao.

Dok sam jednom sjedio u kadi, došao je Andrej u kupatilo. „Iziđi”, rekao sam mu, „ti nemaš šta tu tražiti i možeš ući tek kad ja budem gotov.”

Andrej me samo prodorno gledao i čudno se smješкао. Instinktivno sam osjetio da će se nešto loše dogoditi i uplašio sam se. Tada me on zgrabio za ramena i svom snagom me zagnjurio u vodu. Branio sam se, mlatarao rukama i lovio zrak dok mi najednom nije postalo jasno da me Andrej želi ugušiti. Pokušao sam zvati pomoć, ali mi je voda navalila u usta. Borio sam se svom snagom, ali Andrej je bio puno jači. U očaju sam tako divlje udarao oko sebe da sam se konačno

uspio osloboditi i brzo iskočiti iz kade. Glasno vičući izletio sam iz kupatila i tražio gospođu Kolmakov ili profesora, ali niko nije bio kod kuće. Prestrašen mojom vikom i od straha od roditelja Andrej je pobjegao u vrt iza kuće.

Iako mi je bilo tek šest godina instinktivno sam shvatio da mi pod istim krovom s Andrejom nema mjesta. Odlučio sam otići. Uletio sam u svoju sobu, uzeo nešto robe što nije bilo baš jako teško, strpao to u jednu vrećicu i zauvijek napustio kuću Kolmakovih. Toliko sam se bojao Andreja da sam odlučio nikad više se ne vratiti u tu kuću koliko god bih to s druge strane rado učinio.

Ubrzo sam se našao na ulici. Siroče bez kuće i bez jela. Jedino što sam posjedovao bilo je ono što je bilo na meni i što sam strpao u svoj improvizirani kofer. Tako sam stajao u jednoj ulici u Novosibirsku, sam, gladan, prestrašen i bez znanja šta bih sada trebao učiniti. Morao sam pronaći nešto za jelo i mjesto gdje ću spavati. Sam, bez ičije pomoći, trebao sam preživjeti u tom velikom gradu u Sibiru, a uskoro sam se uvjerio da to nije lako, posebno za šestogodišnje dijete.

Kad sam napustio kuću Kolmakovih bio je avgust, toplo vrijeme, tako se barem nisam morao brinuti što ću obući. Ali stanje u kom sam se nalazio bilo je očajno i u svojoj dječijoj pameti bio sam svjestan toga.

„Šta ću sada raditi?“, pomislih. „Kuda da krenem?“ Razmišljajući tako lutao sam gradom bez ikakvog plana. Sve i svi su mi izgledali tako strani i veliki. Novosibirsk je ogroman grad, sa skoro dva miliona stanovnika. Kaže se da je to raskrsnica Sibira.

Nakon kraćeg vremena našao sam se u srcu grada u blizini glavne stanice. Nepregledna rijeka ljudi ulazila je i izlazila iz te svijetle zgrade. Ako je Novosibirsk zaista raskrsnica Sibira, onda je to ova stanica.

Neprestano su odlazili vozovi u smjeru Vladivostoka, Dalekog istoka, Taškenta, Avganistana i na zapad u evropsku Rusiju. Zaista je tu vladala velika zbrka i moglo se vidjeti ljudi najrazličitijih nacionalnosti i čuti strane dijalekte od ljudi koji su prolazili.

Za jednog šestogodišnjeg dječaka koji je prvi put bio izvan kuće, bio je to uzbudljiv događaj. Velikih očiju, pomalo prestrašen i opijen, upijao sam sve to. „To je nešto što mi je potrebno“, rekoh sam sebi okrećući se u velikoj zgradi stanice. U čekaonici se nalazio cijeli niz klupa i bio sa uvjeren da ću negdje u tamnom mjestu moći prespavati nekoliko noći. Na mjestu gdje vozovi stižu svaki sat iz svih smjerova, vjerovatno niko neće primjetiti dječaćića koji spava pod klupom. Ovdje sam bio siguran. Niko me tu neće pronaći i vratiti Kolmakovima.

Sada kad sam riješio problem svog novog „stana“ mogao sam razmišljati o jelu; a to je bilo već malo teže jer sam od kuće otišao sa samo malo sitniša u džepu. Bio sam gladan i sto sa sladoledom, pokraj kioska s novinama, magično me privlačio tako da više nisam izdržao.

Sladoled mi je tako godio, ali je porcija bila tako mala da sam za čas sve progutao. Besciljno sam pošao dalje, ali sam još uvijek bio gladan. Čeznutljivo sam ponovo bacio pogled na sto sa sladoledom i skupio preostali sitniš iz džepa. Upravo je bilo dosta za još jedan sladoled. Jedan unutrašnji glas mi je govorio da sačuvam novac kad budem više gladan. No, šestogodišnji dječak ne planira tako daleko unaprijed. Vratio sam se natrag i zatražio još jedan sladoled. Žena u bijeloj pregači pružila mi ga je, te je uskoro i on nestao.

Išao sam jedno vrijeme zadovoljno dalje, omamljen utiscima i bukom oko mene, posebno stranim jezicima i širokim nošnjama ljudi iz južne Azije. U tom trenutku nisu me mučile nikakve brige. Ipak, nakon dvosatnog tumananja ulicama, ponovo sam ogladnio. Džepovi su bili prazni, izuzevši jednog novčića za koji ništa nisam mogao kupiti. Čeznutljivo sam gledao police sa kolačima, slatkišima i namirnicama. Najradije bih sa svake police po nešto pojeo! Međutim, preostalo mi je samo jedno, sve te dobre stvari jesti očima i misliti na svoj prazni želudac.

Jedna polica, na kojoj je bio prekrasan pšenični kolač, posebno mi je zapela za oko. Prišao

sa bliže i ukočeno zastao. Budnim okom i sa svojih zastrašujućih sto kilograma stajala je tu jedna žena i pazila na nj. Izgledala mi je kao div koji guta vatru. „S ovom se nije igrati”, reko sam sebi, najbolje da joj se maknem s puta.”

Polica s raznovrsnim voćem bila je na kraju reda i privukla je moju pažnju. Jednim jednim pogledom vidio sam da ni taj trgovac nije baš ljubazan. Nije govorio, samo je gundao: „Šta radiš tu momče? Želiš nešto kupiti? Ne? Onda mi idi s očiju!” Polako sam odlazio, a oči su mi još uvijek bile na velikim, okruglim crvenim jabukama i žutim kruškama.

Zapravo sam htio zamoliti trgovce da mi svaki dade po malo da nešto pojedem. No, kad sam vidio njihova mrzovoljna lica, bilo mi je jasno da to baš nije jednostavno. Osim toga nikad nisam prosio, niti sam znao nešto žalosno pričati pa da se ljudi sažale nada mnom. No bio sam gladan i nisam smio odustati od pokušaja.

„Pokušaću”, reko sam sebi i pogledah uzduž reda. Za jednom tezgom ugledao sam malo stariju gospođu koja je prodavala žemlje. Imala je milo lice. Idući prema njoj, skupio sam svu svoju hrabrost i smislio sledeće: „Molim vas, draga gospođo, dječak sam koji je daleko od svojih roditelja i bez ijednog novčića, a jako sam gladan.” To sve je bila istina i lako bih to izgovorio, ali kad sam počeo govoriti, sve je krenulo naopako - mucao sam i počinjao ispočetka. Žena me pogleda najprije ljutito, zatim strašljivo. Što sam više dužio, njezin pogled je postajao pronicljiviji. Tada je pristupio jedan čovjek i zatražio sendvič. U tom poslu žena je na mene potpuno zaboravila.

Otišao sam misleći da na takav način neću nikad ništa dobiti za jelo. Šta da radim? Ako ništa ne dobijem za jelo, umrijeću od gladi. Pun samilosti prema samom sebi mislio sam da bi baš sada i bilo dobro za njih da se srušim i umrem od gladi.

Palo mi je na um da imam još jedan novčić u džepu. Sinula mi je ideja. Ponovo sam otišao do police s pšeničnim kolačima i razgledao oko sebe. Na podu sam ugledao kvadratnu metalnu površinu na kojoj je stajala prodavačica. Stupio sam do nje sa najnaivnijim licem kojeg sam mogao napraviti, uzeo sam novčić iz džepa i pustio ga da padne na tu ploču. Novčić je glasno udario o metal i otkotrljao se dalje.

Prodavačica, čuvši to, mislila je da je to palo iz njezine kase, sagnula se i počela ga tražiti. Iskoristio sam to vrijeme i uzeo pune ruke kolača i stao bježati. Iza sebe sam čuo njezin uzbuđeni glas! „Držite dječaka! On je kradljivac! Uхватite ga! Uхватite ga!” No, bio sam već daleko i izgubio sam se u masi. Pronašao sam jedan kutak, sjeo na zemlju i počeo jesti. Gladan, kakav sam bio, gurao sam i po dva kolača odjednom u usta. Ostala su samo još dva koja sam ostavio za poslije. A onda sam potražio najtajniji kutak stanice gdje sam namjeravao prenoćiti. Uspio sam dakle preživjeti svoj prvi dan u velikom svijetu.

Tako sam se probijao punih 10 dana. Bio je avgust 1957. živio sam od svoje dosjetljivosti i započinjao dan u potrazi za doručkom. Tako sam i tog desetog dana opet išao „kupiti” jelo. Najprije sam pošao k polici s voćem i pokušao zbuniti prodavačicu time što sam napeto gledao iza nje. I tek što sam otvorio usta da nešto kažem, zavika ona odjednom: „Zar si opet došao? Ma čekaj samo, uhvatiću ja tebe, lopove mali.” Eto, od svih mjesta baš sam pogodio otići tamo gdje sam prije tri dana nešto ukrao i, jasno, prodavačica me prepoznala. Okrenuo sam se i stao bježati koliko sam brže mogao, no žena je stalno bila za mojim petama i cijelim putem je vikala na mene. Trčao sam i trčao i kad sam se jednom na brzinu okrenuo, vidio sam kako je ostala iza mene.

Trčeći tako, udario sam iznenada u nešto što je moglo govoriti i čvrsto me zgrabilo. „Hej”, reče neki muški glas, „kud ti se tako žuri?” U strahu da ne upadnem policiji u ruke, nisam ni smio pogledati prema njemu. A upravo to je bio policajac.

Tako su završili moji dani na stanici u Novosibirsku. Ali vrijeme nije bilo izgubljeno. Naučio sam kako da čovjek preživi, što će mi kasnije dobro doći.

Policajac me odveo u policijsku stanicu. „Mali, sada nam pravo reci odakle si i kako se zoveš?” - pokušali su me ispitivati.

Ali, baš to nisam htio odati. Oni bi me opet vratili Kolmakovima gdje sam bio uvjeren da će me Andrej ubiti.

Dakle, ćutao sam.

„Gdje su ti roditelji” - upitao me policajac.

„Mrtvi su”, odgovorio sam.

„A kako se zoveš?” Nisam htio odgovoriti. Policajac me strogo pogledao i prestrašen rekoh: „Sergej.”

„A kako ti je prezime” - ispitivao me dalje.

Odgovorio sam mu: „Zovem se Sergej i nemam ni majke ni oca, oboje su mrtvi.” Odlučio sam više ništa ne kazati.

Napokon je policajac popustio, zovnuo drugog i upitao ga: „Šta ćemo s ovim malim? Ništa više neće da kaže osim da se zove Sergej i da je siroče.”

„Pa onda ćemo ga poslati u neko sirotište”, odgovorio je drugi.

Nekoliko sati kasnije došao je po mene auto i odvezao me u dječiji dom Broj 1. Kad sam otvorio vrata, tu me spremno dočekala jedna krupna žena. Bez okolišanja odmah je krenula na stvar i osorno me upitala: „Kako se zoveš?”

„Sergej”

Nije me više ništa ispitivala, pogledala je papire koje su izdali u milicijskoj stanici i rekla: „Tako, Sergeju, kako vidim ne govoriš puno. Ali to će biti naša briga.”

„Neću u tome sudjelovati”, mislio sam, „niko me više ne smije poslati Kolmakovima da me tamo Andrej usmrti”. Bio sam siguran da mi ništa ne bi pomoglo ako bih joj povjerio svoje strahove, jer niko mi ne bi vjerovao. Ja bih za njih bio samo još jedno dijete više koje izmišlja čudne priče.

„Možeš li mi makar kazati koliko ti je godina, Sergeju”, reče mi žena.

Mislio sam da mogu slagati. „Osam”, rekoh. Naravno, slagao sam. Bio sam visok za svoje godine i mislio sam da će mi povjerovati, računajući da tako neće pronaći ko sam.

„Gdje si išao u školu?” - upitala me iznova, a ja sam mislio da sam sad gotov, upao sam u vlastitu klopku.

Trudeći se da joj ne dam nikakve dalje informacije o sebi, rekao sam joj da to ne mogu kazati.

„Dobro”, odgovorila je, „ispitaćemo te i vidjeti koliko znaš.”

Testovi su pokazali da još ne znam dovoljno za drugi razred, ali previše da bi se dokazalo da još nisam išao u školu. Zaključili su da moram ponovo ići u prvi razred.

„Ponovo”, mislio sam u sebi, „ja još nikada nisam išao u školu jer u Rusiji djeca idu u sedmoj godini u školu, a meni je tek šest.” To što sam u testovima nešto znao riješiti bio je plod zalaganja gospođe Kolmakov koja me učila pisati, čitati i računati. Očito je da me dobro učila jer sam testove riješio čak bolje nego za prvi razred. Tako sam „ponovo” došao do 1. razreda.

Škola je bila u blizini dječijeg doma Broj 1. Na svoje veliko iznenađenje dobro mi je išlo. Uskoro sam bio najbolji u razredu i učenje mi nije zadavalo nikakve muke. Život mi se nije činio tako težak.

Ali sve moje nade su potonule. Profesor i gospođa Kolmakov su me neumorno tražili i na kraju se obratili policiji koja ih je uputila u ovaj dom. Jednog dana iz škole me pozvala direktorica doma i rekla mi: „Lukavi gospodine, sad znamo ko si.”

Srce mi je klonulo i molio sam je: „Molim vas, samo me nemojte poslati natrag, samo to

ne!”

„Vidjećemo”, rekla mi je, „moram još s drugima govoriti, ali mislim da ćeš moći ostati. Uostalom tebi nije osam nego šest godina i ne možeš ići u školu.”

„Ali dobro mi ide”, protestovao sam.

„To nije odlučujuće. Po našem zakonu ti još ne možeš u školu.” Dopustili su mi da ostanem u domu. Ponekad sam zaželio vratiti se Kolmakovima, ali me svaki put od toga odvrćao strah od Andreja.

Dok su druga djeca odlazila u školu, ja bih ostajao u domu. Nikad neću zaboraviti kako sam bio usamljen, sam u svojoj sobi buljio sam kroz prozor. Budući da sam sada imao krov nad glavom, imao sam puno vremena razmišljati o sebi. Najčešće sam mislio na oca i majku i tad sam se osjećao posebno usamljenim. Kad bih mislio na brata Vladimira, skoro bih postajao i ogorčen. Zašto me ne uzme k sebi? Zašto je samo tako otišao i ostavio me sama? Zar ga uopšte ne zanima šta će biti sa mnom?

1. marta 1958. slavio sam svoj sedmi rođendan. Bio je to veliki dan. Sad konačno mogu ići u školu. Kad sam bio upisan, učiteljica nam je rekla da sva djeca od 1 - 3 razreda trebaju biti pioniri (oktobarci).

Tu riječ nikad prije nisam čuo. Učiteljica nam je objasnila da je to komunistička organizacija za djecu u prva tri razreda. „Vi više ne pripadate roditeljima nego komunističkoj državi.” Budući da više nisam imao roditelje, bilo mi je svejedno kome pripadam. Učiteljica nam je nadalje rekla da su svi pioniri (oktobarci) Lenjinovi unuci.

Lenjin? Ko je to? To ime sam već češće čuo i čitao ga po plakatima stanice, ali nešto više o njemu nisam znao.

„Lenjin je najveći čovjek koji je ikda živio. I to ne samo da je živio, nego on živi i živjeće zauvijek”, rekla je. „Ko od vas želi biti Lenjinov unuk?” Zajedno sa drugima oduševljeno sam podigao ruku u vis. Ja - Lenjinov unuk, pa to je prekrasno, mislio sam.

Od svoje šeste do devete godine ostao sam u dječijem domu Broj 1 u Novosibirsku i tu sam išao u prva tri razreda osnovne škole. Sklopio sam mnoga prijateljstva, a uz to sam i nešto otkrio. Mislio sam da je ovo dom samo za siročad, kao što sam bio ja, no bilo je to i nešto drugo. Jednog sam dana razgovarao s dječakom koji je krišom plakao i pitao: „Zašto ja moram ovdje biti? Imam i oca i majku, zašto ne mogu biti kod njih, u njihovoj kući?”

To je bilo prvi put da sam uvidio da sva djeca koja su u ovom domu nisu siročad. Tek sam kasnije shvatio da su ovi domovi prvenstveno za djecu koju su oduzeli njihovim roditeljima - majkama i očevima - koji su na osnovu svog religioznog ili političkog uvjerenja proglašeni „nesposobnima” da svoju djecu vaspitavaju u pravom duhu.

Pokušavao sam tješiti tog dječaka, ali mu ni sam nisam znao objasniti zašto nije smio ostati kod svojih roditelja iako su bili sasvim blizu. Ni ja to nisam mogao razumjeti. Imao je roditelje, zašto onda ne može biti s njima. Kad sam u svom kasnijem životu osjećao nedostatak ljubavi moje majke i poljubac za laku moć svog oca, uvijek sam mislio na ovog dječaka i pitao se zašto on ne smije ići svojim roditeljima. Kad bih je imao roditelje, ja bih jednostavno pobjegao k njima. Zašto on to ne učini?

Malo po malo počeo sam prihvatati svoj položaj jer konačno jedan devetogodišnji dječak ima svoje prijatelje i svoje igre.

5. PUSTOLOVINE I NASILJA U VERKH-IRMENU

Jednog dana 1960. imao sam već devet godina, došla je k meni direktorica doma Broj 1 i rekla: „Kurdakov, spakuj svoje stvari, ti moraš u drugi dom”.

„Kuda to?” - upitao sam.

„Nedaleko odavde - u Verkh-Irmen.” Verkh-Irmen nisam poznavao i bilo me malo strah. „On se nalazi 40 milja nizvodno”, reče ona. Ime Verkh-Irmen znači doslovno iznad rijeke Irmen. To je mala rijeka u čijoj se blizini nalazio dječiji dom.

Kad je došao dan mog odlaska, ono malo stvari koje sam posjedovao bilo je već spremljeno. Bilo mi je teško rastati se od svojih prijatelja iz Broja 1, ali drugo mi ništa nije preostalo. Ušao sam u kola i krenuo. Dva sata kasnije bili smo u Verkh-Irmenu ili „V - I” kako smo ga zvali. Nalazi se na kraju mjesta. Bile su to četiri zgrade, dvije zgrade sa spavaonicama, jednom upravnom i jednom gdje se kuvalo i pralo. U blizini se nalazila škola u koju su išla djeca iz doma, a i ona iz mjesta. U tom svom novom prebivalištu bio sam izrazito nervozan. Ali djeca su me prijateljski prihvatila i tako su opet počela nicati nova prijateljstva.

Odmah po dolasku stupio sam u „Mlade pionire”. Bila je to komunistička omladinska organizacija za djecu od devete do petnaeste godine. To je drugi stepen, odmah iza oktobaraca.

Do sada sam bio Lenjinov unuk, a šta sam sada kao pionir nisam tačno zano. Svaki od nas je dobio crvenu maramu koju smo trebali nositi oko vrata. Kad sam se takav pogledao u ogledalo, činilo mi se da mi lijepo stoji.

Uskoro sam primijetio da se ovom kućom sasvim drugačije upravlja nego onom u Broj 1. Kao prvo, ovdje nas je bilo puno više, oko 120, a drugo, direktor i vaspitačice koje smo zvali „tete” i „stričevi” bili su znatno grublji. Djelovali su hladno i bili su posve ravnodušni na naše želje i potrebe. U Broju 1 stekao sam malo iskustva o ovom životu, a ovdje sam uvidio da vlada prava mržnja na jednoj strani između teta i stričeva, a na drugoj strani između djece. Ni jedna strana se nije potrudila da prikrije svoja stvarna osjećanja.

Niko od teta i stričeva nije izabrao to zvanje zato što bi rado radili s djecom. Partija im je zapovijedila da odgajaju „male komuniste”. Taj poziv smatrali su tete i stričevi za najniži zadatak koju je partija mogla dodijeliti svojim članovima. Bio je to poziv bez budućnosti za sve one čija je karijera bila okončana. Tako je većina njih bila ogorčena i razočarana i to se na nama iskaljivalo. Ovdje u V-I, a kasnije i u drugim dječijim domovima vaspitači su dijelili najokrutnije i najbrutalnije kazne za i najmanje prekršaje kućnog reda. S druge strane su nas sasvim ignorisali kad bi zatrebali njihovu pomoć. Iako to razumom nisam mogao shvatiti, osjećao sam napetost između djece, pogotovo starije, i teti i stričeva.

Svakako da ovdje nije bilo sve loše. Jedna od malobrojnih svijetlih strana, ako je uopšte postojala, bila su mnogobrojna prijateljstva koja sam sklapao. Jedno od njih s Ivanom Černegom, koji je bio tri godine stariji od mene. Ivan je bio srednje visine, imao je svijetlu, kovrdžavu kosu i prijateljsko nasmijano lice koje je izgledalo još ljepše kad je bio ljut. Iako smo bili različite dobi, odmah smo se sprijateljili jer sam za svoje godine bio prilično visok i već sam imao malo „iskustva”. Bio sam ispunjen veseljem i ponosom što me Ivan otvoreno simpatisao, a prijateljstvo je trajalo dugo.

Drugi dobar prijatelj bio je Pavel, imao je otprilike deset godina i bio je već tri godine u V - I. Iako je za svoje godine bio dosta nizak, nadoknađivao je to šaljivošću i dosjetljivošću. Uskoro sam i ja naučio kako treba sam sebi pomoći ako se uopšte želi nešto postići u životu. A Pavel je za to imao izvanredan dar.

Jedne večeri smo ležali u krevetima i razgovarali iako smo već trebali spavati. Pavelov krevet bio je odmah pokraj moga. Najednom me upitao: „Sergeju, reci ti meni kako stojiš s novcem? Trebaš li što god?”

Mislio sam da je to mučno pitanje. Kome uopšte ne treba novca? „Naravno da trebam novaca”, odgovorio sam mu.

„Šta ti misliš o tome?”

Pavel se okrenuo kao da će spavati i rekao mi: „Sergeju, kad zaista budeš trebao novaca, onda mi reci.”

Zaspao je, a ja sam još dugo ležao budan i razmišljao što je on time mislio. Svi dječaci su znali da je Pavel u tome pravi stručnjak. Ali kako on to čini? Da li posjeduje neku štampariju za novac? Često puta su se i druga djeca poigrala tom Pavelovom mašinom za novac, ali niko nije znao za tajnu kako je do novca došao. Samo bi negdje nestao kad bi trebao novaca, a onda se iznova vratio s novom količinom.

Sledećeg jutra upitao sam ga za doručkom: „Pavel, šta ono znači što si mi sinoć rekao da kad budem trebao novaca samo tebi kažem? Izgleda kao da ih proizvodiš.”

„Ma to ti je sasvim jednostavno”, odgovorio mi je smješkajući se.

„Ne vjerujem ti to”, odgovorio sam mu izazovno. „Ni za koga to nije lako pa ni za tebe.”

„Mogu ti to dokazati. Pođi sutra samnom.”

Sljedećeg smo se dana sastali nedaleko od doma. Pavel je imao smeđu papirnatu vrećicu koja je bila dupkom puna. „Dođi Sergeju”, reče, „idemo u Novosibirsk”.

„Novosibirsk!” - povikao sam, „pa to ti je 60 kilometara odavde. Šta će reći stričevi kad vide da nas nema?”

„Ah, pusti, oni na nas nikad dobro ne paze. Najvažnije je da im ne pravimo neprilike. Mi ćemo njih pustiti na miru, a oni nas. Ništa se ti za to ne brini. Dođi. Vrat ćemo se oko ponoći” Ušli smo u autobus i oko šest sati naveče bili smo u velikom gradu.

„Baš je sad pogodno vrijeme”, reče Pavel tajanstveno. Rado sam želio saznati šta namjerava. Da neće opljčkati banku?

„Pričekaj ovdje, Sergeju”, zapovijedi mi i nestade iza jednog ugla držeći čvrsto vrećicu u ruci. U blizini sam ugledao klupu i sjeo sam na nju, čekajući da on dođe. Dok sam se tako tu dosađivao, odjednom moju pažnju privuče neki poderan, prljav i gladan dječak. Iznenada sam osjetio samilost prema njemu, ali mi se učinio nekako poznat. Pogledao sam bolje i viknuo:

„Pavel, pa to si ti!” Sad mi je bilo jasno šta je bilo u smeđoj vrećici - njegove poderane prosjačke haljine. Prepredeno mi je namignuo.

„Shvataš li sada moju tajnu, Sergeju? Nikakvo otimanje novca. Samo ovo ovdje.” Pokazao mi je na smrdljivu, prljavu i poderanu haljinu, a onda i meni nekoliko sličnih strpao u ruke. „Evo ti i požuri! Obuci ih! Najbolje vrijeme za prosjačenje je vrijeme ručka.”

To me sasvim iznenadilo, ali sam ga poslušao. Otišao sam u javni WC, skinuo svoju robu i navukao one prnje, a zatim se vratio Pavelu. On je u međuvremenu namazao lice i izgledao zaista jadno. Nisam još bio ni shvatio šta se događa, a već je on svojim prljavim rukama namazao i moje lice. Učinio sam korak natrag.

„Nemoj biti takav, Sergeju”, reče mi, „moraš to napraviti. Stani mirno dok ne završim.” Trljao me dalje po licu, a onda se odmaknuo korak nazad i pogledao svoje umjetničko djelo. „Mogu ti reći da je dobro”, potvrdio je.

„Kuda sad?” - upitao sam.

„Dođi sa mnom!”

Slijedio sam ga ulicama Novosibirska sve dok nismo stigli pred jedan od najboljih restorana.

Spolja nije izgledao posebno atraktivan, ali se u njemu moglo dobro jesti. Pavel je pošao nekoliko koraka naprijed do ulaznih vrata. Tada smo se nas dvojica napola izglednjela dječaka spustili na zemlju.

„Pogledaj me, ovako moraš izgledati!” - reče mi i načini što je moguće žalosnije lice. Pokušao sam ga oponašati.

„Ne tako, nije dobro!” Još mi je jednom pokazao kako žalosno moram gledati. Nakon više pokušaja konačno sam uspio te mi Pavel reče odobravajući: „Nije loše, ostani sad tako. Ja ću započeti i pokazaću ti kako se to mora činiti. A na ovome zasviraj nešto žalosno!” Dobacio mi je staru usnu harmoniku koju je izvukao iz svoje čarobne, smeđe vrećice. Držao sam je na ustima i pokušao pronaći na njoj tužne tonove. Prvo sam pokušao na tužnijoj strani, ali tamo očito nisu bili tužni jer Pavel baš nije izgledao žalosno i gledao me s negodovanjem. Dalje sam se trudio i konačno pronašao nekoliko tužnih tonova, a on je uz svoje tužno lice govorio onima koji su izlazili iz restorana:

„Molim vas, siročice sam. Nemam novaca, a gladan sam; udijelite jednom gladnom siročetu. Nemam ni majke ni oca, molim vas!” - prosio je on tako tužno dok sam ja na usnoj harmonici pretraživao najžalosnije zvukove. Tako smo se nekoliko minuta trudili, ali bez uspjeha. Ne znam, mislio sam u sebi. A onda se zaustavi neki čovjek, pogleda nas sažalno i ubaci 25 kopejki u Pavelov šešir.

„Krenulo, krenulo je, krenulo!” - ustanovio sam s radosnim iznenađenjem. Ma to je prekrasno! Zaista prekrasno! Jedan bračni par ubaci sljedećih 50 kopejki! Sad sam se inspirisao i svirka mi je postala još žalosnija, a Pavel je pričao sve žalosnije i žalosnije priče tako da je i mene ganuo do suza.

Sve se više prolaznika zaustavljalo i ubacivalo sitniš u šešir. Kad nikoga nije bilo na vidiku, dobacih Pavelu: „Ovo nam odlično napreduje, ali zašto smo baš tu?” „Zar još nisi razumio, Sergeju? Pogledaj samo ljude. Izgledaju li ti gladni? Naravno da ne jer su upravo dobro jeli. Šta misliš kako se oni osjećaju kad ugledaju dva izglednjela siročeta pred vratima restorana. Misliš li da im savjest ne proradi? Ovo je zaista moje najbolje mjesto!”

„Tvoje najbolje mjesto? Imaš li još koje?”

„Naravno”, odvrati, „najmanje još četiri. Ali sad si ti na redu.”

„O ne”, protestovao sam, „ti to tako dobro činiš, samo nastavi”.

„Neću”, reče mi, „uostalom i ti to moraš naučiti.”

Uzeo mi je usnu harmoniku i započeo svoju žalobnu muziku koju nikad nisam čuo. To je upravo osvajalo. Ja sam načinio tužno lice i prije nego što sam shvatio svoj položaj, započeh: „Majka mi je bolesna. Otac je mrtav. I braća i sestre gladuju kod kuće. Molim vas malo novca za moju bolesnu majku i za moju malu braću i sestre, inače ćemo pomrijeti od gladi.” Na moje veliko iznenađenje palilo je. Kopejke su se množile dok su se ljudi zaustavljali i otvarali svoje novčanike.

„A onda smo se pogledali nemilo!

Jedan čovjek izađe iz restorana i pride ravno k nama - bio je to direktor dječjeg doma „V - I”. Poznavao nas je jako dobro jer smo često puta bili pozivani u njegov ured. Sad smo bili sigurni da nas je i uprkos našim prnjama prepoznao. „Sad je sve gotovo”, pomislih. Srce mi je tuklo u grudima kad nam se približavao. Činilo se u tom trenutku da je najbolje da pobjegnemo.

„Pavel, bježimo”, bobacih mu tiho i uzbuđeno, „prepoznaće nas.”

„Ne, sad je prekasno”, odgovorio je.

Direktor dođe do nas i upita: „No vas dvojica, gdje su vam roditelji?” Meni je nešto zapelo u grlu i ništa nisam mogao izustiti.

Pavel nas je spasio rekavši: „Mrtvi su.” Izgledalo mi je da nas on čak ni po govoru ne

prepoznaje. Sjetih se da nam je Pavel zamazao lica, a i odjeća je bila izvrsna.

„Žalosno je to”, reče on suho. Otišao je nekoliko koraka, stao pa se opet vratio. Pogledao me prodorno i zapitao: „Nisam li te već negdje vidio?”

Progutao sam, sagnuo glavu što sam dublje mogao i rekao stidljivo: „Mislim da ne.” U sebi sam mislio ako ikada izađem iz ove situacije, ovo mi je prvi i zadnji put, neka to Pavel sam dalje radi, ja ću se već nekako probiti.

Direktor je sigurno imao prekrasan dan jer je učinio nešto što još nikad nije. Slegnuvši ramenima, pomilovao me po glavi, dobacio mi nešto sitniša i rekao: „Evo ti i kupite nešto za jelo.”

Kad se okrenuo Pavel i ja smo se pogledali i čim je nestao iza ugla skočili smo i bez ijedne riječi zgrabili novac i pobjegli. Dugo smo trčali sve dok nismo iznemogli.

„Mali moj, jedva umakosmo”, reče Pavel brojeći novac.

„Nikad više, nikad više, Pavel, to nije za mene”, rekoš mu.

Kasno naveče vraćali smo se autobusom u „V - I” s džepovima punim novaca.

Budući da se direktor i vaspitači nisu puno brinuli za stanovnike V - I, počeli su se stariji dječaci između 13 i 16 godina skitati ulicama Verkh-Irmena. Među njima je bilo puno mojih „junaka”, kao Ivan Černega. I kad su nas mlade pozivali u svoju družinu, bili smo presretni.

Bez redovnog nadgledanja od strane osoblja bilo je sve teže kontrolisati dječake i tako su oni uskoro postali strah i trepet mjesta. Svaki je vrt bio naš, svaki park naš. Jednostavno bi ulazili unutra i uzimali što smo htjeli.

Direktor i vaspitači znali su dobro šta se događa, ali nisu imali nimalo brige zbog toga. Osjećali su se odgovornima samo za ono što se događalo u okviru doma, a mi tamo ništa nismo dirali, a za sve što se događalo izvan doma smatrali su da se ne trebaju brinuti. Tako smo se mi loše ponašali samo prema stanovnicima mjesta.

Nije dugo potrajalo i Verkh-Irmen je bio u našim rukama. Ako bi se koja žrtva usudila buniti, mi bismo joj tek onda sve naplatili. Obično smo razbijali prozore, kidali ograde i gazili gredice s povrćem.

Prijetnja razbijanjem prozora bila je zimi jako uspješna. Sjećam se dobro kako nam je Ivan Černega jednom rekao: „Razbijte im prozore! Pa kad se dobro smrznemo možda će im se smrznuti i usta pa će nas prestati tužakati.” Nekad smo i napadali ljude, neke bi i ranjavali.

Ukoro je nas nekoliko odlučilo ne ići više u školu. Tamo su neki 12 i 13-godišnjaci razbili prozore na školi. Pazili smo da ne bi neki kamen pogodio prozor na spavaonicama jer bismo se mi morali smrzavati. A na školi smo razbijali da u učionicama bude hladno da se nastava ne može održavati. Uz svu našu pažnju ipak je jedan kamen razbio prozor na spavaonici i svi smo trpjeli od hladnoće. Slabije dječake smo podučavali kako će bolje gađati.

Iz večeri u večere plašili smo stanovnike tučom. Da bi se oslobodili svega toga, stanovnici su napisali tajno pismo gdje su obavijestili upravu o našim strašnim djelima u Verkh-Irmenu.

Tako je u ljeto 1961. bio zatvoren dječji dom na zahtjev policije i mjesnih vlasti, a djeca su razmještena u druge domove.

Ivan Černega priđe k meni i reče mi: „Sergeju, jesi li čuo da će dom biti zatvoren?”

„Ne, kada?”

„Idućih dana. Čuo sam da će nas razdijeliti po drugim domovima.”

„Ivane, šta da radimo?” - upitao sam.

Odgovorio je brzo i određeno: „Mene više niko neće maknuti. To mogu i sam. Ideš li sa mnom?”

„Da.”

Skovali smo plan i jednog jutra spremili svoje stvari, izvukli se kroz vrata i zauvijek

napustili V - I. Krenuli smo u Novosibirsk. Kad smo stigli upitao me: „Sergeju, kuda ćeš sada?“

„Ostajem tu”, odgovorih, „dobro poznajem Novosibirsk i tu ću se zadržati neko vrijeme.”

„Znaš da će nas tražiti”, reče Ivan, „mislim da ćemo imati veću šansu ako se rastanemo.”

„To je sigurno”, potvrdih ja.

„Gdje ćeš ovdje krenuti, Sergeju?“

„Već imam plan”, rekoh mu i već sam mislio na svoja iskustva koja sam stekao na željezničkoj stanici. Sjetio sam se da mi tada kao šestogodišnjem dječaku i nije išlo tako loše. A sada kad sam tri godine stariji ići će još bolje, jer imam i nešto više iskustva. I u slučaju nevolje mogu se dati na prošnju što me Pavel naučio. Pozdravili smo se i krenuli različitim putevima. Ivan je krenuo svojim, a ja pravo na stanicu. Našao sam sve kako mi je ostalo u sjećanju, samo je sada bilo više ljudi.

Sad je sve na mene ostavljalo dublji utisak nego onda: razglas koji je najavljivao vozove, buka lokomotiva, galama velikog mnoštva. Stanica je zaista nudila dobro utočište gdje sam mogao ostati duže vrijeme bez straha da će me neko pronaći. Bio sam sada lukaviji i snalažljiviji nego onda, pa stoga sigurniji.

Nije potrajalo dugo i ja sam za sebe pronašao jedan tamni, zavučeni kutić za spavanje. Ako se dobro postavim i ako me niko ne opazi, mogao bih ovako proživjeti nekoliko mjeseci. Za hranu se ne trebam brinuti ako se samo spretno snađem u krađi voća i kolača.

Jednoga sam dana došao do tezge gdje se prodavalo voće, tamo je stajala neka nova prodavačica. Odlučio sam uzeti nekoliko jabuka. Pogledao sam zaprepašteno iza nje kao da se tamo nešto strašno događa, ona se okrenula i tih nekoliko sekundi sam iskoristio i uzeo jabuke.

Tako sam prodavačicu iznenadio i otišao. Lagan ulov, mislio sam. Ali nisam opazio da me je jedna žena posmatrala kad sam to činio. Prišla mi je baš kad sam htio zagristi jabuku i rekla: „Mladiću, jesi li zaista tako gladan?“

„Gladan? Zašto?“ - upitao sam.

„Pa toliko gladan da činiš to što si upravo uradio.”

Shvatio sam da me gledala kad sam krao jabuke. Imala je oko 65 godina, i drago, ljubazno lice.

„Gdje spavaš?“ - pitala me dalje.

„Imam mjesto za spavanje”, odgovorih ja.

„Gdje to?“ - upita opet.

„Ovdje u blizini”, odgovorih.

„Znaš da ti ne vjerujem. Sigurno spavaš negdje na stanici i hraniš se ukradenim namirnicama.” Zaćutala je na trenutak, a onda nastavila: „Zašto ne bi pošao sa mnom? Imaćeš mjesto za spavanje, a naći će se i nešto za jelo.”

Lice joj je bilo tako drago i milo da sam pristao. Povala me u predgrađe u neku siromašnu ulicu k maloj drvenoj kućici. Iznutra je bila uredna i udobna.

Za vrijeme prvog toplog obroka dugo smo razgovarali. Nakon što mi je nešto zgodno ispričala predložila mi je da ostanem kod nje dokle god hoću. Bila je zapravo spremna pomoći mi i brinuti se za mene. Njenu dobrotu nikad neću zaboraviti. Već sam nakon nekoliko dana opazio da sam joj na teretu. Bila je vrlo siromašna i uvidio sam da se nećemo moći dugo hraniti. Tako sam joj jednog jutra napisao nekoliko zahvalnih riječi i napustio kuću.

Sada je bilo otprilike tri sedmice otkako sam otišao iz V - I. Krenuo sam pravo na stanicu u namjeri da nastavim svoj ulični život. Tri dana kasnije uhvatila me milicija zbog krađe sa uličnih tezgi. Mizerno sam se osjećao, ne toliko što sam uhvaćen, nego što me razočarala moja sposobnost snalažljivosti.

Nekoliko dana nakon što su me uhvatili bio sam poslan u dječji dom u Barisevo, mjesto koje nikad neću zaboraviti.

6. HLADNI RAT U BARISEVU

Barisevo je mali grad, udaljen otprilike 27 kilometara od Novosibirsk, smješten na rubu stjenovitog obronka koga su stoljetni sibirski vjetrovi oblikovali u sadašnji izgled.

Dječji dom u Barisevu nalazi se na zemljištu nekadašnje pravoslavne crkve i škole čija su vrata već dugo bila zaključana. Sama crkva bila je preuređena u klub gdje su se prikazivali filmovi, a dom je bio smješten u bivšoj školi. U svećeničkoj kući bila je smještena praonica gdje se prala dječja roba, posteljina i stolnjaci. Uz to su bile nadograđene još dvije zgrade tako da tu može stati 100 do 120 djece između 1 i 18 godina. Iako u početku toga nisam bio svjestan, Barisevo je postalo rekretnica u mom životu. Tu je trebao biti moj dom do završetka škole prije studija i prije mog odlaska u vojsku. Dakle punih sedam godina.

Odmah po dolasku doživio sam jedno ugodno iznenađenje. Ušavši u spavaonicu ugledao sam ni više ni manje nego baš Ivana Černegu. „Ivane, pa gdje su te samo našli? Jesi li već dugo tu?” pitao sam ga.

„Sergej!” uzviknu on i pritrča mi udarivši me prijateljski po ramenu, „kako vidim imao si više sreće nego ja.” Pričao mi je zatim kako mu je bilo u Novosibirsku, kako su ga uhvatili i ovamo doveli. Zatim je on napeto slušao moje pripovijedanje i na kraju mi rekao: „Vidiš Sergeju, ja sam tebi htio pokazati kako se vani živi, a sad izgleda da ja od tebe trebam koješta naučiti.”

„Ivane, kako je ovdje?” upitah ga, „znaš šta mislim?”

„Hm”, reče on, „nešto slično kao i u V - I, ali te moram upozoriti na neke ljude za koje je bolje da im ne staješ na put. Jedan od njih je striko Aleksandar Ničman, mi ga zovemo striko Niči, a drugi ti je direktorica Irena Dobrovlanska koju zovemo debela Irena. Sergeju, tih dvoje su najgori. Bježi im s puta. Ostale tete i stričevi su kao i oni u V - I. Moraš ih ostaviti na miru pa će i oni tebe.” Klimnuo sam s razumijevanjem. Odmah na početku sam primijetio da se Ivan jako promijenio. Nisam doduše tačno mogao objasniti kako i zašto, ali mi je izgledao drugačiji. Kad me predstavljao nekolicini svojih prijatelja koje je upoznao u Barisevu po prvi put sam se ugodno osjećao.

Moj sastanak sa debelom Irenom bio je odmah, isti dan u njenom uredu. Ivanova upozorenja su bila sasvim na mjestu. Bila je to stasita žena koja je ulijevala strah u kosti. Čim sam je pogledao vidio sam da nije dobro s njom saditi tikve!

Na svojoj bijeloj pregači nosila je Lenjinov orden. Bilo je to u SSSR-u visoko priznanje koje se davalo samo onim osobama koje su učinile nešto posebno za KP. Debela Irena nikad nije bila bez tog odlikovanja. Očito je svako trebao znati da je ona zaslužna za partiju. Ali to je već bila prošlost. Iz nekih nepoznatih razloga poslata je u Barisevo. Bila je strašno ogorčena što je degradirana na takav položaj.

Druga, isto tako zastrašujuća osoba, bio je naš striko Aleksandar Ničman. Nikad u svom životu nisam susreo čovjeka koji je izgledao tako mračno i zastrašujuće kao on. Sreo sam ga nekoliko dana poslije susreta s debelom Irenom. Bio je vrlo visok, snažan i neobično jak. Imao je vatreni temperament i eksplodirao bi i za najmanju sitnicu. Kazna povezana s njegovom divljom snagom mogla bi biti strašna. I bez Ivanovog upozorenja vidio sam da se nije s njim igrati. Kao i debela Irena, doživio je i on lijepih dana u KP. Nekad je bio pilot niskih vojnih snaga, a onda je zbog nekih razloga, koje je on prećutao, bio degradiran i otpušten iz vojske. Niko zapravo nije znao šta se dogodilo. Pričalo se da je u pijanom stanju upravljao avionom koji se srušio. I sama slutnja da bi neko mogao prekopavati po njegovoj prošlosti izazivala bi u njemu napad bijesa. Striko Niči je shvatio da se njegov konačni pad završava karijerom čuvara mladih delikvenata, kako nas je zvao. Bijaše to jako grub čovjek, bez tračka ljubaznosti koji je svoju upropašćenu karijeru iskaljivao na

svakome koji bi mu stao na put.

Većina stričeva i teta bili su u Barisejevu već 20 do 30 godina. Za to vrijeme izgubili su svaki tračak ljubavi i brige koje su oni možda nekad imali prema svojim mladim šticećima. Mladi vaspitači, koji bi pristizali u Barisevo, donosili bi uvijek nove ideje za poboljšanje odnosa s djecom, ali bi se nakon godine dana tako korjenito promijenili da se više nije mogla prepoznati njihova revnost u toj stvari. Pod uticajem debele Irene i strika Ničija doskora bi popustili i bili ravnodušni kao i drugi.

Atmosfera straha vladala je cijelim domom. Bojali smo se teta i stričeva, a oni su se bojali debele Irene i strika Ničija, a ovi opet partije. Barisevo je postalo mjesto mržnje i straha kako vaspitača, tako i djece. Prvih mjeseci sam čeznuo da o svojim problemima popričam s nekom od teta ili stričeva. Tražio sam čovjeka koji bi me savjetovao ili mi tu i tamo rekao koju riječ priznanja. Ali brzo sam shvatio da se ovako nešto ne „trpi” u Barisevu. Mi mladi smo i sami bili zaraženi mržnjom koju smo vidjeli kod starijih. Pa ipak su se i u ovakvoj okuženoj atmosferi sklapala prijateljstva koja su trebala trajati godinama. Mi djeca smo dobro osjetili da na svijetu imamo samo jedni druge, te smo stvorili jak obruč kako bismo se zaštitili od odraslih. U tom krugu je bio još jedan uži krug gdje su bile naše vođe - najborbeniji, najjači i najlukaviji među nama. Kako sam samo želio pripadati ovom užem krugu! Ali za to nisam imao prilike jer su to sve bili 12 i 13-godišnjaci, a meni je bilo tek deset godina.

Jednog dana pozvao me Nikolaj Povalejev i rekao mi: „Sergeju, dođi ovamo, trebaš nam nešto pomoći.” Pošao sam k njemu, a oko njega su stajali dječaci tog užeg kruga. Jedan je od njih držao kutiju sa sijalicama. Nikolaj mi reče: „Sergeju, moramo promijeniti nekoliko sijalica u zgradi i trebamo tvoju pomoć.” „Rado”, rekao sam. Naređanje mi je odgovaralo, a pogotovo od Nikolaja kojeg smo svi poštovali i divili mu se. „Šta trebam raditi?”

„Pođi sa mnom, pokazaću ti”, odgovorio je. Krenuli smo. Ja za Nikolajem, a ostali za mnom, dok nismo stigli u nekadašnju crkvu koja je sada služila za kino i odmor. Kad smo ušli unutra pokaza mi Nikolaj na visoki strop i reče: „Sergeju, vidiš li gore onu sijalicu?” „Da”, rekoh. „Ona više ne svijetli, a mi bismo htjeli da nam pomogneš staviti drugu.”

„Dobro, a gdje su ljestve”, upitah. „To je ono, nemamo ljestve.” „A, kako ću se onda gore popeti?” „Improvizovaćemo”, odvrati Nikolaj, te brzo otrčase on i ostali u jedan ugao i donesoše pet šest stolica koje su stavili jednu na drugu, tako da su skoro dosezale do stropa. Kad to vidjeh, ostadoh bez riječi. „Hoćete da se ja sad po tome penjem?” Nisam u to mogao povjerovati, ali zato oni jesu. Nikolaj se obratio drugima: „Držite čvrsto stolice, a ti Sergeju počni; popni se gore i zavrni sijalicu. Pa to nije teško. Imaj povjerenja u nas.” Ništa mi drugo nije preostalo nego se penjati, jer ako to ne učinim smatrali bi me kukavicom i nikad me ne bi prihvatili. Sa sijalicom u ruci počeo sam se penjati i uskoro sam došao do šeste stolice. Stao sam za trenutak i zabrinuto pogledao dolje, vidio sam da čvrsto drže stolice i osjetio sam se sigurnim. Kad sam se ispravio da zavrnem sijalicu čuo sam kako Nikolaj povika: „Sad!” i izvuče najdonju stolicu. Uz hrpu raskomadanih stolica brzo sam se našao na podu. Na trenutak sam se izgubio. Drugi su stajali oko mene i smijali mi se dok sam se ja izvlačio između stolica. „Divni prijatelji”, pomislih. Okrenuli su se i otišli dok sam se ja pokušavao ispraviti na noge. Bilo je čudo da nisam slomio vrat. Bedra su mi naticala od jakog udarca i teškom sam se mukom, šepajući, vukao do spavaonice. U dvorištu mi je neko poviknuo: „Hej Sergeju, šta ti se dogodilo? Izgledaš kao da si se sudario s vozom!” Svi su mi se smijali. Toga trenutka nisam znao da mi je to sa sijalicom bio test. Konačno sam stigao u sobu. Svaki me je dio tijela bolio, ali me još više peklo razočaranje u svoje „prijatelje”. Niko od njih nije sa mnom pričao. Nisam više shvatao svijet. Treći dan pristupio mi je iznenada Boris i rekao: „Sergeju, uspio si! Ti si U!” „U? O čemu to govoriš?” „Ti si U, Sergeju. U! Zar ne razumiješ?” „Ne razumijem”,

promrmljao sam, „znam samo da ste me skoro ubili.” „Sergeju, budalo. Zar ne znaš da je to bio samo test? Nismo te mogli uzeti u grupu dok ne budemo sigurni da nećeš odmah tajnu kazati debeloj Ireni i striku Ničiju. Sad smo vidjeli da ne trčiš odmah k njima i time nas dovodiš u nepriliku. Htjeli smo vidjeti znaš li ćutati. Test si položio. Sad pođi sa mnom.” Pošao sam s Borisom. Ušli smo u prostoriju gdje su nas čekali Nikolaj, Ivan, Aleks i ostali. Svi su mi zaželjeli dobrodošlicu i ja sam sav srećan pomislio: „Upio sam! Sad pripadam kliku!” Kasnije sam vidio da je to bio samo jedan od testova koji su novoprimiti mladići trebali proći prije no što bi se u njih imalo potpuno povjerenje.

U Barisevu su bila dva ratna fronta: djeca protiv teta i stričeva. Svako se morao odlučiti na čijoj će strani biti i onda se uz nju držati pa se ne znam šta dogodilo. Malo po malo upoznao sam dječake koji su trebali odigrati veliku ulogu u mom životu u Barisevu. Mnoge od njih upoznao sam preko svog prijatelja Ivana Černege.

Prvi je bio Boris Lobanov. Iako samo bili po prilici jednako stari, bio je zbog dužeg boravka u Barisevu puno lukaviji i spretniji što se tiče borbe za goli opstanak u domu. Boris je bio grčki Rus, stasit, visok kao ja, jak, tamne kose i lijepog izgleda. Bio je poseban prijatelj kome se moglo povjeriti, a to sam i činio u nekim prilikama. Drugi s kojim sam se sprijateljio bio je Mihail Kirilin - azijski tip koji je uvijek izgledao namrgođen i neprijateljski raspoložen, ali je imao meko srce i bio apsolutno povjerljiv. U teškim situacijama na njega se uvijek moglo računati. I on je bio po prilici mojih godina, ali je bio jednu godinu više od mene u Barisevu. Koješta sam ga ispitivao o njegovom prijašnjem životu, ali je on jako malo pričao. Bio je dobar radnik, pun energije i snalažljiv. Osim toga saznao sam da održava mnoge veze u Taškentu u Aziji. Kasnije smo ove veze iskoristili za naše specijalne trgovine.

Nikolaj Povalejev bio je jedan od najžilavijih, najgrubljih i najnemilosrdnijih dječaka koje sam ikada upoznao u životu. Ako si bio sa istoj strani s Nikom, nije ti se ništa moglo dogoditi. Ali jao onome koji bi mu se zamjerio. Ko je jednom osvojio njegovo prijateljstvo imao je u njemu uvijek pravog i postojanog prijatelja. I u velikoj nevolji moglo se uvijek poseći za njegovim brojnim poznanstvima i nevjerojatnim izvorima pomoći. U Barisevu se znalo: moglo se imati mnoštvo neprijatelja ako si Nika imalo za prijatelja. Njegova snaga, ustrajanost i raznovrsne sposobnosti uvijek su mu omogućavale da u svakoj grupi brzo postane vođa. Kao takav uvijek bi daleko dogurao šta god da preduzme.

Tu je bio i Aleksandar Popov. Aleks je bio čovjek najvredniji divljenja kojega se moglo sresti u nekom domu. U svakom slučaju jedan od najboljih džeparoša svijeta. Dok ste s njim razgovarali u roku od dvije tri minute mogao vam je sve uzeti - od novčanika do cipela! Skoro uvijek je bio spreman na šalu i imao je uravnotežan temperament. Ali i on je bio jedan od onih s kojim je bilo lakše biti na njegovoj strani nego protiv njega. Aleks nas je uvijek opskrbljivao s nekoliko rubalja. Ako je neko od nas nužno trebao novac, otišao bi Aleks u Novosibirsk, provozao se nekoliko puta tramvajem tamo-amo i došao s punim džepovima novaca i novčanika. On je nabavljao novac za našu četveročlanu bandu u kojoj smo bili Nikolaj, Ivan, Boris i ja. Kad smo bili na suhom, samo smo se trebali obratiti Aleksu. Bilo je još puno dječaka u Barisevu koje sam poznavao i cijenio. Među njima i braća Aleksandar i Vladimir Lobusnov. Oni su bili dobri prijatelji, ali nikad nisu bili primljeni u uži krug jer je Aleksandar imao neobuzdan temperament koga nije mogao kontrolisati. Kasnije je to bio uzrok njegove smrti. Roditelje su izgubili u nekoj posebnoj tragediji, ali to nikad nisam pravo čuo.

Drugi su dolazili i odlazili iz naše grupe kao Sorikin i Pavel Kirjakov. Iako smo ih voljeli i iako su često dokazivali odanost, ipak nikad nisu bili primljeni u naš uži krug.

Drugi jedan pažnje vrijedan dječak bio je Nikolaj Sauškin. Bio je nešto stariji od drugih i

uvijek se držao po strani. Budući da se bližio svom 18. rođendanu uskoro je trebao napustiti Barisevo. Dom je napustio pod neobičnim i neočekivanim okolnostima. Kasnije sam ga opet sreo. Domovi kao ovaj u Barisevu ili gdje god se oni nalazili nisu ništa drugo nego mjesta iz kojih su trebali izlaziti komunisti sutrašnjice. Propaganda se nije mogla izbjeći. Ogromni plakati i trake sa parolama ispisane žutim na crvenoj podlozi vidjeli su se u svakom uglu:

„Pobijedićemo američki imperijalizam!”

„Pomozimo narodu Vijetnama!”

„Živio mir, sloboda i bratstvo!”

„Proleterci svih zemalja, ujedinite se!”

Ove parole su visile u svim domovima, gdje god sam bio. Svuda su upadale u oči. Bilo ih je u spavaonicama, dnevnim sobama, trpezarijama, praonicama, bile su zalijepljene na spoljne zidove i ograde, ukratko svugdje gdje god je to bilo moguće. Misao kao „pobijedićemo američki imperijalizam” sagorijevala je u meni, sve dok nije postala dio mene.

Škola je bila izvan doma, u samom mjestu. Mi djeca iz doma išli smo zajedno s ostalom djecom iz sela. Na svu sreću! Tako smo se makar mogli dobro slagati s učiteljima jer inače naš odnos s odraslima u domu proticao u obostranoj mržnji. Škola nam je dobro došla u zamjenu za pritisak u domu, ugodan izlet u drugi svijet.

Kao član mladih pionira puno sam intenzivnije prolazio svoj školski program nego kad sam bio oktobarac. Lenjin nas je gledao sa svakog zida. Njegove izreke i komunistička ideologija toliko su nas zaokupljale da su ostali važniji predmeti kao matematika i pravopis morali ostati po strani. Za oktobarce je bilo najvažnije da za uvod u komunizam upoznaju „djeda Lenjina”. Sad u 4. razredu nastava je bila intenzivnija. Jedno se ipak zadržalo: skoro svako jutro učitelj je počinjao nastavu sledećim riječima: „Dobro jutro, djeco, mislite na to, Boga nema!” Oni se sigurno boje, mislio sam, da mi ne bismo što god učili o Bogu ko ili šta god on bio.

Učio sam s puno gorljivosti i entuzijazma. U 4. i 5. razredu bio sam tako aktivan pionir da su me u 6. razredu imenovali vođom cijele škole. Uvježbavali smo marširati i uzvikivati: „Živio komunizam, živio Lenjin!” Dok smo tako marširali ulicama Bariseva tamo i amo, držali smo glave visoko uzdignute i pokazivali svoje crvene marame oko vrata. Vjerujem da su se stanovnici Bariseva ubrzo zasitili naših parola - živio ovaj i živio onaj! tako da su često puta zatvarali prozore kad bi nas čuli da marširamo. No meni je bilo svejedno. Po prvi put u životu osjetio sam da negdje „pripadam”. Aktivnosti mladih pionira bile su do u sitnice primjerne tom uzrastu. Dobili bismo provizorno oružje i organizovali se u brigade, vodili ratove međusobno i osvajali gradove. Za to nismo trebali posebnih podsticaja. U simultanim bitkama prolazili bismo kroz Barisevo i ponekad bi naše kolone imale izgled pravih dok smo oduševljeno preskakali preko ograda i gazili po vrtovima, a stanovnici psujući išli za nama. Boris, Nikolaj i ja posebno smo uživali u tim vježbama. U međuvremenu je život u domu tekao dalje. Što smo bili stariji, to nam je bilo teže shvatiti okrutne postupke naših vaspitača. Za i najmanji prekršaj reda, kažnjavali su nas na najokrutniji način. Jedno od pravila je bilo da se svaki dan iza ručka ide spavati. Nisam osjećao ni najmanju želju da se toga držim. Bilo mi je skoro 12 godina, bio sam visok, mišićav i pun snage. Za mene je to spavanje bilo nešto najdosadnije. Čitanje mi je bilo najdraži posao i često sam čitao, čak i za vrijeme tog popodnevnog odmora iako sam trebao spavati. Uzeo bih džepnu bateriju i čitao pod dekom. To sam radio svaki dan i nikad se ništa nije dogodilo. Ali jednog dana je striko Niči bio posebno loše raspoložen te je onako pijan tražio nad kim će iskaliti svoj bijes. Ovaj put je to trebao biti Sergej Kurdakov - ja. Ne sluteći ništa zlo ležao sam pod dekom i čitao. Odjednom me zgrabi nečija ruka i izbaci iz kreveta. Iznenađen i sasvim izvan sebe ugledao sam strika Ničija pred sobom. Izgledao mi je najmanje metar viši nego što je inače bio. Viknuo je na mene: „Kurdakov, ovaj puta sam te

uhvatio. Ti si jedno beskorisno, nevaspitano derle. Dobićeš lekciju koju cijeli život nećeš zaboraviti!” Uplašio sam se. Šta mogu od njega očekivati? Za svojih 12 godina bio sam dosta visok, ali šta je to bilo prema striku Ničiju. Tada me uhvatio za ovratnik moje pidžame i vukao kroz sobu vičući: „Udijeliću ti malo vitamina P. Kurdakov. Vitamin P. Ti znaš šta to znači, zar ne?” I smijao se pijan. Drhtao sam. Svi smo znali šta to znači vitamin P! Na ruski se kopča na remenu kaže „prjahka”. I kad je s tim udarao, to je bio vitamin P. Posmatrao sam ga dok je raskopčavao svoj kožni remen s velikom željeznom kopčom. Da nas je tukao samo remenom bilo bi nam dosta jer i to boli, ali on je imao posebno zadovoljstvo tući kopčom tako da su ostajale velike masnice. „Dakle, Kurdakov”, reče striko Niči pun mržnje, „pripremi se za vitamin P. Možda će ova lekcija djelovati.” U međuvremenu su se već svi probudili i gledali prestrašeni šta će se dogoditi. Posljednje šta bih učinio bilo bi da nekoga molim za milost. Iako sam se bojao kao nikada do tada u svom životu, nisam mu to htio pokazati. To ga je još više razbjesnulo. Počeo me udarati. Teška metalna kopča udarala je po meni, a nemu je bilo svejedno kuda me tuče. Trčao sam oko njega da bih, ako je ikako moguće, izbjegao koji udarac, ali me ljevicom tako čvrsto držao da sam teško mogao umaći. Svaki put sam mislio da će mi novi udarac slomiti koju kost. Čak sam se i pitao neće li me tako i ubiti. Kravario sam iz rane pod rebrima gdje se zabo šiljak i razderao mi meso. Kad se umorio toliko da već nije mogao stajati, gurnuo me od sebe i rekao: „Bježi mi s očiju, prljava ništarijo, i nemoj da te još jednom nađem da čitaš.”

Doteturio sam se do svog kreveta i legao napola mrtav. Sve me boljelo. Bio sam siguran da mi je polomio nekoliko kostiju. Još nikad u životu nisam dobio toliko batina, ali mu nisam htio pružiti zadovoljstvo da me vidi kako plačem. Navukao sam deku preko glave i previjao se od bolova, ali nisam plakao. Ova me životinja nikad neće vidjeti da ronim suze ma što god napravio. Nikad nikom neću pružiti to zadovoljstvo!

Od dana ovog nemilosrdnog kažnjavanja ni na šta drugo nisam mislio samo kako ću se osvetiti striku Ničiju. Mrzio sam ga više nego prije. Uskoro mi se pružila prilika. Nekoliko dana kasnije dođe meni Nikolaj Povalejev i reče mi: „Sergeju, vrijeme je da damo Ničmanu jednu lekciju.” „Šta ćemo napraviti?”, upitah. „To prepusti meni”, reče on, „duže sam tu i već će mi nešto pasti na um.” „Dobro”, rekoš oduševljeno, „pomoći ću u svemu, ali smisli nešto tako da mu vratimo za sve što je zaslužio.” Kad bi se Povalajevu nešto zabilo u glavu, od toga nije odustajao dok ne izvrši. Već je idućeg dana došao s Borisom i Ivanom k meni s fantastičnom idejom. „Sergeju”, reče mi, „sve smo isplanirali kako ćemo striku Ničiju dati njegov vitamin P.” Skupili smo se zajedno i on mi je šaptao šta ćemo učiniti. Ideja je izgledala odlična i jedva sam čekao kad ćemo je sprovesti u djelo.

Svaku večer oko 11 sati dolazio bi striko Niči u spavaonicu da vidi je li sve u redu. Tu večer imali smo iznenađenje za njega. U sobi je bila tama i tišina. Napeto smo slušali da čujemo njegove teške korake. Nije potrajalo dugo i već smo ih čuli. Niči dolazi. Vrata se na spavaonici otvoriše i on stupi unutra ničem se ne nadajući. Naš trenutak je došao. Povalejev i dvojica drugih zaskočili su ga s leđa i navukli mu na glavu vreću da nas ne može vidjeti i da ne vidi šta se događa. Dvojica drugih su odvrnuli sijalice da ne može upaliti svjetlo. Nekoliko drugih je skočilo na njega i udaralo pesnicama tako snažno i nemilosrdno da je pao na zemlju. Meni je bilo veliko zadovoljstvo kad sam ga nekoliko puta snažno udario po nosu. Nadam se da mu je pukao. Svi smo udarali po njemu i gazili ga dok je on iz vreće zvao u pomoć. Dječaci koji nisu sudjelovali u ovoj tučnjavi, sakrili su se pod deke iako su znali šta se događa, a mi smo bili sigurni da nas neće izdati.

Tu večer je Niči dobio dobru porciju batina. Na kraju su ga još trojica držali, a drugi su brzo pobjegli u krevete i pokrili se dekama po glavi. A onda su i oni brzo skočili i pobjegli pod svoje deke. Niči napola prebijen i s krvavim nosom izvlačio se iz vreće i zateturio je iz sobe, a mi smo

čekali na eksploziju.

Ali ništa se nije dogodilo. Ni tu večer, ni sledeći dan, ni sedmicu. Nikad o tome nije govorio. Naravno da smo znali da on pogađa i ispituje ko je to bio i da čeka zgodnu priliku da nam vrati. Zakleli smo se da ćemo o toj stvari ćutati i ako striko Niči opet pokuša da nekom udjeli vitamin P. opet ćemo zajednički raditi. Strah jednih od drugih vladao je na obje strane i moram kazati da smo se osjećali veoma jaki.

1963. godine pogoršalo se stanje u Barisevu. Do tada je jelo za nas djecu bilo siromašno, ali ipak dovoljno za sve. Ali tada je počelo strašno opadati na kvalitetu i količinama. Iz dana u dan postajali smo gladniji. Što smo pojeli za doručak ni izdaleka nije bilo dovoljno do ručka i kad smo protestovali i tražili više odgovorili bi nam da više nema. Kriza životnih namirnica nije bila samo u domu već i u cijelom Barisevu. Uskoro smo saznali da isto stanje vlada i u cijeloj zemlji. Rekli su nam da Hruščov mnogo voli kukuruz i misli da se on može svugdje zasijati, pa čak i na Mjesecu. Zbog želje da žetva kukuruza bude što veća dao ga je zasijati tamo gdje je inače rasla pšenica ili nešto drugo za hranu. Ali se uskoro vidjelo da kukuruz tamo ne uspijeva i tako se glad počela širiti po cijeloj Rusiji. Znalo se gdje se u domu kriju životne namirnice i mi smo se spremali u krađu. Ali su to striko Niči i debela Irena već bili osigurali prije nas sa nekoliko brava i pazili da se ko ne dočepa ključeva. Odustali smo od svojih planova jer nismo znali kako bismo do toga došli.

Mjesecima smo dobijali samo po jedan kukuruzni kolač, nešto u obliku palačinke. Najčešće su bili tvrdi i suhi, ali su se mogli jesti. Ja sam svoj svaki dan prepolovio, ujutru bi pojeo pola, a drugu polovinu razdijelio na ručak i večeru. Budući da smo bili gladni nismo mogli više ni učiti. Opet smo imali grupu podivljale i izglednule djece koja je tragala za nečim jestivim i koja bi se potukla za kore od krompira ili nešto slično.

Zbog tako slabe hrane počeo sam i na sebi osjećati posledice skorbuta. Zubi su mi se počeli klimati i snaga me ostavljala. Ali neka djeca su bila u još gore stanju od mene. Moj dobar prijatelj Saša Ognev bio je i tako nizak za svoje godine, ali je bio uvijek dobre volje. Vidio sam da brže propada od nas drugih iako je dobijao istu porciju. Dan za danom je postajao sve mršaviji i slabiji, koža mu je postala bijela, a lice blijedo i prozirno. Češće je odlazio u krevet jer se više nije mogao držati na nogama. Nekoliko nedjelja kasnije iznenada mu je natekao trbuh i cijelo tijelo. Nikad se nisam susreo sa smrću koju je prouzrokovala glad i kad sam vidio te simptome nisam znao šta trebam činiti. Naš jadni Saša stalno se trudio da zadrži svoj smiješak iako smo svi mi vidjeli da je u lošem stanju. Naš uži krug je zaista dao sve od sebe da mu pomogne, ali nismo više znali kako. Jedina pomoć bi bila dobro jelo. Jednoga dana sam čuo razgovor nekolicine ljudi pred vratima naše spavaonice. Kad su se otvorila na njima se pojavila debela Irena, debela i okrugla kakva je bila. Ona je bila velika zvjerka i bilo je zapravo ispod njene časti da dođe u našu spavaonicu. Sad je, evo, stajala tu, koji god da su je razlozi na to naveli. Ne znam odakle je ona dobijala jelo, ali je bilo očito da nije izgubila nijedan kilogram. Nakon što je jedan trenutak postajala na vratima, pošla je s namještenim smiješkom na usnama i teškim Lenjinovim ordenom na prsima do Sašinog kreveta. Bio sam u blizini i vidio sam kako je podigla deku i vidjela Sašino natečeno tijelo koje se raspadalo od gladi. Sagnula se, pomilovala ga po mršavom i ispijenom licu i rekla: „Saša, vidim da si se udebljao. Izgledaš dobro uhranjen. Znaš da i ja imam problema sa svojom kilažom.” Na njenom se licu opet pojavio onaj usiljeni smiješak, zašutjela je, bacila letimičan pogled po spavaonici i izašla. Tog trenutka sam je strašno zamrzio. Kako samo može uspoređivati svoju masnu slaninu sa Sašinim tijelom koje je napala glad i neishranjenost? Osjetio sam da su i druga djeca koja su se nalazila u spavaonici pobijesnila. Soba je bila ispunjena napetošću.

Kad sam se dva dana kasnije oko 4 sata popodne vratio kući iz škole i ušao u spavaonicu i gurnuo svoje stvari u mali ormarić na podnožju kreveta, pošao sam Saši da vidim kako mu je.

„Saša”, šaptao sam. Nije bilo odgovora. Pažljivo sam povukao pokrivač. Lice mu je bilo bijelo i hladno. Znao sam, mrtav je. Saša, moj prijatelj, umro je sam i niko nije primijetio kad je život napustio to malo tijelo.

Sašina smrt me teško pogodila. Od svega što se u Barisevu dogodilo ovaj događaj je najviše uticao na promjenu mog stava i pogleda na život. Sašina smrt me naučila da će preživjeti samo oni najjači. Kao u džungli. Jaki će preživjeti. Ratoborni se probijaju. Slabić se gubi i umire.

Izašao sam iz sobe i borio se sa suzama. U tišini sam se zakleo: ako je ovo život, onda ću ja biti najžilaviji, najjači i najlukaviji. Još dvoje djece umrlo je od gladi u Barisevu. Jedna mala djevojčica se mirno oprostila od svojih prijateljica, a onda otišla, skočila u jezero i utopila se. Jednu drugu, od 11 godina, našli su obješenu na tavanu. To je jednostavno za njih bilo previše.

7. KRALJ BARISEVA

Voditeljima dječjeg doma bili smo mi kao osobe posve nevažni. Budući da su mrzili svoj poziv, prepuštali su uglavnom nama samima kako ćemo usmjeriti svoj život. Uglavnom su nas ignorisali osim ako bi oštećivali zgradu ili narušavali red u kući. Bili smo slobodni organizovati svoj život bez puno uplitanja odraslih. Tako smo uredili svoj vlastiti svijet koji je bio uredan kao i svaki drugi. Stanovnici su bili podjeljeni u tri kategorije: robovi, oficiri i na čelu kralj. Robovi su bili najmlađa djeca, manja i slabija od nas ostalih. Njihov zadatak je bio činiti ono što im drugi narede. Služili su onima koji su bili fizički jači od njih. Većina djece bila je u toj grupi. Oficiri koji su dijelili posao robovima bili su manja grupa i bdjeli su nad našim svakodnevnim životom. Sačinjavali su elitu zapovjednika, a najveća im je radost bila zapovjedati drugima. Iznad oficira i iznad svih drugih vladao je kralj. Bio je nepobjedivi vladar sve djece u domu. Biran je na temelju dvaju testova, jednog fizičkog i jednog psihološkog. Tjelesno je morao biti veći i jači od svih. Svoju tjelesnu nadmoć morao je dokazati time što bi bio u stanju svakog dječaka iz doma koji je čeznuo za „kraljevskim dostojanstvom” na mrtvo isprebijati. Što se tiče psihološke strane trebao je izgledati tako da ga djeca poštuju i da ga se boje. Kralj je morao biti i lukav da omraženi sistem u domu može potkopavati. Kraljev život bio je srazmjerno dosta lagan jer je pod sobom imao oficire koji su ispunjavali njegova naređenja i puno robova koju su ga posluživali i na mig izvršavali svaku zapovijest. Više se ne sjećam koji je od dječaka bio kralj kada sam došao u Barisevo. U svakom slučaju bio je stariji od mene i uskoro je otišao iz doma. Nikolaj Povalejev bio je njegov nasljednik, a ja sam bio samo običan rob. Moj prvi zadatak kao roba bio je čistiti kralju cipele. Kad sam s tim bio gotov morao sam stajati u stavu mirno i čekati šta će kazati. Dok je obuvao čizme kritički ih je posmatrao, a ja sam stajao nadajući se da sam ih dobro očistio. Uglavnom je uvijek bilo dobro jer sam bio dobar čistač cipela. Nikad nisam bio izudaran ili izvikan zbog toga što bih posao loše obavio. Ponekad je kralj zaželio ostati u krevetu i pozvao bi jednog roba da mu brižljivo počešlja kosu da sve bude u redu kad se on digne. I njegovo se odijelo moralo držati u redu, čizme su morale biti uvijek čiste i spremne za obuvanje. Onda bi mu se pripremao doručak. Sve se moralo tako odvijati kako to priliči jednom kralju. Nakon što se kralj digao i bio spreman za novi dan, naređivao je oficirima šta su trebali preko dana raditi, a oni bi te naredbe prenosili dalje robovima. Svaki podanik među robovima morao je biti doveden pred kralja ako nije slušao oficire i ako se svađao s njima. On bi ih ponekad strpljivo saslušao, a ponekad bi ih otjerao. Kad je saslušao sve argumente donio bi presudu koja bi važila kao konačni i vrhovni zakon. Kraljev presto stalno je bilo u opasnosti. Uvijek je bilo oficira koju su vrebali kad će se pokazati naka kraljeva slabost, pa da ga onda skine s prestola i zauzme njegovo mjesto. Kad sam shvatio svu tu društvenu strukturu koju su djeca stvorila, često sam se pitao šta bi samo rekli striko Niči i debela Irena kad bi sve to otkrili. Na svoje veliko iznenađenje opazio sam kako jednog dana striko Niči priča s kraljem. Raspravljali su o pravilima koje je htio sprovesti striko Niči. Sad mi je bilo jasno! Cijeli taj sistem se ne skriva pred strikom i pred debelom Irenom. Oni su to dobro znali i iskorišćavati da preko kraljevog autoriteta upravljaju cijelim domom.

Samo sam kratko vrijeme bio rob. Čim sam malo narastao i ojačao izazvao sam jednog oficira, potukao se s njim i nadjačao ga, a onda zauzeo njegovo mjesto. Nije potrajalo dugo i ja sam se već probio u elitnu grupu oficira. Većina mojih prijatelja iz užeg kruga kao Boris, Aleks i ostali bili su viši oficiri. A Nikolaj je bio kralj. Na svom položaju imali smo priličnu slobodu činiti što želimo. Odlučio sam postati najjači u domu da bih kasnije mogao biti kralj. To mi je bio cilj i niko me u tome, pa ni Nikolaj, neće spriječiti! Ali budući da mi je on prijatelj, nadao sam se da neće

nikada doći do nesporazuma.

Jednoga dana u jesen 1965. imao sam 14 godina, pozvao me Nikolaj k sebi i rekao: „Sergeju, trebam ići u drugi dom. Ti preuzmi ulogu kralja u Barisevu. Sposoban si za to.” Ništa nisam na to rekao jer sam tako i tako namjeravao, samo sam mu kazao da mi je žao što on mora otići. „Ne razbijaj glavu zbog toga”, reče mi, „ne idem daleko. To ti je dom u blizini Novosibirsk.” „Izvršno!”, rekoh, „onda ćemo se češće sretati u gradu.” „Jasno”, reče on, „upoznaću te s nekoliko svojih prijatelja.” U Barisevu se pročulo da Nikolaj poimenice poznaje ubice i zločince. Mogao sam zamisliti s kim će me upoznati. Dječaci iz Bariseva su upravo obožavali kriminalce.

Oprostio sam se s Nikolajem a on je prešao u drugi dom gdje je, kako sam i očekivao, za kratko vrijeme postao kralj. Bio sam sretan da se zbog toga s njim nisam morao boriti u Barisevu. I ovako sam znao da će biti teško dokopati se upražnjenog prestola jer osim mene bilo je i drugih kandidata. Pobjeđivao sam jednog za drugim. Jedan se dugo nije dao, ali sam na kraju i njega sradio. Ubrzo je postalo jasno ko je novi kralj. Zakonski smo se borili i ja sam pobijedio. U slučaju da koji oficir pomisli da me može oboriti, ima je potpuno pravo to i pokušati. Sad sam ja konačno bio pobjednik i okrunjen sam za kralja Bariseva. Za jednog 14-godišnjaka to nije ni bilo tako loše.

Svoje prijatelje iz užeg kruga imenovao sam višim oficirima. S nima sam bio u stanju upravljati cijelim domom. Boris, Mihail Kirilin, Aleks i ostali bili su spremni na svaki moj mig. Ako sam trebao novaca, samo sam to rekao Aleksu, našem džeparošu, i već bi sa zalaskom sunca stigao k meni sa sumom koju sam tražio, a uvjeren sam da je toliko imao i za sebe.

Najneugodnija moja obaveza kao kralja bila mi je ta što sam morao pregovarati sa strikom Ničijem i debelom Irenom. Rekao sam Borisu da ih mrzim i da ne želim s njima imati posla, neka on to preuzme. Boris je prihvatio tu zapovijest iako ih nije volio kao ni ja.

Sve u svemu sad je bilo lijepo živjeti u Barisevu. U školi sam pripadao Komunističkoj omladinskoj organizaciji, a u domu sam bio kralj. Prekrasno!

Kako bi dječaci navršavali 16, 17 ili 18 godina odlazili bi iz doma, a na njihova mjesta dolazili bi drugi koje nismo poznavali i za koje nismo znali koliko se u njih može imati povjerenja. Zbog toga bi ih uvijek podvrgavali testu sa sijalicom koji sam i sam morao proći. Ako bi to koji rekao tetama ili strikama, on bi za nas bio izdajica, a ako bi šutio, njega smo prihvatili. Zbog muke sa špijunima stvorili smo posebne metode kako da ih otkrijemo. Jednom su se dvojica posvađali i jedan je otišao i rekao to striku Ničiju koji je zatim ovog drugog dobro istukao. Po našim zakonima morali smo ovog prvog kazniti. Poslao sam Borisa i Mihaila po njega. On je već spavao, pa su mu oni zaljepili flaster na usta da ne više i dovukli ga k meni. Dvojica drugih su ispraznili njegov ormarić i sve pobacali na pod, donijeli ga do jedne provalije u blizini doma, a onda sam ja naredio: Otvorite ormarić i strpajte ga unutra. „Boris i Mihail su ga strpali, zaključali vrata i donijeli na ivicu provalije. Ja sam poviknuo: „Pustite ga.” Oni bi zamahnuli i bacili ga, a ormarić sa izdajicom kotrljao se u udarao o kamenje dok se na kraju nije zaustavio u dolini. „Sad je dosta! Neka neko ode dolje i pusti ga”, naredio sam, „sad će valjda naučiti šta treba činiti.”

Ovo iskustvo zatvorilo je izdajici usta. Jadnik nije mogao dvije sedmice pravo hodati. Svuda po sebi imao je plave masnice, ali je tu lekciju zauvijek zapamtio. U našem svijetu nije bilo mjesta za izdajice. Iako sam bio strog, dao sam djeci do znanja da im se ništa neće dogoditi ako budu fer. Trudio sam se da svoj položaj ne iskorištavam na štetu drugih. Kao kralj osjećao sam dužnost da što više saznam o novajlijama. Skoro jedna trećina djece bila je oduzeta roditeljima i poslata u Barisevo, a mene je strašno zanimalo zašto se to radi. Ovo pitanje me već dugo progonilo. Šta sam pri tome saznao, zaista me začudilo. Neki su bili tu jer su im majke bile prostitutke, a očevi pijanice, a bilo je i nekih čiji su roditelji vjerovali u Boga. Takve je država proglasila „nesposobnima” da odgajaju svoju djecu i tako su izgubili svoja roditeljska prava. I njihova djeca slata su u Barisevo.

Jedan od njih, čiji su roditelji bili vjernici, imao je 13 godina i bio mi je strašno zagonetan jer je bio potpuno drugačiji od ostalih. Bio je dosta nizak za svoje godine, ali veoma žilav, inteligentan i uvijek je čitao neke knjige. Bio je jako povučen, obavljao je svoje dužnosti kao rob, ali nikada nije gundao. Kad bi s nekim dječakom pričao, obično bi razgovarao o Bogu. Na neki me način fascinirao. Niko prije ni u jednom domu gdje sam bio nije govorio o Bogu. Neko je od nas nacrtao na zidu njegovu karikaturu s izgledom sveštenika, oreolom i bradom. Neko drugi je ispod toga napisao: đakon. Nadimak mu je odgovarao u uskoro smo ga svi zvali tako.

„Hej, đakone”, pozvao sam ga tako jednom, „dođi malo k meni.” Bila je posebna čast kad te kralj lično zove te je on trčeci došao k meni. „Čujem da ideš okolo i govoriš o Bogu, je li to istina?” „Da... da, istina je”, promucio je. „Jesi li vjernik?” upitao sam. To me zanimalo jer do tada nikad nisam vidio vjernika. Za mene lično bilo je to isto kao da me neko pita da li dolazim sa Mjeseca ili Marsa. Već sam nešto i prije čuo o tim vjernicima pa čak i neosnovane glasine da je i moja majka bila vjernica. Zagrlivši ga hodali smo amo-tamo, a on mi je pričao o Bogu. Brzo sam uvidio da je taj dječak pravi misionar. Premda je najčešće bio ozbiljan i povučen, sav bi zasjao kad bi pričao o Bogu, a pričao je dugo, dugo. Počeo bi stvaranjem svijeta pa bi onda govorio o Bogu i ljudima, a sve je potkrepljivao pričama iz Biblije. Bio sam prilično zbunjen jer je to za mene bilo nešto novo. Uzeo sam ga malo pod svoju zaštitu i često sam razgovarao s njim. Jednoga smo dana, zimi, tumarali okolo po snijegu na svojim skijama i spuštali se niz obronak. I đakon je bio s nama i posmatrao nas. „Hej, đakone, da li Bog uslišava tvoje molitve?” „Naravno da uslišava”, odgovorio je, a lice mu se počelo razvedravati i znao sam sad će započeti svoju propovijed. „Čekaj”, rekoh mu, „neću da mi propovijedaš, zanima me samo da li Bog uslišava molitvu?” „Da, uslišava.” „Onda dobro”, rekoh, „Bog će mi pomoći da se spustim još bolje niz ovu strminu nego prije, samo ako ga zamolim?” „Naravno”, odgovorio je. „I niz onu strminu tamo?”, upitao sam ga i pokazao na još strmiju i opasniju padinu, „tamo se još niko nije spustio.” „Da i tamo će Bog uslišati tvoje molitve, Sergeju.” „Daću mu priliku za to”, odgovorio sam. Svi su me posmatrali kad sam odlazio preko. Spreman na polazak pogledao sam niz brdo. Bilo me strah jer je to bio najstrmiji i najopasniji obronak.

„Počni moliti!”, doviknuo sam đakonu i krenuo. Letio sam kao raketa i na svoje veliko iznenađenje ostao sam na nogama. Pogledao sam prema njima i viknuo: „Hej, đakone, to pali! Zaista pali!” Uzeo sam svoje skije i pošao prema njima. Potapšao sam đakona i rekao mu: „Dečko, ovo je upalilo. Moramo zajedno nastupati. Ti ćeš moliti, a ja ću postati svjetski prvak u skijanju.”

Još sam se jednom samosvjesno spustio, ali ovaj put nije upalilo. Već sam na prvom zavoju pao i ostali dio puta naglavačke poletio. Svi su mi se smijali dok ih nisam pogledao, a onda su zašutjeli. Đakon me strašljivo pogledavao.

„Hej đakone!”, viknuh mu, „šta se ovaj put dogodilo. Jeli tvoj Bog spavao?” Uspeo sam se natrag, podigao ruke uvis i rekao: „Sad vidim da Bog ne može uvijek uslišavati, zar ne đakone?” Olakšano je odahnuo. U domu su ga neki dječaci mrzili jer je dobro učio, a oni su bili puno slabiji đaci. Srećom, nije bio u mom razredu, možda bih ga i ja mrzio. Kad bih čuo da mu se dječaci rugaju ili ga čak tuku, naredio bih im da prestanu s tim. Uprkos tome rugali su mu se i zezali ga.

Jednog sam ga dana zapitao: „Đakone, šta ćeš ti biti jednoga dana?”

„Hm”, odgovorio je, „uvijek sam želio studirati Bibliju pa se nadam i molim da mi to Bog omogući.” Nikad nije govorio o svojim. Čuo sam kako ga jednom neki dječak upitao: „Đakone, imaš li ti oca i majku? Zašto su uopšte tu?” Đakon se ražalostio. U svom životu nikad nisam vidio tužnije oči. Nešto mu je zapelo u grlu, a oči su mu se napunile suzama. Ništa nije rekao. Ustao je i otišao u spavaonicu. Krenuo sam za njim. Legao je na krevet, pokrio glavu jastukom i jecao.

Tek sam kasnije doznao da su mu majka i otac veliki vjernici i da žive u Ogurtsovu, 25

kilometara od Bariseva. Budući da su i đakona podučavali u vjeri, optuženi su, dovedeni pred sud i proglašeni nesposobnima da vaspitaju svoje dijete, a s time im je odmah oduzeto i njihovo roditeljsko pravo. S malim đakonom postupalo se kao sa siročetom i sve do svoje punoljetnosti bio je pod pokroviteljstvom države. Oca i majku nije smio posjećivati iako su živjeli samo 25 kilometara od Bariseva. Tešku sudbinu je imao taj mali dječak i ona će ga pratiti cijeli život. U domu je imao i drugih problema. Ni tete ni stričevi nisu ga podnosili zato što je bio vjernik. Za najmanje postupke strogo su ga kažnjavali i zlostavljali. Posebno ga je mrzio striko Niči. Često je dolazi bijesan i vikao: „Gdje je onaj đakon? Gdje se samo skriva taj mali đavo? Imam nešto vitamina P za njega.” Đakon bi pun straha sišao s kreveta i pošao prema njemu. Niči ga je brutalno tukao i dijelio mu svoj vitamin P. Nikad poslije nisam saznao šta se s njim dogodilo, ali sam bio siguran da ljudima kao što je on nema mjesta u Rusiji. Kasnije sam doznao da dječijih domova kao što je ovaj u Barisevu ima na stotine i da u njima ima na stotine ovakvih „đakona” koje su uzeli od roditelja. Susret s njim bio je prvi susret s jednim čovjekom koji vjeruje u Boga. Mislim da ga nikad neću zaboraviti.

8. ŠKOLOVANJE ZA KRIMINAL

Kad mi je bilo 15 godina dogodilo se nešto što je mom životu dalo drugi smjer. Moj direktor škole, drug Skripko, iznenada se počeo zanimati za mene. To je bio prvi čovjek koji me je lično cijenio. Pod njegovim vođstvom sve sam se više zanimalo za komunističku organizaciju u školi i svu sam svoju energiju usmjerio na to.

Jednog dana dođe direktor k meni i reče mi: „Kurdakov, posmatrao sam te u omladinskoj ligi. Mislim da bi ti mogao biti dobar vođa. Kako bi bilo da se sledeće godine malo više založiš i pokušaš dati sve od sebe? Jer ja mislim da bi ti mogao daleko dospjeti. Mogao bi ovdje postati vođa omladine.” „To bi bilo nešto za mene”, pomislih. Vođa komunističke omladinske lige. Zašto ne? U Barisevu sam bio kralj pa bi i ovo moglo lako uspjeti. S velikim žarom bacio sam se na posao i počeo proučavati marksizam, lenjinizam i nauku i učenje komunizma. Ne sjećam se da je išta više imalo veći uticaj na moj život kao principi komunizma, marksizma i lenjinizma po svojim lozinkama: Bratstvo i jedinstvo svih naroda! Svako prema svojim mogućnostima i svakome prema njegovim potrebama! Ovi ideali našli su na veliki odjek u meni. Prije nisam imao ništa u što sam mogao vjerovati. Sad sam pronašao svoju vjeru: komunizam.

Komunizam nije ono što žive striko Niči i debela Irena. Njihova brutalnost i neuspjeh nemaju veze s komunizmom i njegovim idealima. A kako bi i mogli imati? Komunizam uči bratstvo i jednakost, a Ničman i debela Irena šire mržnju i želju za nadmoći što je suprotno od jednakosti.

Nadu koju sam našao u komunizmu nisu sa mnom dijelili drugi dječaci iz doma. Grubost i mržnja djelovale su tragično na neke pojedince. Moj dobar prijatelj Aleksandar Lobuznov i njegov brat Vladimir pobjegli su u Novosibirsk. Njihovu odsutnost primijetili su tek nakon sedmicu dana. Aleks i Vladimir su lunjali po gradskim parkovima, a živjeli su od ukradenih životnih namirnica. Tako su jednog dana ukrali nekoliko boca votke i opili se. U takvom stanju napali su nekog mlađeg čovjeka u parku i žestoko ga isprebijali. Bili su pijani i nisu znali šta čine. Aleks je na kraju uzeo svoj kožnati remen, zavezao ga čovjeku oko vrata i vukao ga tako 300 metara kroz park, a onda ga odvezao i viknuo: „Ako želiš sebi dobro, bježi kud znaš!” Ali čovjek se nije ni maknuo. Aleks se sagnuo i bolje pogledao, čovjek bijaše mrtav. Ugušio ga je svojim remenom. Aleks i Vladimir su stali bježati što su brže mogli, ali ih je milicija ipak uhvatila.

Moj dobar prijatelj Aleks koji je bio stariji dvije godine od svog brata, osuđen je na smrt strijeljanjem, a Vladimira su strpali u zatvor gdje je još i danas.

I drugi su već sa 15 ili 16 godina bježali iz doma i dali se na kriminal, drogu i prostituciju. Podzemni svijet kriminala u Novosibirsku bio je veoma jak i pristupačan.

Naš uži krug uglavnom je ostao netaknut sve dok jednog dana nije iz doma nestao Ivan Černega. Nisam se puno brinuo za njega jer sam znao da se on zna dobro čuvati. Mislio sam da samo želi provesti nekoliko lijepih dana u Novosibirsku. Ono što nisam mogao znati bilo je to da se on sprijateljio s nekim provalnikom i s njim pljačkao vozove. Neko vrijeme imao je i uspjeha. Boris je jednom dotrčao meni, sav izvan sebe i rekao mi: „Sergeju, jesi li čuo za Ivana?” „Ne, šta se dogodilo?” „Uhvatili su ga.” „Tko ga je uhvatio?” „Milicija. Priključio se nekim provalnicima koji su pljačkali vozove i uhvatili su ih upravo kad su zaustavili jedan voz.” „Ivan pljačkaš vozova? Borise, ti si poludio.” „Ne, Sergeju, to ti je istina. Sad se nalazi u milicijskoj stanici u Novosibirsku i strpaće ga u zatvor.” „Možemo li ga posjetiti?” „To ništa ne bi pomoglo, Sergeju. Oni nikoga ne puštaju.”

Jadni Ivan. Dragi prijatelj. Puno smo toga zajedno proživjeli od našeg prvog susreta kad sam imao osam godina. Tad je još bio mlad, otvoren, veseo, za svakog je imao smiješak. Uvijek je u

svemu vidio ono najbolje. Kako bilo da bilo, godine u Barisevu učinile su svoje. Osuđen je na doživotnu robiju i danas živi negdje u ruskom zatvoru.

U međuvremenu sam postao najbolji u svom razredu i to ne samo u marksizmu-lenjinizmu, nego i u fizici, matematici, jezicima, geografiji i politici. Posjedovao sam veliku sposobnost za strane jezike. Učio sam njemački i uskoro ga počeo govoriti. Mislim da je za mene bila velika prednost da pred direktorom škole tako briljiram. To je bio samo početak. Tragična smrt mog dragog prijatelja Saše bila je velika pokretačka snaga koja me stalno gurala naprijed. Učio sam kao opsjednut i uskoro sam iz svih predmeta imao najbolje ocjene.

Jednog dana dođe direktor k meni i reče mi: „Kurdakov, želio bih da nižim razredima govoriš o komunizmu.” „Rado”, odgovorio sam i bio svjestan svoje velike časti. Iza toga sam dobio dozvolu da smijem izostati sa svoje nastave kako bih mogao podučavati mlade. Moje gradivo obuhvatalo je zapadni imperijalizam i rat u Vijetnamu koji je tada u ruskoj literaturi bio najomiljenija tema. Uz to su bile i druge političke teme i, naravno, marksistička ideologija. Direktor je bio jako zadovoljan. „Samo tako nastavi”, rekao mi je, „imaš pred sobom veliku karijeru. Od škole ćeš dobiti izvrsno svjedočanstvo.” Ova pohvala značila mi je nevjerovatno puno jer direktor nije bio samo direktor škole nego i značajan komunistički funkcioner u okrugu. Znao sam da ako se nešto u Rusiji želi postići mora se prvo naći milost u očima oblasnog vođe. Sad mi se činilo da se sve planski odvija.

Za vrijeme odmora u ljeto 1966. proveli smo Boris, Mihail Kirilin i ja puno dana u Novosibirsku. U dom smo mogli dolaziti i odlaziti kad god smo htjeli. Kad sam tako jednog dana njih dvojicu ugledao u Novosibirsku, išli su oduševljeni meni. „Šta li ovi namjeravaju?”, upitao sam se.

„Sergeju”, reče Mihail, „znaš da tamo u Taškentu, odakle sam ja, ima puno muslimana?”

„Znam, pričao si mi o tome.”

„Imam tamo puno prijatelja i poznanika, a tamo se i puši hašiš. Mislim da bi trebalo iskoristiti te veze da i mi što nabavimo.

„Oho, tu smo dakle!”, pomislih.

„Mogli bismo to nabaviti i preprodavati ovdje!” nadoda Mihail uzbuđeno.

Razmislio sam malo o tome. Ideja mi nije izgledala tako loša.

„Zašto ne”, rekao sam, „mogli bismo time zaraditi puno novaca.”

„Tačno. I to ne bi bilo ni tako teško.”

„Ali gdje bi ga držali?” upitao sam.

„Gdje? U domu, zna se!”

„Mihaile, jesi li poludio?”

„Ne. Mislim da je to odlična ideja. Pa ko bi došao na pomisao da traži drogu u dječjem domu?”

„Hm. To nije loše.”

„Naravno da nije. Ići ćemo u Novosibirsk i preprodavati. Mladi ljudi će to već kupovati.”

„Dobro”, rekoh, „kako ćemo započeti?”

„Moj prijatelj Nik i ja smo se već dogovorili. Za tri ili četiri dana možemo vozom stići u Turkestan.”

Uz pomoć našeg džeparoša sakupili smo nešto novca za početak. Mihail i Nik su krenuli put juga da uspostave veze. Nakon otprilike tri sedmice bili su opet u Barisevu i cerili su mi se kad su me ugledali. Znao sam da su uspjeli. Pronašli smo u domu idealno mjesto za našu novu trgovinu. Mihail je odmah započeo s pakovanjem za prodaju. Prvi kupci su bili neki stariji dječaci u domu koji su to poslije kradomice pušili. Nismo se trebali bojati strika Ničija ili debele Irene ili kojeg

drugog vaspitača jer su oni ljeti sve pustili da ide kako ide. Nije bilo skoro nikakvog nadgledanja niti kakve kontrole. Osim toga mi smo se već bili uvježbali u raznim lukavstvima.

Zatim smo pošli u Novosibirsk, uspostavili veze s nekim mladim ljudima, a hašiš je za tili čas nestao.

Jednom smo na tim svojim poslovnim izletima po ulicama grada susreli Nikolaja Povalejeva. Zagrlili smo se i obostrano potapšali po ramenu. To je bio prvi susret poslije njegovog odlaska iz Bariseva. Pričao mi je o svojim vezama s provalnicima grada Novosibirsk koji su dio nacionalne organizacije. Kasnije sam doznao da je svaka zemlja u Rusiji podjeljena na područja i da svako područje zauzima po jedna grupa kriminalaca. Povalejev mi je pričao o konferenciji koju su imali vođe tih provalnika, a trajalo je tri četiri dana u okolini Moskve i razgovarali su o podjelama područja. Pričao mi je da je u međuvremenu stekao neke prijatelje među tim vođama.

„To me nimalo ne iznenađuje”, rekao sam mu, „jer ti gdje god započneš brzo stigneš do vrha.”

„A, Sergeju, šta ti radiš?” upita me on.

„Mihail, Boris i ja smo započeli jedan unosan posao.”

„Čuo sam da si vođa Komunističke omladinske lige u Barisevu. Jel’ to istina?”

„Da istina je!” odgovorih.

„Reci mi, šta ćeš ti jednom biti - komunista ili trgovac?”

Nasmijao sam se. „Na kraju krajeva svi trebamo preživjeti, čak i komunisti.” Mislio sam na Sašu.

„Slušaj, Sergeju”, reče mi on, „da li bi se mogli opet susresti za dvije sedmice? Mislim na nešto što bi te moglo jako zanimati. Možemo li se naći na ovom istom mjestu za dvije nedjelje?”

„Možemo”, obećao sam i rastali smo se. Kad smo se ponovo našli, Nikolaj mi je odmah počeo pričati o svojoj trgovini. „Slušaj me, Sergeju, ti samo tračiš vrijeme s tim malenkostima. Tu puno radiš i uzimaš sav rizik na sebe, a šta imaš od toga?”

A ja sam mislio da ću jako puno zaraditi. Ali pored Nikolajeve trgovine, to je bila sitnica. Nikolaj je vidio kakav su utisak na mene ostavili njegovi argumenti pa je nastavio: „Sergeju, ljudi s kojima radim trebaju baš takve mladiće kao što si ti. Ti si mlad i novajlija u ovom poslu. O tebi milicija nema još nikakvih papira što se tiče droge, a i pripadaš vrsti ljudi u koje milicija ne može posumnjati.” Slušao sam to sa zanimanjem i rekao: „Onda dobro, šta trebam raditi?”

„Ovog časa trebamo jednog kurira. Sve što trebaš činiti je to da na jednom mjestu uzmeš robu i odneseš je na drugo.”

„Pa to je veoma jednostavno.”

„Pa i jeste. Samo to trebaš raditi.”

Idući dalje još smo neko vrijeme razgovarali o našoj trgovini, a onda sam rekao: „Dobro prihvatam posao!”

„Odlično”, odvratio je on i udario me po ramenu. Ali prije nego što sam mogao započeti taj posao, htio sam završiti onaj s Borisom i Mihailom. Imali smo još nešto hašiša i htjeli smo se toga riješiti. Odlučili smo otići u Uljanovsk, Lenjinovo rodno mjesto, i tamo sve prodati.

Bilo je ljeto i u gradu je bilo puno turista koji su posjećivali Lenjinovo rodno mjesto. Tražili smo zgodno mjesto gdje bi se mogli riješiti naše robe. Brzo sam pronašao zgodno mjesto gdje bi se za čas riješili. Usput sam i razgledao i Lenjinov kraj. Taj dan je bio tako veliki za mene jer sam se pokazao i kao komunista i trgovac. I uskoro smo ponovo sjedjeli u vozu i vozili natrag u Novosibirsk.

Nekoliko dana kasnije preuzeo sam svoju ulogu kurira. Morao sam ići na tržnicu i javiti se određenoj osobi koja mi je pružila papirnatu vrećicu ispod tezge koju sam trebao odnijeti na jednu

adresu. Miliciji nisam bio nimalo sumnjiv jer mi je uostalom tek 16 godina. Bio sam dobro plaćen i posao mi je bio lagan. Ja nikad nisam probao ni hašiš niti koji drugi narkotik.

Bio sam fanatik u tjelesnoj askezi, a znao sam jako dobro da droga uništava tijelo. Odlučio sam postati i ostati jak. Jedino što sam želio bilo je to da zaradim nešto novca da lakše živim i drugo ništa.

A onda se dogodilo nešto što je učinilo kraj mom udobnom životu. Dan je bio vruć i imao sam na sebi ljetnu odjeću. U džepovima na košulji imao sam nešto hašiša kojeg sam ponio svojim prijateljima u Barisevo. U tramvaju u Novosibirsku bila je velika gužva pa je bilo još vruće. U toj gužvi i guranju pukla je vrećica hašiša i rasula se po džepu. On ima svoj posebni miris i može se odmah lako prepoznati.

Izašao sam na svojoj stanici i krenuo do kioska da kupim novine. Iznenada preda me stade neki krupniji čovjek i reče mi: „Dođi, dečko ovamo, trebam te nešto pitati.” Znao sam da nešto nije u redu, ali sam ipak išao za njim u neku tamnu, usku uličicu. Nisam se bojao jer sam bio jak i poznavao sam džudo. Jednog samog mogao sam u svako doba srediti, zato me to nije zbunjivalo što je on bio jači i veći od mene.

Kad smo stigli u uličicu, okrenuo se on i reče mi: „Imaš li droge kod sebe!”

„Ne, nemam!” - lagao sam.

Zgrabio me za košulju, a ja podigoh ruku da ga udarim karate udarcem iz kojeg je trebao slijediti džudo zamah. Ali nisam opazio da mi se neko s leđa približava. Taj čas kad sam podigao ruku da ga udarim, osjetio sam žestoki bol u leđima, kao da me neko po njima polio kipućom vodom. Jedan od njegovih drugova zabo mi je nož u leđa. U glavi mi je počelo šumjeti, izgubio sam svijest i pao na zemlju.

Kad sam došao k sebi, ležao sam u bolnici. Pitao sam jednu sestru šta se dogodilo. „Pronašli su te u jednoj uličici. Bio si sav krvav. Da te nisu pronašli sigurno bi iskrvario i umro. Nož ti je prerezao glavnu arteriju”, reče mi ona.

Napisao sam nekoliko riječi Borisu i Nikolaju i objasnio im gdje se nalazim. Došli su me posjetiti. Nikolaj je stao sasvim blizu kreveta i zamolio me da mu opišem kako su izgledali ti ljudi.

„Samo sam jednog vidio”, reko mu.

„Kako je izgledao?” Dobro sam se sjećao njegovog izgleda i sve sam tačno rekao. „Nemoj se više brinuti. Već ćemo mi to srediti.”

Poslije nekoliko dana opet je Nikolaj došao i rekao mi: „Sergeju, pobrinuli smo se za tvoja dva prijatelja. Neće više nikoga od sada napadati.”

„Šta ste uradili s njima?” - upitao sam.

„Opisao sam svojim prijateljima kako izgledaju i oni su ih uskoro pronašli. Neću ti reći šta su im napravili, ali ti mogu reći da njih dvojica neće više nikad nikoga napasti.”

Koliko sam Nikolaja poznavao, sigurno su njih dvojica već bila mrtva na dnu rijeke Ob.

Nakon dvije sedmice otpustili su me iz bolnice pa su me Boris i Nikolaj odveli u dom gdje sam se još morao oporavljati. Za dlaku sam umakao smrti. Ljekari mi rekoše da me nož samo malo više pogodio ulijevo to bi me sigurno usmrtilo, a isti bi slučaj bio i da me nisu pokupili s ceste i odveli u bolnicu. Dok sam ležao u domu i bio služen od svojih oficira i robova, imao sam puno vremena razmišljati o sebi i o svojoj budućnosti.

Spoznao sam da mi se život približava raskrsnici. Ili ću slijediti Nikolaja i sve više zapadati u podzemlje ili ću ozbiljno započeti svoju karijeru u omladinskoj organizaciji. Obadvoje sam pokušao i nisam bio siguran šta mi se od toga dvoje više svidjelo. Nije to za mene bilo pitanje morala. Stalno sam mislio na svog prijatelja Sašu koji je počivao na groblju nedaleko od doma. Još sam tada odlučio hrabro istrajati i boriti se za život. Ako to ne uspijem, onda će me zadesiti Sašina

sudbina.

Moram priznati da sam bio zbunjen i nesiguran. Tu je bila debela Irena koja je ponosito nosila svoje ordene i bila slavljena u Komunističkoj partiji. S druge strane, nije imala manje skrupula od onih iz podzemlja. Shvatio sam da su moji pravi interesi u politici i studiranju. Drug Skripko mi je rekao da posjedujem sve mogućnosti i sposobnosti. Sve sam se više oduševljavao Lenjinovom naukom i ciljevima komunizma. Želio sam ostvariti svoju karijeru ili u partiji ili u politici.

Tako sam na svom krevetu odlučio pomoću direktora škole, započeti životni put u partiji. Što je bilo moguće prije želio sam o tome s njim razgovarati i moliti ga za savjet kako da to najbolje postignem. Htio sam sve zapostaviti, osim posla kao vođe organizacije i sasvim se predati učenju. Izgledalo mi je da je zauvijek prošlo razdoblje dijela mog života.

Sad sam se posve predao studiranju i disciplini.

9. MOJ ŽIVOT U VOJSCI

Sve sam više gubio veze s Nikolajem, Borisom i Mihailom koji su nastavili sa svojom trgovinom drogama. Povremeno sam ih viđao u Novosibirsku. Studije i obaveze oko vođstva komunističke omladine sve su me više zaokupljale. Od članova sam puno zahtijevao jer sam htio postići svoj cilj. I sve što su mi povjeravali, najbolje sam izvršavao. A ja sam si utuvio u glavu da naša omladinska organizacija bude najbolja u cijelom okrugu. S tim sam sebi postavio visoki cilj jer je okrug obuhvatao Novosibirsk i ogromno područje oko njega. Ali, za moju budućnost bilo je jako važno da moja grupa bude najbolja.

Mjeseci su brzo prolazili. Učenje mi je donijelo pohvale i priznanja. Moja komunistička omladinska grupa stajala je na vrhu cijelog okruga. U junu 1967. završio sam školu kao najbolji učenik u razredu. Trojca najboljih učenika dobili su medalje. Jedna djevojčica je dobila zlatnu, a ja jednu od srebrnih.

A onda je došao moj veliki dan. U okrugu Novosibirsk bile su ocjenjivane sve komunističke omladinske organizacije. Na taj sastanak stigli su i ugledni komunistički oficiri. Sjedio sam u svojoj grupi i nervozno iščekivao ko će biti proglašen pobjednikom. „Najbolja komunistička omladinska liga Novosibirsk je grupa iz...”, govornik je malo zastao, a ja sam bez daha slušao, „...Bariseva.” Nisam mogao vjerovati. Uspio sam! Svi su se okrenuli prema meni i dok sam se probijao do pozornice da preuzmem odlikovanje kao vođa grupe, mnogi su me u znak priznanja tapšali po ramenima. Bio je to za mene veliki dan. Svi su mi dugo pljeskali. Ugledni komunistički partijski drugovi iz našeg okruga zadovoljno su mi stiskali ruku i čestitali. Kad su mi predali i pismeno priznanje, govornik reče: „Ovaj mladić će jednog dana daleko stići!”

A to i jest bio cilj mog života - ići naprijed i stići što dalje. Dok su me obasipali pljeskom i dobrim željama znao sam da je to moj život i o čemu on zavisi. Sve godine u Barisevu i V - I, štaviše u one u Broj 1, učinile su me zbog grubih postupaka vaspitača grubim, čvrstim i samostalnim. Te lekcije donijele su mi prednost nad svima onima koji su bili zaštićeni i koji su rasli uz oca i majku koji su se za njih brinuli. Mogao sam se sa svima takmičiti i sve pobijediti. Život i uspjeh bio je preda mnom. Bio sam pravo dijete ovog sistema. Shvatio sam i znao da ću jednom dospjeti i do vrha.

Već je bio došao trenutak kad sam se trebao odlučiti za svoju karijeru. Prvo što je bilo preda mnom, bila je vojska. Trebam li poći u vojsku? Razgovarao sam s nekima koji su već bili u vojsci i rekli su mi da vojska bude najzadnje na šta ću se odlučiti. „To je težak život i u njemu nemaš mogućnosti da nešto više postigneš. Otpustiće te iz vojske i ti ćeš započeti kao fabrički radnik. Kakva li je to budućnost?” - rekoše mi. Već sam prije saznao da život fabričkog radnika nije tako ružičast. Ne, to nisam želio. Želio sam nešto što će mi omogućiti napredak.

Posle toga sam razgovarao s nekim prijateljima koji su bili u mornarici. Kad sam saslušao njihova iskustva, odlučio sam se za mornaricu. Ali ja sam htio postati oficir, a ne samo običan mornar. Do sada sam u svakom domu, izuzevši Broj 1, bio vođa, a isto tako i u omladinskoj organizaciji i u školi. I u mornarici sam htio postati vođa.

Drug Skripko obećao mi je pomoći. „Kurdakov”, reče mi, „napisaću dobar izvještaj i preporuku za tebe. Oduzi to onda ovlašćenima za regrutovanje mornara u Novosibirsku u zamoli ih da uspostave vezu sa mnom.”

Tako je on sastavio izvještaj o mom radu u omladinskoj organizaciji od vremena kad sam još bio oktobarac pa sve do današnjeg dana. Zajedno s preporukom odnio sam to u Novosibirsk. Osim toga poslao je još jednu kopiju s mojom molbom za prijem na Pomorsku akademiju u

Lenjingradu.

Početak avgusta 1967. dobio sam dopis u kome su mi saopštili da sam primljen kao pitomac Pomorske akademije u Lenjingradu. Prekrasna novost! Trebao sam za to zahvaliti drugu Skripku. Bilo mi se teško rastati s prijateljima, ali moj je duh težio naprijed, a ne u prošlost. Kad je došao trenutak da kupim voznu kartu za Lenjingrad, još sam jednom bacio pogled na meni poznatu i dragu okolinu stanice i cijelog grada koji je prije 10 godina postao moj dom. Davno je to bilo! Iz tih misli trgne me poziv: „Za Moskvu, molim ulazite!” Žurno sam ušao u kupe i za sobom zatvorio vrata. Voz je krenuo u novi život, a stari evo ostaje za mnom. Još sam jednom kroz prozor zahvatio pogledom cijelu staničnu zgradu.

Mnoštvo misli kovitlalo mi se po glavi. Polazim u Lenjingrad. Voz je već prolazio predgrađima Novosibirsk. Kad je grad ostao za nama, počeo je voziti brže. U mnoštvo mojih misli prodirala je buka točkova: „Ta-ta-ta-ti, uspio si: ta-ta-ta-ti, uspio si.”

„Da, Sergeju”, rekoh sam sebi, „ti si uspio, ali šta će biti s tvojim prijateljima koji nisu uspjeli?” Prekopavao sam po sjećanjima istoriju svih onih koji nisu uspjeli. Bilo nas je sedmorica koji smo otprilike došli u isto vrijeme u Broj 1. Bilo mi je tada šest godina. Od svih nas jedini sam ja uredno završio školu i postavio sebi za cilj da nešto postignem u životu.

Dok sam očima posmatrao velika sibirski prostranstva, duhom sam bio daleko od svega toga. Preda mnom su stajali Ivan Černaga, Aleks i Vladimir Lobuznov, Mihail, Aleks Popov i toliko mnoštvo ostalih prijatelja. Neki su od njih postali lopovi, pa narkomani, neki čak i ubice. Mnogi su zapali u velike poteškoće. Ivan mora još dugo sjediti u zatvoru. Aleksandar Lobuznov je ubijen. Bio sam potresen činjenicom koliko je samo dječaka i djevojčica iz doma u Barisevu postalo kradljivcima, kriminalcima i prostitutkama. Slabići kao što je bio Saša Ognev ili su umrli ili su počinili samoubistvo.

Sjetio sam se đakona. Šta li će s njim biti? Hoće li ikad moći studirati Bibliju? Naravno da neće. Zar u ovakvom životu ima mjesta za takvu djecu? Mislio sam i na svu ostalu siročad koju su oteli njihovim roditeljima. Šta će biti sa svima njima?

Voz je već vozio širokom ravnicom prema Moskvi. Vozio me u novi život. Osjetio sam da mi točkovi opet dovikuju: „Budi jak, budi jak!” Shvatio sam da ovu poruku moram duboko zapisati u svoje srce.

Nakon dugog i teškog putovanja stigao je voz na moskovsku stanicu Kasan. Izišao sam van i dva dana ostao u glavnom gradu naše zemlje.

Prvo mjesto koje sam posjetio bio je Lenjinov grob. Stao sam u red i strpljivo čekao sedam sati dok nije na mene došao red. Kao oktobarac bio sam Lenjinu unuk, kao vođa omladine sin, a jednog ću dana kao član partije biti njegov drug.

Kad sam stupio u to mjesto tišine i približio se Lenjinovim posmrtnim ostacima preplavilo me ushićenje i strahopoštovanje. Gledao sam u čovjeka čiju sam nauku tako intenzivno proučavao i koji je bio moj bog. On je bio osnivač moje „religije” koja mi je pružila nešto u što sam po prvi put u životu mogao vjerovati. On je poučavao jednakost, bratstvo i pomoć slabima. Sagnuo sam se i počeo moliti. Da, to je bila prava molitva! Molio sam: „Oče, Lenjine, molim te pomoz mi u mom daljnjem životu. Pokaži mi i upravi me na pravi put. Pomoz mi, oče Lenjine!” Opet sam podigao glavu, još jednom pogledao svog oca i otišao. Osjetio sam se jačim i spremnijim da prihvatim sve ono što će me zadesiti u mom budućem životu.

Sledeći dan kupio sam voznu kartu za Lenjingrad, grad 600 kilometara sjeverozapadno od Moskve. Tamo sam brzo stigao i započeo svoj novi život pun nade da ću jednog dana postati oficir u mornarici. Sad sam bio student na Pomorskoj akademiji Aleksandar Popov. Nekad sam svog Aleksa u Barisevu zezao da ta akademija nosi njegovo ime.

Kad sam prvi put vidio Lenjingrad odmah mi je postalo jasno zašto ga zovu kraljicom svih niskih gradova i zašto je Volter već u 18. vijeku rekao: „Sveukupna raskoš svih evropskih gradova ne može se uporediti s Petrogradom.” (Tako se naime tada zvao Lenjingrad.) Lenjingrad pokazuje svu veličinu Rusije i njene moderne kulture. To je ujedno i glavni grad careva i kolijevka komunizma. Osnovao ga je Petar Veliki prije nekoliko vjekova pa se po njemu prije tako i zvao. 1924. dali su mu ime Vladimira Iljiča Lenjina koji je jednog oktobarskog dana 1917. podigao revoluciju koja je svetu zemlju Rusiju dovela u jedinstvo sovjetskih socijalističkih republika. Osnovao je prvu komunističku vladu u historiji i zapalio ideološku eksploziju koja je trebala uzdrmati i preobraziti svijet. Njegova ogromna, 30 metara visoka slika dominirala je gradom i poznatim starim trgovim palata. Grad je bio baš onakav kao što sam čitao u knjigama ili gledao na slikama - mnoštvo mostova preko kanala i rijeka.

U oči mi je upala veoma niska silueta grada, premalo za četiri milionski grad. Sjetio sam se da je prije postojao zakon koji je zabranjivao da visina zgrade pređe 30 metara, izuzetak su bile crkve. Nijedna zgrada nije smjela premašivati visinu careve zimske palate.

Kad smo se vozili Nevskim prospektom, glavnom Lenjingradskom ulicom primijetio sam mnoge trgovine, restorane i kafane duž cijele ulice, a duga je četiri i po kilometra. Jednom je pjesnik Aleksandar Blok rekao da je to: „Najljepša ulica na svijetu.” Stvarno nije pretjerao.

Osim toga Lenjingrad je i grad muzeja. Među najpoznatije sigurno spada muzej u nekadašnjem Zimskom dvorcu Katarine Velike. Vodiči objašnjavaju posjetiocima da bi trebalo 12 godina ako bi ko želio pred svakim izloženim predmetom ostati jednu minutu. Broj posjetilaca iznosi i do tri miliona godišnje.

Građani Lenjingrada rado govore o tom gradu kao o gradu heroju; a taj naslov s pravom i zaslužuje ako se samo sjeti borbe s Hitlerovom vojskom. Prije svog dolaska čitao sam da je mnogo građana poginulo i da počivaju u zajedničkim grobnicama, a sam grad se nakon bombardovanja i opustošenja brzo podigao.

Pun očekivanja gledao sam u budućnost ne samo što se tiče života u Lenjingradu nego takođe i mog dolaska na Pomorsku akademiju gdje sam konačno stigao. Akademija se nalazila među zelenim površinama, prilično daleko od centra.

Prvi dan su svi regruti bili pozvani na upoznavanje. Budući da su bili prisutni i stariji pitomci, mi smo novajlije bili pomalo i nervozni. Ali led se brzo probio kad su stariji pitomci dovikivali: „Ko je iz Moskve?” ili „Ko je iz Krakova?” Ili Donjecka ili Bašina. I tako su se nakon dizanja ruku upoznavali jer su bili iz istog mjesta. A bilo nas je iz svih krajeva Rusije. Na temelju istog mjesta stanovanja ili istog porijekla brzo su se sklapala prijateljstva.

Na kraju je neko viknuo: „Ko dolazi iz Novosibirska?”

„Ja”, odgovorio sam uzbuđeno i okrenuo se. Jedan stariji pitomac mi se prijateljski nasmiješio. Pošli smo jedan prema drugom, pružili si ruke i predstavili se. Zvao se Vasil, bio je dvije godine stariji od mene i izgledao je veseo. Bio sam srećan što sam ga susreo jer mi je on puno pomogao da se što prije uključim u svakidašnji život Akademije i da izbjegnem mnogim problemima. Kao i na svim školama i ovdje su stariji studenti zastrašivali nove, ali su im u isto vrijeme bili i prijatelji. Vasil i ja smo se odmah razumjeli i često smo provodili mnoge sate u zajedničkom razgovoru. Uskoro se među nama razvilo prijateljstvo koje je godinama trajalo.

Odmah na početku su mi ponuđena dva predmeta za studije: mehanika ili radio i radarske veze. Nakon temeljnog razmišljanja odlučio sam se za ovo drugo. Matematika i fizika su mi uvijek dobro išle i bio sam očaran radio i elektronskim uređajima.

Tri dana poslije dolaska na Akademiju sabrali smo se mi novi pitomci radio odjeljenja da izaberemo vođu svoje komunističke organizacije. Predloženo je nekoliko imena, kad neko reče:

„Glasam za Sergeja Kurdakova.” To me jako iznenadilo jer sam tu tek došao i osjetio sam se silno počašćenim kad se glasanjem odlučilo da ja budem vođa.

Kasnije sam saznao da je ovaj prijedlog došao na osnovu izvještaja o meni iz Bariseva i da je moje ime predložio sekretar partije na Pomorskoj akademiji. Tako se moj „izbor” posve spontano dogodio. Vodio sam komunističku omladinsku ligu radio-odjela u okviru Akademije sve vrijeme dok sam tamo bio.

Organizovao sam nastavu i podučavao u komunističkoj ideologiji. A za svoje lično usavršavanje posjećivao sam politička predavanja kao i ona o najnovijim događajima u svijetu.

Na Akademiji su rad i disciplina bili strogi i naporni, ali za mene je to u poređenju sa životom po domovima bio pravi odmor. Drugi pitomci koji su odrasli u porodici nisu to mogli podnositi i ubrzo bi odlazili. Ali ja sam i dalje dobro uspijevao uz izvrsne ocjene, a posebno moj posao u ligi.

Odmah prvih dana upoznao sam Pavela Sigorskog koji mi je poslije postao vjeran prijatelj. Bio je na Akademiji već duže vrijeme, a poticao je iz poljskog dijela Rusije. Budući da je bio poljske nacionalnosti govorio je u mojoj prisutnosti samo poljski. Smijali smo se tome. On jednom reče: „Ako želiš razgovarati sa mnom, moraš učiti poljski.” Ideja mi se svidjela i zamolio sam ga da me podučava, a on je to rado činio. Uskoro smo bili u stanju razumjeti jedan drugoga na njegovom maternjem jeziku.

Često sam morao držati stražu na ulazu u Akademiju. Jednog nedjeljnog jutra ugledao sam nekoliko ljudi kako idu kroz obližnje polje.

„Ko su ti ljudi?” - upitao sam ovog drugog koji je sam mnom bio na straži.

„Vjernici.”

Bolje sam ih pogledao. Vjernici su me oduvijek zanimali. „A kuda idu?” - upitao sam.

„Oh”, reče on, „tamo iza stabala je crkva, oni idu u crkvu.”

Dakle, bila je istina da je dopušteno da u zabačenom predgrađu Lenjingrada jedna bude crkva otvorena. I svi hrišćani iz cijelog grada koji su htjeli ići na bogoslužje morali su doći ovdje. Bio sam očaran. Sjetio sam se da sam u školi čitao da u zakonu Sovjetskog Saveza piše da građanin ima pravo na slobodu religije i ne samo to nego i na slobodu u pogledu vjerskih sastanaka. Pa to je onda istina, mislio sam. Vjernici idu javno u crkvu. To je za mene bio dokaz da u Rusiji zaista postoji sloboda vjeroispovjesti.

Mjeseci u zimi 1967. i proljeće 1968. brzo su prošli. Moj rad na Pomorskoj akademiji u Lenjingradu postajao je sve obuhvatniji. Nije mi to bilo teško jer me studija jako zanimala. Posebno sam uživao na predavanjima o politici i marksizmu i lenjinizmu. Neodoljivo su me privlačili i to sam neumorno učio.

Uprkos tome radovao sam se jer se približavao april, a ja sam imao plan za proljećne praznike. Htio sam natrag u Novosibirsk i Barisevo. Otišao sam i proveo tamo nezaboravne sate sa svojim starim prijateljima. Jedan događaj posebno mi je ostao u sjećanju. Vozio sam se autobusom iz Novosibirsk prema Barisevu i odjednom sam u predgrađu Juskaja vidio da se jedan autobus ispred nas zaustavio. Znatiželjno sam gledao kroz prozor da vidim što se dogodilo. Vidio sam mnoštvo auta, milicijska kola, dvojica vatrogasna i stotine ljudi koji su zakrčili promet.

Bila je sveopšta zbrka. Svima nam je bilo jasno da ćemo morati čekati i znatiželjno smo gledali šta se vani događa. Niko nije znao o čemu se radi. Vidjeli smo samo puno svijeta, a onda je nekoliko ljudi ušlo k nama u autobus. Pitali smo ih šta se to dogodilo.

Ispostavilo se da su to vjernici. Ja sam uvijek mislio da su vjernici samo bake i djedovi, ali oni nisu bili takvi. Bilo ih je svih starosnih dobi, među njima puno mladih koji su se oblačili i ponašali kao i ja.

Pitali smo ih šta se to događa, a oni su nam pričali da su u Novosibirsku mnoge crkve zatvorene i da je sada vlada nakon velikog broja molbi odobrila da se ovdje crkva ponovo otvori. Evo, to je upravo danas. Rekli su nam da se ta novost među vjernicima proširila brzo kao požar i da se računalo da će puno ljudi doći, ali ni izdaleka da će to biti ovoliko mnoštvo. U crkvu je moglo stati oko 150 ljudi kad se dobro stisnu. Međutim sad je došlo nekoliko stotina vjernika i zakrčili su cijelu ulicu u nadi da će ipak uspjeti ući u crkvu. Nije mi čudno da ih je toliko jer je Novosibirsk grad od milion i po stanovnika, a već godinama nije bila otvorena ni jedna jedina protestantska crkva. Tako su sada na otvaranje došli svi vjernici.

Nije potrajalo dugo i među to mnoštvo je stigla milicija koja je gonila vjernike s puta. Pitali smo hrišćane koji su bili u našem autobusu kako se oni nadaju da će ući u crkvu na bogoslužjenje. Pričali su nam da se svakih pola sata po 150 ljudi izmjenjuje na molitvi i na bogoslužjenju i tako svi dođu na red.

Bio sam i više nego začuđen i kad sam ovo sad vidio ostao sam bez riječi. Pričali su nam da ima samo nešto malo hrišćana, a samo ovdje ih je nekoliko stotina, a onda i da su hrišćani samo stari i iznemogli, a ovdje sad vidim da ih je polovina mladih ljudi.

Nakon što je milicija rastjerala vjernike s ulica saobraćaj se opet počeo normalno odvijati, pa je i naš autobus pošao za Barisevo. Ja sam cijelo vrijeme bio zaokupljen mislima o svemu onome što sam sada vidio i doživio. I poslije sam o ovome često znao razmišljati.

Ostatak praznika proveo sam sa svojim prijateljima u Barisevu i Novosibirsku. Bilo je to nekoliko srećnih dana. Vrijeme mi je brzo proletjelo i morao sam se vratiti ponovo u Lenjingrad. Opet sam se dao na posao, ješ revnije nego prije.

U julu 1968. nakon što sam skoro godinu dana proveo na Akademiji u Lenjingradu, dobio sam dopis da imam mjesto na Pomorskoj akademiji u Petropavlovsku u provinciji Kamčatka. To je bilo baš kao stvoreno za mene, studentsko mjesto baš prema mojoj zamisli. Pomorska akademija u Petropavlovsku bila je vrlo poznata. Nalazila se na ruskoj obali Pacifika, sjeverno od Japana. Kamčatku zovu još i „okom Rusije”. Stići na tu akademiju značilo je još jedan korak naprijed. Najveći dio ruske flote bio je na tom području. Bio sam neopisivo radostan.

Tako sam se opet oprostio od svojih prijatelja, a posebno od svog poljskog kolege o kojemu kasnije dugo ništa nisam čuo. Po vojnom planu imao sam mjesec i po dana odmora, a onda sam se trebao javiti na svoje novo studentsko mjesto. Odlučio sam opet otići svojim dragim prijateljima u Novosibirsk.

S vrlo pomiješanim osjećajima bacio sam posljednji pogled na Lenjingrad. Znao sam da nikad neću zaboraviti dane koje sam tu proveo, a ni ljepotu ovog velikog grada.

Putovanje između Lenjingrada i predgrađa Moskve prošlo je bez posebnih događaja, a onda se pred Moskvom dogodilo sledeće. Čuo sam u kolima iza sebe neko neobično komešanje, a budući da sam po prirodi znatiželjan, ustao sam i pošao tamo da vidim šta je.

Tu su upravo tri velika klipana napala malog sitnog dječčića s debelim staklima na naočarama i sasvim prozirnou kožom. „Daj nam novac!”, prijetili su mu, „ili ćemo ti slomiti ruku.” Dječak se tresao kao list na grani. Jedan od bandita pazio je na putnike da se ne bi ko slučajno usudio miješati u njihov posao. Ovakve naprasite tipove nisam nikad podnosio i ovo me sada razbijesnilo. Ivukao sam svoj vojnički opasač i omotao ga oko ruke tako da je velika željezna kopča izgledala kao bokser. Tako naoružan pristupio sam bliže. Stražar mi je pošao u susret, a ja sam ga jednim džudo udarcem oborio na zemlju i svojim bokserom ga udario po licu. On se skljkao.

U međuvremenu su druga dvojica izvlačili dječaku novac iz džepa. „Odmah vraćajte novac, inače će vam biti kao i ovome”, rekao sam. Oni su tek sada vidjeli svog druga na zemlji. Pošao sam prema njima, no oni uzmaoše preda mnom i rekoše: „Idemo, idemo.” Izišli su na sledećoj stanici i

sa sobom su povelili i svoga druga.

Dječak je, jadan, bio sav izvan sebe. Pomogao sam mu skupiti novac, uzeo ga za ruku i prijateljski mu predložio da malo sjednemo. Za vrijeme razgovora saznao sam da se mali zove Mihail Koptelov. Neko vrijeme sam se ustručavao dalje ga ispitivati jer bi bilo skoro nemoguće da on ima neku vezu s osobom na koju sam mislio. Ali, ipak nisam mogao duže izdržati i zapitam ga: „Da ti nisi slučajno u rodu s piscem Konstantinom Koptelovim?”

„Da, naravno, to mi je otac”, reče on.

„Tvoj otac!” - iznenađeno sam rekao. Svako u Rusiji ko voli literaturu poznaje ime Konstantina Koptelova, najznačajnijeg i najpoznatijeg ruskog pisca koji je dobio Lenjinovu nagradu za književnost. Djela su mu poznata po cijeloj Rusiji. Sada je stvar za mene postala još zanimljivija. Tada me Mihail upitao ko sam ja i gdje putujem. Nakon mog odgovora predložio mi je da, kad sam već u Moskvi, prekinem svoje putovanje i navratim njegovim roditeljima.

„Veličanstveno”, pomislio sam, „sad mi se pružila mogućnost da upoznam Konstantina Koptelova.” Brzo sam se odlučio i prihvatio njegov poziv jer sam imao nekoliko sati čekanja. Nada da ću uskoro vidjeti jednog od najpoznatijih ruskih književnika, probudila je u meni dobro raspoloženje.

Nakon izlaska iz voza krenuli smo podzemnom željeznicom do njegove kuće gdje me on predstavio svojim roditeljima i ispričao im šta se dogodilo. Njegov otac tresao mi je ruku i zahvaljivao za pomoć, a i majka mi je zahvalno smiješila i onda me upitala: „Sergeju, imaš li vremena da ostaneš s nama na ručku? Odmah će biti gotov. Do polaska tvog voza možemo još malo popričati.” To me obradovalo i prihvatio sam poziv.

Nije dugo potrajalo i mi smo već sjedili svi zajedno oko stola zabavljeni odličnim jelom. Razgovarali smo kao stari prijatelji. Koptelov se zanimao za moju prošlost, pitao me šta sad radim i kako sebi zamišljam budućnost. Pričao sam mu svoju životnu priču. Izgledao je fasciniran, napeto je sve slušao i svaki čas me zapitkivao o pojedinostima iz mog života. Nakon ručka otišli smo u dnevnu sobu gdje smo uz čašicu votke nastavili s razgovorom sve dok nije došlo vrijeme da krenem na voz. „Sergeju”, reče mi on na kraju, „dok sam slušao tvoje pripovijedanje malo sam razmišljao kako bi se dala napisati divna knjiga o tebi i o domu u Barisevu.”

Ostao sam vez riječi. Na takvo nešto nisam pomišljao. Još mi je postavio nekoliko pitanja i dodao: „Mogao bih napisati knjigu o tvom životu u dječjem domu. To bi bila ruska Tom Sojer pripovijetka.” Osjetio sam se polaskanim, ali sam poslije rekao kako nisam baš sasvim siguran da će to biti dobra pripovijetka. Ali on je to svakako bolje znao od mene jer mu je to konačno i zvanje. Obećao sam da ću mu ispričati sve čega se još budem mogao sjetiti.

„Dobro. Napravićemo tako nešto”, reče on zadovoljno, „uskoro ću uspostaviti s tobom vezu. Namjeravamo kupiti ljetnikovac u blizini Novosibirska. Onda ću biti dovoljno blizu dječjeg doma i moći ću sa svima razgovarati.”

Tada su me moji novi prijatelji otpratili do stanice gdje sam se od njih oprostio i krenuo za Novosibirsk.

Stigavši na stanicu, tamo me čekao Boris Lebanov. Dobri stari Boris! Spustio sam svoj kofer i srdačno ga zagrlio, a i on mene. Dok smo se tako pozdravljali i razgovarali jedan s drugim krenuli smo u njegov jednosobni stan. Kad sam se tamo malo osvježio, krenuli smo u potrazi za drugima. Kao prvog sreli smo mog dobrog starog prijatelja Nikolaja Povalejeva.

„Samo pogledaj”, dobaci on, „ko je taj upeglani oficir? Kad je otišao bio je još zelen, a sad se vraća kao admiral! Mladiću! Mladiću! Oni danas više ne biraju kome te uniforme daju.”

Nakon što smo se svi srdačno nasmijali i pozdravili počeo sam im pričati: „Slušaj me, Nikolaj. Imam prekrasnih novosti za tebe”, i onda sam im pričao o razgovoru s Konstantinom

Koptelovim i njegovom prijedlogu da napiše knjigu o dječjem domu i o ljudima u njemu. „Sve sam mu ispričao”, rekoah im, „i tvoju priču Nikolaju on želi napisati. Još će te učiniti slavnim!”

Izraz Nikolajeva lica postajao je sve zaprepašćeniji i on povika: „Sergeju, kako si mogao biti tako lud? Naravno da ću postati slavan. Ali to će mi u isto vrijeme slomiti vrat. Zadnje što trebam je to da postanem slavan! Znaš li šta bi to značilo za moju trgovinu? Sergeju, kako si to mogao samo napraviti svom starom dobrom prijatelju?”

Smrklo mi se pred očima. Naravno! Kako sam samo mogao biti tako glup? „Čuj Nikolaj! Jako mi je žao. Nisam znao da će to sve tako ispasti. Imaš pravo, ja zbilja na to nisam računao.” „Najbolje da odmah s tim započneš”, gundao je on, „o aktivnostima gdje sam bio upetljan najbolje da se ništa ne govori. Boris i ja i još nekoliko drugih imamo izvrstan posao i jedan znatiželjni pisac načinio bi svemu brzi kraj!”

Htio sam ga prekinuti, ali mi nije dao doći do riječi. „Znam da na Akademiji dobijaš malo novca, Sergeju, ali moj posao u zadnje vrijeme jako dobro napreduje. Evo dajem ti novac koji ćeš izgubiti radi te knjige, samo ako tu ideju objesiš na klin. Jel’ ti jasno?”

To je već bilo previše. „Slušaj me, Nikolaju”, skoro sam se izderao na njega, „da si prestao malo govoriti, onda bih ti rekao ono što sam htio. Nisam to tako shvatio! Jesi li čuo? Žao mi je! Knjiga neće biti napisana. S tim je svršeno! Ali šta ti pada na um da mi to plaćaš? Pa ja sam tvoj prijatelj.”

Nikolajevo lice se razvedrilo i lagani smješek zatitrao mu je na usnama. „To je onaj isti Sergej kojeg poznajem. Hvala ti.”

Koptelov mi se kasnije javio na adresu koju sam mu dao i obavjestio me da je kupio mali ljetnikovac u blizini i da će uskoro doći. Kad je nekoliko dana kasnije došao, otišao sam k njemu i objasnio mu da sve to skupa nije baš tako dobra i zanimljiva ideja i da ja radije ne bih u tome sudjelovao. Nije ga baš usrećilo to što sam promijenio mišljenje, ali rekao sam mu da ja ne mogu drugačije i to je bio kraj naše saradnje.

Preostalih 20 dana odmora brzo mi je prolazilo s mojim starim prijateljima. Bili smo zaista srećni što smo opet zajedno i gledali smo iskoristiti svaku minutu. Jednog dana reče mi Nikolaj: „Sergeju, rado bih te predstavio šefu naše organizacije.” Puno sam čuo o tom čovjeku iz podzemlja, dok sam bio kurir. Već sam ga tada želio upoznati, ali sam tada bio samo neznatni kurir i nisam imao priliku za to. Tako je ovaj poziv sada za mene bio velika čast.

Prošli smo već nekoliko ulica i stigli u dio Novaosibirska gdje još nikada nisam bio. Nikolaj je ušao u jednu usamljenu kuću i ja sam krenuo za njim. Stali smo na čas, a on mi šapnu: „Ovdje ti je to. Pazi! Dolazi!” Vrata se otvoriše.

Pogledao sam ga i ostao bez riječi. Nisam vjerovao svojim očima. Pogledao sam Nikolaja i zapitao ga: „Je li to šef? Pa to je Sauškin!”

„Tačno, Sergeju, Sauškin. Ja sam, kako da kažem, prvi put u ovom preduzeću.”

Tako sam saznao kako je prošao Sauškin. Sjetio sam se kako su ga uhvatili jer je htio ubiti debelu Irenu oružjem koje smo mi sami napravili. Niko nije znao kuda su ga odveli. „Strpali su me u jedan dječiji zatvor”, nadoveza Sauškin jer je primjetio o čemu mislim, „a tamo sam opet našao veze za moj sadašnji ah, recimo, poziv.”

Sauškinov poziv se sastojao u tome da ljudima nabavlja drogu. Bio je najveći nabavljač droge u cijelom Novosibirsku.

Pređa mnom je stajao mladić iz Bariseva koji je stvarno daleko stigao. Buljio sam u njega i jedva vjerovao u sve ono što su mi on i Nikolaj pričali. Ali kad sam se sjetio kakav je u Barisevu bio grub i neotesan, povjerovao sam da je sve to istina.

Nisam vjerovao da će se on mene sjećati, jer sam bio puno mlađi od njega, ali nije bilo tako:

„Sergeju, naravno da te se sjećam”, reče mi, „šta se tebi događalo? Vidim da si u vojsci.”

Tako smo proveli nekoliko ugodnih sati razgovarajući o Barisevu i o svemu što se u međuvremenu događalo.

Tog sam dana saznao da Boris i Nikolaj Sauškin zajedno saraduju. Nakon što smo malo zajednički razgovarali, Sauškin mi je predložio: „Sergeju, ti si još nekoliko dana kod nas, pa kako bi bilo da zaradiš novaca?”

„To bi mi dobro došlo”, odvratih, „ali kako to misliš?”

„Tako dugo dok si tu možeš raditi zajedno sa mnom, Borisom i Povalejevim. Trgovina nam sada ide jako dobro. Prodajemo veliku količinu droge, a iz Japana dobijamo i drugu robu koju prodajemo na crnom tržištu.”

Sagnuo sam se do Borisa i upitao ga: „A šta prodaješ?”

„Kasete, ruž za usne i slične stvari”, odgovorio je.

„Dobro”, rekoh, „prihvaćam posao.” Mislio sam na lekciju što sam je davno prije toga naučio da se u ovom svijetu svako mora snalaziti kako zna.

Nekoliko sam dana tijesno saradivao s Borisom, Nikolajem i Sauškinim. A onda se dogodila nesreća. Sauškina su uhvatili, osudili na osam godina i odveli ga u jedan stari, strogi zatvor u blizini Tomska.

Ali posao je morao ići dalje. Nije se moglo odustati samo zbog toga što tu više nije bilo „šefa”. Nikolaj Povalejev je bio mišljenja da on sada treba stupiti na mjesto Sauškina.

Jedne večeri su me on i Boris pozvali na sastanak različitih vođa podzemlja. Otkako su uhvatili Sauškina imali smo problema s jednom drugom organizacijom. Polako, ali sigurno provaljivali su na našu teritoriju.

Mislio sam da će to sigurno biti vrlo zanimljiva večer i krenuo sam. Putem mi je Boris pričao da je već dolazilo do pucnjave u da je u borbi između dviju suparničkih organizacija jedan bio ubijen. Zbog toga je bila potrebna ova konferencija mira jer su se stvari morale jednom zauvijek srediti tako da se može posvetiti trgovini. Sastanak se trebao održati u trošnoj kući na kraju grada.

Kad smo došli, morali smo se uspeti stepenicama do trećeg sprata, a onda smo išli dugim mračnim hodnikom sve do jedne slabo osvijetljene sobe gdje nas je već čekao vođa druge grupe. Ostao sam u pozadini dok je Nikolaj razgovarao sa šefom. Tumačili su jedan drugome svoje stavove i Nikolaj je na kraju udario šakom o sto i viknuo: „Ako se ne udaljite s našeg područja, razgovaraćemo s vama drugačije. Pokušali smo na lijep način, a izgleda da to ne ide. Vi imate svoje područje i tamo se zadržavajte. Je li to jasno?”

Nikolaj je ustao. Drugi šef i njegovi ljudi skočiše i izletješe vani. Pogledao sam Nikolaja i namignuo mu. Bio je to još uvijek grubo, nemilosrdni klipnik kakvog poznajem još iz Bariseva, isti onaj koji se „pobrinuo za onu dvojicu” što su me izboli nožem u nekoj tamnoj uličici.

Po mom mišljenju konferencija je bila završena i ja sam ustao i rekao Nikolaju da idem ispred njih uhvatiti malo svježeg vazduha i sačekati ih ispred kuće. Tako sam krenuo sam dugim hodnikom i niz uske stepenice do izlaznih vrata. U trenutku kad sam iskoračio kroz vrata nešto je eksplodiralo u zraku. Osjetio sam žestoki udarac i bol pod rebrima koji mi je oduzimao dah.

Ošamućen, pogledao sam oko sebe i primijetio da puno krvaram. Košulja mi je bila već sva krvava i sad je krv prolazila na vojničku bluzu. Jedino na šta sam pomislio bilo je pucali su na mene! na mene!

Pao sam na koljena. Čuo sam korake iza sebe. Neko je silazio stepenicama. Bio je to Nikolaj i Boris, naoružani i spremni zbrisati s lica zemlje moje ubice. Ali oni su već bili daleko. Nikolaj i Boris su spustili oružje i pomogli mi da se dignem, a onda me uveli u kuću. U unutrašnjem džepu moje kišne kabanice imao sam sve svoje papire, pisma, knjižice, dokumenta i ostalo.

„Sergeju, zaista si imao sreću!” - povika Boris dok je praznio moj džep koji je bio baš na lijevoj strani. Kugla je probila debeli adresar, papire, knjižice i odijelo i zaustavila se ispod kože.

Nakon što je Boris pogledao ranu i rupe na papirima, reče mi: „Da nisi imao ovu hrpu papira već bi bio mrtav!”

S našim maramicama i Borisovom košuljom napravili smo provizorni zavoj i zavezali ranu da ne krvari. Onda su me odvezli u bolnicu. Bio je to susret sa smrću kojoj sam za dlaku izmakao.

Nakon što sam otpušten iz bolnice proveo sam kod Borisa još nekoliko dana da se još malo pričuvam. Ništa nisam radio, nego samo pio. Nikad nisam bio veliki pijanica. U Barisevu sam pio kao i ostala djeca, a poslije tu i tamo po malo. Ali uvijek bih prestajao kada bih osjetio da ću se napiti, jer sam želio ostati u dobroj fizičkoj i psihičkoj kondiciji. Znao sam da previše alkohola škodi i opijao sam se samo u posebnim prilikama.

Jednog jutra nakon velikog slavlja koje je Boris priredio u moju čast probudio sam se oko 9 sati i vidio da ostali još nisu uračunljivi. Još uvijek omamljen od svega toga, izašao sam malo na svježi vazduh. Tamo sam našao još jednoga koji je izgleda imao istu namjeru. Imao je otprilike 50 godina, snažne građe i imao je jednu drvenu nogu. Budući da smo se obojica htjeli osloboditi „paučine” iz glave, krenuli smo malo u obližnji park. Nakon nekoliko minuta nađosmo klupu i tu sjedosmo. Nije dugo potrajalo i mi smo se zadubili u razgovor. Pričao sam mu ko sam i šta imam u planu, a to sam isto i ja njega pitao. Na svoje veliko iznenađenje doznao sam da je on bio major u miliciji u Norilsku. Kad je spomenuo ime grada, naćulio sam uši.

Norilsk se ubraja među najpoznatije gradove Sovjetskog Saveza, majstorsko djelo sjeverne tehnologije. Izgrađen je na najsjevernijem dijelu zemlje pa služi kao svijetli primjer da se i na zamrznutom sjeveru mogu graditi gradovi prikladni za stanovanje.

„To je veličanstveno!” - povikao sam. „Puno sam čitao o tom fantastičnom gradu u svojim školskim knjigama. To je veliki tehnički uspjeh partije.”

„Tehnički uspjeh!” - otpuhivao je on. „Vi žutokljunci znate samo ono što piše u vašim knjigama. To je taj problem s vama! Vi vjerujete u sve što vam oni govore i sve vidite crno na bijelom!”

„Pa nemojte se zbog toga uznemiravati”, rekoh mu, „htio sam samo biti ljubazan i kazati vam da sam o tome već nešto čitao.”

„Onda dobro. Odmah zaboravi sve što si čitao! Nijedna riječ nije istinita. To ja najbolje znam. Ja sam odatle. Bio sam major u miliciji.”

Ali koliko je meni poznato, tamo su imali posebne mašine i specijalna tehnološka dostignuća kako bi mogli svladati sve poteškoće”, protestovao sam ja.

„Strojeve!” - reče on i nasmija se. „želiš li zaista znati kakve smo strojeve imali? Strojevi su bili robovi. Pomrlo ih je na desetine hiljada dok smo gradili grad. Kostu su im tamo. To ti je „tehnologija” koju je Norilsk ugradio - krv i kosti robova.”

Nisam mogao povjerovati u to što sam čuo. Poželio sam da to shvatim samo kao brbljanje jednog pijanice. Ali kako sam mogao? Taj čovjek je bivši major i to što priča sigurno je istina jer je i on tamo bio i pomagao u izgradnji. „Vidio sam ih na hiljade kako umiru”, nastavio je on dalje, „umirali su od gladi i od hladnoće ili od obadvoje.”

Dalje mi je nastavio pričati kako je svoj život posvetio komunizmu. Kad je izbila revolucija u Mađarskoj 1956. poslali su ga u Mađarsku. Dok se tamo borio kao komandant artiljerije, jedna kugla mu je prostrijelila nogu koju je kasnije morao amputirati. „Posle toga”, reče on, „postao sa bezvrijedan, beskoristan za bilo šta. Poslali su me u Norilsk da tamo tjeram tu sirotinju na posao. Za to sam im još bio dobar.”

Ovaj razgovor imao je za mene nešto oskvrnjujuće. Taj čovjek, stranac, napada sistem u koji

sam vjerovao; a to što sad čujem nimalo mi se ne sviđa. Pokušao sam da ga više ne slušam, ali to nije išlo. „Moj sinko, znaš šta su mi dali? O, oni su bili jako dobri prema meni! Dali su mi jednu drvenu nogu i svaki mjesec punu šaku rubalja od kojih sam jedva mogao živjeti. A onda su me izbacili napolje. O, da”, izgledalo mi je da se diže, „i još su mi nešto dali”, nastavi on, „znaš li šta? Punu šaku ordena.” Gurnuo je ruku u džep i izvukao ih nekoliko. „Kako vidiš, dobro sam im služio i u Mađarskoj i u Norilsku.”

Pokazivao mi je ordene i nastavio: „Medalje! Šta ću s njima? Pojesti ih? Platiti njima stanarinu? Gledaj me, sinko.” Začutao je kao da ga zaista trebam pogledati od glave do pete. I pogledao sam ga. Morao sam potvrditi sve što je govorio. Sam je sebe prozvao starim i beskorisnim i još mi je jednom ponovio da ima drvenu nogu i 45 rubalja mjesečno. On zaista nije odgovarao mojoj predodžbi o zaslužnom komunističkom vojniku u penziji. Ordeni da. Ali ne siromaštvo, ogorčenost i ovo veliko beznađe.

Napao ga je kašalj i ordeni su mu popadali u blato. Ispljuvavao je krv. Maramicom je obrisao krvava usta, a onda kleknuo u blato da pokupi svoje ordene. Ja sam ustao i otišao.

„E, da”, mislio sam, „ako je istina što ovaj stari priča, onda je to sigurno već prošlost.” Trebam živjeti za svoju budućnost. To je sada najvažnije. Samo ludaci ostaju u prošlosti, tako su nas učili. Sigurno je da je naša partija imala puno poteškoća, na početku dok je zemlja morala proći kroz mnoge poteškoće. Neke manje nepravde morale su se dogoditi. Uostalom u kojoj zemlji nema nepravde?

Ipak, svi su mrtvi, mrtvi su samo zato što se trebao sagraditi jedan grad! Može li se to posmatrati kao nepravda? Vodio sam neku vrstu rasprave sa samim sobom i na kraju sam odlučio sve to odstraniti iz svog sjećanja.

Bilo kako bilo, nisam našao odgovor na pitanja; život je za mene morao teći dalje i uprkos tome što ova patetična osoba traži svoje ordene po blatu i što je muče toliki problemi. Uprkos svemu s mukom mi je uspijevalo da zaboravim ovaj događaj. Spremao sam se na put. Uskoro ću krenuti na daleki istok Sovjetskog Saveza i započeti svoju uzbudljivu karijeru u sovjetskoj mornarici.

10. NA POMORSKOJ AKADEMIJI NA KAMČATKI

Moje prvo mjesto nakon odlaska iz Novosibirsk i nakon duge beskonačne vožnje visoravnima Sibira bila je „magijska luka” Vladivostok. Ostao sam tu dvije sedmice, a onda sam bio određen u Blagovešensk na samoj granici Kine gdje je neko vrijeme vladala velika vojna napetost; bilo je čak i pucanja između ruskih i kineskih trupa na Amuru.

Pripadao sam pomorskoj vojnoj jedinici koju su postavili protiv Kineza i tom prilikom bio sam umiješan u oružani sukob sa Kinezima. Kasnije su me pozvali u Vladivostok odakle sam trebao poći brodom u Nakotku, veliku sovjetsku luku, a odatle nastaviti put u Petropavlovsk gdje ću nastaviti svoje studije na Pomorskoj akademiji.

Stigao sam tamo krajem septembra 1968. i tu započeo svoju dvoipogodišnju studiju kao radio oficir.

Petropavlovsk je glavni grad provincije Kamčatke s 15000 stanovnika. To je grad s popločanim ulicama i uličnim svjetiljkama u središtu grada, a izvan središta ne. Stanovnici su ljudi iz svih dijelova Rusije. Zbog mnogobrojnih pomorskih i vojnih baza stanovništvo uglavnom sačinjavaju mladi ljudi. Ali ima tu i mnogo vojnog osoblja koje je nakon penzije tu i ostalo. Pomorska akademija u Petropavlovsku bila je pod upravom komandanta Viktora Jelisajeva, mladog oficira koji je veoma brzo došao do te časti. Pomorska baza je obuhvatala veliki izduženu teritoriju gdje se studijama i vježbanjem spremalo 1200 oficirskih pripravnika za budući poziv. Ovih 1200 studenata bili su „krem”, najbolji među najboljima, brižno probrani u cijeloj zemlji.

Život na Akademiji sastojao se uglavnom iz dva dijela: studije pomorstva i aktivnosti u komunističkoj partiji. Studije pomorstva obuhvatale su nekoliko područja: plovidbu, radio vezu, mehaniku i ostalo. Intenzivno smo studirali i uglavnom se usmjeravali na naš izborni predmet.

Budući da u Rusiji sve ima politički vid, partija nadzire svaku fazu života, moglo se očekivati da će partija posebno paziti na vaspitanje budućih oficira. Tako je i bilo.

Nekoliko dana nakon dolaska pozvao me komandant Jelisajev u svoju kacerariju. Tamo se našlo još nekoliko oficira i jedan čovjek u civilu. Predstavili su mi ga kao sekretara KP grada.

„Kurdakov”, rekao je pokazujući na dokumente u ruci, „pročitali smo vaše ocjene kao partijskog aktiviste što smo takođe učinili i kod ostalih pitomaca. Moramo ovdje na Akademiji postaviti jednoga za vođu Komunističke omladinske lige. Na Akademiji ima hiljadu i dvjesta mladih kadeta. Jednoglasno smo odlučili da ste vi najprihvatljiviji za tu dužnost. Svi izvještaji o vama su besprijeekorni. Od prve godine školovanja ste aktivista. Vaša grupa je na oblasnom takmičenju u Novosibirsku dobila nagradu, i u Lenjingradu ste se pokazali kao najbolji. Vi ste za to kao stvoreni. Vi ste naš čovjek.”

To priznanje me malo ošamutilo. Odgovoran sam za vaspitanje i poučavanje 1200 budućih komunističkih oficira, a bilo mi je tek 18 godina.

Dok sam se vraćao kroz dvorište Akademije do svoje sobice, čuo sam samog sebe kako govorim: „Sergeju, ovo ti je jedinstvena prilika u životu, prilika koja se više nikad neće pojaviti. Još ćeš ti daleko dogurati!”

Otprilike tri petine vremena morali smo posvetiti studijama politike, a ostale dvije tehničkom dijelu. Kao oficiri ruske mornarice morali smo snositi veliku odgovornost za ratne brodove. I zbog te vojne moći kojom ćemo raspolagati morali smo biti politički stabilni i apsolutno povjerljivi. To je i bio razlog zašto se trošilo toliko vremena i truda oko našeg političkog napretka.

Imali smo odrasle nadglednike koji su nam asistirali na našim vježbama, ali politička odgovornost bila je u našim rukama. Raspolagao sam sa šest poručnika kojima su opet bile

podređane grupe od 50, 100 ili 200 ljudi. Oni su sačinjavali moj kabinet.

Moja dužnost je bila da ih organizujem i nadgledam i pokazujem im kako će voditi političke vježbe. Uputstva sam dobijao od glavne Komunističke omladinske lige iz Moskve. Trebao sam paziti da se sva ta uputstva brižljivo izvršavaju. Preko svog kabineta snosio sam odgovornost da se određeni posao uradi i da se političke studije organizuju za sve pitomce.

Sve u svemu moj zadatak je bio da svaki pojedini pitomac koji završi svoj studije i preuzme odgovornost u mornarici bude i dovoljno jak, krajnje disciplinovan i svim svojim bićem odan komunizmu. Omladinska liga bila je čuvar partije u pitanjima politike i komunizma za svih 1200 pitomaca. Ako je koji pitomac imao problema s drugima ili čak i sa samim komandantom Akademije, morao je doći pravo k meni i iznijeti mi svoj problem. A onda je moj zadatak bio da u njegovo ime govorim s komandantom, ako sam bio siguran da je ovaj u pravu. Stari oficiri nisu bili za ovakav dvostruki autoritet u okviru vojne baze. Htjeli su da njihov autoritet bude najviši i konačan. Ali partija je to isto pravo dala Komunističkoj omladinskoj ligi. U nekim slučajevima imala je liga čak pravo da nadgleda neke od oficira, ako je to bilo potrebno. Politička sloboda bila je važnija od tehničkog znanja. Ako je neki pitomac morao snositi posledice za svoje ponašanje, onda je to bilo zbog toga što je počeo sumnjati u komunističke ciljeve ili je oslabila njegova povezanost s komunizmom. Tada bih ga pozvao k sebi i održao mu temeljnu lekciju. Nakon toga sam ga dovodio na sastanak svih liga i tamo ga još grdio. Ovakvom šokantnom metodom trebalo se postići da se dotični pitomac uvijek kasnije sjeća gdje je njegovo mjesto i gdje pripada.

Samo jedna riječ omladinske lige iznad mog potpisa mogla je zauvijek uništiti korijen mladog oficirskog pripravnika. Mogao je biti otpušten ili degradiran na običnog mornara ili skinut na najniži stepen koji postoji u vojsci.

Kažnjavanja su slijedila odmah i na licu mjesta za i najmanje prestupe protiv zakona. Prekršaj je mogao donijeti pitomcu kaznu od 15 dana zatvora i tamo je živio samo o hljebu i vodi. Druga je kazna bila 25 sati na straži.

Ako se neko uhvati na spavanju, kažnjavan je zatvorom. Krajnji cilj ovakvih postupaka bio je da se istreniraju da slijepo slušaju svaku naredbu svoji nadređenih bez ličnog razmišljanja. Trebali smo postati oficiri i druge voditi, ali prije nego što smo počeli zapovijedati, morali smo i sami naučiti druge slušati.

Odlučio sam svoj autoritet ostvariti odgovorno i razumno. Pomagao sam pitomcima koliko sam god mogao. Imao sam razumijevanja za ljudske slabosti pa je moj lični zadatak i želja bila da što više kadeta uspješno završi svoje studije.

Ali to nije bilo uvijek moguće. Pritisak je bio veoma snažan. Neprestani marševi, vježbe, tehničke studije, studije marksizma i lenjinizma, drugi teški dodatni časovi kao „subotnici“ (dobrovoljne radne brigade) donosile su mnogima velike poteškoće. Prve godine u Petropavlovsku tri pitomca su izvršila samoubistvo vatrenim oružjem ili vješanjem. Za njih je to bilo previše. Sjećam se jednog mladića koji je bio optužen da je za vrijeme straže spavao i zbog toga osuđen na 24 sata straže. To je za njega bilo nemoguće i nestao je. Zaključili smo da je pobjegao. Ali sledećeg smo ga dana našli obješenog na tavanu. Posebno žalostan slučaj s kojim sam se pozabavio bio je onaj s jednim mladim drugom kojemu sam pokušao pomoći. Skočio je s trećeg sprata i ostao na mjestu mrtav. Dobili smo naredanje da govorimo da je bio pijan i da nije znao šta radi. Ali ja sam znao šta je bilo, znao sam da je svjesno izvršio samoubistvo. Ali morao sam slušati kao i drugi.

Ponekad mi je kao vođi lige uspijevalo zauzeti se za kojeg kadeta iako je vodstvo Akademije odlučilo otpustiti ga.

Davao sam im tada do znanja da se mladiću mora dati mogućnost i obećavao sam da ću se lično zauzeti da dotični temeljno prouči Lenjinovu nauku i da od njega napravimo dobrog

komunističkog oficira. „Molim vas, pružite mu još jednu mogućnost!” - bio je moj gorući apel.

„Pa dobro, Kurdakov”, često sam dobijao odgovor, „dajemo ti tri mjeseca da ga izvučeš.” U većini slučajeva to mi je i uspijevalo.

Izvještaj o svom poslu morao sam dostavljati centralnom komitetu KP u Petropavlovsku. Moje obaveze dovele su me u neposredni kontakt s partijskim vođama iz Moskve. Od njih sam dobijao smjernice za vježbe, lekcije i kopije predavanja koja sam morao održati pitomcima. Upoznao sam se sa najvišim komunističkim oficirima provincije Kamčatke kao i lokalnim „Gorkomom” grada Petropavlovsk. Bio je to glavni sekretarijat KP u tom gradu. Ove veze pružile su mi mogućnost uvida u unutrašnji rad partije.

Među ugodne obaveze ubrajalo se i organizovanje zabavnih i kulturnih događaja Akademije. To je spadalo u rubriku „politički razvoj”. Na kulturne priredbe često smo pozivali umjetnike iz Moskve koji su uvijek bili primljeni s oduševljenjem.

Manji odziv je bio na predavanja. Lično sam morao ukazati partijskim funkcionerima iz Moskve dobar prijem, inače!... Mnogi od tih docenata redovno su nas posjećivali.

Od septembra 1968. do maja 1969. više puta su me iz „Gorkoma” molili da dođem u neku školu ili na fakultet i održim predavanje o komunizmu ili o svjetsko-političkim zbivanjima. Govorio sam o miješanju Amerike u Vijetnamu, o opasnostima od imperijalizma, o značenju vojne moći Sovjetskog Saveza, o lenjinizmu, marksizmu i drugim političkim temama. Trudio sam se da zanimljivo govorim i uskoro sam postao omiljen govornik s dobro posjećanim predavanjima.

Uz ove aktivnosti sudjelovao sam i u sportskim disciplinama kao: rvanje, džudo, karate, trčanje na duge i kratke staze. Stalno sam nešto radio, ali ništa me nije odmaralo. Uprkos tome volio sam taj svoj radni, aktivni život.

Jednoga dana kad sam bio u „Gorkomu” u Petropavlovsku, jedan partijski oficir me zagrlio i rekao: „Kurdakov, mogu ti reći da svoju dužnost izvrsno obavljaš. Mi ovdje s Pomorskom akademijom imamo daleko manje poteškoća od ostalih vojnih institucija. Zaista si sposoban organizator. Mladiću, samo tako nastavi!” Lice mi je zasjalo i od veselja nisam znao šta bih rekao.

Kad sam se okrenuo i htio izaći iz sobe, pristupio je vođa ovdašnje partije i rekao: „Mladiću, samo ovako nastavi! Imaš sjajnu budućnost pred sobom. Takve ljude mi trebamo. Samo tako nastavi i daleko ćeš stići!”

Na oblacima sam se vraćao na Akademiju. To je bio moj život. Moji ljudi. Partija je bila moja „porodica”. Bio sam dio nečega u što sam mogao vjerovati, kome sam pripadao i za što sam živio. Znao sam šta je disciplina, autoritet i težak posao, a i partija je znala za sve to nagraditi. To je bio jedan od najsmionijih trenutaka! Osjećao sam se sasvim u skladu sa svijetom.

11. NALOG TAJNE POLICIJE

Jednog dana u maju 1969. upravo sam sjedio u svom razredu i radio za Komunističku omladinsku ligu kad neko pokuca na vrata. „Da”, reko i podigoh pogled s posla.

Čovjek koji je ušao bio mi je nepoznat. Djelovao je usiljeno. Bio je snažno građen. Gusta, crna kosa, strogo začešljana i bio je u civilu. Govorio je nekim posebnim piskutavim glasom koji me podsjećao na štektnje mitraljeza. To mu je govor činilo nerazumljivijim. Morao sam ga pažljivo slušati da bih razumio šta govori. Predstavio se kao Ivan Azarov.

Za njega sam već čuo. Bio je major u KGB-u, tajnoj policiji, ovdje u Kamčatki. KGB je elita sovjetske tajne policije i raspolaže s daleko većim autoritetom nego milicija u uniformi. Kad sam čuo njegovo ime, skoro sam se zagušio. Pa šta hoće od mene KGB?

Azarov je izvukao iz svoje aktovke nekoliko različitih papira s mojim imenom i razastro ih po stolu.

„Kurdakov”, reče mi, „istražio sam tvoje ocjene sve od onog vremena kad si sa šest godina bio u dječjem domu Broj 1. Za takvog mladog čovjeka kao što si ti, takva sjajna prošlost puno znači!”

Slegao sam ramenima što je trebalo značiti skromnost.

„Moraš znati”, produžio je on, „da u našoj zemlji ima nekoliko teških problema koje moramo predusresti na poseban način. Kao što ti je možda poznato, ja sam iz policije.” A onda mi je nastavio pričati kako treba biti osposobljena posebna policijska trupa koja bi radila samostalno kao službena grupa tajne policije u Petropavlovsku.

„Ova posebna grupa dobiće zadatke s kojima se regularna milicija ne može baviti iz različitih razloga”, objašnjavao je on, „ovakve slične grupe oživjeće svugdje u Rusiji. Dobili smo uputstva od naših partijskih vrhova iz Moskve da i ovdje takvo nešto osnujemo.” Trenutak je začutao, a onda opet nastavio: „Tražimo čovjeka koji bi preuzeo vođstvo ove specijalne grupe.”

„Tako je to dakle!” - mislio sam. Pokušao sam iznijeti sve moguće razloge zbog čega ovu velikodušnu ponudu ne bih mogao prihvatiti. Imao sam već pune ruke posla. Ali Azarov se nije dao smesti. Nastavio je dalje svojim brzim isprekidanim glasom: „Ne znam da li se sjećaš, ali bio sam prisutan na jednom sastanku u školi gdje si govorio.” Nisam se toga sjećao. „Govorio si tako dobro da se ne sjećam da si ikada bio bolji. Učenici su upijali svaku riječ s tvojih usta.” Onda je prešao na stvar. „Mi trebamo vođu s takvim kvalitetima, Kurdakov. On mora biti u stanju da okupi ljude, da ih organizuje i da im zapovijeda šta trebaju raditi. A o tebi sam upravo to čuo”, dodao je, a govor je popratio kuckanjem prstiju po stolu. „Vjerujem da ti bi mogao biti baš taj pravi koji bi mogao organizovati i voditi našu posebnu grupu.”

On mi je mogao i izričito narediti da preuzmem tu dužnost, ali ja sam stalno tražio razloge kako bih mogao kazati - ne! Nakon mojih primjedbi opet je nastavio govoriti. Primijetio sam da nije naučio da ga prekidaju. „Jasno je da ćeš za ovaj poseban posao dobiti i posebnu platu iz specijalnog fonda koji će se osnovati u Moskvi samo za tu svrhu. Dobićeš 25 rubalja po nalogu.”

Nisam vjerovao svojim ušima! Jesam li dobro čuo? On tako brzo govori, vjerovatno ga nisam dobro razumio. „Molim vas, hoćete li još jednom ponoviti zadnju rečenicu!” - upitao sam ga.

On se nasmiješio i nastavio: „Znam šta misliš; ali dobro si čuo. Ovo je specijalna grupa i ona će biti plaćena iz specijalnog fonda. To je istina - dobićeš po nalogu 25 rubalja.”

Kao pitomac Pomorske akademije dobijao sam 7 rubalja za mjesec dana, a sada 25 po nalogu! Ako bih bio oficir na Akademiji mogao bih dobiti najviše 70 rubalja mjesečno. Samo s tri „operacije” s jednim takvim timom dobiću više novaca nego što je mjesečna plata u mornarici.

Azarov je primijetio plamen u mojim očima.

„Dakle prihvataš ponudu?” - upitao je.

„Da, svakako”, rekao sam, „ali zašto baš ja?”

„Jednostavno iz tri razloga. Kao prvo ti si oficir pripravnik u vojnoj školi i ti već pripadaš državi. Ne trebaš napuštati svoje zvanje. To je za tebe jednostavno. Drugo, ne mogu nikako zaboraviti tvoj govor o komunizmu i svjetskim zbivanjima. Zatim pokazuješ da si sposoban voditi, a to je za to mjesto neophodno. Treće, i glavno je to što ti imaš kontakta s ostalim ljudima i moći ćeš pronaći prave koji su za taj posao.”

U zadnjoj tački morao sam se s njim složiti. Kao vođa Komunističke omladinske lige podržavao sam prijateljske veze skoro sa svim partijskim sekretarijatima koji su mi bili podložni. Ovi su pak poznavali sve pitomce na Akademiji. Samo sam trebao narediti: „Pronađi mi trojicu najjačih”, i oni bi to učinili. Imao sam veze, ali i autoritet da izaberem najbolje ljude između 1200 oficirskih pripravnika.

„Koliko ljudi trebate?” - upitao sam Azarova.

„Najmanje 20”, odgovorio je, „nećemo ih uvijek sve trebati u isto vrijeme, ali želimo imati najmanje 20 ljudi na okupu na koje se možemo osloniti.” Odmah sam počeo razmišljati ko bi to sve mogao biti.

„Kurdakov, izaberi sebi ljude i dođi mi ih predstaviti najkasnije za deset dana. Želio bih svakog lično upoznati i dati vam čovjeka koji će do u sitnice upravljati vašim operacijama.”

„U redu”, odgovorio sam. Major je ustao i izišao.

Nisam bio od juče i znao sam šta imaju u planu. Trebaćemo se obračunavati sa pijancima, ubicama, napadačima i ostalim prekršiteljima zakona kojima regularna policija ne može stati na kraj. Ovdje, u lučkom gradu Petropavlovsku ima svakakvih tipova i sigurno ih se hoće riješiti. Trebao sam dakle nekoliko sirovih, neustrašivih i grubih mladića koji će biti sposobni rastaviti zavađene.

Bio sam siguran da i ja u te spadam. Već godinama disciplinujem svoje tijelo u izdržljivosti i nedavno sam postao džudo šampion cijele Kamčatke. Morao sam izabrati još 20 mladića kao što sam ja. Prvo sam pomislio na svoje sportske drugove i već sam se za neke odlučio. Sve su to ljudi koje sam upoznao u našoj omladinskoj sportskoj ligi - pobjednici u boksu, džudou i još neke dobre atleta. Kao za prvog odlučio sam se za Viktora Metvejeva. Bio je jak, 2 metra visok i težak 100 kilograma. Iako krupan, bio je brz i spretan. Lice mu je bilo milo i drago, ali srce hladno kao kamen. Bio je jedan od mojih bliskih prijatelja i saradnik u ligi. Njemu je bilo podređeno 200 pitomaca u radio-odjeljenju. Bio je jedan od najboljih hokejaša u našem timu. Jedan jedini put sam imao s njim problema na našem sportskom takmičenju. Na početku je uvijek bila prijateljska igra u džudou ili rvanju, ali ponekad se znalo dogoditi da obojca izgubimo kontrolu.

U okviru svog kruga prijatelja i saradnika bio je Viktor, dobar čovjek. Kad bi se počeo boriti, bio je kao opsjednut. Nešto životinjsko bi u njemu došlo do izražaja. U takvim trenucima zbilja je bio opasan, a to sam kasnije i doživio.

Viktor je puno patio zbog svojih ambicija. Želio je biti pilot, ali nije uspio položiti ispit i izgubio je zbog toga dvije godine. Iako je bio dvije godine stariji od mene, po činu je bio niži i zbog toga je patio od osjećaja manje vrijednosti.

U džudou je postigao svoj cilj i postao šampion cijele istočne Rusije.

Drugi kojeg sam izabrao bio je Anatolij Livčenko, plejboj Petropavlovska. Bio je visok, jak, zgodan i šarmantan. Njegova duža crna kosa, crni brkovi i velike crne oči davale su mu izgled „vatrenog ljubavnika”. Iako je izgledao kao ljubimac žena, niko mu se to nije usudio kazati, jedino njegovi bliski prijatelji, ali i oni samo u šali. Anatolij je bio prvoklasan, dobro izvežban bokser koji

je u toj disciplini bio na trećem mjestu u Sovjetskom Savezu. Svi su bili mišljenja da je mogao postati prvak Rusije samo da na jednoj utakmici nije povrijedio rame. Do tog trenutka bio je Kamčatkin nadan za olimpijske igre. Takva jedna klasa je bio Anatolij.

Sledeći čovjek po mom izboru bio je Aleksandar Guljajev, nervozan, napet, eksplozivnog temperamenta, što ga je kasnije stajalo života.

Aleks nije bio sportista, ali je bio visok, jak i nasilan. Reagovao je impulsivno, bez prethodnog razmišljanja. Bio je iz Novosibirsk i bili smo dobri prijatelji. Mislim da je bio najodlučniji od svih mojih ljudi. Kad je on nešto sebi utuvio u glavu, onda nije imao mira dok to ne sprovede u djelo. Imao je okruglo, glatko lice i nos jako sličan Viktorovom. Zbog toga smo ih zvali „braća po nosu“.

Vladimir Selenov bio je nešto niži u mom izabranom timu. Nije bio, doduše, visok, ali zato veoma dobar i jak bokser. Bio je veseo i činilo se da je za njega život uživanje. Nije bio na Akademiji zato što je to bila njegova želja, nego zato što je htio izbjeći odlazak u vojsku. Zapravo ni sam nije znao šta bi htio, ali je na kraju došao do zaključka da je Akademija još najmanje zlo od svih zala. „To stalno marširanje“, često je govorio, „svugdje je isto, ali ipak je bolje nego drugdje.“

Jednom je pokušao sve samo da izađe iz mornarice. Neki od pitomaca znali su se ozbiljno raniti ili su se namjerno zarazili tuberkulozom ili kojim drugom ozbiljnom bolešću samo da ih otpuste iz službe. Takvo nešto Vladimir nikada nije učinio, ali je često znao govoriti o takvom planu da slomi nogu, odreže sebi prst, simulira srčani udar ili nešto slično tome. Ali nikada nije preduzeo nešto ozbiljnije, samo je to govorio.

Jedino što je ozbiljno učinio bilo je boksanje. Bio je prvak srednje kategorije na Kamčatki.

Najveći u našoj grupi bio je Jurij Bereštenikov. Majka mu je bila direktorica u državnoj školi broj 14 u Petropavlovsku i imala je puno prijatelja u KP. Jurij je bio neobično jak i volio je borbu, posebno u autobusima. Često je putovao autobusom ne zato da bi negdje stigao, nego zato da bi prekinuo svađu ili tuču. Obično su naši autobusi bili prepuni vojnog osoblja.

Jednom je kod naglog kočenja autobusa Jurija neko gurnuo. To je za njega bio dovoljan razlog da krivcu vrati jakim udarcem. U jednu takvu gužvu uključili su se svi mladi putnici i Jurij se našao u pravoj bitki. Uspjelo mu je da se civili potuku s milicijom. To je bila prava vrema. Šofer se okrenuo, vidio gužvu i s cijelim autobusom pravo u milicijsku stanicu.

Takav je bio Jurij. Živio je samo za gužvu. Usprkos tome svi smo ga voljeli. Bio je obrazovan, pametan, šaljiv i uvijek je zbijao neke gluposti.

Bio sam uvjeren da je on od svih maldića koji su se upisali na Akademiju najveći antimilitarista. Do ovoga je došao samo preko svojih dobrostojećih roditelja. Kad je za vrijeme časa bio pozvan ispred table, stao bi tamo u vojničkom stavu, sasvim ozbiljan i na pitanje bi dao pogrešan odgovor. Ako bi mu oficir dao do znanja da odgovor nije dobar, on bi objesio glavu i puštao iz sebe nekakve krikove na što smo se mi svi gromoglasno smijali. Jednom je tako pomilovao po glavi jednog starijeg, ćelavog oficira i rekao mu: „Na dobrom krovu ipak ne može rasti trava.“

Jurij je često zbog svog lošeg ponašanja bio pozivan na odgovornost, ali to njemu nije baš ništa značilo. U svom životu želio je ili ljude nasmijati ili ih navesti da se potuku, ali po mogućnosti da i on bude prisutan.

Njegovi pretpostavljeni su na kraju odlučili da uprkos uticaju njegovih roditelja on ne bude oficir nego običan mornar. Ali dok je bio u mojoj grupi pokazao se kao jedan od najjačih, najgrubljih i najpouzdanijih.

Sledeći predstavnik naše grupe bio je Sergej Kanonenko, Ukrajinac, jedan od mojih asistenata iz omladinske lige. Bio je jak, pouzdan, brutalan, hladan, skoro bez i najmanjeg znaka

osjećaja. Pripadao je našem rvačkom timu. Bio je snažan i imao je skoro 100 kilograma. Volio je u tučama izvući svoj nož i moralo se paziti na njega da ga ne bi i upotrijebio.

Bilo je i drugih prijatelja, kao Vladimir Litovka, Viktor Lazarov, sve sami jaki i snažni atlete. Oni i ja bićemo jezgro milicijske grupe. Da dopunim ostala mjesta zahtijevao sam od svojih asistenata iz omladinske lige da mi daju imena najjačih i najsnažnijih mladića koji su bili vični boksu, rvanju ili džudou. Vjerovao sam da se u cijeloj Rusiji ne bi mogla skupiti takva grupa. Azarov je tražio najbolje i treba ih dobiti.

Nakon što sam sastavio listu, potražio sam svakog pojedinog. Skoro svi su pokušavali naći razloge da se izvuku. „Sergeju, pa prezaposlen sam. Imam već toliko posla”, govorili su neki. I sve je išlo tako dok ne bih spomenuo novac koji će svaki dobiti. Onda više ništa nisam trebao reći. Tada bi me oni upitali: „Sergeju, kada ćemo započeti?” Dobiti 25 rubalja za posao koji je trajao svega nekoliko sati nije baš loše. Vjerovatno je samo Jurij pristao zbog tuče, a ne zbog novca.

Uskoro sam imao na okupu već 21 čovjeka. Pozvao sam ih k sebi. Još se nikad u mojoj sobi nisu skupili tako visoki i snažni momci. U to ime smo malo i popili. Rekao sam im da se sledećeg dana moramo javiti glavnoj upravi KP kod Ivana Azarova u Petropavlovsk.

U dogovoreni čas svi smo se, dakle, našli kod Azarova. Kad je ušao pogledao je dobro moje ljude i rekao mi: „Dobro, Kurdakov, vidim da si ozbiljno shvatio moje riječi kad sam ti rekao da probereš ljude.” Dok je svakog posebno propitkivao, primijetio sam da je veoma zadovoljan. A onda nam je zapovijedio da sjednemo i dao nam nekoliko uvodnih objašnjenja zašto je želio baš takvu grupu.

„Zamolio sam Kurdakova iz određenih razloga da vas dovede ovamo. U cijeloj zemlji imamo problema s neprijateljima našeg naroda. Da bismo ih učinili neškodljivima osnivamo specijalnu grupu koja će tijesno saradivati s milicijom.

Tehnički gledano vi radite za miliciju u Petropavlovsku. Gledano iza zavjese vama će upravljati moj ured u glavnoj partijskoj upravi. Vi ćete biti posebno organizovana grupa na osnovu direktne naredbe iz Moskve da se iskorjени neprijatelj naroda. Vi se dakle nećete uzimati za običan milicijski posao. Ima li kakvih pitanja?”

Pitanja nije bilo. A on je nastavio: „Poslije ovih kratkih uputa upoznaćete vašeg policijskog šefa kome ćete biti direktno podređani u svim vašim poduhvatima. Ja ću lično biti odgovoran za vaše akcije i zbog toga ću obavjestiti vaše pretpostavljene oficire da vas trebaju staviti na raspolaganje miliciji. Tako ćemo biti sigurni da ćete dobiti propusnice da možete napustiti svoju vojnu bazu u svako vrijeme. Jasno da vaše obaveze prema Akademiji ostaju jer vi ste pitomci, ali vaša dužnost i odgovornost prema miliciji, kao posebne grupe, slijedi odmah iza toga. Ima li kakvih pitanja?”

Niko ništa nije pitao. „Najprije ćete dobiti nekoliko uvodnih naloga. Za kratko vrijeme ćemo se opet vidjeti u mojoj kancelariji pa ću vam dati sledeća uputstva. Sada ću vas predstaviti vašem šefu koji će vam komandovati.”

Malo prije toga bio je ušao jedan čovjek u jednostavnom odijelu i sjeo po strani. Bio je dovoljan jedan pogled da se zaključi da on sigurno pripada vojsci ili miliciji i da se ne osjeća ugodno u civilu jer je svoj kaput zakopčao sve do pod vrat i činilo se da se bolje osjeća kad je tako sapet. Sad nam reče Azarov: „Želio bih vam predstaviti glavnog milicijskog šefa Dimitrija Nikiforova.”

Nikiforov je ustao, popratio Azarovljevo predstavljanje s nekoliko nespretnih „hvala lijepo” i izrekao nam nekoliko pozdravnih riječi. U početku nisam uopšte bio oduševljen, ali sam znao da spoljašnji utisak može prevariti. Bio je nizak, nabijen, plave kose i hladnih svjetloplavih očiju. Iako nije bio visok, sve je na njemu bilo veliko - veliki crveni nos, neobično velika usta, jake kosti, ali

slabi mišići. Podbuhli, tamni kolobari oko očiju odavali su da je umoran. Po njegovom izgledu vidjelo se da se ne smije s njim šaliti i bio sam siguran da bi bilo opasno potcjenjivati ga.

Nikiforov je već kao mladić 1947. došao u Kamčatku. 1953. bio izabran za šefa milicije u Petropavlovsku. Tu je zamijenio čovjeka koji je u pijanom stanju pucao na prolaznike; a onda su ga uhvatili i ubili.

Uskoro sam doznao da ni Nikiforov nije bio baš puno bolji od svog prethodnika. I sam je bio opsjednut time da nešto radi pa je često puta zapostavljao svoju pravu dužnost i odlazio u raciju. Nije bio oženjen, ali je živio s jednom prostitutkom u stanu koji je imao samo najpotrebnije: hladnjak, krevet, sto i stolice i ništa drugo. Sav njegov život pripadao je miliciji i državi. Dom mu nije ništa značio. Dali smo mu nadimak „Jedenjak-Niki”. Dobro se slagao s milicijskim krugovima i imao je dobre veze s komunističkim vođama Kamčatke. Posmatrajući ga tako pomislio sam: „Bilo bi strašno kad bi mi bio za petama!”

Nakon svih nesprenih pozdravnih riječi započeo je Nikiforov govoriti polako i oprezno, a naglašavao je svaku riječ: „Vi ste ljudi izabrani u jednu specijalnu grupu. Kao takvi bićete pod mojom posebnom komandom i izvršavate moje naloge. Zajedno s drugom Azarovim biću odgovoran za vaš napredak i za vaše zadatke. U našoj zemlji imamo sve više problema s neprijateljem našeg naroda. Oni potajno rade i pokušavaju potkopati autoritet naše vlade. Naš je zadatak da te neprijatelje otkrijemo i učinimo neškodljivim.

U početku ćete dobiti samo rutinske naloge da se malo uklopite u posao. Onda ćemo vam drug Azarov i ja dati druga uputstva. Vi morate biti spremni da u svako doba možete doći u milicijsku stanicu. Dobijate naloge za koje milicija nema vremena, kao i one za koje nije dobro da ih milicija obavlja. Zato ćete stalno biti u civilu. Pred narodom vi ćete biti samo obični građani koji se bore protiv kriminala. Jeste li razumjeli?”

Bilo nam je jasno, a on je nastavio: „Sad želim razgovarati s vašim vođom. Vi možete ići, a ti, družo Kurdakov, dođi k meni.”

Ostali su jedan za drugim napuštali sobu. Nikiforov mi je saopštio da naš posao odmah može započeti. Naredio mi je da se za tri dana opet sa svojim ljudima javim u stanicu.

Kad smo se nakon tri dana ponovo našli, reče nam drug Nikiforov da ćemo sledećih nekoliko sedmica dobijati rutinske naloge i da trebamo biti dnevno tri sata na raspolaganju policiji. Uskoro smo pomagali policiji u praktičnim mjerama pri hapšenju. Nije bilo ništa neobično da se sedmično dogode dva ili tri ubistva. Često smo morali prekidati tuče među pijanim mornarima ili ugušiti kakav drugi nered. Naš zadatak je bio da primjenom sile opet uspostavimo mir i red.

Tako su jednom prilikom poslali Viktora, Vladimira, mene i još nekoliko drugih da u jednom baru u blizini luke napravimo red. U ovakvim poduhvatima koristili smo policijska kola i moglo se u njih strpati skoro 20 ljudi. Kad smo tu veče krenuli u gostionicu da napravimo red, reče sam Nikiforov: „Nemojte puno razmišljati ko je kriv, a ko prav. Stvar okončajte kako najbolje znate.” Za boksera, džudo prvaka i rvača bila je ovo naredba kao da se tigru donese svježe meso. Viktor je četvoricu odmah oborio na pod i nisu se više ni pomakli. Mene su u toj gužvi napala dvojica. Bili su veći od mene, ali sam ih se brzo oslobodio svojim spretnim karate i džudo udarcima. To je bio odličan sport!

Trebali smo otprilike 20 minuta da prekinemo tuču. Bar je izgledao kao da je kroz njega prošao orkan. Pogledao sam oko sebe. Viktor, Anatolij i trojica ostalih su se smijali. A Jurij! Taj je bio u devetom nebu od sreće! Svima nam je to bila velika radost. Ta gdje smo mogli dobiti dozvolu da tučemo sve oko sebe i da još uz to budemo plaćeni?

Borba je bila završena. Većina ljudi koje smo udarili lažali su na podu i stenjali. Ti pijani pomorci nisu bili nikakvi protivnici jednoj disciplinovanoj borbenoj grupi. Nismo nikoga uhvatili.

Ovaj put smo samo imali nalog da borbu okončamo. Uradili smo to i rekao sam im: „Momci, sad možemo ići!” Ušli smo u naša milicijska kola i otišli natrag u stanicu gdje smo Nikiforovu ispričali kako smo bili uspješni.

„Dobro”, rekao je, „svoj posao odlično obavljate!”

Vrijeme je prolazilo. Tri ili četiri puta sedmično zvali su nas da okončamo kakvu svađu ili da pomognemo miliciji u potrazi za nekom osobom. Ponekad bismo došli u stanicu, sjedjeli, čekali, pili, pušili i razgovarali. A ako bi telefon zazvonio i neko javio da je negdje došlo do neke tuče ili čak ubistva, Nikiforov bi rekao: „Kurdakov, možete ići!”

Izletjeli bismo van i uskočili u auto. Obično je vozio Viktor pa bismo se zaputili na mjesto sa plavim svijetlom i sirenom. Ni na koga nismo obraćali pažnju.

Posle svake racije dobili smo svojih 25 rubalja, a onda smo se zaputili u neki bar. Tamo smo jeli, pili, plesali s djevojkama i uživali do mile volje, sve dok se nismo ponovo vratili u vojnu bazu. Kako bilo da bilo, stvar nam se sviđala. Mogli smo napustiti Akademiju u svako doba, što drugi pitomci nisu smjeli. I mogli smo ostati vani dokle smo htjeli.

U takvom poslu dolazili smo u kontakt sa najgorim ljudima i uskoro smo prema njima razvili takav odnos kao da uopšte nisu ljudi. Kad nam se pružila prilika da izudaramo kojeg ubicu, ta zašto ga ne bismo udarcima posve samljeli? Nikiforov se tome smijao, čestitao nam i nazivao nas „skulptorima lica”. Ako nismo dovoljno udarali, onda nam je podrugljivo govorio „mali nježni”. Razumjeli smo ga. I teško je bilo onome ko nam je došao u ruke!

Jednog dana me Nikiforov nazvao: „Druže Kurdakov, želim da sutra popodne u četiri sata dođeš sa svojim k meni. I Azarov će doći. Želimo pričati s vama.”

Obavjestio sam svoje ljude i našli smo se u milicijskoj stanici. Najprije je govorio Azarov: „Dakle, čuo sam da ste dobro ušli u svoj posao. Sad je došao trenutak da zahvatimo u pravu srž vašeg zadatka.” Upitao sam se šta li on sad ima u planu. Naš posao radimo već nekoliko nedjelja. Šta tu ima više raditi?

On je nastavio: „Htio sam da malo steknete iskustva prije nego što započnete sa svojim pravim poslom. U Sovjetskom Savezu imamo nekoliko vrsta kriminala. Imamo tako neprijatelje države, ubice, pijanice, prostitutke. Do sada ste s ovakvima imali posla. Ali to ni izdaleka nisu oni najopasniji.

Ima kriminalaca koji su još veća opasnost za sigurnost naše zemlje i našeg stava prema životu. Oni su još opasniji jer su u našoj sredini i sasvim tiho potkopavaju stubove našeg sistema i prijete egzistenciji naše zemlje. Ljudi o kojima govorim izgledaju sasvim bezopasni. Ali nemojte se dati zavarati. Oni šire svoje otrovno mišljenje, prijete našem društvenom životu, truju našu djecu svojom naukom i potkopavaju nauku lenjinizma i marksizma. Ljudi o kojima govorim su ‘religioznjiki’, vjernici.”

Nisam shvatio šta je rekao. A on opet ponovi: „To su religioznjiki!” Htio je izgleda biti siguran da tačno znamo o čemu govori.

„To su vjernici”, nastavio je dalje, „koji su organizovali program djelovanja koji prijete velikom napretku našeg naroda. Oni sarađuju s imperijalistima i pokušavaju okrnjiti i uništiti tekovine KP u Rusiji.” Sad se razbjesnio. Vidjelo se da je upravo opsjednut osjećanjima uništenja i mržnje. „Oni su upravo zato opasni jer izgledaju bezopasni. Ubice i lopovi se odmah prepoznaju. Ali ovi ljudi su podli, podmukli i lukavi. Prije nego ih uopšte opazimo, oni sve ono za što smo se mi teško borili potkopaju, truju ljude i prave nevjerovatne štete.

Zato smo vas i okupili kao posebnu vrstu policije koja će se boriti protiv tih neprijatelja. Sad ste stekli malo prakse i došlo je vrijeme da se prihvatite vašeg pravog posla. Vaša grupa je samo jedna među tolikima u cijeloj zemlji koje se bore za istu stvar. Već je krajnje vrijeme da te

neprijatelje iskorijenimo iz zemlje.

Sad je vrijeme da to preduzmemo. A to je vaš posao. Naredbe dolaze direktno iz Partijskog štaba i druga Brežnjeva. Bićete plaćeni iz specijalnog fonda koji je osnovan za uništenje loših i zaraznih uticaja religije na sovjetski život. Nikiforov će kao i do sada biti vaš direktor.”

Slušao sam to začuđeno. Otkako sam ono u Inskaju u blizini Novosibirsk vidio sakupljenih dvije hiljade vjernika, često sam o tome razmišljao. Ja sam jasno znao da nema Boga i da je vjera opijum za narod. Znao sam da religiji nema mjesta u Sovjetskom Savezu. Sa svim sam tim bio upoznat i često sam o tome govorio u svojim predavanjima u školi, na univerzitetu, a i kao vođa Komunističke omladinske lige. Ono što me je iznenadilo bila je činjenica da religija i vjernici imaju moć koja bi predstavljala opasnost za našu zemlju i da se protiv njih mora boriti. Naravno da sam znao da je to poput bolesti koja čovjeka napadne, a da on toga nije ni svjestan. Vjerovatno je dobro što se to želi ukloniti iz našeg društva.

„Pogledajte tamo preko”, rekao je Azarov i pokazao nekoliko plakata na zidu na kojima se moglo čitati „traži se”. Osim slika nekoliko ubica bila je i slika čovjeka koji se traži zbog „neprijateljske akcije protiv naroda”.

„Taj čovjek”, nastavio je Azarov, „truje djecu vjerskim narkoticima. Tajno je podučavao Bibliju. Kad ga uhvate, dobiće sedam godina.”

Veselio sam se novcu koji sam u međuvremenu zaradio, ali ubice, lopovi i drugi kriminalci nisu spadali baš u one prave protiv kojih sam se trebao boriti kao komunista. Sad se susrećem s pravim neprijateljima naroda i to je puno više i značajnije. To su oni pravi problemi o kojima sam često govorio na svojim predavanjima. Sad mogu nešto protiv toga učiniti i bit ću još i plaćen za to. To su za mene bile dobre vijesti.

Za vrijeme našeg razgovora upitao je naš „ženski junak” Anatolij: „Druže Azarov, rekoste da su ti ljudi gori od ubica s kojima smo do sada imali posla. U kojoj mjeri?”

„Druže Litovčenko”, nastavi Azarov, „ubice mogu smaknuti nekoliko ljudi i njih uhvate, ali ti vjernici ubijaju duše i duh sovjetskog naroda i šire svoju otrovnu vjeru među hiljadama. U zadnje dvije godine problem s tim vjernicima postaje još i veći. Umjesto da izumru ili da napuste borbu protiv države, oni se sve više šire i uspijevaju mnoge pridobiti za sebe. Svugdje, gdje god dođu, truju duh naše sovjetske omladine. Došlo je vrijeme da partija to zaustavi. Posebna naredba protiv religioznih ljudi stigla je direktno iz Moskve. I vi ste dio tog programa. Sve organizacije koje se trebaju boriti protiv vjernika sakupljene su pod centralnim vođstvom partije i sastavljena je grupa koja će upravljati ostalima u borbi protiv tih nevjernika. U isto vrijeme osnovana je radna grupa koja pomoću kompjutera sakuplja informacije o vjernicima tako da se mogu lako identifikovati i ući im se u trag. Jedan dio našeg rada sastojao se i u pravljenju izvještaja koji će sadržavati imena i ostale pojedinosti o vjernicima. Ti izvještaji će se slati u Moskvu i biće skladišteni u kompjutere. Na taj način moći ćemo u skoroj budućnosti razoriti djelovanje ovih podmuklih i opasnih protivnika.

Moskovski ogranak ove organizacije bavi se proučavanjem nauke vjernika kako bi im se moglo suprotstaviti na duhovnom nivou. U tu svrhu naši najbolji stručnjaci studiraju njihovu literaturu, uključujući i Bibliju. Skoro bi se to moglo nazvati biblijskom školom.

Kad sam čuo riječ biblijska škola, sjetio sam se malog đakona iz Bariseva koji je uvijek želio ići u takvu školu. Ali drug Azarov sigurno nije mislio na ljude kao što je đakon. Opet sam nastavio slušati njegovo predavanje. Izgledalo je kao da neće završiti.

Kad sam se okrenuo i pogledao oko sebe, vidio sam da su i drugi fascinirani kao i ja. Još nikad nisam spoznao kolika opasnost prijeti našem sistemu od tih vjernika. Sad smo to svi znali. I znali smo više o dinamičnom aktivnom programu koji je sada oživio da bi zaštitio našu zemlju. To je potvrđivalo vitalnost i snagu naše KP. Iza svega toga stajali su ljudi koji su tačno znali šta hoće.

To su bili oni koji su unapređivali KP. Nisu sjedjeli mirno u svojim foteljama i čekali da im neprijatelj uništi zemlju. Bili smo ljudi od akcije i slušali smo puni čuđenja koliko nas je stajalo to da smo postali gospodari. U meni se probudio neopisivi ponos što pripadam KP. „Konačno ćemo im vratiti”, mislio sam. Naši neprijatelji su otišli predaleko. Mi, sovjetski narod, već ćemo im pokazati. KP ima puno strpljenja, ali kad se jednom pređe mjeru, onda zna šta treba raditi.

Azarov je govorio i o drugoj grupi koje se specijalizovala da „zapečati” granice i da spriječi unošenje Biblija i druge hrišćanske literature iz inostranstva. O tom poduhvatu još nikada nisam čuo. Azarov je nastavio: „Momci, u vašim je rukama da zaplijenite cjelokupnu religioznu literaturu. Zatim će se provjeriti iz koje zemlje ona dolazi i kako je ovamo donešena. Kad to doznamo, brzo ćemo tome stati na put.”

„Odsijecite glavu”, reče Azarov, i tijelo će umrijeti. Moramo pronaći vođe, glave tih vjerskih organizacija, a onda će i sami zabludjeli pristaše doći do pameti i vratiti se na pravi put.”

Kad je Azarov završio sa svojom poukom, smatrali smo da su vjernici jadni, bijedni, podmukli ljudi koji se potajno sakupljaju po svojim stanovima kako bi mogli rušiti našu vladu i trovati nam djecu. Bili smo tako ljuti na njih da smo odmah bili spremni na akciju da ih naučimo pameti i da ih se riješimo.

Azarov nam je tokom dvije sedmice održavao ovakva i slična predavanja. Učili smo metode i tehnike kojima su se vjernici služili. Za vrijeme tih predavanja upitao sam jednom zašto se ne upotrebljava izraz „religija” ili „hrišćani” umjesto „vjernici”.

Azarov mi je odgovorio: „To je dobro pitanje, Kurdakov. Objasniću ti. Zar nam već drug Lenjin nije rekao da se ne trebamo bojati religije, nego vjernika? To su naši najveći neprijatelji. Religiju možemo uništiti i crkve pozatvarati. Pogledajte ovdje u Kamčatki. Šta vidite? Crkve? Naravno da ne. Mi to ne dozvoljavamo. Nema nijednog religioznog mjesta na Kamčatki. Ni crkve ni religija ne predstavljaju opasnost. Samo su vjernici prava opasnost.”

Shvatio sam. Konačno, i naš dječji dom u Barisevu bio je crkva, jer zaista nije bilo teško pozatvarati crkve. Sad sam to razumio. Naš je zadatak bio da ne dozvolimo da vjera u srcu našeg naroda pusti korjenje. Pogotovo kod djece i omladine.

„Puno vam hvala, družo Azarov”, rekao sam u ime svojih ljudi, „to su za nas bila izvrsna predavanja. Nismo ni slutili kakva su opasnost za nas ti naoko nedužni ljudi.”

12. PRVA RACIJA – KATASTROFA!

Nekoliko dana kasnije, upravo sam bio zaposlen svojim radiotehničkim proučavanjem, dopre preko razglasa glas: „Kurdakov, Kurdakov, javi se odmah u kontrolni ured!” Moj učitelj je klimnuo, spremio sam svoje knjige i pošao.

Dežurni oficir u kontrolnom uredu mi reče: „Kurdakov, ovdje je telefonsko obavještenje od kapetana Nikiforova. Trebaš se večeras u 10 sati sa svojim ljudima javiti u policijsku stanicu. Rekao je da već znaš zbog čega.”

„Da, znam”, rekao sam, „hvala vam.” U 10 sati naveče našao sam se sa svojih 14 ljudi, koje sam u kratkom vremenu uspio sakupiti, u policijskoj stanici.

„Pošalji ljude u onu zadnju prostoriju”, naredi Nikiforov, „nek se malo opuste. Još je prerano.” Poslao sam ih dakle u jednu malu prostoriju na kraju zgrade, a sam sam ostao stajati kod Nikiforljeva stola.

„Evo ti upute”, reče on, „doznali smo da će se večeras oko 11 sati vjernici sakupiti u jednom stanu.”

„Gdje”, upitah.

Na velikoj karti plana grada koja je bila u njegovom uredu pokaza mi on kuću u 75. oblasti, stambenom području na drugom dijelu grada. A onda nastavi sa svojim uputama: „Tamo će biti najviše 12 ili 15 ljudi. To za vas ne bi smjelo predstavljati poteškoću.”

„Odakle vi to sve znate?” - upitao sam iznenađen, jer sastanak tamo nije još bio ni započeo i susjedi to nisu mogli javiti.

Sarkastični smiješak se pojavio na njegovom licu. „Kurdakov, jedna mi je ptičica to zacvrkutala u uho! Bolje da o tome puno ne pitaš.”

Htio sam mu samo nešto prijateljski reći, a morao sam iskusiti kako Nikiforov zna nekad biti i neugodan. Odlučio sam ubuduće biti malo suzdržaniji jer sam s njime htio biti u dobrim odnosima.

Moji ljudi su u međuvremenu sjedjeli u čekaonici. „Povucite samo, drugovi, pijte i budite raspoloženi”, doviknuo im je Nikiforov i pokazao im na bocu votke i čaše na stolu. Tako nešto nije nam se trebalo dva puta reći. I za kratko vrijeme svi smo već bili dobro raspoloženi i veselo razgovarali.

Kad je Nikiforov primijetio da nas je votka oraspoložila, reče nam: „Morate odavde krenuti oko 11 sati. Vjernici će imati oko pola sata vremena da započnu svoj sastanak i pomislice da je sve u redu. Najviše tragamo za njihovim vođama, tajnim pastorima. Ovdje su imena dvojice ljudi koje treba dovesti.”

„Jasno, druže”, odgovorio sam, „a šta ćemo s ostalima?”

„Ostalima? Ah, malo ih protresite. Dajte im malu, lijepu uspomenu da vas se sjećaju. Ali nam pod svaku cijenu dovedite vođe”, reče on i gurnu mi u ruke cedulju gdje su bila napisana imena.

„Jasno, druže”, odgovorio sam opet. U sebi sam se čudio što nam sve potanko objašnjava. Šta je to ovaj put drugačije? Kad nas je slao u kakvu gostionicu onda je „Niki” uvijek bio otvoren i jasan. Ali večeras je izgledao nervozan i pitao sam se zašto.

„Čuvajte se da vas niko ne vidi na ulici”, nastavio je, „vi zapravo ne biste smjeli imati problema; skoro je 11 sati. Ako bude ljudi na ulici, pričekajte dok sve ne bude prazno.”

Dok nam je Azarov držao predavanje, posebno je naglašavao da svi pothvati protiv vjernika moraju biti u najvećoj tajnosti. Stanovništvo ne smije ni u kojem slučaju o tome ništa znati. Mene je to čudilo i bio sam vrlo znatiželjan jer kad smo preduzimali akcije da sredimo pijance koji bi se

potukli, onda bi jednostavno glasno upali u to mnoštvo i nije bilo problema. Pitao sam ga za razlog tome i odgovorio mi je: „Znaš, Kurdakov, možda bi neko mogao pogrešno razumjeti šta mi to činimo i zašto. Većina ljudi ne shvata kolika je to opasnost za naše društvo. Osim toga imamo puno neprijatelja naše zamlje, špijuna imperijalizma koji bi s pravim zadovoljstvom izvještavali kako mi progonimo vjernike. Zbog toga je veoma važno da učinite sve što je u vašoj moći da nemate svjedoka, a prvenstveno da pazite da ko ne bi pravio snimke vaših postupaka. Ne smijemo dopustiti da neprijatelji našeg naroda cijelom svijetu govore kako mi progonimo vjernike i kako im ne garantujemo vjersku slobodu, ili bismo možda trebali,” reče on i nasmija se. Bilo nam je jasno takvo objašnjenje.

Obećao sam Nikiforovu da ćemo pričekati dok ulica bude sasvim prazna da možemo nešto preduzeti. „Dobro, Kurdakov”, reče on, „sada hajde svojim ljudima, a ja ću vas pozvati kad bude vrijeme.”

Otišao sam u čekaonicu i još malo popio, a primijetio sam da je votka već učinila svoje. Napetost je popustila i Vladimir je upravo nešto pričao. Svi su se smijali. Nije potrajalo dugo kad je Nikiforov ušao i rekao: „Kurdakov, 11 je sati i vrijeme je da krenete.” Kad smo se podigli od stola, Aleks je zapeo i nekoliko se čaša prevrnulo. Izvinio se.

Još mi je na vratima Nikiforov dao posljednje upute: „Kurdakov, pretresite kuće i potražite Biblije ili literaturu. Poznato nam je da ti ljudi posjeduju antisovjetsku literaturu. Trebamo toga što više da to „Gorkom” može poslati u Moskvu. Sve dobro pretražite i donesite što nađete.” Klimnuo sam glavom.

Kola su bila u unutrašnjem dvorištu. Viktor je sjeo za volan, a ja pokraj njega, a ostali iza nas. Danas ne upotrebljavamo sirenu. Nismo to ni trebali jer su ulice bile već skoro prazne. Osim toga nismo smjeli vjernicima najaviti svoj dolazak.

Grad je bio osvjetljen samo u centru, manje sporedne ulice bile su u mraku. Morali smo se voziti kroz nekoliko takvih uličica da bismo pronašli ulicu i vozili smo se polako da vidimo brojeve.

Gledao sam kroz mrak da vidim ima li još kakvih prolaznika, ali ulica je bila potpuno prazna. Viktor je gledao lijevo, a ja desno da ne pređemo broj. A onda sam rekao: „Sad mora biti sledeći blok. Stani ovdje.”

On je parkirao, ugasio motor i izišli smo van. Podsjetio sam ostale da prave što manje buke. Nismo smjeli galamiti da ne bismo privukli pažnju ostalih.

Išao sam prvi, a ostali za mnom. Bila je to mala, drvena kućica s drvenim krovom. Skoro se nije ni vidjela od visoke ograde. Izgledala je kao i druge kuće u Petropavlovsku. Iako su zastori bili navučeni, ipak je vani prodiralo slabo svijetlo.

Šta sad trebamo raditi? Preplavio me neugodan osjećaj. Ovo je bilo posve nešto drugo nego dokrajčiti tuču u baru. Tamo smo se samo trebali umiješati u masu, zadati nekoliko boks ili džudo udaraca i stvar je bila riješena. A šta sad ovdje? Umjesto tuče, vike i psovke, ovdje je u stanu okupljeno nekoliko ljudi. Čuli smo tiho pjevanje. Pogledali smo se. Šta sad činiti? Ja sam trebao učiniti prvi korak. Krenuo sam prema vratima i pokucao, a onda još jednom malo glasnije.

Stajali smo bespomoćni i čekali da nam se vrata otvore. Sve mi je izgledalo smiješno. Kakav prizor! Četrnaest velikih, jakih momaka stoji jedan za drugim na uskom puteljku, a okolo noć i pustoš. Prvi u redu kuca uljudno na vrata.

Uskoro smo čuli korake i neko je otvorio vrata. Čovjek srednjeg rasta stade pred nas i zapita: „Šta mogu učiniti za vas?” Pogledao je preko mog ramena, ugledao druge i shvatio. Iznenadio se, ali se sabrao i rekao: „Izvolite ući!”

Kad smo ušli, pogledao sam po sobi. Kuća je imala samo jednu prostoriju koja je bila oskudno opremljena. U jednom uglu je bila kuhinja. Na krevetu i stolicama sjedilo je 12 do 13 ljudi.

Pjevali su tiho jedan ruski koral i nastavili su dalje pjevati iako su nervozno gledali u nas. Čovjek koji nam je otvorio vrata upitao je tiho: „Dolazite li iz policije?”

Znao je. Odakle bismo inače mogli biti?

Odgovorio sam automatski isto tako šapući: „Da, iz policije smo.” U sebi sam mislio: „Baš je ovo ludo! Poslani smo da prekinemo ovaj sastanak vjernika, a ja ovdje stojim i razgovaram šapući da ne bih ometao pjevanje!”

Oni su u međuvremenu shvatili da je njihov sastanak završio, ali su i dalje pjevali. Razgovarali smo dok se pjesma nije završila. Onda su zašutjeli i pogledali nas. Mala kućica je bila ispunjena do posljednjeg mjesta.

U bojazni da nisam dovoljno odlučan, pokušao sam dokazati svoj autoritet: „Šta se ovdje događa?” - upitao sam.

Vođa grupe mi reče: „Imamo službu Božju.”

„Ali nema Boga”, rekoh.

„Mi vjerujemo da ga ima i zato smo se u Njegovo ime sabrali”, odgovorio je čovjek koji je sigurno potajni pastor.

„Ali to nije dozvoljeno”, rekoh opet.

„Zašto nije?”

„Jer se protivi zakonu i dobili smo naređenje da stvar okončamo.”

Još uvijek uljudno onaj čovjek odvrati: „Ali mi ne kršimo zakon. I sam je drug Lenjin rekao da svaki građanin naše zemlje ima pravo i slobodu da se moli Bogu.”

Zaista nisam znao šta bi na ovo rekao. On je primijetio moju nesigurnost i nastavio: „Drug Lenjin je rekao da svaki građanin naše zemlje ima potpuno pravo na svoje vjersko uvjerenje ili da vjeruje šta već svaki pojedinac misli da je pravo.”

„Jeli to istina?” - upitao sam.

„Naravno. Ako hoćete, pokazaću vam na kojem je mjestu on to rekao.”

Na ovaj način nećemo se maknuti s mjesta. Bio sam sasvim zbunjen, moji ljudi smeteni i primijetio sam da ćemo u ovoj diskusiji izvući tanji kraj. Zatim je vjernik počeo citirati jedno mjesto iz ustava Sovjetskog Saveza. Činimo li time nekome nepravdu? Evo pogledajte. Mi vjerujemo u Boga i u Njegovo ime smo se sabrali. To je sve. To je naše pravo i mi nikoga ne smetamo. Šta smo učinili?”

Bio sam u nedoumici jer sam znao da ustav naše zemlje stvarno ima taj član, a osim toga sam se sjetio da je i Lenjin negdje govorio o vjerskoj slobodi. Zatim sam se sjećao i toga da sam u Lenjingradu vidio vjernike kako idu u crkvu i tada sam mislio da naša zemlja zaista nudi vjersku slobodu.

Morao sam protestovati: „Ali vi kršite zakon naše zemlje. Razumijete li?”

„Objasnite mi u čemu kršim?” - upitao je vođa.

„Znam samo jedno - da kršite zakon. I ovdje imam imena dvojice ljudi koje, na žalost, moram zamoliti da idu sa nama.”

Vjernici su se međusobno pogledali i shvatili da dvojica iz njihove sredine moraju poći. Dok su njih dvojica oblačili kapute da pođu s nama, mojom glavom su se vrtjemale suprotne misli. Naša dva uhapšenika bila su brzo spremna, mirno su se rukovali s drugima i rekli im nešto kao „molite za nas” i krenuli smo. Čuli smo pri izlasku kako su preostali počeli moliti.

Dok smo u policijskim kolima poskakivali neravnim, tamnim ulicama Petropavlovska, u glavi mi se sve vrtjelo. Radije bih se potukao sa 20 noževima naoružanih momaka nego da ovo još jednom doživim. Ovo mi zaista nije zadovoljstvo. Ostavili smo kola iz zgrade i izašli. Niki je već stajao na vratima sa širokim osmjehom na licu. Ali mu je smješak zamro čim smo stigli do vrata.

Pogledao nas, a zatim ona dva čovjeka koja smo doveli i pobijesnio. Okrenuo se jednom svom potčinjenom i naredio mu: „Uzmi ove uhapšenike i zatvori ih!” Odmah su odvedeni, a Nikiforov se obratio nama: „Koje ste vi ovčice!” - rekao je, „četrnaest odraslih ljudi vraća se s racije i nema ništa drugo da pokaže osim ova dva mala starčića koji se kod hapšenja nisu mogli ni suprotstaviti.”

Nikiforovu nije trebalo dugo da shvati situaciju. „Dakle, draga moja dječice”, reče podrugljivo, „izgleda kao da ste bili na nekom lijepom izletu.” Podrugivanje je popustilo i on je zagrmio: „Šta vi, bebice, mislite, zbog čega sam vas tamo poslao?” Održao nam je pouku koju nećemo dugo zaboraviti. Bijesan je hodao tamo-amo po sobi.

„Ali, druže Nikiforov”, protestovao sam, „ti ljudi se uopšte nisu opirali. To se uopšte ne može uporediti sa našim dosadašnjim akcijama. To su jednostavno drugi ljudi. Mi moramo ponekad upotrijebiti i druge tehnike!”

„Druge tehnike! Drugi ljudi!”, zaurlao je on, „reći ću ti kakvi su to ljudi. To su prave, podle izdajice države. Poslao sam vas da ih pohvatate i da zaštitite zemlju od njih, a oni vas za dlaku ne obratiše!”

I sama činjenica da smo ih smatrali bezazlenima, kao i argumenti da oni imaju pravo, dovoljan su dokaz, rekao je on, da su oni podmukli, pokvareni i lukavi ljudi. Zar to ne shvatamo? Sasvim iscrpljen svojom galamom bacio se u naslonjač. Za kratko vrijeme izgledalo je da su se njegove snage ponovo povratile. Skočio je i nastavio svoju propovjed: „Hoću li ikada moći u vaše zaslijepljene mozgove utuviti da su to naši najgori neprijatelji? Oni su najopasniji kriminalci među nama. Oni su kao zmije, skrivaju se i vrebaju kad mogu napasti, a onda je već kasno! Draže mi je imati stotinu ubica koji se slobodno kreću nego dvanaest ovih narodnih zaglupljivača. Ubice se mogu u svako vrijeme uhapsiti, ali te ljude, kod njih se nikada ne zna šta smjeraju. Oni svuda šire svoju smrtonosnu propagandu i stalno nam rade iza leđa. A vi”, povika on uzbuđeno, „vi još imate razumjevanja za njih!” Nastavio je dalje bjesniti: „To su krvopije ruskog naroda! Moramo te elemente uništiti, iskorjeniti. Jesu li vam još uvijek dragi?”

U međuvremenu smo počeli cijelu stvar gledati u drugom svjetlu. Povučenošću koju su moji ljudi pokazali, ustupila je mjesto bijesu, jer smo shvatili da su nas ti vjernici nasamarili. Mrmljajući smo se izvinjavali i govorili Nikiforovu da ga sigurno nismo tačno razumjeli.

Još uvijek lošeg raspoloženja nastavio nas je zastrašivati: „Sledeći put ćete sigurno bolje shvatiti! Šta vam konačno znači partija!” To nas je teško pogodilo. Ja bih se svega što sam imao odrekao za partiju. Bio sam ljut i na sebe i na ljude koji su me tako nasamarili. Obećao sam sam sebi da sljedeći puta neću biti tako naivan. „E, čekaj, sledeći put!” - mislio sam.

Nikiforov je shvatio da nam treba još nekoliko uobičajenih policijskih naloga te nas je narednih nekoliko puta zvao zbog tuče ili sličnih slučajeva. Nikiforov je poznavao ljudsku prirodu. Bio je majstor psihologije, proučavalac ljudskih misli i ponašanja i to je znanje spretno primjenjivao u ophođenju s kriminalcima. Na isti način je uspio i s nama. Tačno je znao čime će nas pogoditi. U toku sledećih nedjelja nije propustio nijednu priliku, a da nas posebno ne nagradi za naša brutalna djela. Kad smo jednom uhvatili dva lopova i doveli ih k njemu, Nikiforov ih je pogledao i dobacio nam: „Kakvo je to hapšenje? Izgledaju sveže kao na dan svog rođenja! Dječice, šta je s vama? Pa kad ćete naučiti kako se s takvima postupa? Uzmite ih sa sobom i pokažite mi šta ste naučili!”

Vladimir i Anatolij, naša dva bokera prvaka uzeli su tu dvojicu i izišli napolje. Odmah posle toga čuli smo udarce i viku. Upotrijebili su ta dva lopova kao lopte za vježbu. Kad su ih vratili natrag, lica im više nisu bila prepoznatljiva. „Dobro, momci”, rekao je Niki, „to je već bolje. Sad ste radili kao momci za koje sam vas držao.” Pili smo votku, smijali se i proveli ugodnu večer.

To je bio samo jedan korak u Nikiforovljevom brutalnom programu. Ali ne mogu svu krivicu samo njemu pripisati. Mi smo to sve s oduševljenjem radili i uskoro smo uživali u tom

nasilju kao i on.

Započeli smo u julu. Sada je već bio početak aprila. Najviše poduhvata smo imali protiv razbojnika i napadača. Malo pomalo ubacivao je on između tuča i brutalnih hapšenja i koji prepad na vjernike. Uskoro smo naučili demolirati lica vjernika isto kao i lica pijanaca i na tuču spremnih mornara. Ali još uvijek naši napadi na vjernike bili su beznačajni jer su to uvijek bile manje grupe ljudi koji su se sastajali po njihovim stanovima.

13. IZNENADNA SMRT U ELISOVU

Jednog petka u avgustu 1969. nazvao me Nikiforov. Kad sam došao na telefon, reče mi: „Kurdakov, želim da danas popodne u pet dođeš kod mene u kancelariju.” Po njegovom glasu primjetio sam da nam se konačno pružila prilika da se provjeri kvalitet našeg tima i da se osvetimo za prvi ponižavajući susret s omraženim vjernicima.

Poslije nastave otišao sam autobusom u milicijsku stanicu. Nikiforov me čekao u svom uredu. Kad sam ušao, upravo je stajao pred svojom velikom kartom: „O, Kurdakov, uđi unutra.” Onda je po svom običaju odmah prešao na stvar.

„Saznao sam iz pouzdanih izvora da vjernici planiraju iduće sedmice održati potajno krštenje, evo, baš ovdje”, pokazao je tačku na karti. Bilo je to malo selo Elisovo na podnožju brda, otprilike 50 kilometara sjeverno od Petropavlovsk u blizini rijeke Avača. „Izabrali su lijepo mjesto”, uzviknuo sam.

„Da”, potvrdi on. „Mjesto je usred šume, i gledano s njihovog stanovišta idealno za takve sastanke.”

Potvrdio sam. Rijeka Avača izvire visoko u brdima poluostrva i na svom putu postaje sve veća. U Elisovu je široka otprilike 65 metara, ali još uvijek plitka. Odatle teče prema Pacifiku gdje se konačno ulijeva u njega, a tu se smjestio i Petropavlovsk. Nikiforov je opširno pričao o tim vjernicima. „To nije prvi put da se oni tu sastaju”, reče on, „postali su čak i neoprezni. Već su ovdje jednom imali krštenje, ali smo, nažalost, o tome prekasno saznali. Oni su vrlo lukavi. Nikad se ne sastaju dva puta na istom mjestu. Ali po izjavama našeg posmatrača, sad će opet ići tamo jer je to idealno mjesto.”

S neskrivenom zloradošću i zlobom rekao je: „Prvi put smo stigli prekasno. Ali ovaj put se to neće dogoditi!”

Shvatio sam da ga ovdje ne smijemo razočarati. „Kad se skupljaju?” - upitah.

„U 4 sata u nedelju popodne.”

Htio sam doznati odakle on dobija informacije. Slutio sam da mu ih dostavlja neko od vjernika.

„Kurdakov”, reče mi, „želim da sa svojim ljudima dođeš ovdje u nedelju ujutro u 9 sati. Vjernici vas ne smiju vidjeti kako dolazite, zato morate stići prije njih.”

„Dobro, družo!” - potvrdio sam i mislio kako ćemo u nedjelju imati odličan izlet. Vratio sam se, obavijestio svoje ljude kad da se tačno nađemo u policiji i da uzmu sa sobom gitare.

„Priredićemo izlet i tamo provesti dan”, rekao sam im. Mislio sam kad već idemo zašto ne bismo otišli ranije i lijepo se proveli.

Nas dvanastorica u nedjelju već u 8 sati bili smo u policiji. Nikiforov nam je naredio da ih uhvatimo koliko god više možemo i da ih dopremimo ovdje u stanicu.

U kola smo stavili tri sanduka votke i nešto za jelo. Aleksandar je ponio svoju gitaru. Krenuli smo na put, uskoro ostavili Petropavlovsk i zaputili se prema sjeveru. Putem sam zapitao Viktora odakle nam votka. „Oh, to je Niki poklonio. Već ju je imao pripremljenu kad smo došli u njegov ured.”

Pogledao sam u vreću sa hranom što je ležala na podu i pronađoh u njoj kutiju kavijara. „Eh, stari ledenjak Niki i nije tako loš kako izgleda” - rekoh.

Cesta je bila puna okuka i nakon sat vremena stigli smo u Elisovo. Skrenuli smo jednom uskom cestom u šumu. Kakav je to bio divan, sunčan i topao dan. Vozili smo sve dublje kroz hladovinu. Pratio sam kartu i vidio da trebamo stati blizu rijeke Avača koja se probija kroz gustu

šumu. Zaustavili smo se, iznijeli sve van i predložio sam Viktoru da auto odveze dublje u šumu tako da se ne vidi. Uzeli smo stvari i potražili zgodno mjesto za piknik. Uživali smo. Aleksandar je započeo prebirati po svojoj gitari, neki su otvorili nekoliko boca votke i raspoloženje je raslo. U međuvremenu je stigao i Viktor i obavijestio nas da je tako dobro sakrio kola da ih je nemoguće pronaći.

„Odlično”, rekoh, „dođi, jedi i pij!” Tu smo proveli cijeli dan. Jeli smo, pili, pjevali, pričali; bilo je prekrasno. Malo pomalo bili smo sve pijaniji. Mislili smo na pitomce u Akademiji. Skoro nikad nisu dobili dozvolu za izlazak, a mi smo bili slobodni.

Ja sam po svoj prilici popio previše votke jer mi je glava otežala i zaspao sam. Kad sam se probudio bilo je 3 i 15. Vjernici su već sigurno nadolazili. Sad smo morali požuriti. Do sada smo se odmarali, ali sad je vrijeme da krenemo na posao. Pogledao sam svoje ljude i na svoje veliko iznenađenje vidio da je većina napola pijana. Sreća da nijedan nije bio toliko pijan da nije znao šta radi, ali svi su bili raspoloženi i turali su okolo.

„Hej, momci!” - doviknuh, spremite se, moramo još obaviti svoj posao. Uzmite gumene palice.”

„A gdje su?” - upita neko.

Jedan drugi odvrati: „Zaboravili smo ih. Ostale su u kolima.”

Morali smo imati svoje palice za udaranje. Bile su posebno napravljene za rusku policiju, a rađene su u Čehoslovačkoj. Iznutra su bile čelične, a izvana od tvrde gume, teške i neobično jake. I manji udarac njima mogao je izazvati teže posljedice. Pritiskom na jednu ručicu, palica se mogla dvostruko povećati. Za upotrebu u ograničenom prostoru najbolje je djelovala u svojoj originalnoj veličini. A na drugim mjestima obično smo upotrebljavali produžene. Moji ljudi i ja smo se već izvježbali u rukovanju palicom, kako u ograničenom prostoru tako i u prirodi.

U međuvremenu je neko donio palice i podijelio ih svima. Prešli smo preko jednog brijega i uskoro stigli na mjesto koje vjernici sigurno upotrebljavaju za svoja krštenja. Počeli smo ga razgledati.

„To je sigurno ovdje!” - uzviknuo je Viktor, „ovo je kao stvoreno za takvo što.” To je zaista bilo jedno od najljepših i najmirnijih mjesta koje sam ikada vidio. Mala travnata površina blago se spuštala prema pješčanoj, plitkoj obali. Mjesto je bilo zaklonjeno šumom i visokim stijenama. Bilo je teško do tamo doći i niko se nije mogao došuljati, a da ne bude primijećen.

Mislio sam u sebi: „Ti vjernici su glupi jer vjeruju u Boga, ali nisu baš glupi pri izboru mjesta za svoje sastanke.”

Dok sam razgledao mjesto zapazio sam da za naš poduhvat ima i nekih pogodnosti. Budući da je rijeka ovdje bila prilično plitka, mogli su nam vjernici preći reko rijeke i sakriti se u šumu. Iz svojih vojnih vježbi zaključio sam da bi bilo dobro postaviti dvije straže na drugoj strani rijeke, tako da se isključi svaka mogućnost bijega. Sergej Kanonenko i Jurij bili su za to određeni. „Ako bi ko pokušao bježati, spriječite ga u tome!”, naredio sam im.

Oni su protestovali, „Pa Sergeju, tako daleko neće niko pobjeći, a mi ćemo propustiti cijelu stvar i propašće nam zadovoljstvo.” Ali to me nije zanimalo. Osim toga Kanonenko je rado upotrebljavao nož, a ja sam želio da se niko na smrt ne rani. Najvažnije je bilo da nam niko ne pobjegne. Tako su Kanonenko i Jurij krenuli na drugu stranu rijeke. Idući, sažaljevali su jedan drugoga.

Drugima sam naredio da u polukrugu zauzmu svoja mjesta iza grmlja i drveća tako da ih, ako bi vjernici pokušali bježati, mogu lako uhvatiti. Ništa, baš ništa nije odavalo našu prisutnost. Koje će to biti iznenađenje, mislio sam s velikim zadovoljstvom. Klopka je odlična. Dvojica na onoj strani rijeke i deseterica ovdje. Nismo dugo trebali čekati. Već oko 4 i 15 čuli smo glasove i

pucketanje grana pod nogama. Dolazili su sve bliže i bliže i uskoro sam primijetio da prema nama uskim puteljkom ide 18-20 ljudi, sve jedan za drugim. Vođa je mogao imati oko 38 godina. Neki od vjernika su imali bijele haljine i ja sam odmah zaključio da su to po svoj prilici oni koje se žele krstiti. Iznenadio sam se kad sam vidio toliko mladih ljudi među njima.

Čekali smo čuteći dok su se oni sabirali. Kad su i zadnji pristigli i svi se skupili, počeo je govoriti jedan od muškaraca. Napeto sam pokušavao razumjeti ono što govori, ali sam uhvatio tu i tamo po koju riječ. Nikiforov mi je rekao da je njihov vođa Vasilije Litovčenko iz Petropavlovska kojega je već policija tražila zbog njegove djelatnosti. Ironija sudbine, mislio sam. Ima isto prezime kao i Anatolij, jedan od mojih najboljih ljudi. Još je nekoliko vjernika bilo iz Petropavlovska, neki iz Elisova, a četvorica su bila iz nedalekog kolhoza po imenu Pogranišni. Očito, parazit Vasilije nije našao pristaše samo u gradu nego i po selima. Tu se jasno vidi kako se ova sekta brzo širi i kako bi oni radili u tajnosti, samo kad bi se pustili.

Posmatrajući grupu vjernika iz svog zaklona nabrojio sam da ih ima sedmero u bijelim haljinama. Partija nas je učila da religije više nema među mladima, a ovo što ja sada vidim ovdje i što sam vidio na drugim njihovim sastancima, sasvim mi drugo govori. To me je uznemiravalo i ljutilo. Nakon što je nekoliko minuta govorio i čitao iz jedne male knjižice, Vasilije Litovčenko započeo je pjevati i svi su prihvatili. Opet sam se trudio da razumijem riječi, ali uglavnom bez uspjeha. Shvatio sam da se radilo o Bogu jer sam tu riječ najčešće čuo. Nakon pjesme zašao je Litovčenko u rijeku. Slijedili su ga oni u bijelim haljinama. Išli su sve dok im voda nije bila do pojasa. Ostali su tiho pjevušili na obali. Sunce je sjalo s neba. Šuma je bila savršeno mirna. Čulo se samo cvrčanje cvrčaka. Iz daljine je dopirao šum rijeke. Osjetio sam ljepotu i uzvišenost ovog prizora. Bilo je vrijeme da započnemo svoj posao. Moji ljudi su strpljivo čekali. Iznenada sam skočio i gromoglasno povikao: „Idemo! Napad!” Odmah su iskočili iz grmlja i iza drveća i s podignutim palicama jurnuli niz brdo. Uletjeli smo među smetene vjernike i dok su se oni snašli već su svi bili u vodi. U našem naletu niko nije ostao na nogama. Dok su se oni prestrašeni i iznenađeni vrtjeli po vodi, mi smo se prihvatili svaki po jednoga. Nakon prvih sekundi prepada odjekivala je vika vjernika kroz tišinu. Jedan ženski glas je vapio: „O Gospode! Ne! Samo to ne!” Čiji god bio, ubrzo je zamuknuo jer su je dohvatili neki od mojih ljudi. Još je samo jedan krik dopro iz tog pravca. Prekrasni, umirujući, planinski prizor ubrzo se pretvorio u bučni metež mašućih ruku, nogu, palica, bolnih krikova kao i vode koja je na sve strane prskala.

„Hvatajte one tamo u rijeci”, zagalamio sam i nekoliko mojih ljudi krenulo je prema onim obučenicima u bijelo koji su još uvijek nepomično stajali u vodi, te ih stali udarati svojim gumenim palicama. Jedan mladi čovjek mi je pokušao pobjeći, ali je moja palica bila dovoljno duga te sam ga udario po glavi.

Pogledao sam oko sebe i upravo vidio kako Aleks Guljajev šakom udara jednu djevojčicu sa strane po glavi tako da joj je povrijedio uho. Krv je šiknula i ona se uhvatila za glavu. Ja sam jednog drugog uhvatio za vrat i zadao mu džudo udarac; prestao je vikati i pustio sam ga da padne u vodu. Cijeli prizor bio je mješavina psovki, udaraca, krikova i spontanih molitava: „Bože pomози! Pomози!” Njihova molitva me dovela do bjesnila: „Začepite im usta!” - naredio sam, te sam zahvatio iz vode punu ruku pijeska, otvorio jednom usta i natrpao ih pijeskom da više ne može moliti. I drugi su činili kao i ja. Začepili smo im usta pijeskom i muljem i molitva je zamukla. Čuo sam iza sebe krik i okrenuo se. Anatolij je upravo dostigao pastora Vasilija. Djevojčica koja je trebala biti krštena pokušala je bježati kad je vidjela Anatolija da se približava. Vladimir je potrčao za njom i dohvatio je svojom palicom. Bez ijednog glasa skljkala se u vodu. Vladimir ju je izvukao na livadu i pustio da padne.

Anatolij se pobrinuo za sveštenika. Mi drugi smo vjernicima punili usta pijeskom, muljem i

smećem. Ukratko, svime što god smo dohvatili. Jedan od ljudi je još uvijek molio i ja sam ga snažno udario šakom u lice. Morao sam mu udarcem izbiti nekoliko zuba jer su mi zglobovi krvarili. Izustio sam nekoliko strašnih psovki, a preko njegovog lica tekla je krv.

„Sad je dosta. Kraj s time!” - zaurao sam kad sam vidio prizor. „Izvućite ih iz vode!” Tada smo jednog po jednog izvlačili na obalu. Jedna starija žena s ustima punim pijeska bila je blizu smrti ili od gušenja ili od davljenja. Dok je ona tako, gušeći se, hvatala zrak te izranjala i zaranjala u vodu, dohvatio sam je i izvukao iz vode, a onda sam je grubo pustio da padne na zemlju. Pogledao sam oko sebe da vidim sav taj prizor. Na obali su ležali izmučeni vjernici i hvatali zrak. Mnogi su krvarili. Djevojčica kojoj je Vladimir povrijedio uho, neobično je puno krvarila. Stjerali smo ih sve zajedno i moji ljudi su ih pazili. Činilo mi se kao da je ovaj napad trajao čitavu vječnost, a kad sam pogledao na sat vidio sam da smo za to trebali samo pet minuta. Ovi su ljudi dobili lekciju koju će sigurno dugo pamtiti. A to se i htjelo.

„Odijelite muškarce od žena”, naredio sam. Uхватili smo muškarce i povezali im ruke na leđima. Pogledao sam ih i prebrojio. Nešto nije bilo u redu. Jedan je manjkao.

„Gdje je Litovčenko?” - upitao sam.

„Tu sam”, javi se Anatolij.

„Ma ne mislim na tebe, idiote jedan!” - promrsio sam, „mislim na sveštenika”.

„Ne znam Sergeju. Posljednji put sam ga vidio kad sam ga udario palicom.”

Ali sad sam imao važnijeg posla pa se nisam puno brinuo što ga nema. Ljude smo potjerali prema kolima, a onda smo se pobrinuli za žene i djevojke. Nekoliko mojih ljudi je djevojkama poderalo mokre i krvave haljine pa su se onako potpuno gole skupile na obali i stidljivo se skrivale. Ali i njih smo udarali svojim palicama i smijali im se dovikujući: „Hej momci, ovako izgledaju vjernice.” Svi smo ih glasno ismijavali. Starije žene su spustile glave i plakale zato što smo mi mlade tako ismijavali i zadirkivali. Cijelo to vrijeme Jurij i Sergej su bili na drugoj strani rijeke. Sad su upravo vraćali i glasno protestvovali što su cijelu stvar propustili.

„Idemo sada”, viknuo sam glasno. Podigli smo djevojke na noge; neki od mojih su bili malo previše drski i bezobrazni. Krenuli smo goneći vjernike ispred sebe. Mnogi su od njih jecali cijelim putem.

„Zavežite već jednom!” - doviknuo je Vladimir, ali oni su i dalje plakali, a mi smo ih tjerali i gurali sve do milicijskih kola. Kad smo stigli još sam jednom prebrojao muškarce. Ali jedan je ipak nedostajao - vođa grupe, Vasilije Litovčenko.

„Gdje je on? Ko ga je vidio?” - zahtijevao sam da saznam od svojih ljudi. Svi su slijegali ramenima, osim Anatolija.

„Sergeju, kad sam ga zadnji put vidio, onesvješten se praćako po vodi.”

„Da nije...”, mislio sam, „Nikiforov će to već razumjeti”. Muškarce smo strpali u prednji dio kola, a žene i djevojke otraga. Moji ljudi su sjeli na klupe u zadnjem dijelu kola, a žene i djevojke su čučale u sredini. Četiri mlade su još uvijek bile gole. Skrivale su rukama lice i jecale. I oni iz prednjeg dijela auta su ih posmatrali. Starije žene su po svoj prilici molile jer sam vidio da stalno miču usnama.

Bilo je već pet poslijepodne kad smo se vratili među civilizovani svijet. Vozili smo kroz različita sela dok nismo stigli do grada Petropavlovsk. Bio je dan i ljudi su mogli jasno vidjeti kakav se teret nalazi u milicijskim kolima. U međuvremenu smo ispraznili sve boce votke. Završili smo posao i sad smo bili prilično pijani. Veselili smo se kad bi koji od nas zapalio cigaretu, popužio je, a onda je ugasio na golom tijelu neke od djevojaka dok bi ona prestrašeno i od bola skočila. Jednu od djevojka, Ninu Rudenko, bilo joj je tek 16 godina, posebno smo zadirkivali i smijali joj se jer je izgledala mlada i nevinna. Vladimiru Selenovu se posebno sviđjela jedna mlada žena, bilo joj je

otprilike 26 godina. Neprestano ju je zadirkivao, tapšao i smijao se razuzdano sve dok se ona nije okrenula i ošamarila ga po licu.

Sigurno je vožnja u miliciju za ove mlade hrišćanke bila strašna. Pošle su da budu krštene, a umjesto toga doživjele su strašan teror. Kad smo stigli u stanicu još sam jednom bacio pogled na Ninu Rudenko. Imala je prekrasne plave oči, dugu smeđu kosu i bila je lijepo građena. Usne su joj se tresle, jecala je i nekontrolisano drhtala.

Nikiforov, koji nas je čekao na vratima, obuhvatio je cijelu situaciju pogledom i zagrmio: „Kurdakov, zar si djevojčice u ovakvom stanju vozio ulicama?”

„Naravno, zašto ne?” - odvratio sam.

„Budalo jedna! Znaš li da bi se ljudi mogli pobuniti protiv milicije? To će nas dovesti na zao glas!” - vikao je bijesan. „Kad vas niko ne vidi, što se mene tiče, možete raditi s ljudima što vas je volja. Ali nikad u javnosti! Nikad!” Nikiforov je dozvao svoje ljude i kad ih je nekoliko stiglo, naredio im je: „Uzmite ih i zatvorite!” Muškarce su odveli. Djevojčice, među njima i Nina, ostale su u našoj ćeliji. Prostorija je bila puna pijanih ljudi koji su ih zadirkivali i zlostavljali cijelu noć. To je za njih bio strašan doživljaj, doživljaj od kojeg se Nina Rudenko nikad više neće oporaviti.

Još neko vrijeme smo sjedili u stanici kad Viktor reče smijući se: „Jeste li vidjeli našeg jadnog Vladimira? On je doduše boksterski prvak Kamčatke, ali su mu refleksi tako spori da ga je jedna hrišćanka uspjela ošamariti.” Glasno se smijao. Još smo dugo nakon toga natezali Vladimira da je u jednoj nježnoj hrišćanskoj djevojci našao svog učitelja.

Nakon svake racije ja sam morao izvijestiti i napisati koga smo sve uhvatili. U vezi s tim doznao sam nekoliko dana kasnije da je Nina Rudenko otpuštena iz škole. Direktor mi je rekao: „Nina je sve do prije nekoliko dana bila sasvim u redu, a sad je iz nepoznatih razloga potpuno emocionalno i duševno rastrojena. Nije se više mogla koncentrisati na rad i često ga je prekidala nekim nepovezanim mucanjem. Često se počinjala tresti i nekontrolisano plakati. Morali smo prekidati nastavu i izvoditi je van. Na kraju nam nije preostalo drugo nego da je isključimo iz škole. Mislim da je doživjela nervni slom, ali ne znam zašto.” Ja sam mogao direktoru kazati zašto, ali nisam to učinio.

„Pozvali smo njenu majku na razgovor”, nastavio je dalje direktor, „i ona nam je dalje pričala kako Nina noću odjednom skoči iz kreveta i počne glasno vikati tako da je mogu čuti ne samo u njihovoj kući nego u cijeloj ulici.” Direktor škole je završio svoj razgovor riječima: „Sigurno možete pretpostaviti, družo Kurdakov, kako je nemoguće jedno takvo dijete imati u školi.” Dok sam ga tako slušao, bio sam srećan da on ne zna šta se toj djevojci dogodilo. Ljude koje smo doveli iz Elisova uzeli su i zatvorili, a Nikiforov nam reče: „Momci, odmorite se malo. Popijte nešto. Prvo ću se pobrinuti za ljude, a onda ću poslušati vaš izvještaj. Izvještaj je, bilo usmeni ili pismeni, spadao u naš zadatak. On je najprije odlazio u „Gorkom”, a onda u Moskvu. Partija je budno pazila na svaki naš korak i često su nam upućivali riječi priznanja kad smo nešto dobro napravili.

Dok smo tako sjedjeli, pili i čekali na Nikiforova, dobaci mi Anatolij: „Hej Sergeju, ti si izgledao kao da si tamo u prirodi imao slobodan dan. Kako se dogodilo da baš ti nisi uspio dati svoj udio?”

„Slušaj me ti tamo!” - doviknuo sam mu, „nemoj biti previše odvažan inače bi ti mogao udjeliti Elisovo-kuru.” Smijali smo se. Kad smo kasnije vjernike gušili pjeskom i smećem, zvali smo to „Elisovo-kura” ili kad smo prijetili jedan drugom, govorili smo: „Čuvaj se da ne dobiješ Elisovo-kuru!” Nakon izvjesnog vremena stigao je Nikiforov i mi smo začutili da ga čujemo. „Dakle, djeco moja”, započe on. „Djeco moja?” - pomislih ja, „to je prvi put da nas tako oslovljava.” Bio je radostan. „Htio bih vam čestitati. Konačno ste naučili kako se ove stvari moraju

obavljati. Tako zadovoljnog nismo ga još nikada vidjeli. Na trenutak je začutao, a onda upitao: „A šta je s pastorom Vasilijem Litovčenkom?”

Znao sam da će to pitati i već sam prije ljude obavijestio. Ja sam klimnuo i svi smo zapjevali u zboru: „Litovčenko ubio Litovčenka!” Mi smo mislili na to kako je Anatolij Litovčenko ubio pastora Vasilija Litovčenka. Ali ovako kako smo mi rekli izgledalo je da je pastor počinio samoubistvo. Nikiforov se složio s našom šalom i od srca se smijao. Svi smo već bili dobrog raspoloženja. A onda se odjednom uozbilji i opet upita: „Kurdakov dosta toga. Šta je zapravo bilo s Litovčenkom?”

Nasmješio sam se i rekao: „Kako smo već rekli, družo kapetane, Litovčenko je ubio Litovčenka.”

Ponovo smo prasnuli u gromoglasan smijeh te i Nikiforov reče uz očinski smiješak: „Vidim da se od vas večeras ne može puno doznati. Kurdakov, odvedi te ljude na piće, a sutra dođi k meni da mi kažeš šta se dogodilo.” Odmah smo skočili i htjeli poći, ali nas Nikiforov malo zadrža: „Prije nego što odete, htio bih vam još jednom reći kako sam ponosan na vas. Posao ste odlično izveli. Mislim da će vjernici ovu lekciju dugo pamtit. Djeco moja, vi polako shvatate šta vam je dužnost.”

To je bilo već drugi put ove večeri da nas tako lijepo oslovljava. Pitao sam se šta to ima značiti. Možda smo konačno doprli do njega. Ili se možda ledeni Niki pomalo otapa.

Kad sam sledećeg dana došao kod njega upitao me: „Kurdakov, da li još uvijek ostaješ pri onoj verziji „Litovčenko ubio Litovčenka” ili je to sve skupa samo šala?” Tokom noći sam se otriježnio i sad sam počeo ozbiljno govoriti: „Družo kapetane, nisam baš sasvim siguran šta se dogodilo.”

„Dobro”, reče on, „onda ja imam novosti za tebe. Nekoliko seljaka je pronašlo jutros tijelo Vasilija Litovčenka nekoliko kilometara dalje od Elisova u rijeci. Zapleo se u jedan grm. Nazvali su miliciju i tijelo je već na putu za autopsiju.”

Slegao sam ramenima. Dakle, nije se dogodilo ništa nezgodno. Već mi je sinoć palo na um da je Nikiforov sigurno ponosan na svoj uspjeh što se konačno oslobodio tog pastora. Čak se i smijao zbog toga.

Sasvim ozbiljan Nikiforov je dalje nastavio: „Kurdakov, htio bih još jednom s tobom govoriti o ovoj raciji. Nemam nikakvih primjedbi na bilo šta što ste radili, osim jedne iznimke i to što ste djevojke vozili onako javno ulicama. Radite sa ženama i s drugim vjericima što god vas volja kad ste sami, ali ih nemojte na ovakav način dovoditi u miliciju. Time dolazimo na zao glas.” Rekao sam mu: „Jasno, družo!” U svakom slučaju bio sam pogođen što Nikiforov ništa nije rekao zbog toga što smo ubili jednog čovjeka niti nas je kritikovao zbog ponašanja prema djevojkama.

Idućeg sam dana bio u policijskoj stanici kad se vršila autopsija. Pronašli su da je pastor Litovčenko zadobio ranu na glavi koja mu je zbog unutrašnjeg krvarenja prouzrokovala smrt. To je bio prvi put da smo ubili jednog čovjeka. Razmišljajući o tome bivalo mi je loše.

„Slušaj me”, progovorio je Nikiforov koji je odgonetnuo moje misli, „vi ste u Elisovu napravili izvrstan posao i zbog toga se sada ne trebaš kajati. Misli da se tu radi o neprijateljima države. Oni su jako opasni i cilj im je da sruše naš društveni sistem. Zbog toga se moraju iskorijeniti. Osim toga ja sam tog čovjeka već jednom hapsio. Upozorili smo ga i očitili mu bukvicu, ali on se nije ništa promijenio pa je odmah nastavio raditi s vjericima. Kurdakov, on nije nedužan čovjek. To nikada nemoj zaboraviti!”

Nakon tog njegovog govora malo sam se bolje osjećao. Sigurno Nikiforov ima pravo. Ali kad sam vidio tijelo Vasilija Litovčenka, slabog mršavog čovjeka, nije mi ni u kom slučaju izgledao kao neprijatelj države. Poslije sam čuo kako je bio čovjek odličnog karaktera i izvanrednog duha. Puno je trpio za svoje vjernike. Bio je smion i ništa ga nije moglo zastrašiti.

„Kurdakov”, rače mi Nikiforov, „okolo se govori da je ubijen jedan čovjek i da je to tvoja grupa učinila.”

„Zna li o tome njegova žena?”

„Da. I ti sada moraš otići k njoj i ispričati joj šta se dogodilo.”

„Ja da joj pričam šta se dogodilo?”

„Pa ti ćeš ispričati našu verziju”, reče on i zlobno se nasmija.

To je bilo nešto na što nisam računao, ali sam poslušno odgovorio: „Dobro, družo. Gdje ću je naći?”

„U bolnici.”

„U bolnici? Pa ona je bila tamo.”

„Ne. Ali ona je izgleda jako osjećajna i smrt muža je jako djelovala na nju. Imala je srčani udar. Dovezli su je u stanicu prve pomoći Kempin-bolnice. Želim da je tamo posjetiš.”

„Ali šta ću joj kazati?”

„Jednostavno joj ispričaj kakvu dobru priču i kako je zadobio ranu na glavi.”

„Zašto joj uopšte trebamo nešto govoriti?” - pitao sam se. Nisam mogao razumjeti šta se to drugih tiče. To je stvar policije i što je on tu izgubio glavu to je njegova krivica. Na kraju krajeva, opomenut je, ali se nije obazirao na to. Ali naredba je naredba i morao sam ići. Izišao sam iz stanice i krenuo prema bolnici.

Kad sam zapitao za drugaricu Litovčenko, bio sam uveden u veliku bolničku sobu. Ležala je u četvrtom krevetu desno, do prozora. Izgledala je jadno. Sestra mi je pričala da je od bokova naniže oduzeta i da je još uvijek pod djelovanjem šoka. Zbog toga joj daju narkotike. Pogledao sam je malo bolje i primjetio da je morala biti lijepa. Bilo joj je po prilici 35 godina, nježne građe, smeđe kose i lijepih crta lica. Sad je bila oduzeta i nije se mogla nadati da će ikada prohodati. Smrt njenog muža potkopala je i njen život. Prva misao, kad sam je vidio, bila mi je: „Kakav promašaj! Jedna tako zgodna žena u takvom stanju!”

Nisam se ni pokajao, nego sam pomislio zašto ju je stigla nesreća. Žalio sam je samo što se nalazi u takvom stanju. Ali ni u kom slučaju nisam žalio njenog muža. Neprijatelji države ne mogu se nadati da će biti pošteđeni zbog svoje porodice.

Sestra je probudila gospođu Litovčenko i ona me pogledala odsutnog duha. Nije još potpuno došla k sebi i zurila je u mene. Za trenutak me obuzela neka bol. Sabrao sam se, pristupio k njoj te uljudno i užurbano rekao: „Drugarice Litovčenko, dolazim iz policije iz Petropavlovska. Ja sam vođa grupe kaja je uhapsila vašeg muža i ostale ljude u Elisovu.”

Čekao sam na bilo kakvu reakciju s njezine strane. U najmanju ruku sam očekivao da će pobijesnuti kad čuje da sam ja odgovoran za smrt njenog muža. Ali, ona je ostala nepomično ležati. Po svoj prilici nije shvatila moje riječi. Ali Nikiforov mi nije naredio da joj stvar objasnim, nego samo da je informišem; a to što ona ne razumije nije moja krivica.

Nastavio sam: „Poslat sam k vama da vam objasnim zašto je vaš muž mrtav.” Opet sam čekao da ona reaguje na moje riječi, ali ništa se nije dogodilo. Pitao sam se da li je ona još uopšte pri razumu. Jedini znak života koji je od sebe dala bilo je tužno uzdisanje koje joj je izgleda dolazilo iz dna duše. Rekao sam joj da je njen muž pokušao bježati kad smo ga htjeli uhapsiti i da je naglavačke skočio u plitku rijeku pa je po svoj prilici udario glavom o kamen. Ona me doduše pogledala, ali nije izgledalo da me razumije. Njen pogled u prazno odavao je bezgraničnu tugu.

Još sam joj jednom objasnio da bi njen muž sigurno bio u životu samo da je slušao naše naređenje i da nije pokušao bježati. Sad je jedna žena pokušala nešto reći, ali bez uspjeha. Nijedna joj se riječ nije razumjela. Još jednom je glasno zajecala i pala na jastuk.

„Potpuno je besmisleno da ovdje još gubim vrijeme”, pomislio sam. Rekao sam joj ono što

sam trebao. Kad sam se htio okrenuti, sretoše nam se pogledi i žmarci mi prodoše tijelom. Ovaj zadnji pogled gospođe Litovčenko neću nikada zaboraviti. Vidjelo se da njezina bol ostaje prigušena i da njezin krik uzalud pokušava postati glasan. Njen patnički pogled danima me progonio. Izašao sam natrag u suncem obasjani Petropavlovsk i krenuo polagano prema milicijskoj stanici. Kad sam stigao, reče mi Nikiforov: „Kurdakov, ne zaboravi da radiš za državu i da neko zbog toga mora platiti, ali to su kriminalci i naši najljući neprijatelji. Uvijek samo na to misli.”

Uprkos svemu bilo mi je teško zaboraviti lice pastorove žene. Kasnije sam doznao da je imao dvoje djece: kćerku koje je umrla od neke bolesti i 18-godišnjeg sina koji je sada bio u vojsci i kojemu smo morali pisati i obavjestiti ga o očevoj smrti.

Poslije tri dana poslali su nas u pastorovu kuću u centru Petropavlovsk. Bila je siromašna, trošna kućica i već se na prvi pogled moglo vidjeti da pastor Litovčenko nije provodio lagodan život. I pokušstvo je bilo siromašno i jadno.

Prekopali smo kuću od tavana do podruma i naš je trud bio nagrađen. Pronašli smo rukom ispisanu pjesmaricu, nove Biblije koje su prokrijumčarene iz inostranstva i još neke druge Biblije koje su već bile stare i izlizane od mnogog čitanja. Kad smo Nikiforovu predali svoje blago, sjao je od sreće i zlobnog zadovoljstva. „Odlično! Odlično!” - govorio je, „Sve ćemo poslati u Moskvu i pokazati im kako dobro vršimo svoj posao.”

Kasno u noći još uvijek sam mislio na pastorovu kuću. Suprug se tamo više nikada neće vratiti niti će ga žena dočekati. Ali sam brzo počeo drugo misliti i govoriti sam sebi: „Sergeju, postaješ sentimentalni! Misli na to da su to neprijatelji najgore vrste. Ne smiješ to nikada zaboraviti. To su neprijatelji...!”

Pet dana poslije napada u Elisovu opet smo poslani na jedan sastanak vjernika. I u ovoj raciji smo im ostavili uspomenu na nas i pohvatali smo njihove vođe. Neki od njih su poslani na prisilni rad u Sibir, najviše u Magdan. Nikiforov je bio jako ljubazan prema nama. Sudeći po njegovom ponašanju izgledalo je da smo i premašili njegova očekivanja. Uz moj posao u tajnoj policiji trudio sam se da ne zapustim ostalo, kao na primjer zadatak vođe Omladinske komunističke lige: organizovanje, predavanje, sastavljanje dobrovoljnih radnih akcija i brige oko ponašanja 1200 budućih ruskih oficira. Osim toga bio sam i aktivan član našeg sportskog društva i upravo sam tih dana stekao titulu prvaka Kamčatke.

Među mojim vojnim dužnostima tog trena bilo je najvažnije organizovanje „Dana otvorenih vrata”. Tada su bili pozvani svi građani Petropavlovsk da upoznaju našu vojnu bazu. Glavna atrakcija bilo je priređivanje plesa na koji su bile pozvane djevojke iz cijelog grada. Bio sam odgovoran da se ne pije i zbog toga sam postavio nekoliko ljudi na ulazna vrata da kontrolišu djevojke da u torbama ne donose alkohol. Votka je prokletstvo Rusije. Svugdje je ima. Mi smo pitomci dobijali svaki mjesec sedam rubalja i za to smo obično kupovali dvije boce votke. Boca votke pod kaputom bila je sigurno sredstvo osvajanja svake ulične djevojke.

Vodili smo neprekidnu borbu protiv alkoholizma među pitomcima. Ali ironija je baš u tome bila da mi koji samo za to bili odgovorni najviše kršimo taj zakon.

Tako smo jednom poslije „Dana otvorenih vrata” koji se završavao pjesmom, obišli cijeli krug da vidimo da nije neko bez dopuštenja ostao u vojnoj bazi i kad smo otvorili vrata ženskog WC-a to nije bilo za prepoznati, prostorija je bila puna praznih razbijenih boca votke. Sledećeg dana sam tražio jedan kamion da to očistimo. Partija je optužila votku kao glavni uzrok slabe produktivnosti u industriji. Krajem sedmice u Petropavlovsku ili u kojem drugom gradu nije bilo ništa čudno vidjeti pijance kako teturaju ulicama. Takođe i u našem poslu za policiju imali smo često prilike vidjeti kakvo djelovanje ima votka, posebno među mladim ljudima. Kod većine tuča ili pucanja iz oružja, kao i upotrebe noževa uglavnom je alkohol imao udjela. Iako smo znali kakve su

posledice i mi smo pili, posebno kad smo išli među vjernike. Jedino što nas je sprečavalo da u tom baš ne idemo u drugu krajnost bilo je naše zanimanje za atletiku. Da budemo sportisti i da ostanemo u dobroj fizičkoj kondiciji, morali smo ograničiti naše pijančenje. Činili smo to samo zbog toga. Veliko mnoštvo smjernica koje smo na tu temu dobijali iz Moskve pokazivalo mi ne kolika je opasnost od alkohola za našu omladinu. To je bio problem broj 1 među mladima Rusije.

14. LOV NA RIJEČ BOŽJU

Dok sam jednog popodneva bio zaposlen svojim učenjem na Akademiji dobio sam naređenje da se s manjom grupom nađem oko 9 sati naveče u milicijskoj stanici. Brzo sam skupio sedmoricu momaka i kad smo na vrijeme stigli u miliciju odmah smo otišli u svoju prostoriju. Tu nas je već čekala votka, a Nikiforov nam je tu veče spremio i kavijara. Bio sam znatiželjan odakle on sve to nabavlja. Pitaću ga o tome jednog dana. Nikiforov je naredio drugima da se udobno smjeste, a mene je zamolio da pođem s njim u njegov ured. Ozbiljno i uvjerljivo objašnjavao mi je večerašnji zadatak. „Ovaj poduhvat je za nas jako važan”, reče mi, „doznali smo da se jedna grupa vjernika sastaje večeras u 10 sati. Imaće nove Biblije i nekoliko rukom napisanih knjiga. Trebamo te knjige kao svjedočanstvo protiv njih. Donesite ih ovamo. Poslaćemo ih u Moskvu.”

„Da li svu literaturu šaljemo u Moskvu? - upitah.

„Ne, samo štampane stvari. Ono rukom pisano ne žele.”

„I šta se s tim radi?”

„Dođi sa mnom, pa ću ti pokazati. I to je naš posao.” Poveo me slabo osvijetljenim stepenicama u takozvani hladnjak, podrum u kojem je i ljeti bilo užasno hladno. Ovdje su obično zatvarali pijance da se otriježne. U jednom uglu je bila peć gdje se sve spaljivalo i gdje se straža mogla grijati dok je u ostalom prostoru vladala neopisiva hladnoća. Nikiforov mi je pokazao na jedan sanduk pun starih novina i drva te mi rekao: „Kad se vratite onda to tu bacite. To će se već dobro iskoristiti!” Sam se sebi smijao. Budući da smo već unaprijed znali za sastanak vjernika, sigurno je jedan od njih bio doušnik. Mreža doušnika koju je organizovao Nikiforov pokazala se vrlo djelotvornom. Često sam se pitao: „Zašto oni tako nešto rade?” Iza toga sigurno ne stoje neke ideološke osnove, a niti to da su 100% komunisti. Oni su to činili za novac kao i mi. Kaže se da „1 rublja može okrenuti srce”, a oko ovog posla se vrtjelo puno više rubalja. Doušnici su bili dobro plaćeni. Zarađivali su čak više nego mi i to zbog toga jer su često puta bili ispremlaćivani kao i ostali vjernici jer mi nismo znali ko su. Da se i sami ne izdaju bili su na sastancima s vjernicima i ako ih je stigla racija, onda su i oni dobili svoje. Zbog toga su i bili tako dobro plaćeni jer bez njihove službe teško bi sve to doznali.

Izgleda da doušnici nikad nisu imali vodeće uloge u tim podzemnim crkvama, ali mi smo od njih doznali gdje su sastanci i ko je sve na njima. Više nismo ni trebali znati. Ostalo smo doznali tamo.

Već je bilo 10 minuta posle 9 i Nikiforov me opet poveo u svoj ured na poslednji dogovor.

„Gdje je to večeras?” - upitao sam. Mjesto koje mi je pokazao na svojoj velikoj karti bilo je udaljeno svega 15-20 minuta.

„Koliko će ih biti?”

„Pa koliko mi znamo, otprilike 10-15”, odvrati Nikiforov.

„Nas sedmorica ćemo biti u stanju sve to srediti.”

Dobro sam pogledao kartu i odredio smjer vožnje. Bilo je tek 9 i 15 i imali smo još dovoljno vremena. Pravilo nam je bilo da se 20-30 minuta prije odmorimo, a onda krenemo u napad. Ova taktika davala je vjernicima vremena da se opuste i pomisle kako su na sigurnom. Rekao sam svojim ljudima da ćemo krenuti 15 minuta prije 10.

Nekoliko ih je već bilo diglo noge na sto, pijuckali su votku i razgovarali. Kavijar je brzo nestao jer ga pitomci ne dobijaju baš često. Viktor je čitao neku knjigu o džudou iako je mogao i sam jednu napisati jer je bio prvak istočne Rusije.

Iznenada je bacio knjigu na sto i skočio da isproba džudo zahvate i karate udarce. „Večeras ću

isprobati ovaj novi karte udarac”, doviknuo je, „izgleda da je djelotvoran!”

„Hej Viktore, jesi li ovaj kad isprobao?” - rekao sam mu i pokazao jedan udarac rukom ispod brade. „Dobar je da jednog brzo središ.” Drugi su gledali uživajući.

Vladimir Selenov i Anatolij Litovčenko, naša dva prvaka u boksu, pošli su isto tako izazivati jedan drugoga. Iako je Vladimir bio prvak Kamčatke, a Anatolij cijelog Sibira, izazivao ga je ovaj da malo odmjere snage.

„Hej, mali brate!”, doviknuo mu je ovaj, „gledaj, večeras ću ti pokazati šta je to borba. Pokazaću ti udarac od kojeg će te proći trnci niz leđa.” Anatolij mu se nasmijao i dobacio: „Kad budeš gotov sa svojim djetinjarijama, pokazaću ti udarac kojim sam postao prvak Sibira.”

Obojica su se smijali, a i mi s njima. Malo pomalo svi smo već bili pod gasom. Votka je tekla uz neprestano brbljanje. Bili smo spremni da svoje sposobnosti isprobamo na vjernicima koji su se upravo sada skupili da proučavaju svoju dragocjenu lektiru.

Pogledao sam na svoj sat i rekao: „Hej momci! Sada bi bilo dosta našeg brbljanja. Idemo se uvjeriti jeste li stvarno tako sposobni kako govorite.” Nekoliko minuta kasnije već smo se vozili mračnim ulicama Petropavlovska. Čim smo izišli iz centra grada, ostavili smo za sobom popločane ulice, pa smo se vozili blatnjavim i neravnim ulicama predgrađa koje su bile još prljavije od čestih kamčatskih kiša.

„Viktore, polako vozi”, rekoh, „moramo da smo već blizu... evo ga, tu smo. Vozi polako i tiho.” Viktor je stao na kočnicu i polako vozio raskvašenom ulicom, a ja sam u tami tražio kuću. Iza kuća su se vidjeli tamni obrisi neravnih brjegovova što je karakteristično za ovaj dio Sibira.

„Evo nas”, rekoh tiho. Bila je to mala, drvena kućica, tipična za ovaj kraj. „Ovdje stani”, rekoh Viktoru, „ostatak puta preći ćemo pješice.” Izišli smo i uputili se u pravcu kućice. „Vas dvojica!”, rekoh i pokazah na Aleksa Guljajeva i Jurija, „držite na oku vrata i prozor i pazite da nam ne bi ko pobjegao.”

Aleks se bunio. „Čuj Aleks”, rekoh mu, „znam šta ćeš reći, ali me moraš poslušati. Čim čuješ da smo mi unutra zametnuli gužvu, možeš doći.” Jurij se žalio kao i obično, ali je išao. Prednja vrata su bila zaključana, samo je u drugom dijelu kuće gorjelo svijetlo. Noć je bila bez mjesečine i bio je mrak. Brzo smo, ali nečujno obišli oko kuće i došli do prostorije koja je bila nadograđena, a koja je bila velika kao pola kuće. Imala je kosi krov i vrata. Kroz navučene zastore dopiralo je slabo svijetlo. Dakle, tu su! Dok smo se tako šuljali, neko je nehotice nešto oborio. Bila je to kanta koja se glasno kotrljala po pločniku. Čuli smo uzbuđene glasove i žurne korake.

Nismo više morali biti tihi. Sada su znali da smo tu. „Idemo brzo!” - viknuo sam. Navalili smo na vrata, ali i ona su bila zaključana. Nisu baš izgledala tako čvrsta i ja sam se izmakao, zatrčao i svom snagom udario o njih. Osjetio sam oštru bol u ramenu, odbio se i pao u blato. Bio sam bijesan.

„Evo ovo!” - viknuo je neko i pokazao na mali balvan. Podigli su ga i donijeli.

„Razbijte vrata!” - naredio sam.

Nekoliko puta su udarili po vratima, ali su ona bila jaka, ali konačno su popustila. Nas je u međuvremenu spopao bijes, mene pogotovo. Unutra se motalo tamo-amo desetak ljudi u svijetlu uljanice. Uletjeli smo među njih, tukli ih i psovali. Ugledao sam jednog čovjeka u uglu. U ruci je držao Bibliju i sav očajan tragao za mjestom gdje će je sakriti. Skočio sam do njega i posegnuo za njom. Ali on ju je čvrsto držao. Nisam popustio i konačno sam mu je oteo. Bio sam bijesan i zbog toga jer me rame boljelo zbog udarca u vrata pa sam sve trgao listove i bacao ih po podu. Čovjek, po prilici 65-godišnjak, gledao me i zavikao moleći: „Nemojte! Nemojte, molim vas! Zaklinjem vas!” Došao sam k njemu i svom ga snagom udario po licu, a zatim po nosu i ustima. Pošla mu je krv. Jedva se uspravio na noge i pokušao mi uzeti Bibliju.

„Kakav je ovo ludak?” - pitao sam se, „kad ovu knjigu više cijeni nego svoje lice.” Ponovo

sam ga svom snagom udario po licu. Ovaj put je zateturao i srušio se na pod. Više s njim nećemo imati problema. Pogledao sam ruku. Bila je krvava. Potrčao sam unaokolo i ugledao kako je jedan vjernik bacio nekoliko knjiga pod sto koji je bio prekriven stolnjakom do poda. Idući prema njemu vidio sam kako Vladimir udara jednog 25-godišnjaka. Ovaj je zateturao, udario o zid i srušio se onesvješćen na pod. I svi drugi su bili zaposleni. Viktor je uhvatio jednog čovjeka srednje dobi, zavitlao ga preko sobe kao da je lutka i ovaj je udario glavom u ormar, a krv mu je šiknula niz lice. Soba se u međuvremenu pretvorila u krvavi haos.

Ali, ja sam se htio domoći knjiga ispod stola. Sa njima je bio čovjek koji se sagnuo pod sto. Povukao sam ga za kragnu i odmah je poderao; a tako sam ga snažno udario da mu se sigurno vilica morala razletjeti u hiljadu komada. Ni glasa nije dao od sebe. Skljokao se. Naređeno nam se da sve knjige donesemo sa sobom. Anatolij je uhvatio onoga.

Uskoro je sve bilo gotovo, brzo kako je i započelo. Niko od vjernika više nije bio na nogama. Ljudi su se pretvorili u krvavu šaku jada, a onaj što sam ga dva puta udario po licu ležao je u krvavoj lokvici. Tri starije žene su čučale i plakale u jednom uglu.

„Uzmite sve Biblije i ostalu literaturu”, zapovijedio sam, a onda se sagnuo da vidim šta još ima pod stolom.

Upravo u taj čas su dotrčali Aleks i Jurij. Ljut što je propustio cijelu stvar Jurij je ugledao nekoga pod stolom. Misleći da je to neko od vjernika, izvukao je svoju gumenu palicu i, prije nego što ga je iko mogao upozoriti, udario po meni. Imao sam osjećaj da se cijela kuća srušila na mene. Jauknuo sam. Tu bol neću nikada zaboraviti. Boljelo me neopisivo. Zvijezde su mi zaigrale pred očima i složio sam se na pod. Drugi su vikali, ali bilo je kasno. Ljutito je odgurnuo sto i tek tada vidio koga je udario.

„Oh, Sergeju”, reče zaprepašten, „žao mi je! Mislio sam da se to neko od vjernika hoće sakriti.” Mene je tako boljelo da ništa nisam mogao reći. Jadikujući i strašno psujući legao sam na podu. Jurij i Guljajev pomogli su mi da ustanem.

Donji dio kičme me tako bolio da skoro nisam mogao ni koraknuti. Još nikad nisam osjetio tako groznu bol. Jurij se stalno izinjavao dok nisam dreknuo na njega: „Prestani već jednom s tim i pusti me na miru!”

Dvojica vjernika koje smo trebali povesti sa sobom još uvijek su ležali onesviješćeni. Ponijeli smo ih i ubacili u auto. Izgledali su iscrpljeni. Ja sam išao pogrbljen i hramajući kao kakav starac, a dvojica drugova su mi pomagala.

„Jeste li uzeli knjige?” - upitah Viktora.

„Ne brini Sergeju, sve je već tu”, reče on i pokaza mi na kutiju punu papira.

Krenuli smo natrag u stanicu. Svaki kamen i svaka rupa preko koje smo se vozili prouzrokovale su mi neopisivu bol. Kad smo stigli tamo i zatvorili svoje uhapšenike, hodao sam jedno vrijeme amo-tamo da malo dođem k sebi. Leđa su me još uvijek stašno boljela. Sto puta sam poželio da se nikad nisam sagnuo ispod stola da pronađem knjige. S druge strane nisam mogao Juriju ništa prebacivati. Po svoj prilici sam izgledao kao vjernik koji želi pobjeći.

Kad sam se opet malo bolje osjećao, ušao sam u zgradu. Drugi su upravo donosili Biblije i ostale knjige i ređali ih pred Nikiforova. On je gledao u brdo koje je stalno raslo i pun oduševljenja govorio: „Odlično! Odlično! Ovo tu”, reče i pokaza na Bibliju”, ovo će biti veličanstveni poklon partiji u Moskvi. Dakle, za ovim dvjema si tragao, kad ti se dogodila nesreća”, reče on izazovno.

Vođa grupe, čovjek kojeg sam dva puta udario po licu, sjedio je na klupi i držao ruke na licu. Nedostajali su mu prednji zubi i košulja mu je bila sva krvava.

„Mislim da mu je potreban jedan tuš”, reče Nikiforov. Drugi su se smijali i povelili ga niz stepenice. Gurnuli su ga pod tuš i pustili hladnu vodu. To je metoda koju su inače upotrebljavali za

pijanice da se otriježne.

Dok nas je Nikiforov hvalio, ja sam trljao svoja leđa.

„Odlično”, reče on, „gledajte samo šta smo ulovili. Puno toga. Oni su puno toga prepisali rukom i sad je to sve u našim rukama. Među svim tim bile su dvije Biblije, jedna nova u džepnom izdanju, a druga stara i izlizana.

„Ove dvije idu u Moskvu”, reče Nikiforov. A onda je razastro i gledao ostalu literaturu. Tu je bila jedna dječja, školska knjiga u kojoj je bilo napisano nekoliko citata iz Biblije, pa onda jedan rokovnik s nekoliko pjesama i isto tako rukom napisanih nekoliko biblijskih citata.

„Uzmite ovo smeće i bacite dolje u onaj sanduk!” - naredi on nekima. „Straža će biti srećna.” Onda se okrenuo ostalima i rekao: „Želite li još malo izaći i lijepo provesti večer?” Učinili smo to. Leđa su me doduše još boljela, ali sada se već dalo izdržati. Za vrijeme jela primijetio sam da mi se po ruci još uvijek lijepi krv onog vjernika. „Nema veze”, pomislih, „opraću to kasnije!”

Naši pohodi postajali su sve češći. Ponekad su nas zvali dva tri puta u sedmici. Izgledalo je da su vjernici sve aktivniji. Iza nekoliko pohoda imao sam puno posla da sredim sve papire. Da bih što detaljnije sastavio izvještaj morao sam nekoga poslati na radno mjesto tih vjernika da bih dobio potrebne informacije. Sve je to slato antireligioznoj upravi u Moskvu i tamo bilo čuvano u kompjutere.

Kopije toga ponovo su vraćene iz Moskve. I tako smo svi, i oni u Moskvi i mi ovdje imali podatke o našim neprijateljima države. Na kraju je stvorena kartoteka gdje su se slagali kartoni veličine 7 x 12 centimetara; a na njih se lijepila slika vjernika, ispisivao datum rođenja i ostali podaci. Na ovakav način mogla je milicija u svako vrijeme pohvatati vjernike i odstraniti ih iz društva.

15. VELIKI PONOS I DUBOKO RAZOČARENJE

Da bih se malo odmorio od svoga napornog rada, išao sam ponekad sa svojim prijateljima, u slobodno vrijeme, na razne izlete i planinarenja po brdima Kamčatke.

Naš vojni status nam je omogućavao da idemo u mjesta koja nisu bila dostupna civilima. Za vrijeme tih izleta otkrili smo ni manje ni više nego 30 koncentracionih logora skrivenih po usamljenim dolinama i po unutrašnjosti zemlje. Bili smo jako začuđeni, a najviše zbog toga što su bili novi i prazni.

Često bi iza kakve okuke ili brežuljka otkrili čitav zatvorski kompleks koji je već bio osiguran bodljikavom žicom. Sve je bilo uređeno, čak i stan za stražu. Kućni čuvari su zgradu održavali i čuvali. Ovi zatvori su sve već imali: stražare, odgovarajuće uređaje, pse, samo ne zatvorenike.

Čudilo me sve to i jednog sam dana o tome pitao Nikiforova. Odgovorio mi je: „Znaš da u zemlji imamo puno neprijatelja i moramo biti spremni da ih, ako nam jednom budu predstavljali poteškoće, odmah pošaljemo u zatvore.”

Nasmijali smo se kao da je to dobar vic. Ali to nije bilo smiješno. Duga lista s imenima vjernika već je bila gotova i ako bi do čega došlo svi se mogu uhapsiti. Jedino što nam za to treba jeste nalog iz Moskve. Zatvori su bili spremni i čekali su skriveni u nepristupačnim brdima na svoje stanovnike. Bio sam ponosan. Partija je bila budna i planirala je unaprijed.

Nikiforov je izvukao tajni policijski dokumenat koji je dobio iz antireligioznog ureda iz Moskve. U njemu je bilo tačno označeno kako se treba postupati s vjernicima po cijeloj Rusiji. Dalje je govorio o antireligioznoj kampanji koja je obuhvatala svaki grad, svako mjesto i svako selo od Lenjingrada pa sve do krajnjeg istoka. Za to su bili zaduženi specijalno obrazovani ljudi da preko filmova, letaka, brošura, predavanja i propagande svake vrste što više šire ateizam i bore se protiv religije. Kad sam sve to pročitao i o tome razgovarao s Nikiforovom, bio sam svjestan kolike napore ulaže partija da slomi opasnost od religije i zavlada situacijom u zemlji. Bio sam opčaran. „Pa kolike to svote samo guta!”

„Možeš misliti!” - odvratio je Nikiforov. „Znaš i sam koliko vaša grupa košta. Kako sam ti već rekao, imamo dva velika neprijatelja: američke imperijaliste i sve ove neprijatelje u vlastitoj zemlji. Pod svaku cijenu moraju se staviti pod kontrolu. Vjernici su posebno opasni jer se tako brzo šire. Samo na Kamčatki imamo ih oko 30.000 i to na 250.000 stanovnika!”

„Onda to znači”, rekoh ja, „da nekoliko miliona vjernika truje našu naciju.”

„Imaš pravo. I komunizam nikad neće pobijediti dok njih ne sredimo ili ih učinimo neškodljivima. Iskreno rečeno, ja predlažem zadnje.”

„A što je s vjernicima koji tvrde da imaju pravo na svoju vjersku slobodu?” - upitah ja.

„Pa to je napisano u našem ustavu samo da zamaže oči. Ali ti i ja znamo šta se radi, nama je poznata realnost”, reče on.

Njegova primjedba me podsjetila na događaj kad sam jednom razgovarao s jednim vjernikom.

„Zašto nas hapsite?” - upitao je vjernik.

„Zbog toga što posjedujete antisovjetsku literaturu.”

„A šta podrazumijevate pod antisovjetskom literaturom? To su bile samo Biblije.”

Nikiforov je dreknuo: „O tom i govorim, idiote. To je antisovjetska literatura.”

„Kako Biblija može biti antisovjetska literatura?” - upita vjernik nakon što sam ga dobro izmlatio. „Naša vlada je i sama rekla da štampa Biblije u vlastitoj zemlji, ako je vlada dozvolila štampati Biblije, kako su one onda antisovjetska literatura.”

Zanimalo me šta će Nikiforov sada odgovoriti. „To nije istina!” - dreknuo je on, „naša vlada

nikad neće štampati Biblije.”

„Ipak hoće. Već je to učinila. Tako makar govore.”

„Zaveži već jednom!” - odgovori Nikiforov ljuto i nastavi sa svojim ispitivanjima.

Kasnije sam saznao da je naša vlada zaista i dozvolila da se štampa 10.000 Biblija. Ali, to je bilo samo zbog toga da se pokaže pred javnošću kako u Rusiji postoji sloboda vjere. A šta se dogodilo s tim Biblijama? 5.000 je poslano u inostranstvo ljudima koji govore ruski, 3.000 je otišlo u ostale evropske komunističke zemlje, a 2.000 su poslana antireligioznoj organizaciji u Moskvu da se proučavaju i da služe za ateističku propagandu. Dakle, ni jedan od tih 10.000 primjeraka nije stigao u ruke ruskog vjernika. To je i bio razlog zbog kojega su oni posjedovali one iz inostranstva ili rukom pisane.

Kao vođa Komunističke omladinske lige često sam čuo govore o drugu Orlovu, sekretaru partije provincije Kamčatke. Došao je na vlast za Staljinove vladavine i uskoro je postao poznat kao „mali Staljin” i to ne samo zbog toga što mu je svojom pojavom, praksom i metodom jako sličio.

Drug Orlov ubrajao se među 200 najboljih vođa Sovjetskog Saveza. Često sam čuo njegovo ime, divio mu se i poštovao ga. Prvi put sam ga susreo 22. aprila 1970. prilikom stogodišnjice rođenja našeg oca i osnivača Lenjina, u čiju je čast održan veliki partijski dan. Sabrale su se sve vođe partije u cijeloj Kamčatki zajedno s partijskim vođama omladine. Tako sam i ja bio pozvan na tu konferenciju.

Ideja tog sastanka je bila da se buduće komunističke vođe predstave starijima. To je bilo kao neka čast za sutrašnje vođe. Bio sam izabrani počasni gost koji je trebao dobiti odlikovanje za svoj posao u omladinskoj ligi i trebao sam biti predstavljen kao „novi vođa partije koji puno obećava”.

Moja omladinska liga bila je izabrana za najbolju na cijeloj Kamčatki. Budući da sam joj bio na čelu, trebao sam dobiti najveće lično odlikovanje koje se dijelilo omladini na Kamčatki. Dobio sam čak i počasno mjesto na tribini. Osim mene još su tu sjedili drug Orlov i ostali visoki partijski funkcioneri o kojima sam doduše čuo, ali ih nikada nisam vidio. Iza tribine nalazila se velika Lenjinova slika. Bio sam malo nervozan i uzbuđen. To je bilo prvo veliko komunističko slavlje nakon toliko godina.

Dok je televizijska kamera prenosila direktno, ja sam bio predstavljen kao vođa najbolje omladinske organizacije.

Prije toga su me zamolili da se pripremim za kraći govor o pobjedi komunizma. Govorio sam petnaestak minuta. Potanko sam izvijestio o svom radu kao vođe i naveo naše planove za budućnost. Naglasio sam da ćemo u budućnosti još više služiti ciljevima partije nego što smo to do sada činili i zaključio s obećanjem u čast našeg druga Lenjina da će se naša omladinska liga još više zauzeti za komunizam. „Zaklinjem se vama i svetoj uspomeni Lenjina da je ovo bio samo početak!” Sve sam iskreno govorio. Kad sam završio slijedio je burni aplauz. Drug Orlov je skočio i zagrlio me. Zatražio je crvenu zastavu koja je za ovu priliku stigla iz Moskve i kad su je donijeli, on mi je svečano dao u ruke. Poljubio sam je i uz aplauz delegata ponosno je omotao oko sebe. To je za mene bio veliki doživljaj. Tu je stajao najveći vođa cijele Kamčatke, čovjek koji je u cijeloj Rusiji poznat kao jedan od najposobnijih vođa i evo stavlja mi ruku na rame. I tu sliku prenose sve ruske televizije.

Kad je aplauz završio, započe drug Orlov: „Mladi ljudi kao ovaj ovdje savršeni su primjer komunističke omladine i buduća nada partije. Moramo ih podupirati i dalje im pomagati. Vidite drugovi, ovog mladog čovjeka! U njemu i u hiljadama drugih, njemu sličnih, vidimo budućnost partije u našoj zemlji.” U glavi mi se počelo vrtjeti. Nadao sam se da se moje uzbuđenje ne vidi na TV kameri. Kako sam bio ponosan - najponosniji u svom životu.

Poslije službenog dijela govora i počasti, bili smo pozvani na banket u jednu veliku dvoranu.

Izgledalo je da stolovi stenju pod težinom jela i pića. Mnogi ljudi su mi čestitali. Najviši komunistički funkcioneri nisu sjeli s nama. Otišli su u posebnu trpezariju koja je bila za njih pripremljena. Kad sam jeo, ustao sam i malo prohodao okolo. Nisam puno pio jer sam se pripremao za skoro takmičenje u džudou. Upravo sam bio izašao na hodnik i krenuo, kad se otvoriše vrata i na njima se pojavi niko drugi nego sam drug Orlov. I ne htijući našao sam se evo pred vratima trpezarije naših najviših partijskih ličnosti. Orlov me ugledao pa iako već pijan, prepoznao me. Pružio je ruke k meni i rekao: „Hej, družo Kurdakov, izvoli kod nas!”

Nećkao sam se jer nisam spadao u to društvo. Orlov me uzeo za ruku i uvukao unutra. Otprilike dvadesetak starijih ljudi sjedilo je za stolom koji je svakog časa prijetio da će se polomiti pod težinom jela i pića. Pomislio sam kako je dobro što oni imaju posebnu prostoriju. Kod njih je bilo kobasica, kavijara i drugih delikatesa, grčkog vina - ma svega. Votke je bilo kao vode. Gledao sam velikim očima u sve to jer nije bilo isto ono što smo i mi dobili.

Orlov se ispričao i krenuo teturajući u potragu za WC-om. Dok je on bio vani, pogledao sam malo bolje te ljude, najviše funkcionere Kamčatke. Svi su bili pijani, a neki potpuno. Glave su im ležale na stolu, trojici čak u tanjiru u kojem je još bilo hrane. Nekoliko nogu je provirivalo ispod stola. Drugi su još pili. Jedan je ležao na stolu. Ruke i noge su mu bile na velikim pladnjevima punim jela. Sa prezirom sam ih posmatrao. Imao sam vlast da s Akademije otpustim pitomca zbog manjih prekršaja nego što je ovaj. Mislio sam potresen: „Dakle, ovi nadziru život ljudi na Kamčatki, a sad su toliko pijani da ne znaju ni kako se zovu.” Gledao sam taj „krem” komunističkih vođa, „krem” koji nije ni za šta sposoban. Jednom je pozlilo i povratio je po svom odjelu. Cijeli prizor djelovao je neopisivo odbojno.

Sad je stigao i Orlov. Sjeo sam na stolicu pored njega. Stalno je salijevao votku u sebe i postajao je sve pijaniji tako da mu glava više nije čvrsto stajala. Na kraju je pao licem u tanjir. Podigao je glavu i rekao: „Daj mi maramicu.” Dao sam mu i on je brisao komadiće hrane sa svog lica. Ali ipak mu je ostao komadić zgnječenog krompira na nosu i bradi. Psovao je skidajući sve s nebesa. Bio je to neopisivi prizor! Ostaci jela padali su po njegovom odijelu i ordenima.

Nakon toga je podigao nogavicu svojih pantalona i pokazao mi je veliki ožiljak koji je zadobio u ratu. Još uvijek mu se glava ljuljala tamo-amo i on je pričao: „Vidiš li ovo družo Kurdakov? To trebam zahvaliti Staljinu! za ovo trebam samo njemu zahvaliti i kad me ta brazgotina zaboli, onda ga proklinjem.” U svom pijanom stanju prvo je počeo proklinjati Staljina, a onda su mu i drugi pali na um. „I ne samo Staljin. Ko je uostalom taj Brežnjev? To ti je balavac, beskorisnik, puzavac koji je oblijetao oko Staljina kao pčela oko meda. Jer on je samo tako mogao preživjeti i stići na čelo partije. Slušao sam ga jednom na partijskom kongresu u Moskvi. Taj samo bleji kao ovca: bla, bla, bla. Jedna riječ kao i druga, kao ovca.”

Nisam vjerovao svojim ušima. Ali Orlov je u svom pijanom stanju nastavio dalje grditi svog „kolegu” Brežnjeva. Pogledao sam da li još ko sluša te njegove riječi. Jer ako razumiju to što Orlov priča, onda sam ja gotov! Ali vidio sam da se niko ne zanima za to što ovaj govori. Oni su, ako su uopšte za to bili sposobni, samo još gledali u piće. I drug Orlov je već bio u drugom svijetu, gubio se i svašta pričao.

Ali nisam se samo morao bojati drugih. Morao sam se bojati i Orlova, jer ako se on bude kasnije sjetio šta mi je pričao, život mi neće vredjeti ni pet para. On neće dozvoliti da ja budem u životu. Dovoljna će biti samo jedna njegova riječ i ja ću zauvijek nestati s lica zemlje. Glava mu je sada bila pala po stolu i mislio sam da je zaspao. Ali, on se odjedanput trže, podiže ruke i reče: „Komunizam je najgore prokletstvo koje je moglo zadesiti čovječanstvo!” Opet je oborio glavu i promrmljao: „Komunizam je... izraz ne želim kazati...” Skamenio sam se. Orlov se zaljuljao i još jednom doviknuo: „Komunisti su prave krvopije!”

Izletio sam iz sobe i potrčao što sam brže mogao natrag ka Pomorskoj akademiji. Danima sam živio u strahu i bojazni.

Sve do ovog susreta s Orlovim bio sam iskreni i veliki pristalica komunizma. Imao sam nepokolebljivu vjeru u njegovu nauku i ciljeve. Često su me pitali mladi kadeti: „Zašto je život tako težak u Rusiji?” A ja bih im odgovorio: „Sad je zaista težak, ali mi gradimo bolje sutra.” U to sam iskreno vjerovao. Već sam vidio mnogo toga protivrječnog između učenja komunizma i realnosti, ali sam bio siguran da se tu radi o zabludama kao i ličnim sklonostima i da smo zaista na putu prema boljoj budućnosti. Sada, ovaj susret s Orlovom, među tolikim visokim funkcionerima, pokazao mi je pravu stranu onoga u šta sam vjerovao. To me danima zaokupljalo. Takve su, dakle, naše vođe, mislio sam, bezosjećajni, tvrdi, cinični. Ne vjeruju u komunizam nego samo u ono što je za njih lično bolje. Primijetio sam da ovi na položaju sve imaju dok ostali ljudi žive siromašno i teško. Vidio sam veliki ponor između obećanja komunizma i realnog života ljudi. Sve mi je to dobro došlo i tješio sam se riječima: „Danas moramo prinijeti tu žrtvu da bi nam sutra bilo bolje.”

Iz ovog susreta sam zaključio da ako ovi ljudi ne vjeruju u sistem nego ga samo iskorištavaju da bi njima bilo bolje, onda ću sigurno i ja takav jednog dana postati. Ako jedan čovjek kao što je Orlov ni najmanje ne vjeruje u komunizam, kako onda mogu ja?

Kad je Orlov na lukav i prepreden način stigao na čelo onda mogu i ja. Od svoje šeste godine rastem u ovom sistemu i ići ću svojim putem kao i drugi. Moj idealizam, iako krivo usmjeren, umro je te večeri na 100-ti Lenjinov rođendan, 22.4.1970. godine.

„Ići narijed! Samo naprijed!” Ovaj moto iz mojih dječijih dana iz sirotišta postao je opet moja misao vodilja. Od sada sam znao samo za jedan cilj: doći na čelo! Ako ta igra zahtijeva cinizam i nemilosrdnost, onda ću se držati tog pravila. Sigurno ću igrati bolje nego Orlov ili bilo ko drugi. Služiću komunizmu jer je to put da se probijem na čelo.

16. NATAŠA

Nakon što je telefon dva puta zazvonio, podigao sam slušalicu i čuo Nikiforljev glas: „Imamo nešto veliko za tebe, Kurdakov”, reče on, „uzmi makar desetoricu sa sobom i budi ovdje tačno u pola devet!” Bez da je sačekao odgovor, poklopio je slušalicu.

Obično je bilo teško naći više od deset ljudi, ali danas ih je bilo spremno čak četrnaest. Kad sam četvrt sata ranije od dogovorenog stigao u milicijsku stanicu, već su neki bili tamo i pitali me: „Šta ima novo? Gdje idemo večeras?” Otišao sam u Nikiforljev ured i zapitao ga.

„Ulica Okeanska 66”, reče on i pokaza mi na karti jednu raskrnicu. „Najbolje da ovdje stanete, a ostali dio puta pređete pješice.”

Dobro sam poznao taj dio grada. Tu ima puno svijeta”, rekoh. „U posljednje vrijeme tamo smo često išli. Sigurno će nas prepoznati.”

„Pa ti si policijski potkovan ili možda nisi?” - reče on posebnim tonom. To je značilo: upotrijebite policijsku taktiku!

„Dobro”, rekoh gledajući u kartu. „Staviću dvojicu ovdje, a drugu dvojicu na drugu stranu ulice. Na taj ćemo način ulicu blokirati i zabraniti pješacima da prolaze.”

„Odlično.”

„Koliko će vjernika biti?”

„Petnaest.”

„Imate li neka posebna uputstva?”

„Ista kao i uvijek”, reče on. Trebao sam dovesti dva čovjeka čija su imena bila zapisana na papiru koje mi je dao. „Ove trebamo.”

„A šta s ostalima?”

„S ostalima?” - zagrmi on, „trebam li ti i to napisati? Ostavi im uspomenu. Dajte im do znanja da se takve aktivnosti ne isplate.”

„Kad se sastaju?”

„U deset sati. Gledajte da u pola jedanaest budete tamo!”

Otišao sam natrag u prostoriju gdje su moji već pili i pričali viceve. Većina ih se već sprijateljila, ali neki su međutim bili samo votka-drugovi.

Krenuli smo u 9 i 45. Na izlazu sam rekao Juriju: „Pazi šta ćeš večeras raditi i dodro otvori oči prije nego što udariš palicom!”

On se nasmijao i rekao: „Dobro, dobro, Sergeju!” Putem prema autu uzeli smo svoje palice i lisice za hapšenike. „Danas ne otvarajte svoje palice jer je mali prostor”, rekoh im.

Lisice koje smo uzeli sa sobom bile su posebno napravljene. Kad ih se stavilo na ruke, ako se žrtva trzala, one su se sve više sužavale, a oštri zubci su se urezivali u ruku. Jednom sam jedne samo od šale stavio, ali sam odmah zvao da me oslobode. Izazivale su veliku bol. Često smo ih stavljali vjernicima.

Ušli smo u kola i uz sirenu i plavo svijetlo pojurili gradom. Zaustavili smo sav saobraćaj jer smo vozili kao da nas svi đavoli gone. Kad smo došli u blizinu našeg mjesta, usporili smo i tiho vozili dalje. Uskoro smo bili u ulici Okeanska. „Ovdje parkiraj!” - rekoh Viktoru. Kad je auto stao uz rub ulice, pokazao sam na četvoricu svojih ljudi i rekao im: „Vas dvojica zatvorite prilaz s ove strane ulice, a vas dvojica s one. Mislite na to da nikoga ne propustite. Jasno?” Nikiforov nam je posebno naredio da pazimo na prolaznike. Zadnjih nekoliko napada nije prošlo baš u redu jer su se prolaznici sakupili kad su čuli viku vjernika. Mogli smo ih doduše rastjerati, ali su nas oni vidjeli na djelu. Nikiforov je o tome čuo i bijesno mi je rekao da se to više nikada ne smije dogoditi.

Odlučio sam da večeras ne bude nikakvih gledalaca i zbog toga smo zatvorili ulicu, četiri stražara smo ostavili na ulici, a nas deseterica smo krenuli prema kući s brojem 66 čiji su stanovnici bili u molitvi i ničemu se nisu nadali. Za nekoliko trenutaka već smo stajali pred njom. Opet je to bila mala neugodna kućica ista kao i sve druge u toj okolini. Kroz zastore je dopirao tračak svijetla. Sa svake strane kuće bio je po jedan prozor, a ulazna vrata na stražnjem dijelu. Odredio sam stražu za prozore i vrata. Nakon svog uobičajenog mrmljanja da će opet „sve propustiti” otišli su svaki na svoje mjesto. Rekao sam im da svoja mjesta smiju ostaviti tek kad mi dobro započnemo posao. Sve je bilo spremno. Došuljali smo se do ulaznih vrata. Nakon što sam provjerio i vidio da je svako na svom mjestu, viknuo sam: „Pažnja, sad!” Udario sam snažno u vrata i ona su se otvorila.

Unutra je klečalo petnaest ljudi koji su prije molili i tiho pjevali a sada su nas iznenađeno gledali. Znali su šta će se sada dogoditi i na licu im se vidio strah i užas. Nekoliko njih nastavilo je dalje moliti, a trojica ili četvorica su započeli nešto pjevati. Ovi ljudi su zaista nemogući. Dok sam se s jedne strane divio njihovoj srčanosti, s druge strane to me je ljutilo. Zavikao sam: „Šta radite ovdje?”

„Molimo se”, reče neko.

„Kome?”

„Bogu!”

„Budale jedne. Znete li da nema Boga? Zar vam to još uvijek nije jasno? Molite ovdje u praznoj prostoriji. A gdje vam je vaš Bog? Zovite ga da vam pomogne!” Gurali smo ih i bacali i tako se uvježbavali za naš pravi napad. Zatim je neko od mojih ljudi izvukao palicu i započela je prava borba. Udarali smo bijesno oko sebe. Vladimir je dohvatio jednog starijeg čovjeka, udario ga je šakom po licu i bacio ga preko sobe, a ovaj se zaustavio na drugom kraju i ostao ležati u lokvi krvi. Anatolij se nije dao nadmašiti od Vladimira pa je uhvatio jednog drugog, udario ga po želudcu, grudima i po licu kao da je igračka. Onda ga je još udario po ustima. Vjernici koji nam još nisu dospjeli pod ruku bježali su preko sobe i pokušavali sakriti svoje Biblije i ostalu literaturu. Gledao sam ih šta rade i zaurkao sam: „Otmite im Biblije!” Sergej Kanonenko je izvukao svoj nož i divlje je mahao s njim po zraku, a vjernici su prestrašeni pokušavali izbjeći oštrici noža. Jurij je dohvatio jednu stariju ženu za duge, sijede kose, zakrenuo joj glavom i dao joj jedan karate udarac. Pala je na pod.

Najednom ugledam nekog starijeg čovjeka koji je htio pobjeći. Uhvatio sam ga i htio udariti po glavi, ali on se izmaknuo. To me još više razbijesnilo i ponovo sam zamahnuo. Ali, neko mi odpozadi zadržao ruku i usrdno me molio: „Molim vas, nemojte ga tući! Nemojte ga tući! On je starac!” Bijesan sam se okrenuo. Iza mene su stajala dvojica mladih vjernika, jedan je imao otprilike 18, a drugi 21 godinu.

„Šta, da mi nećete vi naređivati šta ću raditi?” - izderao sam se na njih. „To ćemo sad vidjeti?” Pogledao sam po sobi i ugledao Borisa i Jurija: „Uzmite ovu dvojicu sa sobom i naučite ih da nam oni ne trebaju dijeliti naređanja.” Uzeli su ih, izveli vani i tako udarali da im je lice postalo samo jedna krvava mrlja, a i kosti su im polomili.

U međuvremenu je Sergej Kanonenko isprobavao svoj nož na ženama. One su vikale i bježale uza zid. Jedan stariji čovjek je ležao krvav na podu i pokušavao ustati. Jurij je skočio na njega i gazio ga svojim čizmama. Čulo se kako mu pucaju kosti. Starac se otkotrljao u stranu i jecao od bola.

Ni ljudi ni pokućstvo nisu ostali pošteđeni od našeg bijesa. Razbijali smo sve što god nam je došlo pod ruku. Ko je svoju kuću dao vjernicima na raspolaganje, taj je morao računati s tim da će ostati bez ičega. Za nekoliko minuta sve je bilo uništeno - sto, stolice, posuđe, sve je polomljeno ležalo na podu. Ispod svega toga ležali su vjernici, neki onesvješćeni, a neki u neopisivim bolovima.

Ugledao sam Viktora Metejeva kako je zgrabio jednu djevojku koja je htjela pobjeći u drugu sobu. Bila je mlada i lijepa. „Kakva šteta!” - mislio sam u sebi. Viktor ju je visoko digao i jedan čas držao u zraku. Ona ga je preklinjala: „Nemojte me, molim vas! Dragi Bože, pomozite nam!” Svom snagom ju je udario o zid i ona je napola onesviješćena pala na pod. Viktor se okrenuo, nasmijao i rekao: „Kladim se da joj je vjera u Boga izletjela iz glave.” Ali ja nisam ni na šta drugo mogao misliti nego samo na to kako je lijepa! Želio sam samo da sam je sreo kojom drugom prilikom.

„Uzmite knjige!” - naredio sam. Prekopali smo cijelu sobu tragajući za Biblijama i ostalom literaturom. Jednoj staroj ženi sam istrgnuo bilježnicu iz ruke u kojoj je imala napisano nekoliko citata iz Biblije. „Zašto to? Zašto?” Nije to ona direktno pitala; bio je to više bolni uzdah koji joj je dolazio iz dna duše. Zašto?

„Uzmite i ovu dvojicu ljudi!” - naredio sam i pokazao na vođe čiji je izgled odgovarao onome što je Nikiforov dao napisano.

„Vodite ih u kola!”

Dok je nekoliko ljudi izvršavalo moje naređenje, mi smo ostali uzimali od vjernika njihove podatke i zapisivali smo ih. Uzeo sam i ličnu kartu one lijepe djevojke. Za nju sam se posebno zanimao. Zvala se Nataša Zdanova.

Kad smo imali njihova imena, mogli smo ih svugdje pronaći. S poslom smo bili gotovi i mogli smo ići. Poslao sam svoje ljude. Ja sam se još jednom okrenuo i pogledao prizor koji smo ostavili iza sebe. Izranjavana tijela, polomljene stolice, stolovi, posude - ništa u sobi nije bilo na svom mjestu. Zidovi su bili krvavi. Svoj posao smo dobro obavili.

Po povratku na policiju počeo sam ispitivati onu dvojicu koje smo povelili sa sobom. Oni su započeli s pitanjem: „Odakle vi to znate?”

„Pa šta mislite. Idiote jedni? Mi imamo svoje ljude, svoje špijune. Za nas je najlakše na svijetu vas pronaći. „Nisu izgledali iznenađeni.

„Vi zovete ljude na vaše sastanke, zar ne? - nastavio sam. „Ako želite da se za vas ne zna, što onda zovete druge?”

„To vi ne razumijete”, reče pastor, „znamo da su nam špijuni za petama; ta nismo tako ljudi. Ali smo odgovorni da ljude privodimo k Bogu, ali kako ćemo im o Bogu govoriti ako to ne govorimo svima. Znamo da među njima uvijek ima i špijuna i svjesni smo tog rizika.” Začutao je za trenutak i ja sam pomislio da je gotov, ali on je i dalje nastavio: „Vjerujemo da je naša odgovornost da druge vodimo k Bogu važnija od naše sigurnosti.”

„Kakvi su to ludaci”, pomislih. „Šta ovakve budale mogu napraviti našoj zemlji?”

Ubrzo smo stigli na stanicu i dok su hapšenike u podrumu „obrađivali”, mi smo se odmarali i pili. Anatolij i Vladimir su razgovarali o raciji. „Šteta da se sve to brzo svrši”, reče sažalno Vladimir. „Jedan mali udarac i već padaju.” Vidio sam kako Vladimir udara i mogao sam razumjeti zašto vjernici odmah padaju na zemlju. „Sve je tako jednostavno”, nastavi on, „da zaželim da se oni počnu braniti, pa da imamo pravu borbu.”

Ali vjernici se nikad nisu branili. Istina, izbjegavali su naše udarce, ali nikada nisu uzvraćali udarcem.

„Djeco moja, pa to je veličanstveno!” - reče Nikiforov kad sam mu pričao o našoj raciji.

Tri dana kasnije opet smo nas sedmorica sjedili i čekali na poziv i obavještenje gdje se vjernici sabiraju. Oko 7 sati naveče zazvonio je telefon i nekoliko sekundi kasnije uletio Nikiforov u našu sobu: „Kurdakov, spremite se i pođite odmah!”

„Gdje?” - upitah sluteći novu pustolovinu.

„Ulica Nagornaj.” Reče nam i broj. Sada ili je neko primijetio nešto sumnjivo ili je neki od špijuna dojavio. U svakom slučaju sastanak je već bio započeo.

Tjerao sam ljude da se požure i naredio Viktoru da vozi što je moguće brže. Viktor je sada bio najlošiji vozač na svijetu jer je upadao u toliko riskantnih situacija i nekoliko je auta za dlaku promašio.

„Prekini sa sirenom”, rekoh mu kad smo se približili cilju.

Jurili smo ulicom Nagornaj, iskočili iz auta i prije nego što se zaustavio, pritrčali k vratima i provalili unutra.

Na naše veliko iznenađenje ovdje su bili samo mladi ljudi. Nije bila nijedna sijeda glava. Upali smo u tajnu omladinsku organizaciju, a oni nam se nisu nadali. Bez puno razmišljanja dali smo se na posao. Udarali smo zbnunjene vjernike, bacali ih, gazili.

„To je onaj, uhvatite ga”, zaurao sam i pokazao na 23-godišnjeg vođu. Nekoliko mojih je priskočilo i stalo ga udarati. Drugi su se brinuli za ostale pri čemu su se s njima poigrali kao da su im to vreće za vježbanje boksa. Na brzinu sam pogledao po sobi i nisam mogao vjerovati svojim očima. Tamo je bila opet ona ista djevojka! Pa to nije istina! Ipak je bila ona. Prije tri večeri bila je na onom sastanku gdje ju je Viktor udario o zid. Sad sam je još bolje mogao vidjeti. Bila je još ljepša. Duga, plava kosa, velike plave oči i glatka koža - jedna od najljepših djevojaka koju sam ikada vidio.

Viktor ju je isto tako prepoznao i doviknuo nam: „Evo je opet! Gledajte, ova je opet tu!”

„Viktore, izgleda da je zadnji put nisi dobro sredio”, dobacio sam mu, „tvoju lekciju nije dobro upamtila. Sad sam ja na redu!” Uhvatio sam je i bacio na sto s licem prema dolje, dvojica su joj strgali haljine s tijela. Zatim ju je jedan čvrsto uhvatio, a ja sam je udario golim rukama. Ruke su mi se već počele žariti, a ja sam je dalje tukao. Jecala je i svladavala se da ne plače, od muke se ugrizla za donju usnu i krv joj je potekla niz bradu.

Konačno više nije izdržala i počela je plakati. I ja sam se bio već toliko umorio da više nisam mogao dizati ruku. A njezina leđa su se pretvorila u veliku otvorenu ranu. Gurnuo sam je sa stola i ona je pala na pod.

I drugi vjernici su već svi ležali na podu. Moji momci su dobro obavili svoj posao. Nije bilo više razloga da tu ostanemo jer smo već imali onoga koga trebamo. Zapišite još imena i bježimo.”

Kad smo stigli do stanice, već je Nikiforov stajao na vratima i pozdravljao nas svojim zlobnim, a u isto vrijeme i umirujućim smiješkom. „Djeco moja, vidim da ste brzo obavili svoj posao!”, reče nam.

„Evo vam vaš čovjek”, rekoh mu i gurnem vođu grupe pred Nikiforova. Ovaj ga odmah uze sa sobom na ispitivanje. Pogledao sam listu s imenima ostalih mladih koje smo iznenadili na sastanku. Mogao sam još razumjeti one priproste stare ljude koji su još prije komunizma bili zaraženi religijom, ali da ovi mladi ljudi vjeruju u Boga to nisam mogao razumjeti. To su ljudi moje dobi, moja generacija. Zbunilo me sve to.

Ali, onoj djevojci sam sigurno dao dobru lekciju. Viktoru sam još jednom dobacio: „Stari moj, ne umiješ ti to tako dobro. Vidjećeš da se Trnoružica više neće pojaviti!”

Kad sam sledećeg dana došao do Nikiforova, ovaj je upravo preslušavao onog omladinskog vođu. Slušao sam ga zadivljen njegovom taktikom preslušavanja. Stalno je izmjenjivao brutalne, zastrašujuće rečenice s onim prijateljskim; upotrebljavao je grube i blage metode samo da pridobije tog mladog vjernika.

„Vjeruješ li u Boga?”

„Da”

„Ma reci mi jesi li ti ograničen, glup ili sulud?”

Mladi vjernik je odgovorio: „Druže kapetane! Vi ne možete razumjeti zašto ja vjerujem i šta ja vjerujem, jer to je nešto što vam ne mogu objasniti. Vjerujem u Boga jer on živi i stanuje u mom

srcu.”

Nikiforov je pobijesnio: „Zašto kažeš da ja to ne mogu razumjeti? Zar sam ja glup? I ja sam tu knjigu pročitao”, reče on i pokaza na Bibliju. „Ili možda misliš da ne znam čitati.”

Taj mladić je sinoć bio isprebijan i cijelu je noć proveo u zatvorskoj ćeliji gdje mu sigurno nije bilo ugodno, ali sada mu je tako jasno odgovarao: „Sigurno da znate čitati, ali vi trebate oči koje vide, uši koje čuju i srce koje osluškuje šta Duh Božji govori u toj knjizi.”

Oduševljeno i sa zanimanjem sam ga slušao, iako ga nisam razumio.

„Ako vi čitate Bibliju samo da bi je napadali”, nastavi mladi vjernik, „onda nikada nećete razumjeti to o čemu ona govori. Samo vam Bog može otvoriti oči da razumijete ono u što mi vjerujemo i za što smo spremni sve dati.”

Nikiforov ga tu prekide: „Moram priznati da tu neke stvari ne razumijem!”

Mladi vjernik odvrati: „Evo, družo kapetane, sami ste odgovorili na svoje pitanje. Vi to ne razumijete jer ste svoje oči zatvorili istini. Kad bi vi svoje srce otvorili Bogu i svojim očima zaista tražili istinu u Pismu, onda bi vi te riječi razumjeli i one bi za vas postale stvarnost kao što su za mene i za druge ljude. Zašto svoje srce ne otvorite Bogu? On će promijeniti vaš život i ...”

„Zaveži!” - izdera se Nikiforov. „Ne pokušavaj meni tu propovijedati, budalo jedna, inače ću ja promijeniti tvoj život i to zauvijek!” Nikiforov zatim pozva stražu i oni odvedoše mladog vjernika natrag u ćeliju. Kasnije su ga poslali na prisilni rad. Već sam prisustvovao mnogim ovakvim saslušavanjima i nikad nisam razumio smisao svega toga. Vjernici ne popuštaju. Pokušavali su čak i miliciju obraditi.

Nikiforov se vrati natrag i rače mi: „Ovi ljudi su ludaci.” Složio sam se s njim.

Ja sam htio da što više doznam o Nataši Zdanovoj. Budući da je omladinska liga bila odgovorna za mlade, vodili smo neku vrstu protokola o mladima s našeg područja. Tačno znamo ko su, gdje su odrasli, gdje su išli u školu. Imali smo puno podataka i tako mi nije bilo teško da pronađem sve o Nataši. Rođena je na području Donjecka u Ukrajini, u malom mjestancu po imenu Baknaja. Roditelji su joj bili radnici na kolhozu i vrlo siromašni. Da bi postigla bolje obrazovanje i bolji posao, Nataša je još kao mala djevojčica došla svom ujaku u Pertovplavsk. Tu je završila i školu „Maksim Gorki” broj 4.

Već s 18 godina zaposlila se kao lektor u novinama „Petropavlovska pravda”. Kad sam pročitao izvještaj o njoj začudio sam se videći da je u školi bila član Komsomola - naše Komunističke omladinske lige i da je u školi dobila dobro svjedočanstvo. Kad je završila školu, upala je u ruke ovih vjernika i uskoro je postala jedna od njih. Ovo je bio tipičan primjer kako su vjernici hvatali ljude u svoje mreže.

Na kraju sam otišao u ured „Petropavlovske pravde” i zanimao se za nju kao njezin kolega. „Ona je odlična radnica”, reče jedan od pretpostavljenih. „Nikad nismo imali problema s njom. Vesela je, povjerljiva i na nju se može osloniti, izvrsno radi.” Ovakve izjave su me svaki put zbunjivale. Kod drugih radnika je bilo problema s alkoholom, lijenošću, krađama, neradom. Ali kad sam sastavljao izvještaj o vjericima, uvijek su mi govorili na njihovim radnim mjestima da su odlični radnici, povjerljivi i da nikada nisu pijani. Često sam se tome čudio. Ali moja zadatka nije bio da me to sve čudi, nego da što više saznam. „Zašto to želite znati” - upitaše me kad sam se zanimao za Natašu.

„Dva puta smo je našli na tajnim sastancima vjernika. „Ona je vjernica.” Izraz čuđenja prošao je redovima saradnika. Zbunjeno su se pogledali. Izgledali su kao da sam rekao da je gubava ili da je ubica. „Sad kad ste to spomenuli”, reče jedan od njih - a iza toga je slijedila bujica optužbi. Najednom su se promijenili i o njoj su sada samo loše govorili.

Na njenom radnom mjestu ostavio sam obavještenje da me u određeno vrijeme potraži u

policijskoj stanici. Znao sam da će je ta posjeta zastrašiti, a to sam i htio.

Ušla je oklijevajući i sjela nasuprot stolu gdje sam ja sjedio. Vidio sam da ju je strah.

„Koja ljepota”, pomislih, „sad sjedi tu preda mnom, oborila je glavu i gleda u pod.” Pitao sam je zašto je vjernica.

„A šta bih trebala biti?” - odvrati ona. „Alkoholičarka? Prostitutka?” A onda me upitala: „Jeste li čuli što negativno na mom radnom mjestu?”

„Ne, nisam”, rekoh.

„Šta onda imate protiv moje vjere? Činim li time kome kakvu nepravdu?”

„Ne”, odvratih. „Ali jednom si pogriješila i upala si u društvo tih ljudi koji su velika opasnost za našu zemlju.” Još sam joj jednom održao neku vrstu propovijedi i upozorio je na ozbiljne poteškoće koje bi mogle uslijediti ako se ne bude promijenila.

Na kraju sam uvidio da je ne mogu odvratiti od njenog uvjerenja.

Još sam jednom opomenuo da se njezini prijestupi zapisuju u njene lične dokumente i da će biti bolje za nju da je više ne nađemo među vjernicima.

I uprkos svom strahu počela je sa mnom razgovarati zašto ona vjeruje u Boga. Mislio sam da su je udarci i poziv u miliciju dovoljno prestrašili i da nam ona više neće s time zadavati poteškoće. Ali, Nataša je bila djevojka vrijedna svakog spomena.

Dok smo razgovarali, vidio sam ožiljak na njenoj donjoj usni gdje se ugrizla kad sam je tukao.

„Koja šteta”, pomislih. Ožiljak je kvario njeno tako besprekorno lice. Kamo sreće da sam je upoznao u kojim drugim okolnostima! Jer ovakva djevojka bila je moj tip.

Kad sam od nje sakupio sve informacije i završio sa svojom lekcijom, otpustio sam je kratko i strogo. To je spadalo u taktiku mog zastrašivanja. Čestitao sam sam sebi da sam tako dobro izveo svoj posao.

Otpribliže nedjelju dana kasnije opet smo pozvani na jedan pohod protiv tajne crkve. Kao i uvijek prvo sam pogledao kuću na karti. Ovaj put je sastanak bio u ulici Pograšni. Opet smo jurili uz zvuk sirene, ali ovaj nas je put bilo samo šestorica: Aleksandar Guljajev, Vladimir Selenov, Anatolij Litovčenko, Viktor Metejev, Nikolaj Oslisko i ja. Osim njih tu su bili i oni koje sam uzeo za stražu. Kad smo stigli na mjesto sastanka odredio sam stražara na oba dijela ulice. Kad je sve bilo spremno, provalili smo u kuću.

Iznenadjeni i zbunjeni vjernici pokušavali su izbjeći kiši udaraca. Soba je bila malena pa je njih osam vjernika i nas šestorica potpuno ispunilo prostoriju. Vladala je velika galama. „Sitnica za večeras!” - pomislih. A onda mi se pogled zaustavi na poznatom licu. Nisam to mogao vjerovati! Opet je ona bila tu - Nataša Zdanova! I nekoliko drugih ju je isto tako opazilo i već se Aleks pun mržnje uputio prema njoj sa svojom podignutom palicom. A onda se dogodilo nešto što nisam mogao smatrati za moguće. Bez prehodne opomene skoči Viktor između Nataše i Aleksa i pogleda ga izazovno.

„Miči mi se s puta”, povika ljutito Aleks.

Viktor se nije pomakao s mjesta. Pogledao je na Aleksa i prijeteći podigao svoju palicu: „Alekse, da je nisi dotaknuo!”

Pomislio sam da ne čujem dobro. Nevjerovatno, i to baš Viktor, jedan od najbrutalnijih ljudi. On štiti ovu vjernicu!

„Odstupi!”, zurlao je na Aleksa. „Odstupi, inače ćeš imati sa mnom posla.” Štitio je Natašu koja je iza njega čučala na podu. Povrijeđen, Aleks se izderao: „Želiš li je imati samo za sebe?”

„Ne”, odvrati Viktor, „ona posjeduje nešto što mi nemamo. Niko da je nije dotaknuo! Niko!” Morao sam tome što prije učiniti kraj. Aleks sa svojim strastvenim temperamentom već je bio spreman na borbu. „Drži onoga tamo, Aleks!”, rekoh mu glasno i pokazah na jednog vjernika koji

je htio pobjeći. „Za njim!” Aleks se okrenuo i potrčao za bjeguncem. Odahnuo sam s olakšanjem.

Viktor je još uvijek stajao raširenih ruku i štutio Natašu. Takav kakav je izgledao bio je strah i trepet za svakoga ko bi se usudio doći malo bliže. Nataša je sad stajala iza njega i ništa nije shvatala. Ovakav postupak od nas nije očekivala. Dao sam joj znak da ode iz sobe. Brzo se okrenula i otišla. Da ne bi došlo do nesporazuma dao sam to do znanja i ostalima.

To je bio jedan od rijetkih trenutaka u mom životu da me nešto ovako duboko dirnulo. Bilo mi je kao onda kad je u Barisevu umro moj prijatelj Saša. Nataša je zaista posjedovala nešto! Strašno smo je udarali. Opominjali smo je i zastrašivali. Pretrpjela je neopisive boli i uprkos svemu evo je opet tu. Čak je i Viktor to uvidio i to ga je dirnulo. Ona je imala nešto što mi nemamo. Najradije bih potrčao za njom i upitao je šta je to? Rado bih o tome s njom govorio, ali ona je već bila otišla. Ova herojska hrišćanska djevojka koja je podnijela tolike udarce osvajala me i uznemirivala u isto vrijeme.

Ubrzo nakon toga ostavila je Nataša Kamčatku i vratila se natrag u Ukrajinu jer joj je život u novinarstvu postao nemoguć.

Poslao sam njene dokumente Komunističkoj omladinskoj ligi njenog mjesta gdje sam ih obavijestio i o njezinom životu kao vjernice.

Njen odlazak me ražalostio. Prvi put sam osjetio da ovi ljudi nisu ludaci ni državni neprijatelji za što smo ih mi smatrali. Nataša je poljuljala sve moje predodžbe o vjericima.

17. DJELOVANJE POLICIJE

U Sovjetskom Savezu je 1. maj dan svečanosti, parada i izleta, ali i dan kada ljudi posjećuju grobove svojih rođaka i prijatelja i nose im vijence i cvijeće.

1. maja 1970. nazvao me Nikiforov telefonom. Izgledalo je da ima neku izvanrednu ideju. „Kurdakov”, viknuo je uzbuđeno, „uzmi svirače iz Akademije i pođi na groblje u južnom dijelu grada.” Sa sviračima na groblje? Pa je li Nikiforov poludio?

„A šta se tamo događa?” - upitao sam nadajući se da se moja sumnja ne primjećuje u riječima.

„Radi se o vjernicima. Sabralo ih se tamo na groblju na stotine, imaju orkestar i sviraju himne.”

„I šta trebamo raditi tamo? Pomoći im?”

„Nemamo vremena za šalu”, reče Nikiforov hladno. „Sakupi grupu što brže možeš. Smjestite se odmah uz njih i svirajte što možete glasnije.”

„Oh”, pomislih, „tako daleko on ide. Svojom galamom moramo nadglasati njihovo pjevanje. Luda ideja, doduše, ali jako zanimljiva.” Divio sam se vjernicima jer ovaj im je trik zaista lukav. Skup na groblju baš na 1. maj kad je sve u pokretu, zaista izvrsna ideja. Znali su da je na stotine ljudi na groblju i da im u toj množini ljudi ništa ne možemo. Kakva pametna banda!

Na brzinu sam skupio nekoliko članova našeg muzičkog sastava, potrpao ih u kola koja je Nikiforov poslao po nas, i pojurili smo prema groblju. Stigavši tamo, našosmo mnoštvo ljudi koji su se skupili oko kojih dvije stotine vjernika. Mnogi od njih bili su samo slučajni prolaznici koji su se zaustavili da to vide i čuju. Jedino što se dobro vidjelo bilo je nekoliko ljudi koji su na svojim instrumentima svirali hrišćanske pjesme.

Polako, ali sigurno gurali smo se kroz mnoštvo. Ako ljudi žele muziku, sad će je imati.

„Mjesta! Mjesta!” - vikao sam. „Pustite nas da prođemo. Malo mjesta, molim.” Tako smo si prokrčili put sve do sredine gdje su bili vjernici. Stali smo blizu njih i dao sam znak za započetnu svom snagom. Što god su mogli glasnije svirači su započeli svirati vojničke pjesme. I instrumenti i naš repertoar bili su puno bolji od onoga što su ga imali vjernici. „Glasnije!” - vikao sam ja, „glasnije! Nadjačajte ih!”

Svirali smo „Interacionalu” i druge komunističke pjesme kao i sovjetsku nacionalnu himnu. Bilo nam ih je lako nadjačati.

Dok je naš akademski sastav svirao, drugi iz grupe su slikali vjernike da bi kasnije mogli utvrditi njihov identitet. Bio sam bijesan cijelo vrijeme jer smo svoju pravu sliku pokazali pred tolikim svjedocima. „Sergeju, ne brini se za to”, reče mi Viktor koji je primijetio moje razočaranje i bespomoćnost. „Račune ćemo kasnije srediti. Sad znamo koji su.”

Tog smo trenutka vidjeli da ti nesrećni vjernici nastavljaju i dalje svoj skup na groblju. Zbog ovako velikog broja posjetilaca, ne možemo se dati na posao. Nakon što su svi vjernici fotografisani, naredio sam da se instrumenti spreme. Odlučio sam da ovi neće umaći svojoj kazni.

Brzo nam se za to pružila mogućnost. Racija je slijedila drugi, u prosjeku svaki četvrti dan po jedna. Naši pohodi nisu bili samo hapšenja vjernika nego smo puno više težili za tim da svu hrišćansku literaturu koju su oni dobijali iz inostranstva pokupimo od njih.

Često sam se pitao: kako jedan rukom napisani tekst u nekoj bilježnici može biti tako opasan za našu državu? Nisam u tome vidio nikakve opasnosti, ali Nikiforov je stalno o tome govorio.

„Dobro”, mislio sam, „ako želi imati literaturu nek mu onda bude.” Mnoštvo smo toga nalazili! Jedna brošura često nam je dolazila pod ruku. Bila je ispisana na mašini za umnožavanje, a izdata negdje u Ukrajini, nekoliko hiljada kilometara odavde. Bila je poslata našim vjernicima u ovom

dijelu Sibira. Kad mi je ta brošura prvi put došla pod ruku, pomislio sam: „Gledaj, oni se i organizuju.” U saradnji s drugim vjernicima u Sovjetskom Savezu dobijali su ovi na Kamčatki literaturu izvana. Jednom je Nikiforov podigao tu brošuru i sav bijesan i ljut galamio: „Ovo! Vidiš li to? Povezani su s drugim vjernicima u Bakuu, Ukrajini, Kijevu, Lenjingradu, svugdje? Ovo je nacionalna zakletva da će potkopavati naš društveni sistem!” nastavio je dalje bijesno mahati s tim.

Ta literatura iz katakombi postala je sastavni dio života u Rusiji. U to nije spadala samo ilegalna hrišćanska literatura, nego i djela poznatih pisaca kao na primjer Aleksandra Solženjicina. Budući da je svu literaturu za izdavanje kontrolisala vlast, širili su se rukom ili mašinom pisani tekstovi zabranjenih knjiga, novela i priča u cijelom Sovjetskom Savezu. Ta strogo zabranjena literatura bila je omiljeno štivo oficira i pitomaca na Pomorskoj akademiji. Dobro sam to znao, i sam sam je čitao. Solženjicinova djela išla su među pitomcima od ruke do ruke.

I hrišćani su se tako organizovali. Biblijske citate pisali su rukom ili mašinom i onda ih rasturali. Pronalazili smo i nova džepna izdanja Biblije koja su iz inostranstva stigla k nama. Znao sam da u Moskvi ima posebna organizacija koja kontroliše uvoz tih knjiga. Nisam znao u čemu im se sastojao posao, ali bila je činjenica da nisu bili baš uspješni.

U mojim očima ta literatura je bila besmisao. Pokušavao sam je čitati, ali mi nije bilo jasno šta je tu bilo tako privlačno. Kod jednog našeg pohoda, pokušao sam jednom visokom, snažnom vjerniku istrgnuti knjigu iz ruke. Da je htio mogao mi se oduprijeti. Znao sam da mu na kraju moram to oteti, iako neće biti lako. Stajao je i držao knjigu u rukama kao da je to nešto najdragocjenije na svijetu. Udarao sam ga, ali on nije popuštao. Na kraju sam ga udario u trbuh. Skupio se i knjiga mu je pala iz ruku. Uzeo sam je i pogledao. Zašto li je samo vjernici toliko čuvaju. U našim očima je bila potpuno bezvrijedna. Jednoga dana, 1970. godine, pozvao me opet Nikiforov k sebi. „Kurdakov, pogledaj šta imamo”, reče mi kad sam stupio u njegov ured. Pokazao mi je na časopis kojega su vjernici na primitivan način izdali na nekoj potajnoj mašini za umnožavanje.

„Odakle vam to?” - upitah.

„Jedan naš doušnik mi je dao”, reče on cvatući od zadovoljstva. „Rekao mi je i mjesto gdje se toga još može naći!”

Za Nikiforova su najradosniji trenuci života bili kad je mogao vjernicima ući u trag. Ovaj entuzijazam nisam mogao dijeliti s njime. Lično sam želio uspjeti u partiji, zaraditi puno novaca, a sad evo sve više ulazim u struju policijskog posla i činilo mi se da je poziv policijskog oficira zanimljiviji od onoga mornaričkog.

„Dođi ovamo Kurdakov”, reče mi Nikiforov. „Sad ću ti nešto pokazati.”

Stali smo pred plan grada i on pokaza na Partizansku ulicu broj 64.

„Čija je to kuća?” - upitah.

„Tu stanuje jedna vjernica, udovica imenom Ruančenko sa svojom mladom kćerkom. Starija se kći zove Marija, 22 su joj godine i živi negdje drugdje. Vjerovatno je udovica te stvari sklonila ili u svoju kuću”, on pokaza na plan, „ili u stan svoje kćeri!”

„Kad trebamo tamo otići?” - upitao sam.

„Sutra popodne.”

„Koliko nas treba?”

„Samo četvorica. Ne smijemo trošiti puno novaca”, reše on i nasmija se kao da je to neka šala. Racija na literaturu bila je drugačija od onih na ljude. Da bi joj dali izgled legalnosti, pošao bi jedan uniformisani policajac u kuću koju je trebalo pretresti. Na samom cilju zaustavio bi tri ili četiri „druga” na ulici i zamolio ih da budu svjedoci pretrage. Ti „nezainteresovani prolaznici” gledali bi šta ovaj radi tako da poslije niko ne može reći da je milicioner nešto ukrao. Mi smo se s tim šalili,

ali morali smo o tome ćutati. Već smo mnogo puta išli u potragu za knjigama i sve smo radili na isti način.

Ja sam potražio milicajca koji bi vodio „pretragu”, a njega smo trebali samo reda radi. Milicajac i nas četvorica smo ušli u kola i krenuli do Partizanske ulice koja je bila na brdu i odozgo se mogao vidjeti cijeli zaliv. To je područje malih bijelo okrećenih kućica. Mi smo malo prije izišli iz kola i kao nedužni „prolaznici” išli pješice, a milicajac se vozio dalje autom do kuće, izašao, krenuo kući i pokucao na vrata. Jedna 45-godišnja žena mu je otvorila vrata. Milicajac reče: „Imam naređenje da vam pretražim kuću jer smo ćuli da posjedujete ilegalnu literaturu.” Onda se okrenuo i pokazao na nas. „Ovo su tamo prolaznici koje sam zamolio da budu svjedoci, jer tako zakon nalaže.”

I šta je ženi ostalo drugo nego da nas pusti unutra.

Ušli smo unutra i razgledali. Siromašna, mala kućica, onakva kakvu su imali svi vjernici, a znali smo zašto oni tako bijedno žive. Kad se doćulo da je neko vjernik, onda se s njim postupalo kao da je gubav, dalo mu se najgori posao, posao koji je bio slabo plaćen.

„Ljudi, pogledajte ovo ovdje”, reće nam milicajac. Ostavili smo tada našu ulogu slučajnih prolaznika i dali se revno na posao.

„Jeste li vjernica?” - upitao sam ženu.

„Da, jesam”, reće ona. „Vjerujem u Boga, ali ako vi tražite literaturu, ja je nemam.”

„To ćemo vidjeti”, odgovorio sam oštro.

„Ja sam vjernica i ako hoćete, uhapsite me”, nastavila je dalje žena.

Pogledao sam je. „Kakvo samo držanje ima ta žena!” - pomislih. Pošli smo pretraživati. Otvorili smo ormar i sve pobacali iz njega, otvorili kofere, derali jastuke, kidali madrace i cijelu kuću stavili na glavu. Na kraju smo još porazbijali preostalo pokućanstvo. „U svakom slučaju ovdje nema ništa!” - rekoħ. A onda mi je odjednom palo na pamet da ona to ne skriva ispod poda kao što sam ja nekada u Barisevu skrivao oružje. Milicajac je imao kod sebe jednu polugu i sjekiru i tako smo počeli u hodniku dizati dasku po dasku. Skoro smo već bili digli pola poda i jedan od nas je skoćio u neko udubljenje i dobro ga posvijetlio džepnom lampom.

„Ovdje dolje nema ništa”, viknuo nam je.

„Doći nazad!” - rekoħ mu. „Izgleda da ovdje nema ništa. Idemo!” Ljuti zbog neobavljena posla krenuli smo ostavivši kuću u najvećem neredu. Ovakav tok racije na literaturu postao je potpuno normalan i uvijek je bio isti. Nismo se zbog toga puno brinuli jer nam ti ljudi nisu ništa znaćili. Jer šta su oni mogli napraviti? Źaliti se u policiju? Ta mi smo policija. Nisu se mogli obratiti ni na višu instancu, jer smo mi od njih dobijali naredbe. Znali smo da nam se mogu ništa i zato smo se tako ponašali.

Kad smo se vratili natrag pričali smo Nikiforovu o svom neuspjehu. Dok smo mu to pričali, on je buljio u prazno i tapkao prstima po stolu.

„Nešto tu nije u redu”, reće zamišljeno. „Znam da ona ima vezu s tim knjigama za vjernike. Pitam se samo da to nije kod njezine kćeri, kod one koja nije s njom.

„Majka će je u međuvremenu upozoriti”, rekoħ ja.

„Naravno”, potvrdi Nikiforov, „i ona će sada sigurno biti na oprezu... Eh, sad znam!” - reće sjetivši se nećega. „Vas dvojica”, pokaza na Viktora i mene, „vas dvojica ćete joj postaviti zamku. Pođite njezinoj kući i pretvarajte se da ste ribari ili mornari koji su dobili malo dopusta. Uvedite je u razgovor i usput joj nabacite da bi nešto htjeli saznati o Bogu. Ti glupi vjernici svakom pričaju o Bogu samo ako vide da koga mogu obratiti.”

„Izvršno! Mođda ćemo tako nešto uspjeti!” - rekoħ ja. To je dobro zbog promjene u našem poslu. Nikiforov pogleda u njene dokumente i reće: „Zove se Marija Ruanćenko.” Rekao nam je i

adresu i ostale pojedinosti. „Radi se o trgovini povrćem koja se zatvara naveče u 6 sati. Od sada pa nadalje vaša je stvar šta ćete raditi.”

Viktor i ja napustismo zgradu oko 4 sata. Imali smo dva sata vremena da smislimo dobru zamku za Mariju. Oko 5 i 30 krenuli smo prema autobuskoj stanici na kojoj bi ona trebala oko 6 sati izaći iz autobusa.

„Slušaj”, rekoh Viktoru, „ne zaboravi, mi smo ribari koji su dobili kraći odmor. Kad smo bili na moru, skoro smo se utopili i ta nesreća nas je navela da razmišljamo o Bogu. I sad smo došli k njoj pitati je da li nam ona može dati kakvu literaturu koja će nas dovesti do Boga. Ona će se tu sigurno zaletjeti. I kad stvari iznese, uhapsićemo je i stvar je riješena.”

„Fantastično”, reče Viktor zadivljeno jer mu je naša uloga odgovarala. „Ali nemoj odmah preći na stvar, inače će postati nepovjerljiva.”

Tumarali smo još neko vrijeme po stanici gdje je Marija trebala izaći. Za nekoliko minuta stigao je autobus koji smo čekali i jedna djevojka izađe iz njega. Po slici koju nam je dao Nikiforov bilo nam je lako vidjeti da je to Marija. „Idemo!” - dobacih tiho Viktoru. Pošli smo za njom i uskoro smo je stigli. Da možemo lakše odglumiti svoju ulogu ribara uzeli smo sa sobom nekoliko boca votke. I dok smo joj prilazili jedan s jedne strane, a drugi s druge, dobacih joj veselo: „Hej ljepotice! Možemo li te malo otpratiti?”

„Ne hvala!” - odgovori Marija hladno.

Pogledao sam je upitno. Iako je djelovala jednostavno i ozbiljno, bila je zgodna.

Viktor je tražio pravu riječ, stavio joj ruku na rame i rekao: „Lutko, kako bi bilo da popijemo koji gutljaj kod tebe, a onda ćemo poći negdje na ples da provedemo večer.”

Budući da nas se nije mogla otarasiti, postajala je sve opreznija: „Ne hvala. Ne pijem i ne želim nigdje izlaziti.” Stalno je pokušavala da nas se riješi, ali mi se nismo dali.

„Sve što želimo je jedan razgovor, da nešto malo popijemo i malo zadovoljstva. Sedam dugih mjeseci proveli smo u ribarenju i sada bismo se htjeli malo odmoriti i porazgovarati.”

Izgledala je kao da zaista ne zna šta bi s nama.

„Čini mi se da ste već i previše popili”, reče ona. Odvratih joj, nadajući se da ćemo konačno probiti led: „Jasno je nama da nas alkohol muči, ali ne znamo kako ćemo ga se osloboditi. A i zašto bismo s tim prekinuli? Šta drugo uopšte imamo od života?” Time smo joj dali mogućnost da počne govoriti o Bogu, ali ona je bila oprezna. Opet smo nastavili: „Cijeli svoj život proveli smo na moru. Naši roditelji i djedovi bili su vjernici. I mi smo ponekad o vjeri razmišljali, ali votka je ostala najbolji prijatelj jednog pomorca.”

Okrenula se i pogledala nas ispitivački kao da se zaista htjela uvjeriti da smo mi samo ribari. U međuvremenu smo stigli do vrata jedne trošne male kućice. „Ovdje stanujem”, reče ona. „Moram sada ići.” Zaustavila se na vratima i očito čekala da mi odemo.

„Možemo li ući na čašicu i na malo razgovora?” - molili smo je i stali sasvim uz nju. „Kako se ti uopšte zoveš?”

„Marija”, odvrati ona. Otvorila je vrata i ušla unutra, a mi za njom. Imala je dvije male, ali uredno pospremljene sobice. Sjeli smo.

„Ko nam može odgovoriti na životna pitanja?” - rekao sam nakon izvjesnog vremena pričinjavajući se da sam pijaniji nego što sam bio. „Bog i sve te stvari... to nadilazi poimanje jednog ribara.” Ona se negdje nečim zaposlila. Pogledao sam prema Viktoru i zavrteo glavom što je trebalo značiti „ovo je tvrd orah!”

Budući da smo imali votke kod sebe, Viktor izvuče jednu bocu i stavi na sto. „Marija, donesi nam čašice!” - zamolih je ja. Donijela ih je, stavila pred nas i mi smo ih pune natočili. Kad je na trenutak izašla iz sobe, sagnuo sam se Viktoru i rekao mu šapćući: „Ova nije luda, ta ti je jako

lukava. Moramo se puno više truditi da joj podmetnemo zamku. Šta misliš, zna li ona da smo iz policije?”

I prije nego što je on mogao bilo šta odgovoriti, ona se opet vrati u sobu, a ja joj reko: „Marija, pogledaj! Nemamo više votke! Molim te budi tako dobra i donesi nam iz prodavnice jednu. Molim te, Marija” Smiješio sam joj se. Vjerovao sam da je ona konačno shvatila da smo ribari. Bila je spremna otići i ja sam joj dao novac. Čim je izišla iz kuće, skočili smo i počeli sve pretraživati. Gledali smo u ormare, ispod kreveta, svugdje gdje smo mogli naslutiti da bi mogla imati knjige. Ako je koju imala, sigurno je to dobro sakrila. Gledali smo sve opet staviti u red da ne bi mogla u nas posumnjati. Mogao sam primijeniti onaj način pretrage kakav smo upotrijebili kod njene majke, ali smo ovaj put namjerno htjeli sakriti svoje pravo lice. Viktor je držao stražu, gledajući kroz prozor, a ja sam sve prekopavao. Ali nismo upjeli pronaći niti jedan sumnjivi komadić papira.

„Sergeju, sjedi”, reče Viktor, „eto je, ide.”

Nekoliko minuta kasnije već je Marija bila u sobi i donijela nam votku. Pogledao sam je i činilo mi se da je mirna. Bio sam siguran da je povjerovala našoj priči. Namignuo sam Viktoru. Sad smo počeli piti iz boce. A ja sam joj počeo pričati kako smo bili u Japanu, zatim u Vijetnamu, pa duž Kalifornije, onda u Kanadi, pa na Havajima. Priča je bila veličanstvena, živahna, iskičena. Viktor je sjedio uz mene i dok je slušao tu moju priču jedva se svladavao da se ne nasmije. A onda je on pričao o svojih sedam mjeseci na otvorenom moru. Njegova priča i nije bila tako loša, ali mislim da je moja bila bolja. Nikiforov nam je, misleći na sve, dao i prilično novaca koji smo sada ponosno pokazivali kao da je to naša višemjesečna plata. Listali smo novčanice tako da ih i ona može stvarno vidjeti. „Dođi s nama!” - reko joj. „Imamo pune džepove novaca i možemo provesti lijepu večer. Dođi, idemo negdje nešto pojesti i popiti.”

Onda sam nešto drugo počeo pričati - kako sam jednom pao s broda u more i skoro se utopio. I gledajući tako smrti u oči, spoznao, spoznao sam da se u životu mora nešto više postići. Dok sam ja to njoj sve pričao i ređao jednu laž za drugom, Viktor se trudio da se ništa ne primijeti na njegovom licu.

„Kad je naš brod stigao u luku”, nastavih ja, „shvatio sam da mi je ovo sigurno bila opomena da moram tragati za Bogom.” Okrenuo sam se prema njoj i pogledao je sa svom ozbiljnošću koju sam mogao pokazati. „Već smo se mnogima obraćali, ali nam niko ne zna kazati nešto o Bogu. Znaš li ti nešto o njemu? Možda imaš kakvu knjigu ili časopis koji bi mi mogli pomoći da nađem Boga?”

Pitanje je sada palo. Kako li će ona reagovati? Ona uopšte nije izgledala glupa. „Ako tako ozbiljno tražiš Boga, zašto onda piješ? Zašto svoj život truješ alkoholom?”

Pitanje je bilo na mjestu. Pametna djevojka. Ali neću dozvoliti da me jedna žena dovede na tanak led. Reko joj: „Kad je čovjek sam, onda je votka dobar drug. Ali ako bih pronašao Boga, ovo mi sigurno više ne bi trebalo. Ali kako ću ga pronaći?” Slegnuo sam ramenima. „Izgleda da to niko ne zna.”

Pričao sam nešto slično tome i dalje i stalno sam joj davao mogućnosti da me prekine i kaže mi da je vjernica ili da mi može dati neku literaturu. Svoju sam priču završio riječima: „Kad bih mogao makar nekoga pronaći ko bi mi pokazao put do Boga ili mi dao kakvu literaturu u vezi s tim. Ja bih to platio.”

Čekao sam. Viktor i ja smo se pogledali. Hoće li nam upasti u zamku? „Pogodio sam”, pomislih, „sad je imamo!” Ako nam od nekuda izvuče literaturu, uhapsićemo je i odvesti Nikiforovu i ispričati mu sve ovo što smo doživjeli.”

„Nema nikakve literature”, reče ona konačno. „Ali uvjeren sam da ako vas dvojica iskreno

tražite da ćete ga jednoga dana i pronaći.”

Viktor i ja smo se pogledali. Bilo nam je jasno da smo izgubili. Možemo prekinuti i otići. A šta bismo još ovdje tražili? Ustali smo, zaželjeli joj laku noć, zahvalili se za njezinu dobrotu i otišli.

Čim smo izišli na ulicu reče mi Viktor: „Sergeju, ovo je bila baš uzbudljiva priča. Skoro si me uvjerio da si vjernik. Budi srećan da te nisam uhapsio!”

Nasmijao sam se, a onda opsovao i rekao: „Šta ćemo samo Nikiju kazati?” Već nam je prije glasno nagovjestio: „Dvije ćelije već čekaju na majku i kći. Samo mi donesite i jedan dokaz protiv njih i obje ćemo uhapsiti. Time bismo se i njih riješili?” Nikiforljeve ćelije ostaće prazne. Bilo nam je jasno da će pobijesniti kad nas ugleda.

Kad smo stigli natrag, pričali smo mu oklijevajući šta se sve dogodilo. U početku je izgledalo da od bijesa ne može doći do riječi, a onda je eksplodirao: „Dali ste se prevariti od jedne glupe žene!” Izgleda da nije mogao shvatiti da se takvo šta može dogoditi.

Gospođa Ruančenko i njena kći Marija umakle su tu veče Nikiforovu, ali neće dugo ostati na slobodi. Jednom će ih sigurno uhapsiti i poslati u zatvor u Magadan.

„Kurdakov”, reče mi Niki jednog dana, „tvoja grupa ubraja se među najbolje u zemlji. Iz jednog informativnog dopisa koji sam dobio od glavne uprave mogu ti reći da ti ovaj posao obavljaš bolje od mnogih u zemlji. Tvoja grupa ubraja se među najbolje.” Ove riječi su me, naravno, razveselile, jer ova pohvala, kao i moja uspješna djelatnost vođe omladinske lige Kamčatke, bile su veoma značajne za moj daljnji uspjeh.

Svako ko u Sovjetskom Savezu želi uspjeti mora biti uporan i politički podoban. A to je bilo upravo ono što sam namjeravao. Nikiforljevo ohrabrenje me podsticalo u mojim nastojanjima da uvijek budem prvi. I moji ljudi su se ugledali na mene i bili su sve brutalniji.

Jedne večeri smo napali grupu vjernika u kući na južnoj periferiji Petropavlovska. Izgleda da su nekoliko sekundi ranije bili upozoreni, jer kad smo uletjeli kroz vrata već su neki bježali, a i drugi za njima. Uхватili smo ih, udarali i bacali na pod. Među njima je bio i stariji, sijedi čovjek koji nije više mogao tako brzo hodati. Aleksandar Guljajev ga je dohvatio, okrenuo oko sebe i doviknuo mu: „Čuvaj se djede!” Starac je samo micao usnama. Vidjelo se da moli.

„Je li to razgovaraš s Bogom?” - zagrmio je Aleksandar na njega. „Eh, sad ću te naučiti kako se s Bogom govori! Ili bi ti možda radije išao ravno k Bogu?” Dobro ga je zadržao, a onda ga udario snažno u trbuh i zadao mu jedan karate udarac u vrat. Nakon tri dana starac je umro od posledica.

Naša grupa je tokom vremena razvila različite načine u brutalnim postupcima prema vjernicima. Ako smo raciju željeli brzo završiti i uhapšenike što prije dopremiti u policijsku stanicu onda smo primijenili „brzi postupak”. Ako samo sebi nekad htjeli priuštiti kakvo zadovoljstvo, tada smo iskoristili priliku i vježbali se na njima boksu i džudou. U tom slučaju upotrebljavali smo „polaganu tehniku”. Tako me je jednom Viktor pitao kad smo išli na raciju: „Sergeju, kako ćemo danas, brzo ili polagano?” Trenutak sam o tome razmišljao, a onda mu odgovorio da ćemo prema prilikama. Ponekad su mislili kao i ja, a ponekad su mrmljali: „Zašto ne bismo požurili, riješili se toga, a onda imali više vremena za zabavu s djevojkama?”

„Brzi postupak” sastojao se uglavnom od karate i džudo udaraca koje su Viktor i Vladimir, naši prvaci u boksu jako dobro znali. Da bi se jednog vjernika riješili samo jednim udarcem, znali su tačno kako i gdje ga treba udariti. Kad bi već svi ležali po podu, vođe bi odvukli u kola, a od drugih izvlačili lične karte i zapisivali ih, a onda bi se odvezli do stanice i tamo predali svoj plijen. Ubrzo iz toga odlazili bismo u kakav bar ili klub.

Ova vrsta postupaka donosila je vjernicima najteže povrede. Poslije jedne racije dvije žene su umrle od tih udaraca. Za njihovu smrt sam saznao kad sam u jednom pravnom postupku trebao

svjeodočiti protiv žene koja je svojoj kćeri branila da nosi značku omladinske lige. Majka je bila optužena kao neprijatelj države i antirevolucionarka. Sudija je zahtijevao od nje da objasni svoje držanje. Onda nam je pričala kako je njena tetka umrla od udaraca koje je dobila od grupe „policijskih nasilnika”, tako nas je zvala, jer je bila na jednom sastanku vjernika. A zatim reče: „Kad je moja tetka bila spremna umrijeti za svoju vjeru, odlučila sam da ću se i ja više zauzeti za moje uvjerenje. I ne mogu dozvoliti da moja kći nosi značku onih koji su mi ubili tetku.” Sigurno je moja grupa bila ta koja joj je ubila tetku jer smo mi bili jedini u gradu.

Sud je zataškao stvar i izvještaj nije išao dalje. Poslije je bilo i drugih dokaza da su ljudi umirali od naših udaraca. Ponekad smo ih povrijedili i više nego što smo namjeravali tako da su oni umirali ili su ostali sakati. Tu i tamo je i nož Sergeja Kanonenka učinio svoje. Ali mi se zbog toga nismo žalostili. Jer što god je racija bila krvavija, to je Nikiforovljeva čestitka bila srdačnija. Izvještaji s podacima, povredama i smrtnim slučajevima koji su nastali prilikom našeg napada slati su u Moskvu. Ali mi zbog toga nikad nismo bili opomenuti. Ne može se kazati da smo bili banda nasilnika ili anarhista koji su prelazili preko svog ovlašćenja, jer nije s našim postupcima bio upoznat samo Nikiforov, nego i „Gorkom” i Moskva. Imali smo i dokaze da je Moskva pročitala naše izvještaje jer su nam često javljali svoje gledanje na sve to.

Što smo duže radili taj posao, to su naši podvizi bili žešći i grublji. Najviše su stradali stariji ljudi koje smo lomili kao komad namještaja. Nismo pravili razlika između muškaraca i žena. Nikiforov je često govorio: „Zar je žena ubica manje opasna od ubice muškarca?” Time nam je htio kazati da sa svima trebamo jednako postupati. Moral nam je sve dublje pado. S vremenom sam počeo primjećivati da ovaj proces brutalizacije nije kod mene bio ograničen samo na određeno područje u mom životu. On je, štaviše, počeo zahvatati svaku moju misao i svaki moj čin. Bio sam svjestan te promjene u sebi koja se odražavala u mom radu s omladinom kao i mojim odnosima prema oficirima i pitomcima. Tu promjenu su primijetili čak i oni iz moje grupe. Tako mi jednom jedan reče: „Sergeju, postao si grub. Šta se s tobom dogodilo?”

To njegovo pitanje me izbacilo iz kolosijeka i sam sam se upitao: „Sergeju, šta se s tobom dogodilo?” Okrutni, bezobzirni osjećaji koji su me obuzimali za vrijeme racije sad su prožimali svaki dio mog života.

Promjene su se najviše primjećivale u mom životu kao vođe Omladinske lige. Dok sam prije svoj položaj iskorišćavao da pomognem mladim pitomcima da mogu stići do svog cilja uprkos svojim pogreškama, sada me se jedva ticalo hoće li neko biti otpužen ili ne i hoće li time njegova karijera zauvijek propasti. Na samom početku samo počeo osjećati neko neodređeno raspoloženje, ali to je bilo tako nejasno i nisam mogao shvatiti pravi uzrok svega toga. A nisam imao ni vremena da o svemu tome razmišljam. Akcije su dalje tekle svojim redom.

Bližilo se ljeto 1970. Vjernici su, da bi se od nas zaštitili, izmislili novu metodu. Podijelili su se u manje grupe i sastajali su se po grupama, najviše 8-10 osoba. Ova taktika nas je prisiljavala na sve češće racije tako da do svih stignemo. Počeli su pred vrata postavljati stražu. Najčešće su to bila djeca koja su ih na vrijeme upozoravala. Na dogovoreni znak sve bi za čas posakrivali, i literaturu i magnetofone na kojima su imali snimljene neke religiozne emisije iz inostranstva. U nekim slučajevima je straža vjericima na vrijeme javila naš dolazak tako da su se svi uspjeli posakrivati dok bismo mi stigli.

Vijest o našim racijama proširila se cijelim gradom i cijelom pokrajinom. Stanovništvo Kamčatke, 250.000 ljudi, počelo je pričati o našem poslu i brutalnim posledicama. Ova opštepoznata stvar razbijesnila je Nikiforova jer nam je on uvijek iznova govorio da ne smijemo dopustiti da nas ljudi vide šta radimo i da se onda priča kako u Sovjetskom Savezu nema vjerske slobode. I iz Moskve su nam naređivali da naše racije na vjernike ni u kojem slučaju ne smiju doći u

javnost.

Jedan daljnji obeshrabrujući vid našeg rada bio je taj što je izgledalo da broj vjernika raste što mi više napadamo. Prema Nikiforljevim procjenama na Kamčatki je bilo oko 30.000 vjernika. To smo i mi mogli potvrditi. U 150 racija koje sam ja vodio rijetko kad smo jedno lice vidjeli dva puta. Uvijek su se skupljali novoobraćenici i to je bio dovoljan primjer kako su vjernici sposobni zaraziti druge svojim otrovom. Da te grupe razbijemo, morali smo sve češće provoditi svoje racije, a to je zahtijevalo vremena. Nikiforov je na kraju sastavio plan racija i objesio ga na zid. Tako smo mogli bolje sastaviti svoj plan racija i do kraja se za to zauzeti. Ali često se događalo da u jednu večer nismo uspjeli izvesti obje racije, pa je druga morala ostati za iduću sedmicu.

S druge strane mnoštvo tih racija bilo je jako dobro za nas jer smo dobijali svojih 25 rubalja po raciji, svejedno da li je bilo 8 ili 20 ljudi.

Još nam je nešto upalo u oči, a to je bilo da smo među vjericima susretali sve veći broj mladih ljudi. Na nekim sastancima je bilo čak i male djece. I Moskva je o tome bila obavještena. Označili su to kao „opasan fenomen” kojemu u svakom slučaju treba stati na kraj. Uznemiravao me taj sve veći interes mladih za religiju. Smatrao sam se specijalistom za omladinu i mislio sam da poznajem rusku omladinu. Ali zašto se sve veći broj mladih nalazi na tim sastancima, bilo mi je potpuno nejasno. Jer oni su jako dobro znali šta za njih i njihovu budućnost znači ako ih tamo pronađu. Bili su stvorenja naše komunističke države, a evo sve se više okreću prema religiji! Ozbiljno sam se pitao šta to njih toliko privlači. U mislima sam se sve češće bavio Natašom. Ona je bila jedna od nas; jedna od naše ruske omladine. Šta je ona vidjela u religiji? Šta je za nju bio Bog da je za njega bila spremna podnijeti tolike naše udarce?

Veliki interes mladih ljudi za Boga uznemiravao je duhove u Moskvi. Vodeći ljudi protivreligiozne organizacije došli su na Kamčatku da održe posebne seminare kako bi okončali taj krajnje opasan interes među stanovništvom. Iz njihovih govora saznali smo da se s tim problemom bore i u drugim dijelovima Sovjetskog Saveza.

Nisam mogao uporediti život ovih mladih vjernika sa životom omladine iz moje lige s kojima sam se susretao. Moja je omladina kao i ja odrasla u komunističkom duhu. U svojoj najranijoj mladosti upoznali su komunističku nauku, vjerovali su u nju i bili su spremni potpuno se predati tome. Međutim, kad su počeli sagledavati život u njegovoj realnosti, uočili su protivrječnosti između komunističkih parola i stvarnosti. Mnogi su zbog toga postali grubo i cinični, a neki su našli izlaz u alkoholu.

Upoređivao sam ovaj prazni, besciljni život ispunjen grubim cinizmom sa životom omladine koja se okrenula prema Bogu. Kontrast je bio previše uočljiv i u meni je izazivao pitanja i sumnje.

18. RIJEČI KOJE MI VIŠE NISU DALE MIRA

U junu 1970. sjedio sam u čekaonici policijske stanice zajedno s Anatolijem Litovčenkom, Vladimirom, Viktorom i još s drugom dvojicom ili trojicom drugih. Držali smo našu redovnu stražu i čekali kad će doći naređenje da krenemo u napad na vjernike. Podijelili smo vrijeme na naše planirane akcije i na stražu gdje smo čekali poziv. Tako smo mnoge sate proveli u čekaonici i za to smo dobijali svoju redovnu platu.

Tog dana je došao Nikiforov k nama i rekao: „Kurdakov, pođi s jednim svojim momkom dolje u podrum i zapali onu literaturu koje se toliko nagomilalo.”

Racije su u zadnje vrijeme toliko učestale da se brzo stvorilo čitavo brdo tih knjiga. Na prvi pogled to je izgledalo kao potpuno bezvrijedna literatura. Pisana je ili štampana na jeftinom papiru, ali ono što je rukom pisano bilo je jako precizno. Kad sam vidio čitavo brdo toga, pitao sam se da li su oni uopšte i imali vremena za nešto drugo kad su se bavili samo tim prepisivanjem?

„Kladim se da ih ruke bole od pisanja!” - reče Viktor i mi se nasmijamo.

Dolje u sanduku kraj peći moglo se naći svakakve literature. Bilo je rukom ispisanih priča koje su na vrlo razumljiv način govorile o Bogu tako da to i djeca mogu razumjeti. To je i bilo namijenjeno djeci.

Pozvao sam Vladimira Selanova da pođe sa mnom. Pošli smo niz stepenice dolje u takozvani „podrum otrežnjenja”. Tog dana nije bilo tamo nikakvih pijanica. U jednom uglu pokraj peći bila su tri velika drvena sanduka. Dva od njih bila su puna zaplijenjene literature. „Naloži vatru”, rekoh Vladimiru, na što on istrgnu nekoliko papira, baci ih u peć, zapali šibicu i vatra planu.

Vrata na peći ostavili smo otvorena i stalno smo ubacivali knjige i bilježnice. Usprkos tako jakoj vatri bilo je u podrumu dosta hladno. Poželio sam nešto popiti da se iznutra zagrijem pa sam zamolio Vladimira da ode gore i da nam nešto donese. Sam sam nastavio s poslom i ubacivao pune pregršti listova u peć i gledao kako ih plamen obuzima. Ovo zaista i nije bilo ni za šta drugo.

„Šta ta omladina samo nalazi u tome?” - pitao sam se. Opet sam morao misliti na Natašu i spopala me velika znatiželja.

Često sam te knjige prelistavao kad smo se vraćali s racije. Pokušao sam čitati nešto od svega toga, ali ništa pametno u tome nisam našao. Sve što sam razumio bila je biografija nekih ljudi. Bilo je pisano kao i svaka druga istorijska knjiga, samo puno dosadnije.

Sada kad sam bio sam u podrumu, dok je Vladimir otišao po votku, opet me spopala znatiželja. Šta su samo Nataša i ostali mladi u tome našli? Uzeo sam jednu malu knjižicu i počeo iz nje čitati. Bio je to odlomak iz Lukinog jevanđelja pisan rukom. Najvećim dijelom 11. poglavlje, ali nedostajalo je nekoliko redova. Zaključio sam da je to bilo pisano prema sjećanju, pa jer se pisac nije mogao svega sjetiti ostavljao je prazno da bi to kasnije nadopisao.

Čitajući tako, privuklo me nekoliko riječi. Bila je to kao neka molitva ili nešto slično. Kad sam to htio bolje pogledati, čuo sam korake na stepenicama. Vladimir se vratio i donio votku. Brzo sam istrгнуo nekoliko stranica iz bilježnice gdje su te riječi bile ispisane i gurnuo ih u džep.

„Evo je!” - reče Vladimir kad uđe s votkom. Dobro smo povukli nekoliko puta iz boce, a onda nastavili spaljivati preostalu hrišćansku literaturu. Kad smo završili, zatvorili smo vrata i otišli nazad u čekaonicu.

Čim mi se te večeri pružila prilika da budem sam, a bio sam na Pomorskoj akademiji u svom krevetu, izvukao sam papire iz džepa i počeo čitati. Isus je razgovarao s nekim i počeo ga učiti. Bio sam znatiželjan i čitao sam dalje. To ni u kom slučaju nije bila protivdržavna literatura jer je bilo napisano kako se postaje boljim čovjekom i kako treba oprostiti onima koji nam čine nepravdu.

Odjednom mi je izgledalo da te riječi nisu samo na papiru nego da prodiru u moje srce. Čitao sam dalje i dalje zadubljen u Isusove prijateljske riječi. To je bilo upravo suprotno od onoga što sam očekivao.

Potpuno me ostavila moja nesposobnost za razumijevanje i moja zasljepljenost očiju i duha i ja sam razumio te riječi koje su mi prodirale u srce. Činilo mi se kao da je neko sa mnom u sobi ko me poučava i tumači mi ove riječi. Stalno sam ih iznova čitao i razmišljao o njima. To je, dakle, ono u šta Nataša vjeruje... Te riječi su me pogodile. Osjećao sam se nesigurnim i bilo mi je kao nekome ko se kreće u nepoznatom prostoru. Nakon što sam nekoliko puta pročitao isti tekst, stavio sam ih na stranu, ali riječi su mi se vrtjele po glavi. Te riječi su dakle pomagale Nataši da postane bolja i da pomaže drugima. Sad su me upravo one progonile. Obuzeo me potpuno novi osjećaj.

Sljedećih dana i sedmica pratile su me Isusove riječi. Nisam ih se više mogao osloboditi, iako sam to pokušavao. Skoro sam poželio da ih nisam ni čitao. Sve je u mom životu već bilo određeno i išlo je uhodanim putem, sve dok me ove riječi nisu uznemirile i činilo mi se da mi se izmiče tlo pod nogama. Preplavili su me osjećaji koje prije nisam poznao i koje sada ne mogu shvatiti niti objasniti. Zadržao sam papire kod sebe i stalno ih iznova čitao. Nisam ih do kraja mogao shvatiti. Izgledalo mi je kao da se nalazim u gustoj magli i pokušavam jasnije vidjeti. Znao sam da je iza toga svijetlo, nešto što se može vidjeti, razumjeti i shvatiti. Obuzeo me veliki osjećaj izgubljenosti. Negdje nešto duboko u meni, jedna iskrica ljudskosti, još je bila na životu.

Znao sam da život kojim sada živim nije onaj koji sam htio živjeti. Udarati starice nije bio ideal mog djetinjstva. Komunizmu, svojoj prvoj religiji, predao sam se bez zadržke i cijelim srcem. To je bilo prvo što sam u Barisevu našao i u što sam vjerovao. Ali, ta vjera je sada slomljena, razbijena stvarnošću života kojega sam upoznao. Dječije vjere više nije bilo tu i nije bilo ničega šta bih stavio na njezino mjesto.

U to vrijeme unutrašnjih nemira i previranja primicao se kraj jula kad sam dobio odmor. Ostavio sam Kamčatku i otišao na zapad u meni poznati Novosibirsk. Na tom putu sam odlučio da neću više nastaviti s ovakvim životom. Nisam to više mogao. Još nisam imao jasnu sliku kako i šta bih trebao promijeniti. Odlučio sam da pobjegnem iz Rusije i dosadašnjem životu učinim kraj. Nešto me tjeralo na to i ta me misao upravo progonila.

U Novosibirsku sam se javio miliciji i ostavio im svoju adresu, gdje me u slučaju nužde mogu naći u sledeća 24 sata. Zatim sam bez prthodne dozvole otišao i kupio avionsku kartu za Moskvu. Stigavši tamo, prvo sam krenuo na posvećeno mjesto gdje sam nekada davno bio - u Lenjinov mauzolej.

Dok sam u ogromnom redu čekao na velikom Crvenom trgu, u mislima sam se prisjećao svog zadnjeg susreta s Lenjinom kad sam kao 17-godišnjak išao u Lenjingrad da tamo započnem svoju karijeru pomorskog oficira. Tada sam pun optimizma pokleknuo pred Lenjinom i zamolio ga da me upravlja i vodi do sigurnog uspjeha i da mi sve prepreke ukloni s puta. Ojačan i ohrabren ostavio sam tada to posvećeno mjesto i sav srećan krenuo u budućnost.

Sada, krajem jula 1970. dok sam opet čekao u redu, opet me ispunilo poštovanje prema Lenjinu. Bio je izvanredan čovjek i nauka mu je dobra. Postavio je dobre ciljeve: jednakost svih ljudi, bratstvo među svima i pomoć siromašnima. Ovi ciljevi su me privukli i dali mi povoda da se potpuno posvetim komunizmu. Zadubljen tako u svoje misli neprestalno sam se s mnoštvom pomicao naprijed. Samo me još nekoliko metara dijelilo od mrtvog Lenjinovog tijela. Gdje su samo ostale sve te dobre namjere „bratstva i jedinstva” onako kako ih je Lenjin učio? Je li to bila jednakost među ljudima kad sam onu staricu udarao da je nakon tri dana umrla od povreda? Je li bilo bratstvo kad smo onu predivnu mladu djevojku dva puta tako izudarali? Šta je ostalo od svih onih snova i ideala o boljem životu? Stajao sam tu nekoliko minuta ćuteći, a u meni je bijesnila

oluja.

„Druže Lenjine”, reko, „zašto su ljudi toliko odstupili od tvoje nauke? Šta je pošlo krivo?”

Strašna bol ispunila mi je dušu dok sam se uvijek iznova pitao šta je postalo od njegove nauke. U šta se pretvorila budućnost za koju smo trebali živjeti? Kako su samo ljudi mogli izvrnuti tako dobru Lenjinovu nauku? Nadao sam se da će Lenjinova blizina utišati u meni oluju. Ali ništa se nije dogodilo.

Podite dalje!” - šapnu mi neko i ja sam se okrenuo i izišao. To je trebalo biti konačni oproštaj.

Usamljen, razočaran i bez oslonca išao sam moskovskim ulicama. Bio sam sav izvan sebe, ali jedno mi je postajalo jasnije: ne mogu ovdje ostati. Ostaviću Rusiju i otići što dalje od nje. Niti jedan jedini razlog za to nisam mogao formulirati, ali sam bio gorko razočaran i veoma nesrećan. Nešto je strašno krenulo krivim putem.

Krenuo sam dalje prema Lvovu i ostao tamo kod svojih prijatelja koje sam upoznao u Petropavlovsku. Na tržnici sam kupio opremu za ronjenje i planirao sam otići na rusko-mađarsku granicu, preplivati Tisu ispod vode i izroniti u Mađarskoj. Onda sam morao proći Mađarskom i opet rijekom u Austriju. Imao sam već mađarsku valutu i mogao sam krenuti. Plan je bio lud, ali morao sam pokušati svemu ovome ovdje izbjeći.

Oprostio sam se od svog prijatelja i krenuo u jedan mali gradić na mađarskoj granici. Uzeo sam taksi i objasnio šoferu da sam vidio istočnu granicu Rusije u Sibiru i da bi sada htio vidjeti i Zapadnu. Izgleda da mu je bilo jasno i on me odveo na granicu i tamo me ostavio. Rekao sam mu da ću se sam znati vratiti natrag. Na drugoj strani sam vidio Mađarsku, i iako je to bila komunistička zemlja, granica se strogo nadzirala. Kad sam to malo gledao, pomislio sam u sebi da ta granica nije tu da bi Mađarsku zaštitila od Rusije. Kad sam vidio to stalno patroliranje straže i tornjeva stražarnica, bilo mi je jasno da je moj plan da preplivam rijeku ovdje potpuno nemoguće izvesti. Plan je, doduše, bio dobar, ali ovdje je sada bio neostvariv. Unutrašnji glas mi je govorio: „Ne idi!” Napustio sam plan i vratio se natrag svom prijatelju u Lvov.

Tamo sam smislio drugi plan koji će me odvesti u Baku, a onda u Erevan, glavi grad Jermenije. U Erevanu sam sjeo u autobus koji je vozio u sela na Turskoj granici. Izašao sam na zadnjoj stanici i krenuo prema granici. Hodao sam noću, a danju sam se skrivao. Tako sam stigao na samu granicu. S one strane vidio sam vojnike kako hodaju u jednom turskom gradiću, ali svugdje na ruskoj granici stajali su vojnici. Cijelu noć sam tamo stajao i čekao, ali granica je bila strogo kontrolisana. Ni odavde nisam mogao pobjeći. Tako su propala moja oba pokušaja da započnem novi život.

Budući da mi je odmor bio pri kraju kupio sam avionsku kartu na Novosibirsk, a onda u njemu za Petropavlovsk gdje sam se opet morao javiti na Pomorsku akademiju. U duši mi je vladao haos.

19. POSLJEDNJA RACIJA

„Dobro došao kući”, viknuo mi Nikiforov kad sam prvi put po povratku stigao u miliciju.

U sebi sam pomislio da kad bi taj znao čime sam se bavio u ovo vrijeme, sigurno mi ne bi zaželio tako srdačnu dobrodošlicu.

„Drago mi je da si opet tu”, reče on. „Imam puno posla za tebe. Uskoro ćeš opet započeti. Kladam se da ti je novac opet potreban, zar ne?”

Nije potrajalo dugo i opet su se počele ređati racije, jedna za drugom. U malim grupama vjernika bilo je sve više mladih ljudi. Za vrijeme saslušavanja govorili su da su u zadnje vrijeme postali osvjedočeni hrišćani. Nikiforov je bio ozbiljno zabrinut, a mnoštvo uputstava koje smo neprestano dobijali iz Moskve upućivali su na oprez.

Čudno da uprkos svom duševnom stanju nisam u sebi ni najmanje saosjećao s vjernicima. Čak sam zbog tog nezadovoljstva i nesigurnosti bio još gori nego prije. Bio sam grub i osoran i prema svojim momcima i prema vjernicima. Ove zadnje racije bile su još brutalnije od onih prijašnjih. Nešto me tjeralo da tako radim. Nisam znao šta je to, ali svoje nezadovoljstvo sam ispoljavao nad svakim ko bi mi se ispriječio na putu.

Jednog petka poslije podne u oktobru 1970. nazvao me Nikiforov i rekao: „Kurdakov, želim da u nedelju u pola jedan budeš ovdje. Uzmi sa sobom što više ljudi.”

Sazvao sam svoje ljude i rekao im da u nedelju u podne budu u svojim sobama, a ja ću doći u milicijskim kolima po njih.

U 10 sati prije podne toga dana pošao sam do Nikiforova da mi da adresu i kaže šta treba raditi. „Koliko će ih se tamo skupiti?” - upitao sam ga.

„15 ili 16”, reče on.

To me iznenadilo jer ih već dugo nismo našli u tolikom broju. Ali i mojih je, osim mene, bilo deseterica i to za nas ne bi trebalo biti problem.

„Kurdakov, htio bih da ovaj put postupite malo drugačije. Kako smo čuli od naših doušnika, vjernici se sastaju već u 12 sati na molitvu, a onda u 14 sati imaju sastanak. Htio bih da jednog pošalješ ranije da na magnetofon snimi njihove molitve, da znamo šta mole.”

Milicija je jako uznemirena i misli da vjernici koriste svoje zajedničke molitve kao vježbe za djelotvorno rušenje režima. „Ako Nikiforov želi imati traku sa njihovim molitvama, onda će to dobiti”, pomislio sam. Rekao sam Juriju da u 12 i 30 bude tamo s magnetofonom i da im dođe što je moguće bliže tako da sve može snimiti. Vjernici se sastaju u jednom kupalištu koje je bilo izgrađeno u vrtu jedne kuće na obronku brda. Iza toga nema nikakvih kuća i s te strane nema prozora. Zato je nemoguće da te neko vidi kad se spuštaš niz brdo do kuće.

Kad sam poslao Jurija, počeo sam skupljati ostale. Nisam ni slutio da će to biti moja zadnja racija.

Oko 2 sata došli smo tiho u blizini kuće gdje su se skupili vjernici. Kola smo parkirali malo dalje tako da ih ne uoče. Izašli smo i pošli preko brda kako bi do kuće stigli sa zadnje strane. Dvojicu sam postavio kao stražu da nas ne bi prolaznici smetali.

Kad smo se spustili niz brijeg i približili se kupalištu vidjeli smo da je ograđeno sa svih strana. Jurij je bio na svom poslu. Snimio je na magnetofon prigušene molitve vjernika u zadnjih 90 minuta. Te će molitve slušati u Moskvi i to će pomoći državi da uvidi čime se vjernici bave i da se tako lakše bore protiv njih. Pogledao sam Jurija koji je klečeći snimao na svoj aparat. Kladam se da je ovo bila prva molitva u kojoj je on sudjelovao i to čak klečeći 2 sata. Jedan za drugim polako smo se približavali zgradi.

Pred vratima smo stali i svi su sačekali na moj znak. „Sad!” - viknuo sam. I napad je počeo. Vrata su bila otključana - očito nam se niko nije nadao - i mi smo uletjeli unutra. Doušnik je tačno obavijestio. Bilo je prisutno 15 do 16 vjernika koji su sjedili stisnuti jedan uz drugoga. Iznenadili smo ih usred molitve.

Vladimir Selanov je jednom od vjernika istrgnuo Bibliju iz ruku i stao je derati. Jedna žena je povikala: „Zašto nam to radite?” Taj bolni, duboki krik je Vladimira još više razbjesnio i udarao ju je svom snagom po licu. Takav profesionalac svakog bi čovjeka oborio, a kako ne bi tu staricu. Ona je zateturala i pala na pod sva krvava. Zrakom bi se uvijek prolomili krici kad su se moji ljudi dali na posao. Kako bih što bolje radio sa svojom palicom, skratio sam je na najmanju veličinu jer je soba bila mala. Izmjenjivali su se udarci palica i pesnica, a vjernici su tako glasno vikali da bi nekom bubne opne popucale. Neki su vikali od straha, a neki što su ih udarali.

Blizu jednog zida ugledao sam staricu. Na licu joj se vidio strah, a usne su joj se micale. Sigurno je molila. U toj buci nisam mogao čuti šta govori. Pobijesnio sam kad sam je vidio da moli i pošao prema njoj uzdignute palice. Ugledala me pred sobom i svaki čas očekivala udarac. Sad je molila glasno. Više iz znatiželje nego zbog nečeg drugog slušao sam šta govori. I čuh riječi: „O Bože, oprosti ovom mladiću. Pokaži mu pravi put. Otvori mu oči i pomoz mu, Bože oprosti mu!”

Bio sam izvan sebe. Što ne moli za sebe, a ne za mene. Ona je u opasnosti. Bio sam bijesan što se ona moli za mene, Sergeja Kurdakova, vođu Omladinske komunističke lige.

Tako bijesan namjeravao sam je udariti po glavi i to tako da ostane na mjestu mrtva. Prihvatio sam čvršće svoju palicu i zamahnuo. A onda se dogodilo. Neko me zgrabio za ruku i povukao natrag. Prestrašio sam se jer me to zaboljelo. Nisam umislio. Stvarno me stislo i ruka me boljela.

Tog trenutka sam pomislio da me neko od vjernika zgrabio i okrenuo sam se da ga udarim. Ali nikoga nije bilo!

Niko mi nije mogao zaustaviti ruku, ali me ipak neko uhvatio. Još sam osjećao bol. Bio sam šokiran. Krv mi je šiknula u glavu. Bilo mi je vruće i prestrašio sam se. Nisam to mogao shvatiti. To je bilo nešto nestvarno i zapanjujuće. Taj čas sam sve zaboravio. Bacio sam palicu i izletio vani. Krv mi je udarila u glavu i suze su se počele kotrljati niz lice. Od svoje četvrte godine mislim da sam plakao samo jedan jedini put. Ni kad me ono u dječjem domu striko Niči tukao, nisam plakao. Zakleo sam se da me niko neće natjerati na plač, jer je to znak slabosti. Ali tada sam zbog ovog neshvatljivog događaja plakao. Suze su mi tekle niz lice. Osjećao sam se zbunjenim i izgubljenim jer ovo sve skupa nisam razumio. Prolazili su sati, a ja sam sve jednako trčao i plakao. Nisam znao ni koliko je vremena prošlo niti gdje se nalazim. Kad sam ponovo došao k sebi već se smračivalo.

Polako sam pošao u miliciju. Noć je, 9 sati. Tek što sam ušao Nikiforov je planuo. „Kurdakov, gdje si bio?” Bio je to više zahtjev nego pitanje.

„Morao sam razmisliti o nekim stvarima”, rekoh, „i odlučio sam da napustim ovaj posao.”

Pogled mu je bio prvo zabrinut, a onda ljutit. Nekoliko sekundi upitno me posmatrao, a zatim je rekao: „Sergeju”, sad mu glas nije više bio grub, „ti si premoren. Idi i dobro se ispavaj.”

„Ali nisam, ne...” Upao mi je ponovo u riječ i rekao: „Premoren si. Idi i odmori se. Kasnije ćemo o tome govoriti.”

Poslije nekoliko dana Nikiforov me opet pozvao da krenem na jednu raciju protiv vjernika. Zamučao sam i potražio izlaz iz svega toga. „Zaposlen sam studijama i ovih dana imam ispите. Danas zaista ne mogu doći.”

Nikiforov je oklijevao. Bio je to prvi put da sam odbio jednu raciju. Ništa na to nije rekao, samo je poklopio slušalicu.

Nekoliko dana posle toga opet me Nikiforov nazvao i zamolio da to veče dođem k njemu s nekoliko svojih ljudi.

„Ne mogu”, reko, „moram se pripremiti za sastanak Omladinske lige.” Poslije nekoliko dana opet me zvao i rekao sam mu: „Imam puno da učim, a i obaveza kao vođa lige. Mislim da ubuduće neću imati vremena za posao na miliciji.”

„Kasnije ćemo o tome govoriti”, reče on i poklopi slušalicu. Osjetio sam se olakšanim. Možda sam se uspio toga riješiti. Makar sam se tome nadao. U zadnje dvije godine izvršio sam oko 150 racija na vjernike, u prosjeku svakih 5-6 dana jedna. Sad sam se osjetio silno duševno opterećenim, a nisam mogao to objasniti. Činilo mi se da mi je umjesto srca neki teški kamen koji me pritiska. Nešto sa mnom nije bilo u redu. Ali o tome nisam ni sa kime razgovarao.

Otprilike dvije sedmice kasnije, oko 1. novembra, održavao se redovni partijski sastanak svih članova KP Petropavlovska na kojemu sam trebao dati izvještaj starješinama o radu Omladinske lige. O tome sam mogao zaista samo pozitivno govoriti jer smo oduševljeno radili i bili smo najbolji u cijeloj pokrajini. Iznio sam stvarne činjenice i dao plan za sledeći mjesec. Po mom mišljenju zaista sam zaslužio pohvalu, ali dogodilo se iznenađenje. Tek što sam dovršio svoj govor ustade jedan i upita me: „Druže Sergeju, zašto si napustio svoj rad u miliciji?” Negdje iz mnoštva još je neko doviknuo: „Šta zar više ne radi na miliciji?” Gdje si to čuo? Prvi je odgovorio: „Jedna mi je ptičica rekla.” Dok su se tome smijali, ja sam shvatio da je to sve Nikiforov sredio ne bi li me privolio da se ponovo vratim na posao.

Predsjednik se nagnuo prema meni i glumeći čuđenje rekao: „To ne mogu vjerovati! Tako dobar posao s malo sati, a tako dobro plaćen. Je li to istina, druže Sergeju?”

„Da, istina je”, reko.

„Ptičica nam je odala i to da nisi htio tući religioznike”, reče onaj prvi.

„Je li to istina?” - upita predsjednik.

„Da, druže, istina je?”, reko ja.

„Onda”, nastavi on, „mislim da je svaki koji ne prihvata taj posao sigurno lud! Zašto?”

Ovaj neočekivani napad na mene neposredno nakon mog tako dobrog izvještaja o radu, doveo me do toga da sam tog časa izgubio razboritost. Zaboravivši na sve, počeo sam im govoriti kako me život naučio da nešto ipak ne smijem činiti. „Drugovi”, reko, „bio sam aktivista i komunistički omladinski vođa sve od svoje 8. godine. Služio sam partiji svim svojim silama i služiću ubuduće. A pročitao sam i partijske smjernice i ustav SSSR-a. Tamo piše da svi trebamo biti braća. I ja zbog toga ne mogu tući. Zadnji put nisam vjernike tukao jer su oni naša braća. Kako mogu udarati svoju braću? I kako mogu nastaviti s tim poslom? Znam da su nam ti vjernici problem, ali nigdje ne stoji da ih moramo tući i osakaćivati.”

Predsjednik mi je oštro upao u riječ: „Druže Sergeju, bio si najbolji omladinski vođa kakvog već godinama nismo imali na Pomorskoj akademiji. Mlad si i moraš još puno učiti. Ti „religioznjaci” nisu naša braća! Oni su ubice! Oni ubijaju duh naše djece. Druge osakaćuju svojom otrovnom vjerom. Moramo našu zemlju osloboditi od tih ljudi. Tvoje saosjećanje s tim ljudima samo je zaraza! Vjernici su ti koji bune naš narod i stvaraju nered. Oni prisiljavaju našu vlast da zbog njih izdaje toliko novaca koji su bili određeni za izgradnju naše zemlje. Ovi ljudi tiho rade i štete nam jer u ljudima ruše vjeru u komunizam i nude im vjeru u nekog Isusa Hrista.” Govorio je dalje, a glas mu je sada poprimao prodoran i oštar zvuk. A onda je iznenada utišao: „Vi ste komunistički vođa omladine. Kada ove ljude istrijebimo, onda nam ova vrsta posla više neće trebati.” Mislio sam u sebi da ću biti i mrtav, a vjernici će nastaviti svoju vjeru prenositi drugima!

„Naš komitet i partija su nam ovo naredili i to moramo izvršiti”, reče mi predsjednik.

„Ako se to mora izvršiti, onda tražite nekoga drugoga za taj posao, a ne mene”, odgovorih ja.

U napetoj tišini koja je sada zavlada, doviknu neko: „Pustite ga, još je mlad i neiskusn. Inače, on svoju dužnost vođe jako dobro izvršava. Dajte mu malo vremena da se osvijesti.” Svi su

se složili s tim da me oslobode posla u miliciji, ali da nastavim sa svojim poslom kao vođa omladine na Pomorskoj akademiji.

Žurno sam odlazio, a iza sebe sam čuo glasove: „Mlad je, budućnost je pred njim. Dajte mu vremena i on će već to sve shvatiti.”

Ovaj moj postupak mogao je izazvati sumnju i dovesti do toga da malo pripaze na mene. Ali nisam to primijetio. Izgleda da su ljudi shvatili da sam prezaposlen. Osim toga, sve je inače kod mene bilo bez prigovora. Ponovo sam se prihvatio svog studiranja koje se sada približavao kraju. Uskoro ću biti postavljen za drugog pomorskog poručnika Sovjetske mornarice. A uz to je bio i moj posao kao vođe omladine. Ali moje unutrašnje nezadovoljstvo i nemir stalno su rasli.

Oko 1. decembra dobio sam naređenje da posjetim Nikiforova. Kad sam mu došao, već je tamo bio Azarov koji me izabrao u službu. „Sad ću dobiti svoje”, pomislio sam u sebi.

„Sjedi Sergeju”, reče Nikiforov trudeći se da stvori ugodnu atmosferu. „Sergeju ti si stvarno poludio! U miliciji si imao sjajnu karijeru pred sobom i odbio si to da možeš ići na more. Možeš li pretpostaviti šta to znači pola svoga života provesti sa ribama? Kakva li je to budućnost?” Toplim, prijateljskim glasom nastavio je dalje: „Da si pametan, mogao bi raditi u miliciji, nastaviti dalje raditi i daleko stići. Za nas si već odlično radio. Imaš sve sposobnosti koje su nam potrebne.” Dok mi je on tako govorio, gledao sam Azarova. Znao sam da je on sve to namjestio.

„Ti si upravo onakav kakvog trebamo. Milicija te treba više nego mornarica. Htjeli bi ti nešto veliko ponuditi”, pogledao je u Azarova. „Možeš preskočiti jedan stepen i postati prvi poručnik, a onda ćemo te poslati na policijsku akademiju u Tomsk.” To je bila čuvena akademija KGB elite i svi koji tamo završe studije određeni su za najviša mjesta u sovjetskoj policiji.

Nikiforov je nastavio isticati moje lično iskustvo s vjernicima i naglasio da ću se u Tomsku specijalizirati za „ophođenje s vjernicima”. Znao sam jako dobro šta to znači. U glavi mi se vrtjelo. Akademija u Tomsku! Samo Rus zna šta to znači za budućnost. Evo na primjer Azarov ima otprilike 30 godina i već je major KGB-a. A ja sam znao da mogu dospjeti i dalje od Azarova. Poslije godine dana u Tomsku bih bio od poručnika unaprijeđen u kapetana, a od kapetana u majora. Kad mi bude 25 godina, a to je za četiri godine, mogao bih bez daljnega postati major tajne policije koji bi bio odgovoran za „problem vjernika”. Tu sada više ne bih imao granica da idem dalje. Oni koji slijepo slušaju sistem zaista mogu divno živjeti. Bio sam svjestan toga. Mogao sam imati kola, kuću i puno, puno novaca.

Sve mi je ovo prolazilo glavom dok je Nikiforov pričao. Državi trebaju ljudi kao što sam ja, naglasio je još jednom i ona se već zna za to odužiti. Sad je progovorio Azarov: „Druže Kurdakov, poznat nam je tvoj lični dosije. Sve je besprijeckorno što se posla tiče. Imaš izvrsna iskustva s vjernicima, a mi trebamo specijaliste za taj posao. Osposobićemo te da možeš stići još dalje.”

„Da”, mislio sam u sebi, „vidjeli ste da je u mom ličnom dosijeu sve u redu, ali da vidite srce, vidjeli biste da sam strašno nezadovoljan.” Pustio sam ih da kažu sve što imaju kazati, a onda sam ih zamolio da mi daju vremena da o svemu tome razmislim jer o mojoj sadašnjoj odluci zavisi moja budućnost.

„Razumijemo te”, reče Nikiforov. Uskoro ću te opet pozvati.”

„Druže Kurdakov”, reče Azarov polagano, „država je puno uložila u tebe, jako puno i mi puno očekujemo od tebe. Ne zaboravi to.” Znao sam o čemu govori. Uхватili su me kao ribu na udicu i neće me više pustiti. Zahvalio sam se i otišao. Sav uronjen u misli krenuo sam natrag do Akademije.

Na ovu ponudu koju sam ja sada dobio većina oficira bi odmah pristala. Skoro cijeli svoj život slijedio sam svoju lozinku: „Naprijed! Samo naprijed!” I sada sam dobio najveću ponudu svog života. U srcu mi je bilo jasno da ne mogu služiti sistemu koji mi je ubio oca, a mene pretvorio u životinju koja je napadala žene i vjernike. Ako prihvatim ponudu postaću oružje u rukama države

koja će i dalje progoniti vjernike. Nikiforov je jasno rekao da se ja u taj posao dobro razumijem. Ali, sumnje nije bilo - to ne mogu!

Poslije nekoliko dana saopštio sam Nikiforovu svoju odluku. Bio je prilično ljut, ali mi je rekao: „Idi i provedi nekoliko mjeseci s ribama na moru, pa kad se vratiš, onda ćemo o toj stvari govoriti.” Znao sam da me KGB neće pustiti na miru sve dok ne pristanem. „Kad se vratiš...”, ove su mi riječi odzvanjale u uhu. U srcu sam znao da se baš zbog toga neću vratiti.

S ovom odlukom dao sam se ponovo na studije i na svoje obaveze vođe Omladinske lige i nestrpljivo sam čekao vrijeme kada ću poći na more. Mjesec dana kasnije u januaru 1971. napustio sam nakon završnog ispita Pomorsku akademiju i stupio kao drugi poručnik u službu mornarice. Odmah sam bio određen na more i to najprije na jedan razarač.

Nakon mjesec i po dana vratili smo se nazad u bazu. Odmah sam otišao do svog prijatelja koji je radio u uredu gdje su se dodjeljivale službe. Zamolio sam ga da me odredi na brod koji prolazi pokraj SAD. Objasnio sam mu da sam doduše izučio za radio oficira, ali mi nedostaje prakse. Zbog toga bih htio raditi na obali SAD gdje stalno pristižu glasovi iz Amerike. Tamo bi puno toga mogao naučiti. To je zvučalo istinito. On mi reče: „Sergeju, to baš nije uobičajeno činiti, ali za tebe ćemo već nešto uraditi.”

Nakon dvije sedmice bio sam dodijeljen jednoj ruskoj podmornici kao radio oficir, a išla je za Ameriku. Kad sam se tog jutra 4. marta 1971. popeo na podmornicu, poslednji put sam pogledao svoju dragu domovinu. Ili ću biti mrtav ili na slobodi, ali ni kojem slučaju neću doći natrag služiti ovom sistemu ili postati drugi Nikiforov. Da sam neko drugi mogao bih odabrati nešto drugo. Mogao bih ostati u Rusiji i ignorisati sistem koliko bi se dalo i pokušati mirno živjeti. Ali ja tako nisam mogao. Bio sam dio tog sistema i on me je već imao u svojoj ruci.

Kad se vratim ponovo na kopno sigurno ću morati služiti miliciji. Azarov i Nikiforov su se o tome izjasnili. Budući da sam vidio šta ovaj sistem čini svojoj domovini i svome narodu, ja mu ne mogu služiti. Ja sam Rus. Ljubim svoju domovinu i svoj narod koji je dobar, profinjen i uvijek spreman pomoći. Sve je ovo na neki način pritiskalo moju dušu kad sam se u mislima opraštao od svoje domovine.

Naša podmornica je kružila duž obala Koreje i Japana, a onda je krenula nepreglednom daljinom preko Pacifika sve do SAD-a. Za mene je bila velika čast da sam poslat na tu podmornicu jer tamo su se birali oni iz elite. Bio sam besprekorno politički i naučno potkovan, a posebno politički i to je za mene bilo najvažnije jer smo mi imali uvida u vojne tajne i dolazili smo u dodir s nuklearnim oružjem. Ali, iako je to za mene bila velika čast, nisam mogao pobjeći. Čekao sam sedmicama i mjesecima i nadao sam se da će nešto drugo iskrsnuti. Svoju dužnost sam savjesno obavljao.

Sredinom juna 1971, javljeno mi je da ruski ribarski brod „Ivan Sereda” treba radio tehničara. Moj kapetan me je o tome obavijestio i rekao mi da pređem na taj brod. Jedva sam uspio zadržati svoju radost. Činilo mi se da je sve krenulo meni u prilog. 25. juna smo izronili pred Havajima i ja sam prešao na taj brod.

Sad sam sav bio na površini. Ostavili smo Havaje iza sebe i krenuli putem San Diega. Bili smo sasvim blizu obale, a onda smo krenuli duž Kalifornije sve do Los Angelosa. Činilo mi se da se približio trenutak moga bijega. Kasno naveče skupio sam nekoliko dasaka i napravio od njih splav. Mislio sam na to staviti sebi nešto za jelo i piće i kad doplivam do brodova oni će me već ugledati. Sakrio sam sve i čekao. U daljini sam vidio svijetla Los Angelosa - sloboda je na domaku! Već sam završavao svoj posao i stalno sam mislio na svoju slobodu koja mi je udaljena još svega nekoliko kilometara. A onda je došla vijest iz Moskve. Sjeo sam da zapišem i morao sam se do krvi naprezati da tačno olovkom zapišem jer je promijenila sav moj plan.

Jedan ruski pomorac po imenu Simas Kudirka pobjegao je 23.11.1970. sa broda i Amerikanci su ga uzeli na svoj brod. U vijesti je bilo dalje da je Kudirka tim svojim bijegom izdao zemlju i da je osuđen na 10 godina zatvora.

„Oh da, mene budale!” - pomislih u sebi. „Kako sam samo mogao Kudirku zaboraviti.” Jer ja sam već prije čuo o njegovom bijegu. Vijest o njegovoj osudi - upravo tu veče kad sam namjeravao pobjeći - opet me vratila u stvarnost i počela mi ulijevati strah u kosti. Sjetio sam se da su nam tada govorili da američka vlada dobro saraduje s ruskom i da su Kudirku odmah izručili. Sad ga dakle mi čuvamo.

O tome su obaviješteni svi ruski pomorci tako da svakome bude jasno da će biti izručen ako bude pokušao bježati, isto kao što je učinjeno i s Kudirkom. Mislio sam kakva je to samo slobodna zemlja koja ne prihvata one što u njoj traže slobodu. Naljutio sam se sam na sebe i mislio kako sam samo mogao Kudirku zaboraviti i skoro sam napravio istu grešku kao i on. Sjetio sam se svog malog splava. Ako ga pronađu, gotov sam. Nemiran i očajan završio sam svoj posao, a zatim odmah otišao do mjesta gdje sam sakrio svoj splav i bio sam sav srećan kad sam primijetio da ga niko nije pronašao. Raskopao sam ga i bacio u more. Te večeri stajao sam dugo na krmi broda i posmatrao Los Angelos. Pitao sam se kako su samo Amerikanci mogli izručiti onoga koji je k njima pobjegao da živi u slobodi. (Kasnije sam doznao da je to na brzinu učinio neki američki admiral i da to ni u kojem slučaju nije američka politika.)

Gledao sam u morske dubine koje su me toplo pozivale. Ali već sam sada znao da neću uspjeti pobjeći u SAD. Sjedeća i zadnja mogućnost biće Kanada.

20. U POTRAZI ZA NOVIM ŽIVOTOM

Išli smo dalje sve do krajnje tačke na kalifornijskoj obali - Vandenberg. Kratko nakon toga saopšteno mi je da trebam preći na jedan drugi ruski brod. Kolivan.

Bio je već i august. Često sam mislio na Kudirku i njegovu budućnost: sigurno će dobiti desetak godina zatvora. Rusi su znali da će svijet Kudirku brzo zaboraviti, a onda će mu moći dati doživotnu robiju ili će možda u zatvoru doživjeti kakvu „nesreću”. Ako je to bila sudbina samo jednog običnog mornara, kakva će onda tek biti sudbina jednog pomorskog oficira i vođe komunističke omladine. Znao sam šta bi se dogodilo: bio bih mrtav i prije nego što stignem u Rusiju.

Što smo se više približavali Kanadi, to se za mene bližio i trenutak kad sam morao odlučiti o životu ili smrti. Povratka za mene više nije bilo. Kad smo se približavali Vankuveru, javili su mi da pređem na „Elagin”, koji me je trebao prihvatiti kao drugog telefonistu. Kad sam prešao, brod je krenuo prema Aljasci gdje su se ispitivale podzemne atomske bombe. Mi smo išli u lov na ribe, ali smo tako brzo vozili da nismo mogli puno toga uloviti.

To vrijeme dok sam bio na moru, slušao sam „Glas Amerike” da bih zaista doznao šta se događa u svijetu. Često sam to već i u Rusiji slušao i znao sam da veliki broj ljudi sluša, a i neki na Pomorskoj školi. Naravno da je to bilo opasno i ako bi koga uhvatili, onda je morao biti spreman na najgore kazne. Ali ponekad je glad za istinom bila veća od straha da ćeš biti kažnjen. „Glas Amerike” i vjerske vijesti koje je neka misijska stanica slala na ruskom jeziku davale su mi snagu za ono što mi je preostojalo.

Krajem augusta 1971. „Elagin” je dobio naređenje da se vrati. Zadnjih sedmica sam marljivo trenirao u dizanju tegova i u tjelesnoj izdržljivosti tako da budem spreman za svoj bijeg koji će sigurno iziskivati veliku snagu i izdržljivost. Mnogi su me ismijavali i pitali me da se to ne spremam za mr. univerzuma. Ali ja sam ostao pri svome, jer sam znao zašto to radim.

„Elagin” je imao posadu od 110 ljudi i svakih deset je imalo svog oficira. Kapetan je bio dobar i pravi pomorac. Često sam mu se divio. Mnoge sate smo proveli zajedno i igrali šah.

Kad sam jednom poslao vijesti, primio sam odmah i od njih kratku obavijest. Zapisao sam je. Strašno me pogodila. Za pet dana trebali smo se sastati s brodom „Marija Uljanova”, koji je bio nazvan po Lenjinovoj sestri, a trebao nam je donijeti hranu. Tada sam trebao preći na taj brod i krenuti za Rusiju, a s time sigurno zauvijek zbogom slobodi! Najveću priliku za to imao sam pred Los Angelosom, ali nisam smio riskirati da me za nekoliko dana izruče natrag.

Javljeno je da su i moji papiri gotovi i da me čekaju u Petropavlovsku. Ali to je bilo posljednje što me sada zanimalo.

Zahvatio me talas ogorčenja. Dok mi se tako stotine misli rojilo po glavi, naišli smo na suprotni vjetar. Kratko nakon toga zahvatila nas je oluja. S velikom smo se mukom probijali i svi smo se trudili i davali sve od sebe da idemo naprijed. Više naših brodova imalo je muke s vremenom i ja sam stalno bio u svom uredu i primao i slao vijesti. Iznad glave bio mi je obješen zidni kalendar i često sam pogledao na njega. Činilo mi se da su zadnji dani kao poslednja zrnca pijeska u satu koja su odlučivala o mojoj sudbini.

„Sergeju”, naredi mi kapetan, „stupi u vezu s kanadskim vlastima i zamoli ih za dozvolu da se smijemo skloniti u njihove vode pred ovom olujom.”

„Odmah”, rekoh kao i uvijek, a onda me odjednom prože vijest da ćemo skrenuti bliže kanadskoj obali. Samo mi je to još nedostajalo! Kad se približimo obali, što inače nismo činili, možda ću uspjeti pobjeći. Prije sam mislio pobjeći na kakvoj dasci kad budemo izvan priobalnih

voda. Ali sad smo se približavali obali, koja sreća. Bio sam pun nade i energije. Šta god se dogodilo, ni pod koju se cijenu ne želim vratiti na brodu „Marija Uljanova” u svoj stari život.

Sada je pala konačna odluka - pobjeći po svaku cijenu. Oluja je bjesnila.

3. septembra 1971. u 10 sati naveče skočio sam u uzburkano more, hladna voda bacila me na jednu 70 metara visoku hrid. Bio sam izranjavan i prebijen. Hladnoća, vjetar i kiša stalno su se na meni lomili. Drhtao sam nekontrolisano i krv mi je tekla iz mnogih rana na nogama i rukama. Plivao sa dalje kroz zaliv sve do sela. U glavi mi se vrtjelo. Bio sam izmoren i bilo mi je hladno. Izgubio sam puno krvi. Još sam jednom pogledao prema malom mjestancu odakle je dolazilo svjetlo, a onda sam se opet izgubio. Pomislio sam u sebi, moram uspjeti! Moram stići! Ali svijetla su iznenada nestala ispred mojih očiju.

Sve što se sa mnom dalje događalo, ne znam, sve je ostalo tako blijedo u sjećanju. Kasnije su mi ljudi iz sela Tasu pričali kako su me pronašli i spasili. Toga jutra, 4. septembra 1971. vladala je nad mjestancem na obali ostrva Queen Charlotte, velika oluja. Većina ljudi radila je u rudniku. Jedna žena, čija je kuća bila udaljena svega 20 metara od obale telefonirala je nekome oko 8.30. Ugledala me kroz prozor.

Bilo je čudo da je ona tog jutra bila kod kuće, inače je i ona u to vrijeme već bila na poslu. Kad me ugledala, nije mogla vjerovati svojim očima. Išao sam teturajući, napola go, krvav i premoren. Odmah je pozvala hitnu pomoć i bio sam prebačen u bolnicu. Ljekar je kasnije rekao da mi je zbog prevelike iscrpljenosti srce neravnomjerno kucalo i nekoliko sam dana bio u nekom polusnu.

A onda sam jednom kao iz daljine čuo neki strani jezik. Ništa nisam mogao razumjeti. Pitao sam se, gdje sam. Možda opet na brodu, pomislio sam i spopala me panika. Ali ne, to nije bila istina. Čuo sam oko sebe samo strani jezik. Kanada! Biće da sam uspio!

Počeo sam raspoznavati stvari oko sebe. Vidio sam jasno lice jedne bolničarke koja je bila nagnuta nada mnom. Bila je najljepša žena koju sam ikada vidio. Dakle, ja živim! U Kanadi sam! Uspio sam! Bio sam najsrećniji čovjek na svijetu!

Nakon nekoliko sati došao je u moju sobu jedan čovjek rekavši mi da će biti moj prevodilac. „Ko ste vi?” - upitao me. „Zašto ste ovdje došli?”

Iako me sve boljelo, ipak sam uspio kazati: „Ne želim se više vratiti na ruski brod!”

„Dobro”, reče mi, „stupićemo u vezu s kanadskom vladom u Prince Rupertu i vidjećemo šta trebamo činiti.”

Tog istog popodneva prebacili su me helikopterom u glavni grad Queen Charlote, a odatle u Prince Rupert. Po izlasku iz bolnice, zahvalio sam se sestrama i ljekaru koji su me tako lijepo njegovali. Ništa im nisam mogao darovati, a ni jezik nisam poznavao.

U Prince Rupertu stavili su me u bolnicu gdje su bili zatvorenici. Ostao sam tamo nekoliko dana. Sve mi je bilo dobro: jelo, mir i najbolja medicinska njega. Svi su prema meni bili jako dobri. Bio sam u središtu pažnje i činilo mi se da su me zamijenili s nekim svemirskim bićem. Niko nije znao ruski, pa sam ja nešto pokušao sa svojim njemačkim i našli su nekoga ko me može razumjeti. Ti stranci su me tako divno dvorili da sam ubrzo obnovio snagu.

Kako mi se zdravlje poboljšavalo, sve sam se više zanimao za svoju okolinu. Jednog dana su me jedan službenik za emigrante i jedan tumač malo provozali kroz Prince Rupert. Nisam mogao skinuti očiju s tolikih automobila i lijepih kuća. Vjerovatno sam glupo izgledao buljeći u sve to jer mi jedan od njih reče: „Ovdje stanuju ljudi.”

„Ko, kapitalisti i trgovci?” - upitah ja.

On se nasmije i reče: „Ne, radnici.”

Naravno da u to nisam povjerovao. Govorio sam sam sebi: „Sergeju, čuvaj se, to ti je samo za propagandu!”

Kasnije su mi donijeli jedan ilustrovani časopis. Govorilo se tamo kako najlakše urediti unutrašnjost stana. Tu su bile prekrasne slike ogledala, stolica, kreveta, tepiha i krasnih stanova sa skupim pokućstvom.

„E da”, pomislih ja, „ovo je vlada štampala da me pridobije.” Bio sam odrastao uz tu propagandu i već sam se navikao da ne vjerujem nijednoj vlasti. Pobjegao sam, doduše, od komunizma, ali je on sa svim svojim nepovjerenjem još bio u meni.

Kad sam kasnije doznao da u tim kućama zaista žive radnici i da novine nisu štampane posebno za nas, bio sam sam sebi još gluplji. U ruskoj propagandi se govorilo da se bogataši bogate na račun siromašnih. Ali kuće ovih radnika uspoređene s onim u Rusiji prave su palate. Ljudi su svi dobro obučeni.

Vidio sam samo dvojicu pijanaca, a u Rusiji ih se u večernjim satima moglo vidjeti u svakom ćošku. Još su nam u Rusiji pričali i to da u kapitalističkim zemljama ima na milione nezaposlenih i da ih milicija razgona kad se okupe na demonstracije. Iako u to već ni tada nisam vjerovao, sad sam vidio kako su lažne sve te izjave.

Iz dana u dan vraćala mi se moja stara snaga i pun nade gledao sam u budućnost. Ali upravo onoga trenutka kada je moja nada bila najviša, došla je do mene vijest koja me ponovo bacila unatrag: bilo je moguće da budem izručen Rusiji.

Sledećeg dana prebacili su me u Vankuver u centralni zatvor. Moj san o slobodi i novom životu opet je došao u opasnost i prijetio je da će se raspliniti u hiljade beznadežnih komadića. Zašto? Zašto?

Svoje duševno stanje u zatvoru u Vankuveru ne mogu opisati. Bio sam u stranoj zemlji u koju sam polagao sve svoje nade, a sada se činilo da se ona zavjerila protiv mene. Skočio sam u ledeni Pacifik, a nisam to učinio tamo u toplim vodama Kalifornije, skočio sam ovdje jer sam u ovu zemlju imao povjerenja. Svoj sam život stavio u njene ruke. Ovdje sam doživio veliku brigu i pažnju. I sada me ova zemlja želi izručiti u sigurnu smrt! To je bilo zadnje što sam očekivao! I sama pomisao na to stalno me progonila. Bio sam u svojoj ćeliji. Ni sa kim nisam mogao pričati. Osjećao sam se izdanim i usamljenim. U nekim trenucima uspijevalo mi je zaboraviti svoje probleme. Stoga mi je uvijek dobro došlo kad me čuvar s kojim sam se sprijateljio, izveo u dvorište i tamo smo se malo igrali loptom. Još sam tu i tamo osjećao bol u tijelu, ali ona se nije mogla uporediti s onima koje su mi mučile dušu. Morao sam s nekim razgovarati. U svom očaju, pokušao sam se moliti Bogu. Kleknuo sam kao što sam vidio da čine vjernici. Nadao sam se da će mi to pomoći. Ali nisam znao nijednu molitvu. Bio sam bespomoćan i na neki način posramljen. Ali srce mi je bilo prepuno i ja sam jednostavno počeo govoriti s Bogom, onako kako mi je to dolazilo. Nisam znao da li me on čuje, ali bio sam mnogo mirniji. Moj advokat je bio dobar i sposoban čovjek koji je dao sve od sebe da mi pomogne. Proradio je sav moj slučaj i zanimao se za mene i na tome ću mu ostati trajno zahvalan. Pitao sam ga zbog čega bih ja mogao biti izručen. Objasnio mi je da Kanada i Rusija usko sarađuju i da im Kanda izvozi pšenicu milionske vrijednosti. Zbog toga su se trudili da ostanu u dobrim odnosima, a Rusija me svakako htjela imati, a i Kosigin je dolazio u posjetu.

Kad sam bio u svojoj ćeliji opet sam mislio: „Ako me njima izruče, onda je sa mnom gotovo!”

Evo, pokušao sam pronaći novu domovinu uz velike poteškoće, a sada postoji opasnost da me izruče. U svom očaju opet sam razgovarao s Bogom i te noći sam zapao u nemiran san.

Sledeći dani prolazili su opet u strahu i neizvjesnosti. Svaki korak koji sam čuo da mi se hodnikom približava mogao je za mene značiti kraj. Ruski brodovi bili su u luci. Svaku minutu mogao sam biti izručen. Proživljavao sam strašne muke.

Ako dospijem u njihove ruke, onda će slučaj Kudirke kojega su tukli i gazili biti bolji od moga. Za vrijeme tih mučnih i teških noći često sam bio na koljenima i molio se Bogu.

Jedne noći isto tako nisam mogao spavati od one unutrašnje napetosti i tek sam u dva sata ugasio svjetlo i ležao budan u mračnoj ćeliji. Oko pola tri čujem korake na hodniku i glasove. Zaustavili su se pred mojim vratima. „Sad je kraj”, pomislio sam.

Ključevi su zazvečali i vrata su se otvorila. Neko je upalio svjetlo i ja sam vidio nekoliko ljudi u civilu.

„Dođi s nama”, reče jedan od njih. „Uzmi svoje stvari. Idemo razgledati grad.”

Razgledati ga u pola tri ujutru? Sigurno se nešto drugo krije iza toga! Brzo su me proveli kroz sporedni ulaz i uveli u auto u kojem su već sjedila tri čovjeka u civilu. Vozač je krenuo u mrak. Iako je bilo već pola tri grad je bio osvjetljen i mogao sam vidjeti sve ljepote Vankuvera. Bio je to prvi grad u slobodnom svijetu. Vozili smo se glavnim ulicama, pa onda opet sporednim sad lijevo sad desno. Vozač je brzo vozio.

Ova vožnja gradom trajala je otprilike dva sata. Oko pola pet smo se negdje zaustavili, pred nekim restoranom; vozač je nekom telefonirao. Kad se vratio reče: „Sve je u redu. Možemo ići.” Opet smo krenuli, ali ovaj put na aerodrom i to pravo pred avion. Ušli smo u avion u kojem je bilo malo putnika. Sa mnom su išla dva policajca koja su me pratila. Poletjeli smo preko Kanade i u svitanje novog dana spustili se u Montrealu. Mene su opet strpali u policijski auto i dovezli me u zatvor na ostrvu St. Lawrence gdje sam bio opet u ćeliji.

Nisam u to vrijeme znao da je nekoliko dana kasnije tu stigao ruski brod „Aleksandar Puškin”.

Mislio sam da ovaj moj tajni odlazak iz Vankuvera znači samo jedno: izručenje ruskim vlastima.

Moj slučaj podigao je veliku prašinu i mnogi ljudi su mi izražavali simpatije i zanimanje. Ja sam stalno mislio kako ću na kraju biti izručen. Za mene su postojala samo dva objašnjenja ovog odlaska iz Vankuvera: ili su me htjeli zaštititi od nepoznatih neprijatelja ili me, što je vjerovatnije, žele potpuno nečujno izručiti Rusima. Vjerovao sam u ovo drugo.

Ali moji prijatelji iz zapadne Kanade su mi puno pomogli. Neki neznanac, ni danas ne znam ko je to bio, nazvao je Pata Burnsa, čovjeka koji je vodio rado slušane intervjuje na radiju i zanimao se za moj nestanak. Gospodin Burns je pričao o mom slučaju na radiju i zanimao se za njega. Budući da se bojao da bih mogao biti izručen, odmah se dao na posao. Nazvao je poslanika parlamenta iz Vankuvera koji je bio u Otawi i ispričao mu šta se desilo. Taj poslanik se odmah obratio premijeru Pierru Turdeau i zatražio odgovor da li kandaska vlada ima u planu da me izruči Rusima. Zatražio je da se stupi u kontakt s novinarima.

Sada je moj slučaj bio u javnosti i vladi više nije bilo samo tako jednostavno da me izruči. Nikad nisam doznao koliko je velika opasnost bila za mene i da li sam uopšte trebao biti izručen. Ja sam se osjećao kao da je nada mnom Demaklov mač. Napeto sam hodao tamo-amo po svojoj sobi, čekao i molio. Nisam znao da su moje molitve uslišene.

I kada su mi rekli: „Možete ostati u Kanadi”, mislio sam da ću umrijeti od sreće. Osjetio sam kao su okovi spali s mene, iako sam još sjedio u zatvoru. Bilo mi je kao da mi je život iznova poklonjen. Bio sam slobodan čovjek u slobodnoj zemlji. Iako sam samo to očekivao, jedva sam to sada mogao shvatiti. Ali sada je to konačno bila istina! Zahvalio sam Bogu od svega srca što je uslišio moje molitve, iako sam progonio njegovu djecu.

Ostao sam još nekoliko sedmica u raznim kanadskim zatvorima sve dok moji papiri i moj slučaj nisu bili do kraja riješeni. Ali budući da sam znao da neću biti izručen, za mene je to bilo divno doba, svirao sam gitaru, pjevao, komponovao. Dobijao sam puno pisama od osoba iz Kanade koji su bili upoznati s mojim slučajem. Imao sam prijatelje koji su me posjećivali. Bio sam neizmjerno zahvalan kanadskoj vladi za njihovu odluku. Nikad neću zaboraviti njihovu ljubaznost.

Bilo je i drugih, manje ugodnih posjeta. Jednom me posjetio drugi sekretar ruskog konzulata.

Govorio je sa mnom u prisutnosti jednog kanadskog službenika. „Znamo da ste mladi i da ste pogriješili. Ako se vratite, sve će vam biti oprosteno i zaboravljeno. Dobićete svoju raniju službu i sve će biti kao prije”, reče mi on.

Odgovorio sam mu da se više nikada ne želim vratiti. Tada mi je predao pismo moje bivše prijateljice Olge koja me zaklinjući molila da se vratim i isto tako mi obećala da će mi sve oprostiti i zaboraviti - skoro iste riječi kao i onog službenika iz konzulata. Budući da sam mu dao isti odgovor, reče mi: „Kurdakov, jednog ćete dana ipak doći kod nas i moliti nas da se smijete vratiti!”

Kratko nakon toga bili su moji papiri gotovi i rečeno mi je da sam slobodan čovjek, da mogu napustiti zatvor i započeti novi život u Kanadi.

Dok sam još bio u zatvoru, došao je k meni neki činovnik iz vlade i rekao mi: „Gospodine Kurdakov, vaš slučaj smo od početka do kraja pomno ispitali. Sve smo vaše izjave ubacili u kompjuter koji je programiran da da rezultate analize. Uzeli smo u obzir temperaturu mora, jačinu i smjer vjetra, udaljenost od obale, visinu talasa, pa i vašu fizičku snagu. Naši naučnici su to pomoću kompjutera sve ispitali i došli do rezultata da je nemoguće da ste u tim uslovima mogli preživjeti. Je li tu bilo možda još nešto što ste nam zaboravili kazati?”

Razmišljao sam jedan trenutak, a onda mu rekao: „Jedino što vam nisam rekao je to da sam se jako puno molio Bogu.”

Otišao je i za nekoliko dana opet došao: „Gospodine Kurdakov, sigurno će vas zanimati koji je rezultat dao kompjuter sada kad smo mu dali podatke o molitvi. Dakle, ipak je moguće da ste preživjeli. Osvjedočeni smo sada da ste nam govorili istinu.”

Bio sam iznenađen. Šta zna kompjuter o Bogu? Poslije su mi objasnili da su moje molitve označili kao „psihološku snagu”. I to je bio najvažniji faktor koji je posvjedočio da sam ipak mogao preživjeti.

Napustio sam zatvor i kao slobodan čovjek iznajmio jednu sobu u hotelu. Tamo su mi dolazili razni ljudi i nudili mi zaposlenje i stan, ali je jedna ponuda bila suprotna svim mojim očekivanjima. Zastupnik plivačkog kluba iz Ontaria mi je rekao da on sledeće godine želi organizovati veliko plivačko takmičenje. Budući da sam ja sada bio poznat u cijeloj Kanadi, htio mi je platiti 150 dolara ako se prijavim za takmičenje na 25 milja. „Svima ste poznati kao izvrstan plivač, ljudi će doći sa svih strana da vas vide. Zajedno ćemo napraviti dobru trgovinu.”

Ja sam, doduše, bio plivač, ali sam mu napisao da je Bog bio onaj koji mi je pomogao i koji mi je dao snage da sam mogao toliko dugo izdržati u okeanu i tako nisam prihvatio njegovu ponudu. Za mene su sada dvije stvari bile od velike važnosti: prvo, obećao sam Bogu da ću mu služiti. Drugo, pronaći posao, nastaniti se u Kanadi i živjeti kao slobodan čovjek. Već mi je sada jasno da će mi ovo drugo biti puno lakše izvršiti, nego prvo.

Kao prvo, htio sam susresti Boga. Ali kako? Gdje? O Bogu skoro ništa nisam znao, a nisam ni poznavao sveštenika s kojim bih mogao o tome govoriti. U centru Kvebeka vidio sam veliku crkvu, crkvu sv. Ane. Otišao sam tamo i mislio u sebi: ako je to kuća Božja, onda je to mjesto gdje mogu naći Boga. Ušao sam unutra i nisam znao kako se trebam vladati. Gledao sam šta čine ostali i pokušao sam ih oponašati.

Pošli su naprijed i klekli. I ja sam učinio isto. Započeli su se moliti. I ja sam to pokušao, ali nisam znao kako jer sam se osjećao nesigurnim i nedostojnim da budem u Božjoj kući. U Rusiji sam vjernike udarao i ubijao. Izvršio sam više od 150 racija na vjerske zajednice. Spaljivao sam Biblije. Udarao sam stare žene i ostale vjernike. Uprkos svemu tome osjećao sam mir koji mi je ulazio u dušu i ja sam govorio s Bogom onako kako sam to činio u okeanu i u zatvoru. Nakon što sam tako neko vrijeme molio, osetio sam da moj teret postaje lakši. U meni je vladao savršeni mir, mir koji mi je ispunjavao srce. Ako je to ono što Bog svojim daruje, onda sam i ja to htio

posjedovati i stalo mi je do toga više nego do bilo čega drugog na svijetu. Klečao sam tako pred Bogom tri sata. Osjećao sam da mi pomaže, ali ja sam čeznuo za nečim još višim, za onim što su imali vjernici podzemnih crkava. Htio sam posjedovati ono što je imala Nataša...

Napustio sam crkvu i vratio se u svoju sobicu. Tamo me čekala vijest da neko želi razgovarati sa mnom u vezi s mojim zaposlenjem. Trebao sam se javiti na jednu adresu. Dva mlada Bugara koji su nekoliko mjeseci prije mene prebjegli u Kanadu pomagali su mi kao prevodioci, a i u svemu drugom. Ostavio sam im poruke gdje me mogu naći i pošao sam do naznačene adrese. Tamo su me već čekali neki ljudi. Vidio sam na njima da im je na najzadnjem mjestu moje zaposlenje. Kasnije sam doznao da su to članovi FLO, Francuske separatističke terorističke organizacije u Kvebeku i da su podmetali bombe, čak su i neke diplomate ubili, a sve u želji da se odvoje od Kanade. Imali su veliku podršku, a i jake veze s komunistima. Shvatio sam da sam upao u zamku. „Kurdakov”, upozorili su me, ako budeš previše govorio o stvarima o kojima ne smiješ govoriti, mi ćemo učiniti da začutiš. „Pokušao sam s njima razgovarati kako bih dobio na vremenu i pokušao se živ iz ovoga izvući. Na moju sreću brzo su došli moji bugarski prijatelji, jer sam im ostavio adresu gdje se nalazim, i tako smo brzo ostavili to mjesto. Još su mi u ušima odzvanjala njihova upozorenja. Bilo mi je sada jasno da ni ovdje neću imati mira da živim kao slobodan čovjek. Moskva je snažno ispružila svoje ruke za mnom.

U Kvebeku me stalno pratio jedan čovjek iz ruskog poslanstva. Policija me upozorila da se u montrealskoj luci nalazi jedan ruski brod i zamolili su me da budem oprezan. „Pozovite nas ako se budete osjećali ugroženim”, rekli su mi. Zbog prijetnja FLO i velikog uticaja komunista, odlučio sam napustiti taj grad i poći u Toronto. U Montrealu je bio i ruski konzulat, a u Otawi rusko poslanstvo, pa sam htio otići što dalje od svega toga.

Tako sam došao u Tronto i nastanio se kod jedne ruske porodice koja je pročitala moju istoriju i ponudila mi svoju pomoć. Kanadske vlasti platile su mi studije engleskog jezika na koledžu i tako sam se svim žarom bacio na taj posao.

Uprkos svemu u meni je bila stalno prisutna želja za Bogom. Osjećao sam duhovnu glad koju je teško opisati i bio sam svjestan da ću biti potpun čovjek tek kad u sebi utolim tu žeđ. Nije to bio osjećaj krivnje što sam u Rusiji udarao i ubijao vjernike. Znao sam da mi je to Bog oprostio jer sam to radio iz neznanja. Ono što sam u sebi osjećao bila je duboka duhovna žeđ. Znao sam da neću biti slobodan čovjek sve dotle dok i moj duh ne bude slobodan. Sjetio sam se da je jednom neki vjernik pričao da oni poste kada žele izmoliti veliku milost. Pošao sam zatim u crkvu u koju sam jednom išao sa svojim prijateljima. Ona je uvijek bila otvorena. Ušao sam unutra. Nikoga nije bilo. Pošao sam naprijed i počeo moliti. Ostao sam u njoj dva dana i u to vrijeme pio sam samo vodu. Nisam znao šta i kako bih molio, ali za mene je molilo moje srce. Ono je bilo sposobno izraziti ono što sam osjećao. Nakon dva dana napustio sam crkvu u kojoj sam noću samo tri sata spavao i vratio se natrag u školu. Osjećao sam se duhovno ojačan, ali činilo mi se da još nešto nedostaje.

Baš u to vrijeme dobio sam kartu od Valentine Bubovič, Ruskinje koja je radila u jednoj knjižari u Torontu. Napisala mi je da je hrišćanka i pozvala me da dođem u njenu crkvu. Rado sam na to pristao. Kada sam sljedeće sedmice stupio u crkvu bio sam iznenađen. „Pa tu je kao u Rusiji!” - viknuo sam. Mislio sam na pjesme, duh i zajedništvo na koje sam nailazio u ruskoj podzemnoj crkvi. Valentinin mi je dao knjigu psalama koja mi je puno pomogla. Počeo sam ići u Ukrajinsku crkvu u kojoj sam naišao prekrasnu klimu, posebno među mladima. Jednog dana sam se upoznao sa pastorom koji je čuo za mene i malo smo razgovarali. Rekao sam mu da još uvijek osjećam da mi je srce nekako prazno i da u sebi nosim veliku želju da se predam Bogu i da samo njemu služim. Razumio me i odgovorio mi na mnoga pitanja. Objasnio mi je mnoga mjesta u Bibliji i pokazao mi put k Bogu. Zato ću mu biti trajno zahvalan.

Jednog dana za vrijeme službe Božje upitao me: „Sergeju, da li si spreman sav svoj život predati u Božje ruke?” „Da”, odgovorio sam. „Sada ćemo se zajedno pomoliti”, rekao je. I dok smo se molili, konačno se dogodilo nešto stvarno i prelijepo - osjetio sam u sebi Božji mir i bio sam svjestan da sada prestaje moje traganje za novim životom. Predao sam se Isusu Hristu i on je ušao u moj život. Tog prekrasnog dana nanovo sam se rodio i moju je prazninu On ispunio. Bio sam srećan jer sam i ja sada stao uz Natašu, pastora Litovčenka i ostale vjernike koje sam progonio. Sada sam bio jedan od njih. Pastor me često poučavao kako bih mogao rasti u vjeri. Jednog dana mi je rekao: „Sergeju, ti si sada hrišćanin i trebaš Bibliju na maternjem jeziku.” S tim riječima pružio mi je jednu malu, crnu Bibliju. Stajao sam kao gromom ošinut. Nisam vjerovao svojim očima. Pastor je primijetio moju zbunjenost i upirao me: „Šta ti je? Šta se dogodilo?” „Takvu Bibliju sam već jednom vidio”, uzviknuo sam. „Gdje?” „U podzemnoj crkvi u Rusiji”, rekoh. Uzeo sam Bibliju i listao po njoj. Bila je ona ista. „To je lako moguće, ove Biblije štampa organizacija pod nazivom „Podzemna evangelizacija” i šalje ih u Rusiju”, reče mi pastor.

„Gdje ih mogu naći?” - upitao sam, „želim im zahvaliti i reći da su njihove Biblije stigle”. Pastor mi je dao adresu te organizacije i ja sam zamolio jednog prijatelja da tamo nazove u moje ime. Razgovarao sam s predsjednikom L. J. Bassom koji se veoma zanimao za mene i zaželio me lično upoznati. Uskoro nam se pružila prilika kad je on na svom putu za Evropu svratio u Toronto. Razgovarali smo više sati i saznao sam puno o radu ove organizacije i o njihovoj želji da pomognu progonjenim hrišćanima u Rusiji i u drugim komunističkim zemljama. Zahvalio sam mu se u ime ruskih vjernika.

Moj kurs engleskog jezika približavao se kraju i već sam bio sposoban da započnem raditi. Dobio sam dobru ponudu od jedne fabrike elektronike da radim kao radio inženjer. Pun očekivanja gledao sam u svoj budući život: imaću dobru zaradu, kupiću kola, osnovati porodicu i imati svoju kuću. Sve me to privlačilo. I dok sam o svemu tom privlačnom razmišljao, nisam se mogao osloboditi sjećanja na Rusiju i vjernike koji trpe radi svoje vjere. Morao sam misliti na mladića koji će zauzeti moje mjesto u Nikiforljevom timu. Nisam mogao zaboraviti Biblije koje se stalno spaljuju i vjernike koji se moraju tajno sastajati. Mislio sam na milione ruske omladine koja je zavedena kao što sam i ja bio i koja razočarano traži istinu i smisao života. Nisam mogao drugo, morao sam učiniti sve što je bilo u mojoj moći da im pomognem.

Tako sam počeo govoriti u crkvama, pred novinarima, na televiziji i u drugim prilikama. Govorio sam o progonima i poteškoćama u Rusiji i o tome šta je za mene značilo što sam postao hrišćanin. Na kraju sam molio ljude da se mole za moj narod i da mu pomognu koliko su u stanju.

Jednoga dana vraćao sam se s Dundasove zapadne stanice u Torontu, kad sam primijetio da me neko u stopu prati. Zaustavio sam se i okrenuo. Iza mene su stajala tri jaka mladića, a jedan od njih reče na ruskom: „Ako znaš šta je za tebe dobro, onda jezik za zube. Ako još jednom otvoriš usta, s tobom je gotovo. Opomenuli smo te!” Okrenuli su se i nestali. Dobro sam poznavao rusku policiju i znao sam da ovo nije prazna prijetnja. A opet s druge strane osjećao sam veliku odgovornost prema svom narodu, posebno prema onima koji su progonjeni zbog vjere. Ako ja budem ćutao, ko će za njih govoriti?

I tako sam odlučio uprkos ovoj prijetnji činiti ono što sam osjećao da moram.

Naravno, želio sam dom, porodicu i sređen život, stvari koje još nisam poznavao. Ali, prije toga morao sam misliti na one koje sam tamo ostavio. Morao sam im pomoći. Moram kazati ljudima, a posebno mladima, da postoji Bog i da on može izmijeniti i najpokvareniji život kao što je to meni pokazao. Duša velikog ruskog naroda nije mrtva. Ona nije ugušena stranom, bezbožnom, sterilnom ideologijom i ona se neće ugušiti dokle god bude ljudi kao Aleksandar Solžencin, žena kao Nataša Zdanova i miliona drugih u kojima još tinja iskra vjere i ljubavi. Istina je da plamen

vjere još jače svijetli u podzemnim crkvama i da je zavisnost o Božjim načelima čvršća baš u tim brutalnim progonima. Možda će jednoga dana ta pojedinačna svijetla vjere i ljubavi planuti u jedan veliki plamen.

Imam jednu tihu poruku za sve vas vjernike u Rusiji koji ste doprinjeli da se moj život promijeni. Ta poruka je ova knjiga za koju se nadam da će jednoga dana stići do vas i da ćete je razumjeti. Gospođi Litovčenko, ukočenoj ženi pastora koga smo ubili u Elisovu, želim reći da mi je beskrajno žao, toliko žao da to ni zamisliti ne možete. Nini Rudenko, divnoj mladoj djevojci čiji je život uništen našim napadima - molim te, oprosti nam, konačno Nataši koju sam užasno udarao i koja je bila spremna i po treći put biti izudarana za svoju vjeru, njoj želim reći: „Nataša, moj se život uglavnom radi tebe promijenio i sada sam tvoj brat u Isusu Hristu. Novi život je preda mnom i Bog mi je oprostio. Nadam se da ćeš mi i ti oprostiti! Hvala ti, Nataša, gdje god bila. Nikad, nikad te neću zaboraviti!”

OVA KNJIGA JE POTRESNA ŽIVOTNA PRIČA KOJOM SE JEDAN AKTIVISTA SOVJETSKE POSLERATNE OMLADINE IZVINJAVA DJEVOJCI NATAŠI, HRIŠĆANKI, KOJU JE PROGONIO ZATO ŠTO JE VJEROVALA U BOGA.

U DESETOJ GODINI SERGEJ JE NAUČIO „ZAKON JAČEGA” A MLADOST JE PROVEO KAO PITOMAC I UZDANICA POMORSKE AKADEMIJE U LENJINGRADU. IZVANREDNE INTELEKTUALNE SPOSOBNOSTI OBEZBIJEDILE SU MU UGLEDNO MJESTO ANIMATORA MLADIH KOMUNISTA, ISKUSTVO I SPECIJALNO POVJERENJE: POSTAO JE ČLAN POSEBNO PRIPREMANE JEDNICE SA ZADATKOM DA SVIM RASPOLOŽIVIM SREDSTVIMA ZATIRE VJERU U MLADIM HRIŠĆANIMA.

DO 1970. GODINE SERGEJ JE IMAO 150 EKSPEDICIJA, ZATVARAO JE, TUKAO I OKRUTNO PROGONIO HRIŠĆANE KOJI SU SE U MALIM GRUPAMA SASTAJALI NA MOLITVI. KRV NA LICU DJEVOJKE NATAŠE I BLAGI POGLED DOBROTE NIJE MOGAO IZDRŽATI. ON, KOJI JE PIJESKOM PUNIO USTA MOLITELJA DA IH UĆUTKA I RANJAVAO DO BESVJESTI, BIO JE POGOĐEN NEMIRNOM SAVJESTI. POBJEGAO JE U AMERIKU GDJE JE NA ZAPADU SVJEDOČIO ZADIVLJUJUĆI PRIMJER RUSKIH HRIŠĆANA. KAD SE OGLASIO KNJIGOM „OPROSTI MI NATAŠA” ŽIVOT MU JE OKONČAO PLAĆENI UBICA, ALI NJEGOVO SVJEDOČANSTVO, MEĐUTIM, OBILAZI SVIJET.